

Ε

1170

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΕΚ ΤΗΣ

ΕΡΓΙΔΙΟΥ ΑΙΝΕΙΑΔΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Ι—ΙΙΙ

ΕΤ' ΕΞΗΓΗΤΙΚΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ

ΨΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Δ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΥ

O degli altri poeti onore e lume,
Vagliami il lungo studio e il grande amore
Che m'ha fatto cercar lo tuo volume.
Tu se' lo mio maestro e il mio autore.
Dante.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

Τιμᾶται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμου καὶ φόρου δρ. 22.50

(Βιβλιοσήμον καὶ φόρος Ἀναγκ. Δαν. ἀξίας δρ. 10.—)

Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 35268

Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 34. 14 Αὐγούστου 1926

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ἙΣΤΙΑΣ,,

ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΣ

44 — Ὀδὸς Σταδίου — 44

1926

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΕΚ ΤΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΥ ΑΙΝΕΙΑΔΟΣ

• τ. 1-111 •

ΕΤ ΕΣΗΗΗΤΙΚΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ

ΕΡΧΕΤΑΙ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Δ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΤΡΑΤΣΙΑΤΟΥ

O dagli altri poeti onore e lume
/ scelsim il lungo studio e il grande amore
che m'ha fatto cercar lo tuo volume
Tu se' lo mio maestro e il mio autore
Dante

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

Πρώτη έκδοση μετὰ τὸν βιβλιοφύλακα καὶ φέρουσι 66. 22. 50
ἡμετέρας καὶ 66. 22. 50. (10. 10. 10.)
ἡμετέρας ἀκριτικῆς ἀποδόσεως 66. 22. 50
ἡμετέρας ἀποδόσεως 66. 22. 50. 10. 10. 10.

ΕΝ ΔΟΥΝΔΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΣΠΑΔ

ΕΛΛΗΝΟΥ Δ' ΚΟΛΛΑΡΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΣ

14 - 100, Σπυρίων - 44

1950

92125.
ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΕΚ ΤΗΣ

ΒΕΡΓΙΛΙΟΥ ΑΙΝΕΙΑΔΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Ι—ΙΙΙ

ΜΕΤ' ΕΞΗΓΗΤΙΚΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Δ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΥ

O degli altri poeti onore e lume,
Vagliami il lungo studio e il grande amore
Che m'ha fatto cercar lo tuo volume.
Tu se' lo mio maestro e il mio autore.
Dante.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ : ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ -

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,

44—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—44

1926

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ
βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας».

ΤΥΠΟΙΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ

ΤΗΙ ΙΕΡΑΙ ΣΚΙΑΙ
ΤΟΥ ΠΕΦΙΛΗΜΕΝΟΥ ΥΙΟΥ ΜΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Ὁ κόσμος σκηνή, ὁ βίος πάροδος· ἤλθες, εἶδες, ἀπῆλθες
(Δημόκριτος)

ΕΚ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΛΙΟΥ ΑΙΝΕΙΑΔΟΣ

BIBLION I.

Προοίμιον: α'. υπόθεσις τοῦ ἔπους.

Arma virumque cano, Troiae qui primus ab oris
 Italiam fato profugus Laviniaque venit
 litora, multum ille et terris iactatus et alto
 vi superum, saevae memorem Iunonis ὄβ' iram,
 multa quoque et bello passus, dum conderet urbem 5
 inferretque deos Latio, genus unde Latinum
 Albanique patres atque altae moenia Romae.

β'. ἐπίκλησις τῆς Μούσης.

Musa, mihi causas memora, quo numine laeso
 quidve dolens regina deum tot volvere casus
 insignem pietate virum, tot adire labores 10
 impulerit. tantaene animis caelestibus irae?

12—28. Ἡ ἀρχαία Καρχηδών, πόλις εὐδαίμων καὶ πολεμικωτάτη, ἦτο ἡ μάλιστα ὑπὸ τῆς Ἑρας προστατευομένη. Αὐτὴν ἡ θεὰ, ἐὰν ἡ Μοῖρα ἐπέτρεπεν, ἤθελε νὰ καταστήσῃ κορίαν τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐφοβείτο τὴν προφητείαν, καθ' ἣν Τρωϊκὴ γενεὰ ἔμελλε νὰ ἐξολοθρευθῆ τὴν πόλιν ταύτην· πρὸς δὲ τούτοις ἐνεθυμείτο τὸν μακρὸν τρωϊκὸν πόλεμον καὶ ἐμνησικακεῖ διὰ τὴν ὑπὲρ τῆς Ἀφροδίτης κρίσιν τοῦ Παρίδου καὶ διὰ τὰς εἰς τὸν Γανυμήδην δοθείσας τιμὰς.

Ἐποκολουθήματα τῆς ὀργῆς τῆς Ἥρας

His accensa super, iactatos aequore toto
Troas, relliquias Denaum atque immitis Achilli, 30
arcebat longe Latio, multosque per annos
errabant acti fatis maria omnia circum.
tantae molis erat Romanam condere gentem.

Ἥρας μονόλογος.

Vix e conspectu Siculae telluris in altum
vela debant laeti et spumas salis aere ruebant, 35
cum Iūno aeternum servans sub pectore vulnus
haec secum; «mene incepto desistere victam
nec posse Italia Teucrorum avertere regem?
quippe vetor fatis. Pallasne exurere classem
Argivon atque ipsos potuit submergere ponto 40
unius ob noxam et furias Aiacis Oili?
ipsa Iovis rapidum iaculata e nubibus ignem
disiecitque rates evertitque aequora ventis,
illum expirantem transfixo pectore flammam
turbine corripuit scopuloque infixit acuto; 45
ast ego, quae divom incedo regina Iovisque
et soror et coniunx, una cum gente tot annos
bella gero, et quisquam nunquam Iunonis adorat
praeterea aut supplex aris imponet honorem?»

50—80. Ὁργῆς μεστή ἡ Ἥρα ἔρχεται εἰς τὴν νῆσον Αἰολίαν, ἐνθα τῶν ἀνέμων ὁ Αἴολος βασιλεύει. Καθετρυγμένοι οὗτοι ἐν ἄντρον παταγοῦσι μαινόμενοι ἀγρίως. Ἄλλ' ὁ Αἴολος, ἐφ' ὕψηλῆς καθήμενος ἀκροπόλεως, μαλάσσει τὴν θυμὸν τῶν ἀνέμων κρατῶν σκῆπτρον. Πολλὰ πρὸς τοῦτον ὑποσχομένη ἡ Ἥρα παρακαλεῖ, ὅπως ἐξαπολύσας τοὺς ἀνέμους καταποντίσῃ τὰς πλεούσας τρωϊκὰς ναῦς. Ὁ Αἴολος προθυμεῖται τὴν παράκλησιν γὰρ ἐκτελέσει.

Καταγλις.

Haec ubi dicta, cavum conversa cuspide montem
 impulit in latus: ac venti velut agmine facto,
 qua data porta, ruunt et terras turbine perflant.
 incubuere mari, totumque a sedibus imis
 una Eurisque Notusque ruunt creberque procellis 85
 Africus et vastos volvunt ad litora fluctus.
 insequitur clamorque virum stridorque rudentum.
 eripiunt subito nubes caelumque diemque
 Teucrorum ex oculis; ponto nox incubat atra,
 intonuere poli et crebris micat ignibus aether, 90
 praesentemque viris intentant omnia mortem.
 Extemplo Aeneae solvuntur frigore membra;
 ingemit et duplicis tendens ad sidera palmas
 talia voce refert: «ο terque quaterque beati,
 quis ante ora patrum Troiae sub moenibus altis 95
 contigit oppetere! ο Danaum fortissime gentis
 Tydide! mene Iliacis occumbere campis
 non potuisse tuaque animam hanc effundere dextra,
 saevus ubi Aeacidiae telo iacet Hector, ubi ingens
 Sarpedon, ubi tot Simois coriupta sub undis 100
 scuta virum galeasque et fortia corpora volvit!»
 Talia iactanti stridens Aquilone procella
 velum adversa ferit fluctusque ad sidera tollit.
 franguntur remi; tum prora avertit et undis
 dat latus; insequitur cumulo praeruptus aquae mons. 105
 hi summo in fluctu pendent, his unda dehiscens
 terram inter fluctus aperit, furit aestus harenis.
 tris Notus abreptas in saxa latentia torquet—
 saxa vocant Itali mediis quae in fluctibus aras,
 dorsum immane mari summo—tris Euris ab alto 110
 in brevia et syrtis urget—miserabile visu—
 inliditque vadis atque aggere cingit harenae.

unam, quae Lycios fidumque vehebat Orontem,
 ipsius ante oculos ingens a vertice pontus
 in puppim ferit: excutitur pronusque magister 115
 volvitur in caput; ast illam ter fluctus ibidem
 torquet agens circum et rapidus vorat aequore vortex.
 apparent rari nantes in gurgite vasto,
 arma virum tabulaeque et Troïa gaza per undas.
 iam validam Ilionei navem, iam fortis Achatae, 120
 et qua vectus Abas et qua grandaevus Aletes,
 vicit hiems: laxis laterum compagibus omnes
 accipiunt inimicum imbrem rimisque fatiscunt.

Ὁ Ποσειδῶν. Σωτηρία τῶν Τρώων.

Interea magno misceri murmure pontum
 emmissamque hiemem sensit Neptunus et imis 125
 stagna refusa vadis, graviter commotus; et alto
 prospiciens summa placidum caput extulit unda.
 disiectam Aeneae toto videt aequore classem,
 fluctibus oppressos Troas caelique ruina.
 nec latuere doli fratrem Iunonis et irae. 130
 Eurum ad se Zephyrumpue vocat, dehinc talia fatur:
 «tantane vos generis tenuit fiducia vestri?
 iam caelum terramque meo sine numine, venti,
 miscere et tantas audetis tollere moles?
 quos ego—sed motos praestat componere fluctus. 135
 post mihi non simili poena commissa luetis.
 maturate fugam rezique haec dicite vestro:
 non illi imperium pelagi saevumque tridentem,
 sed mihi sorte datum. tenet ille immania saxa,
 vestras, Eure, domos; illa se iactet in aula 140
 Aeolus et clauso ventorum carcere regnet».

Sic ait, et dicto citius tumida aequora placat
 collectasque fugat nubes solemque reducit.

Cymothoë simul et Triton adnixus acuto
 detrudunt navis scopulo; levat ipse tridenti 145
 et vastas aperit syrtis et temperat aequor
 atque rotis summas levibus perlabitur undas ...

Ποῦ προσορμίζονται οἱ Τρῶες.

Defessi Aeneadae, quae proxima litora, cursu 157
 contendunt petere et Libyae vertuntur ad oras.
 est in secessu longo locus: insula portum
 efficit obiectu laterum, quibus omnis ab alto 160
 frangitur inque sinus scindit sese unda reductos.
 hinc atque hinc vastae rupes geminique minantur
 in caelum scopuli, quorum sub vertice late
 aequora tuta silent; tum silvis scaena coruscis
 desuper horrentipue atrum nemus imminet umbra: 165
 fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum,
 intus aquae dulces vivoque sedilia saxo,
 nympharum domus. hic fessas non vincula navis
 ulla tenent; unco non alligat ancora morsu.
 huc septem Aeneas collectis navibus omni 170
 ex numero subit; ac magno telluris amore
 egressi optata potiuntur Troes harena
 et sale tabentis artus in litore ponunt.

Προπαρασκευὴ πρὸς εὐωχίαν.

Ac primum silici scintillam excudit Achates
 suscepitque ignem foliis atque arida circum 175
 nutrimenta dedit rapuitque in fomite flammam.
 tum Cererem corruptam undis Cerealiaque arma
 expediunt fessi rerum frugesque receptas
 et torrere parant flammis et frangere saxo.

180—197. Ὁ Αἰνεΐας ἐν τῷ μεταξὺ ἀναβάς ἐπὶ λόφου στρέφει τὰ βλέμματα πρὸς τὸ πέλαγος, μήπως ἴδῃ τινὰ τῶν ἐλλειπουσῶν νεῶν. Καὶ τούτων μὲν οὐδὲν ἔχνος φαίνεται, ἰδὼν δ' ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τρεῖς ἐλάφους μακρᾶς ἀγέλης προπορευομένας, βάλλει καὶ φονεύει ἑπτὰ, ὅσα ἦσαν αἱ εἰς τὸν ὄρμον εἰσελθοῦσαι νῆες. Διανείμας δὲ ταύτας πρὸς τοὺς ἑτέροους, ἔτι δὲ καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀχέστου δωρηθέντα αὐτῷ ἐν Σικελίᾳ οἶνον, λέγει πρὸς αὐτοὺς τὰδε :

Λόγος παρηγορητικὸς τοῦ Αἰνεΐου.

«O socii—neque enim ignari sumus ante malorum—
o passi graviora, dabit deus his quoque finem.
vos et Scyllaeam rabiem penitusque sonantis 200
accestis scopulos, vos et Cyclopiæ saxa
experti : revoke animos maestumque timorem
mittite; forsan et haec olim meminisse iuvabit.
per varios casus, per tot discrimina rerum
tendimus in Latium, sedes ubi fata quietas 205
ostendunt; illic fas regna resurgere Troiae.
durate et vosmet rebus servate secundis».

Talia voce refert curisque ingentibus aeger
spem voltu simulat, premit altum corde dolorem.
illi se praedae accingunt dapibusque futuris, 210

211—222. Οἱ περὶ τὸν Αἰνεΐαν ἀριστοποιοῦνται καὶ περιπαλεῖς ἀναμιμνήσκονται τῶν ἀπολεσθέντων ἑταίρων.

*Ἡ Ἀφροδίτη παραπονεῖται πρὸς τὸν Δία
ὑπὲρ τῶν δεινοπαθούτων Τρώων.*

Et iam finis erat, cum Iuppiter aethere summo
despiciens mare velivolum terrasque iacentis
litoraue et latos populos, sic vertice caeli 225
constitit et Libyæ defixit lumina regnis.
atque illum talis iactantem pectore curas

tristior et lacrimis oculos suffusa nitentis
 adloquitur Venus : « O qui res hominumque deumque
 aeternis regis imperiis et fulmine terres, 230
 quid meus Aeneas in te committere tantum,
 quid Troes potuere, quibus tot funera passis
 cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis?
 certe hinc Romanos olim volventibus annis,
 hinc fore ductores revocato a sanguine Teucris, 235
 qui mare, qui terras omni ditione tenerent,
 pollicitus : quae te, genitor, sententia vertit?
 hoc equidem occasum Troiae tristisque ruinas
 solabar fatis contraria fata rependens :
 nunc eadem fortuna viros tot casibus actos 240
 insequitur, quem das finem, rex magne, laborum ? . . . .
 nos, tua progenies, caeli quibus adnuis arcem, 250
 navibus — infandum ! — amissis unius ob iram
 prodimur atque Italis longe disiungimur oris.
 hic pietatis honos ? sic nos in sceptrā reponis ? »

Ὑπόσχεσις τοῦ Διός.

Olli subridens hominum sator atque decrum
 voltu, quo caelum tempestatesque serenat, 255
 oscula libavit natae, dehinc talia fatur :
 « parce metu, Cytherea : manent immota tuorum
 fata tibi ; cernes urbem et promissa Lavini
 moenia sublimemque feres ad sidera caeli
 magnanimum Aenean ; neque me sententia vertit. 260
 hic tibi — fabor enim, quando haec te cura remordet,
 longius et volvens fatorum arcana movebo —
 bellum ingens geret Italia populosque ferocis
 contundet moresque viris et moenia ponet,
 tertia dum Latio regnantem viderit aestas 265

ternaque transierint Rutulis hiberna subactis.
 at puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo
 additur — Ilus erat, tum res stetit Ilia regno —
 triginta magnos volvendis mensibus orbis
 imperio explebit regnumque ab sede Lavini 270
 transferet et Longam multa vi muniet Albam.
 hic iam ter centum totos regnabitur annos
 gente sub Hectorea, donec regina sacerdos
 Marte gravis geminam partu dabit Ilia prolem.
 inde lupae fulvo nutricis tegmine laetus 275
 Romulus excipiet gentem et Mavortia condet
 moenia Romanosque suo de nomine dicet.
 his ego nec metas rerum nec tempora pono;
 imperium sine fine dedi. quin aspera Iuno,
 quae mare nunc terrasque metu caelumque fatigat, 280
 consilia in melius referet mecumque fovebit
 Romanos rerum dominos gentemque togatam...
 nascetur pulchra Troianus origine Caesar, 286
 imperium Oceano, famam qui terminet astris,
 Iulius, a magno demissum nomen Iulo.
 hunc tu olim caelo spoliis Orientis onustum
 accipies segura; vocabitur hic quoque votis. 290
 aspera tum positis mitescent saecula bellis;
 cana Fides et Vesta, Remo cum fratre Quirinus
 iura dabunt; dirae ferro et compagibus artis
 claudentur Belli portae; Furor impius intus
 saeva sedens super arma et centum vinctus aënis 295
 post tergum nodis fremet horridus ore cruento».

297—371. Εἰπὼν ταῦτα ὁ Ζεὺς καταπέμπει τὸν Ἑρμῆν, ὅπως δια-
 θέσῃ εὐμενῶς πρὸς τοὺς Τρῶας τὴν βασίλισσαν τῆς Καρχηδόνος Διδῶ
 καὶ τὸν λαὸν αὐτῆς. Περιφροντὶς ὁ Αἰνείας λίαν πρῶτ' ἐξῆλθε μετὰ τοῦ
 Ἀχάτου πρὸς ἐξερεῦνήσιν τῆς ἀγνώστου χώρας. Συναντήσασα ἡ μήτηρ
 αὐτοῦ, ἡ θεὰ Ἀφροδίτη, ἐρωτᾷ τούτους, ἐὰν τοχὸν εἶδόν που ἐνταῦθα

πλανωμένην τινὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς, ὁμοίως ἐνδεδυμένην. Ἀποκρινόμενος ὁ Αἰνεΐας, ὅτι οὐδεμίαν τοιαύτην συνήντησεν, ἐκδηλοῖ ἅμα τὴν κατάπληξίν του ἐπὶ τῇ θείᾳ μορφῇ τῆς κωνηγέτιδος καὶ ἐρωτᾷ εἰς τίνα χώραν κατήντησαν.

Ἡ Ἀφροδίτη, συγκρούπουσα ἑαυτήν, ἀποκρίνεται ὅτι κόκλω μὲν οἰκοῦσιν οἱ πολέμοιοι Λίβες, ἐνταῦθα δὲ εἶναι ἡ πόλις Καρχηδῶν, ἧς βασιλεύει ἡ Διδῶ. «Μακρά», λέγει, «καὶ σκοτεινὴ ἡ ἱστορία τοῦ πράγματος. Ἡ Διδῶ ἦτο σύζυγος τοῦ ἐν Φοινίκῃ Σιχαίου, ὃν ἐφόνευσεν ὁ βασιλεύων ἀδελφὸς αὐτῆς Πυγμαλίων. Οὐδεμίαν δὲ τούτου γινῶσιν εἶχαν αὐτῆ, ἕως οὗ ἐνεφανίσθη καθ' ὕπνους ὁ δολοφονηθεὶς σύζυγος κελεύων αὐτὴν νὰ φύγῃ μετὰ τῶν ἀποκεκρυμμένων θησαυρῶν, οὓς αὐτὸς ἔμελλε νὰ ἐπιδείξῃ. Συναθροίσασα λοιπὸν περὶ ἑαυτὴν πάντας τοὺς ἐχθροὺς τοῦ τυράννου, ἀπέπλευσεν εἰς Λιβύην, ἔνθα ἀγοράσασα χώραν κτίζει τὴν πόλιν, ἧς βλέπεις τὰ τείχη ἔτι ἀνοφθόμενα. Ἀλλὰ τίνας ἐστέ, ὦ ξένοι; Πόθεν καὶ ποῦ ἔρχεσθε;» Περίλυπος ὁ Αἰνεΐας ἀποκρίνεται :

Ὁ Αἰνεΐας ποιεῖ γνωστὸν ἑαυτὸν καὶ τὴν μέχρι τοῦδε τύχην του.

«O dea, si prima repetens ab origine pergam
 et vacet annalis nostrorum audire laborum,
 ante diem clauso componet Vesper Olympo.
 nos Troia antiqua, si vestras forte per aures 375
 Troiae nomen iit, diversa per aequora vectos
 forte sua Libycis tempestas appulit oris.
 sum pius Aeneas, raptos qui ex hoste penates
 classe veho mecum, fama super aethera notus.
 Italiam quaero patriam et genus ab Iove summo. 380
 bis denis Phrygium conscendi navibus aequor
 matre dea monstrante viam data fata secutus;
 vix septem convolsae undis Euroque supersunt.
 ipse ignotus egens Libyae deserta perago,
 Europa atque Asia pulsus». nec plura quarentem 385
 passa Venus medio interfata dolore est.:

Ἡ Ἀφροδίτη παραδαρρύνει τὸν Αἰνείαν.

«Quisquis es, haud, credo, invisus caelestibus auras
vitalis carpis, Tyriam qui adveneris urbem.
perge modo atque hinc te reginae ad limina perfer.
namque tibi reduces socios classemque relatam 390
nuntio et in tutum versis aquilonibus actam,
ni frustra augurium vani docuere parentes.
aspice bis senos laetantis agmine cycnos,
aetheria quos lapsa plaga Iovis ales aperto
turbabat caelo: nunc terras ordine longo 395
aut capere aut captas iam despectare videntur:
ut reduces illi ludunt stridentibus alis
et coetu cinxere polum cantusque dedere,
haud aliter puppesque tuae pubesque tuorum
aut portum tenet aut pleno subit ostia velo. 400
perge modo et, qua te ducit via, dirige gressum.»

402—436. Εἶπε, καὶ στρεφομένη, ὅπως ἀπέλθῃ, ἀπεκαλύφθη ἐν ὄλῳ αὐτῆς τῷ κάλλει καὶ τῇ θεῖᾳ μεγαλειότητι. Ἐν ᾧ δ' ἀπῆρχετο εἰς Πάφρον, ὁ Ἀνείας παρηκολουθήσεν αὐτὴν ἐπ' ὀλίγον, παραπονούμενος ὅτι περιπλάνησεν αὐτόν. Τοὺς δύο Τρῶας κατευθονομένους πρὸς τὴν πόλιν περικαλύπτει ἡ Ἀφροδίτη διὰ πυκνῆς ὀμίχλης, ὅπως μὴ παρενοχλῶνται ὑπὸ τῶν περιέργων. Σπεύδοντες δ' ἀναβαίνουνσιν οὗτοι ἐπὶ λόφου, ὁπόθεν θαυμάζει ὁ Αἰνείας τὴν μεγαλοπρεπῆ κατασκευὴν, τὰ αἰρόμενα τεῖχη καὶ τὰς ἐστρωμένας ὁδοὺς.

Ἀναφώνησις Αἰνείου καὶ εἴσοδος εἰς τὴν πόλιν.

«O fortunati, quorum iam moenia surgunt! »
Aeneas ait et fastigia suspicit urbis.
infert se saeptus nebula — mirabile dictu —
per medios miscetque viris neque cernitur ulli. 440

Ὁ ναὸς, τῆς Ἥρας καὶ αἱ ἐν αὐτῷ ζωγραφαί.

Lucus in urbe fuit media, laetissimus umbrae....
 hic templum Iunoni ingens Sidonia Dido 446
 condebat, donis opulentum et numine divae,
 aerea cui gradibus surgebant limina nexaeque
 aere trabes, foribus cardo stridebat aënis.
 hoc primum in luco nova res oblata timorem 450
 leniit, hic primum Aeneas sperare salutem
 ausus et adflictis melius confidere rebus.
 namque sub ingenti lustrat dum singula templo
 reginam opperiens, dum, quae fortuna sit urbi,
 artificumque manus inter se operumque laborem 455
 miratur, videt Iliacas ex ordine pugnas
 bellaque iam fama totum volgata per obem.
 Atridas Priamumque et saevum ambobus Achillem.
 constitit et lacrimans, «quis iam locus», inquit, «Achate,
 quae regio in terris nostri non plena laboris? 460
 en Priamus ! sunt hic etiam sua praemia laudi ;
 sunt lacrimae rerum, et mentem mortalia tangunt.
 solve metus ; feret haec aliquam tibi fama salutem».
 sic ait atque animum pictura pascit inani
 multa gemens largoque umectat flumine voltum.

466—560. Ἐν ᾧ ὁ Αἰνεΐας ἱσταται μετὰ τοῦ Ἀχάτου θαυμάζων τὰς ποικίλας εἰκόνας τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, προσέρχεται ἡ Διδὼ εἰς τὸν ναὸν ἐν μέσῳ λαμπρᾶς συνοδείας, περικαλλῆς, ὡς ἡ Ἄρτεμις ἐν μέσῳ τῶν Ὀρεάδων νομφῶν. Καθίσασα δ' ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς θρόνου ἔνευε τὸ δίκαιον καὶ κατεμέριζε τὴν ἐργασίαν εἰς τὸν δῆμον. Αἴφνης ὁ Αἰνεΐας εἶδεν ὁμάδα τῶν ναυαγησάντων ἑταίρων τοῦ σπεύδουσάν πρὸς τὴν βασίλισσαν, ἵνα ἰκετεύσῃ. Χαρὰ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ καὶ ἀγωνία διὰ τὴν δυσχερῆ τούτων θέσιν κατέχει αὐτὸν καὶ τὸν Ἀχάτην σιωπηλοῦς. Ἐκ τῶν προσελθόντων ὁ πρεσβύτατος, ὁ Ἰλιονεύς, λέγει πρὸς τὴν Διδῶ ; «Εἴμεθα δυστυχεῖς Τρῶες, οἵτινες πλέοντες εἰς Ἰταλίαν κατελήφθημεν ὑπὸ σφοδροῦ χειμῶνος, οἱ δὲ περισθέντες ἠναγκάσθημεν νὰ καταπλεύ-

σωμεν ἔνταθθα. Ἐν ᾧ δὲ οὐδένα ἐχθρῖκὸν σκοπὸν ἔχομεν, ὁ λαὸς τῆς
 χώρας ἀποκρούει ἡμᾶς. Φιλοξενήσατε ἡμᾶς. αἰδοῦμενοι τοὺς θεοὺς.
 Βασιλεῖα εἶχομεν τὸν εὐσεβέστατον καὶ ἀνδρειότατον Αἰνεΐαν· ἔὰν ζῆ
 οὗτος, θάποδωσῃ εἰς ὁμᾶς τὴν χάριν πολλαπλασίαν. Ἐπεὶ ἐπιτραπῆ
 λοιπὸν νὰ ἐπισκευάσωμεν τὰς διερωγυίας ναῦς, ὅπως, ἔὰν μὲν πεπρωται
 σωθέντος τοῦ βασιλέως νὰ πορευθῶμεν εἰς Ἰταλίαν, πλεθῶμεν ἐκεῖ, εἰ
 δὲ μὴ, ἐπανακάμφωμεν εἰς Σικελίαν».

Ἡ παρὰ τῆς Διδούσας δεξιῶσις τῶν Τρώων.

Tum breviter Dido voltum demissa profatur :
 «solvite corde metum, Teucri, secludite curas.
 res dura et regni novitas me talia cogunt
 moliri et late finis custode tueri.
 quis genus Aeneadam, quis Troiae nesciat urbem
 virtutesque virosque aut tanti incendia belli?
 non obtusa adeo gestamus pectora Poeni,
 nec tam aversus equos Tyria Sol iungit ab urbe.
 seu vos Hesperiaei magnam Saturniaque arva
 sive Erycis finis regemque optatis Acesten,
 auxilio tutos dimittam opibusque iuvabo.
 voltis et his mecum pariter considere regnis :
 urbem quam statuo, vestra est ; subducite navis ;
 Tros Tyriusque mihi nullo discrimine agetur.
 atque utinam rex ipse noto compulsus eodem
 adforet Aeneas ! equidem per litora certos
 dimittam et Libyae lustrare extrema iubebo,
 si quibus eiectus silvis aut urbibus errat».

Λόγος τοῦ Ἀχάτου πρὸς τὸν Αἰνεΐαν.

His animum arrecti dictis et fortis Achates
 et pater Aeneas iamdumdum erumpere nubem
 ardebant. prior Aeneam compellat Achates :
 «nate dea, quae nunc animo sententia surgit?
 omnia tuta vides, classem sociosque receptos.

unus abest, medio in fluctu quem vidimus ipsi
submersum; dictis respondent cetera matris». 585

*Αποκάλυψις Αινείου καὶ λόγος αὐτοῦ πρὸς τὴν Διδῶ.

Vix ea fatus erat, cum circumfusa repente
scidit se nubes et in æthera purgat apertum.
restitit Aeneas claraque in luce refulsit
os umerosque deo similis; namque ipsa decoram
cæsariem nato genetrix Inmenque iuventae 590
purpureum et lætos oculis adflarat honores:
quale manus addunt ebori decus, aut ubi flavo
argentum Parisve lapis circumdatur auro.
tum sic reginam adloquitur cunctisque repente
improvisus ait: «coram, quem quæritis, adsum 595
Troïus Aeneas, Libycis ereptus ab undis,
o sola infandos Troiæ miserata labores,
quæ nos, reliquias Danaum, terræque marisque
omnibus exhaustos iam casibus, omnium egenos
urbe, domo socias, grates persolvere dignas 600
non opis est nostræ, Dido, nec quicquid ubique est
gentis Dardaniæ, magnum quæ sparsa per orbem.
dī tibi, si qua pios respectant numina, si quid
usquam iustitia est et mens sibi conscia recti,
præmia digna ferant. quæ te tam læta tulerunt 605
sæcula! qui tanti talem genuere parentes!
in freta dum fluvii current, dum montibus umbrae
lustrabunt convexa, polus dum sidera pascet,
semper honos nomenque tuum laudesque manebunt,
quæ me cumque vocant terræ». 610

611—694. Ἡ Διδῶ ἔστη ἔκθαμβος, ὡς εἶδε τὸν Αἰνείαν καὶ ἤκουσε τοὺς λόγους αὐτοῦ. «Σὺ εἶσαι», ἔρωτᾷ, «ὁ μέγας Αἰνείας ὁ υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἀγχίτου; Συχνάκις ἤκουον τὸ ὄνομά σου παρὰ Γρατσάτου, Ἀνθολογία ἐκ τῆς Βεργιλίου Αἰνεΐδος. "Εκδ. δ' 2

τοῦ Τεύκρου, φίλου τοῦ πατρός μου. Ἄσμενῃ δέχομαι ὄμας εἰς τὸν οἶκόν μου, διότι καὶ ἐγὼ ἐξόριστος καὶ ξένη εἶμαι ἐνταῦθα· καὶ αὐτὴ δοκιμάσασα τὴν δυστυχίαν ἐδιδάχθηεν νὰ βοηθῶ τοὺς δυστυχεῖς». Ταῦτα εἰπούσα ὠδήγησε τὸ Αἰνεῖαν εἰς τὸν βασιλείον οἶκον καὶ δὲν ἐλθισμόνησε νὰ ποστειλῆ ἄφθονον τροφὴν εἰς τοὺς ἐταίρους αὐτοῦ. Τοῦ δ' Αἰνείου ἡ πρώτη καὶ κυρία φροντίς ἦτο, ὅπως, προσκαλέσας τὸν Ἄσκανιον, διατάξῃ νὰ κομίσῃ πρὸς τὴν βασίλισσαν δῶρα τοὺς ἐκ τῆς Τροίας περιωθέντας θησαυρούς.

Ἄλλ' ἡ Ἀφροδίτη φοβουμένη τὸ μὲν τὴν Ἥραν, τὸ δὲ τὴν ἀπιστίαν τῶν Καρχηδονίων ἐπενόησε νὰ πέμψῃ τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἔρωτα ἐν τῇ μορφῇ τοῦ Ἄσκανίου, ὅπως ἐξάψῃ τὴν ψυχὴν τῆς βασιλίσσης δι' ἔρωτος πρὸς τὸν Αἰνεῖαν, πρὶν ἢ ξενία μεταβληθῆ εἰς μίσος. Παραγγέλλει λοιπὸν πρὸς αὐτὸν νὰ περιβληθῆ τὴν γνωστὴν μορφὴν τοῦ Ἄσκανίου εἰς μίαν νύκτα καὶ διδάσκει πῶς, ἐν ᾧ περιχαρῆς ἡ Διδῶ θ' ἀπαζῆται αὐτόν, νὰ ἐνστάξῃ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς ἔρωτα. Ἐνῶ δὲ χαίρων ὁ Ἔρωσ ἐπιτελεῖ τῆς μητρὸς τὴν παραγγελίαν, αὕτη κατακοιμίζει τὸν Ἄσκανιον καὶ ἀπάγει εἰς τὰ ὑψηλὰ ἄλση τῆς Ἰθακίας, ἐνθα ὁ μαλακὸς ἀμάρακος περιπνέει αὐτὸν διὰ τῆς εὐωδίας καὶ περιπτύσσει διὰ τῆς σκιάς του.

Δῶρα τοῦ Αἰνείου πρὸς τὴν Διδῶ. Εὐωχία.

Iamque ibat dicto parens et dona Cupido	695
regia portabat Tyriis duce laetus Achate.	
cum venit, aulaeis iam se regina superbis	
aurea composuit sponda mediamque locavit ;	
iam pater Aeneas et iam Troiana iuventus	
conveniunt, stratoque super discumbitur ostro.	700
dant manibus famuli lymphas Cereremque canistris	
expediunt tonsisque ferunt mantelia villis.	
quinguenta intus famulae, quibus ordine longam	
cura penum struere et flammis adolere penates ;	
centum aliae totidemque pares aetate ministri,	705
qui dapibus mensas onerent et pocula ponant.	
nec non et Tyrii per limina laeta frequentes	

convenere, toris iussi discumbere pictis.
 mirantur dona Aeneae, mirantur Iulum
 flagrantisque dei voltus simulataque verba 710
 pallamque et pictum croceo velamen acantho.
 praecipue infelix, pesti devota futurae,
 expleri mentem nequit ardescique tuendo
 Phoenissa et pariter puero donisque movetur.
 ille ubi complexu Aeneae colloque pependit 715
 et magnum falsi implevit genitoris amorem,
 reginam petit. haec oculis, haec pectore toto
 haeret et interdum gremio fovet, inscia Dido
 insidat quantus miserae deus.

720—756. Οὕτως ἡ Διδώ προάγεται κατὰ μικρὸν νὰ ληρμονήσῃ τὸν πρόσθεν σύζυγον αὐτῆς Σιχλίον καὶ ἡ καρδιά της ἡ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀήθης τοῦ ἔρᾶν ἄρχεται νὰ πληροῦται ἔρωτος φλογεροῦ.

Γενομένου τοῦ συμποσίου, τελοῦνται σπονδαὶ καὶ ἀναπέμπονται εὐχαὶ πρὸς τὸν Δία, ὅπως προστατεύσῃ τὴν νῦν ἀρχομένην ἔνωσιν Τρωρίων καὶ Τρώων. Ὁ κιθαρῳδὸς Ἰώπης ἄδων διηγείται περὶ τῶν οὐρανίων φαινομένων καὶ τῆς γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῴων, περὶ τῆς βροχῆς καὶ τοῦ κεραυνοῦ, περὶ τοῦ Ἀρκτοῦρου καὶ τῶν Ἰάδων, καὶ διὰ τί ὁ χειμερινὸς ἥλιος σπεύδει νὰ βοησθῇ εἰς τὸν Ὠκεανόν. Βαθύς δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐμφορεῖται ἔρωτος ἡ Διδώ, ἐρωτῶσα τὸν Αἰνεΐαν περὶ τοῦ Πριάμου καὶ Ἑκτορος, περὶ τοῦ Διομήδους καὶ κρατεροῦ Ἀχιλλέως· «ἀλλὰ διηγῆθητι», λέγει, «πρὸς ἡμᾶς τῶν Δαϊαῶν τὰς ἐνέδρας καὶ τὰς περιπετείας τῶν ἐταίρων σου καὶ τὰς ἐπιτατεῖς πλάνας σου».

ΒΙΒΛΙΟΝ Η

ΙΛΙΟΥ ΠΕΡΣΙΣ

Μυρμιδόνες
 20 Ο Αίνεϊας ἀποφασίζει νὰ διηγηθῆ τὴν καταστροφὴν τῆς Τροίας-

Conticuere omnes intentique ora tenebant;
 inde toro pater Aeneas sic orsus ab alto:

Infandum, regina, iubes renovare dolorem,
 Troianas ut ὄπες et lamentabile regnum
 eruerint Danaï, quaeque ipse miserrima vidi
 et quorum pars magna fui. quis talia fando
 Myrmidonum Dolopumve aut duri miles Ulixi
 temperet a lacrimis? et iam nox unida caelo
 praecipitat suadentque caecentia sidera somnos.
 sed si tantus amor casus cognoscere nostros
 et breviter Troiae supremum audire laborem,
 quamquam animus meminisse horret luctuque refugi
 incipiam.

Ο δούρειος ἵππος.

Fracti bello fatisque repulsi
 ductores Danaum, tot iam labentibus annis,
 instar montis equum divina Palladis arte
 aedificant sectaque intexunt abiete costas;
 votum pro reditu simulant; ea fama vagatur.
 huc delecta virum sortiti corpora furtim
 includunt caeco lateri penitusque cavernas
 ingentis uterumque armato milite complent.

21—36. «Μετὰ ταῦτα οἱ μὲν Ἀχαιοὶ ἀποπλέουσιν εἰς Τένεδον, πάντες δ' οἱ Τρῶες συρρέουσιν, ὅπως ἴδωσι τὸ ἐγκαταλειμμένον στρατόπεδον, τὰς ἐρήμους ἀκτὰς καὶ τὸν τόπον, ἔνθα ὁ Ἀχιλλεὺς εἶχε στήσαι

τὴν σκηνὴν τοῦ. Ἐν ᾧ δὲ πολλοὶ τούτων θαυμάζουσι τὸ μοιραῖον τῆς Ἀθηνᾶς ἀνάθημα, ὃ Θυμοίτης παραινεὶ νὰ εἰσαγάγῳσιν αὐτὸ ἐντὸς τῶν τειχῶν. Ἄλλ' ἄλλοι φρονιμώτεροι προτείνουν τὴν κατατροφὴν τοῦ ὄπτετου δώρου. Αἱ γνώμαι διχάζονται.

Δυσπιστία καὶ εἰκασίαι τοῦ Λαοκρόντος περὶ τοῦ ἀναθήματος.

Primus ibi ante omnis, magna comitante caterva, 41
 Laocoön ardēns summa decurrit ab arce
 et procul: «ο miserī, quae tanta insania, cives? 42
 creditis avectos hostis aut ulla putatis
 dona carere dolis Danaum? sic notus Ulixes?
 aut hoc inclusi ligno occultantur Achivi, 45
 aut haec in nostros fabricata est machina muros
 inspectura domos venturaque desuper urbi,
 aut aliquis latet error; equo ne credite, Teucri.
 quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentes».
 sic fatus validis ingentem viribus hastam 50
 in latus inque feri curvam compagibus alvum
 contorsit. stetit illa tremens uteroque recusso
 insonuere cavæ genitumque dedere cavernae,
 et si fata deum, si mens non laeva fuisset,
 impulerat ferro Argolicas foelare latebras, 55
 Troiaque nunc staret, Priamique arx alta maneres.

57—161. «Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν προσήγετο ὑπὸ ποιμένων πρὸς τὸν βασιλέα Πριάμον ὀπισθάγκωνα δεδεμένος νεανίσκος, ἔκουσιως αἰχμάλωτος, ἀπατεῶν καὶ ἀπιστος, καθὼς ὄλη αὐτοῦ ἡ γενεά, εὐτόλμως ἀναλαβὼν ἢ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ δόλιον τέχνασμα, ὅπως εἰσέλθῳσιν οἱ Ἀχαιοὶ εἰς τὴν Ἴλιον, ἢ νὰποθάνῃ. Συγκινηθέντες ἡμεῖς ἐκ τῆς ταρχῆς καὶ τῶν θρήνων αὐτοῦ, προτρέπομεν νὰ διηγηθῇ τί θέλει. «Ὀνομάζομαι», εἶπε, «Σίνων, φίλος ποτὲ τοῦ Παλαμήδους, οὗ τὸν θάνατον ἐπήνεγκεν ὁ πολυμήχανος Ὀδυσσεύς. Οὗτος δ' ἔκτοτε σφόδρα μ' ἐμίσει, διότι ἐξηδήλωσα τὴν ὀργὴν μου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ φίλου μου ἐκείνου. Ἀλλὰ πρὸς τί νὰ διηγῶμαι τὰς συμφορὰς μου πρὸς ὑμᾶς, οἷτινες τοὺς Ἀχαιοὺς πάντας ὁμοίως μισεῖτε; »

«Ἐν τῇ μωρίᾳ ἡμῶν παροτρύνομεν τοῦτον νὰ διηγηθῆ μέχρι τέλους τὰς περιπετειάς του. «Οἱ Ἀχαιοί», ἐξηκολούθησε περίτρομος, «σφοδρὰ ποθοῦντες νὰ ἐπιστρέψωσιν οἴκαδε, ἐκωλύοντο ὑπὸ τοῦ ἀγρίου χειμῶνος καὶ τῶν σφοδρῶν ἀνέμων, σημεῖον τῆς θείας ὀργῆς, ἕως οὗ τέλος θεῖος χρησμὸς ἐφανερώσεν, ὅτι μόνον διὰ τῆς θυσίας ἀνθρώπου εἰ θεοὶ θὰ ἐξίλεσθῶσιν. Ὁ μάντις Κάλχας, ἐπὶ δέκα ἡμέρας σιγῶν, ἐμὲ τέλος ὡς τὸ μοιραῖον ὤρισεν ἄθῆμα. Παρεσκευασμένος πρὸς τὴν θυσίαν ἔθραυσα τὰ δεσμὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ φυχὸν τοῦ βωμοῦ ἐκρόβην ἔν τινι τέλματι. Καὶ νῦν οὐδαμῶς ἐλπίζω νὰ ἴδω πάλιν τὴν πατρίδα μου, ἐὰν μὴ ἐλεήσῃτέ με ἀναξίοπαθοῦντα». Ἐλεοῦμεν πάντες συγκινηθέντες ἐκ τῶν δακρυῶν αὐτοῦ, ὁ δὲ Πρίαμος αὐτὸς διατάττει νὰ λύσωμεν τῶν δεσμῶν, καὶ παρηγορῶν καὶ παραθαρρύνων ἐρωτᾷ τοῦτον, τί ἄρα γε θέλει ὁ μέγας ἐκεῖνος ἐβλίνοσ Ἴππος. Καὶ ὁ Σίνων, ὁ δόλων καὶ τεχνασμάτων ἐλληνικῶν ἐμπειρότατος, ἀνασχὼν τὰς ἤδη λευμένας χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, ὁμνύει τὰ αἰώνια ἄστρα, ὁμνύει τοὺς βωμοὺς καὶ τὸ ξίφος, ὑπερδιέφυγεν, ὅτι θὰ εἴπῃ μόνην τὴν ἀλήθειαν, ὡς μὴ ἔχων λόγον νάγκη τὸς Ἕλληνας μηδὲ νάποκρόπτη τὰ ὑπ' αὐτῶν βυσοδομοῦμενα κακά :

162—194. «Ἄφ' ἧς ἡμέρας ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης ἐτόλμησαν, λέγει, ν' ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ Παλλάδιον, ἡ θεὰ ὠργίσθη κατὰ τῶν Ἀχαιῶν. Ὅπως καταπραῦνωσιν οὕτοι τὴν ὀργὴν αὐτῆς, ἕως οὗ ἀνακομισθῆ διὰ θαλάσσης ἢ εἰκῶν, κατεσκευάσαν τῇ συμβουλῇ τοῦ Κάλχαντος τὸν ἐβλίνοσ τοῦτον Ἴππον οὕτω μέγαν, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσαχθῆ ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως· διότι τοῦτου γενομένου οἱ Τρῶες κατὰ τὸν χρησμὸν θάπέθεινον νικηταί».

Πῶς ἀποδέχονται οἱ Τρῶες τοὺς λόγους τοῦ Σίνωνος.

«Talibus insidiis periurique arte Sinonis
credita res, captique dolis lacrimisque coactis,
quos neque Tydides nec Larisaeus Achilles,
non anni domuere decem, non mille carinae.

195

Περὶπέτεια Λαοκόντος καὶ τῶν δύο υἱῶν του.

Hic aliud maius miseris multoque tren endum
obicitur magis atque improvida pectora turbat.
Laoccon, ductus[Neptuno sorte sacerdos,

200

- sollemnis taurum ingentem n a tabat ad aras.
 X ecce autem gemini a Tenedo tranquilla per alta
 —horresco referens—immensis orbibus angues
 incumbunt pelago pariterque ad litora tendunt; 205
 pectora quorum inter fluctus arrepta iubaeque
 sanguineae superant undas, pars cetera pontum
 pone legit sinuatque immensa volumine terga.
 fit sonitus spumante salo; iamque arva tenebant
 ardentisque oculos suffecti sanguine et igni 210
 sibila lambebant linguis vibrantibus ora. X
 diffuginus visu exsanguis. illi agmine certo
 Laocoonta petunt, et primum parva duorum
 corpora natorum serpens amplexus uterque
 implicat et miseros morsu deponitur artus; 215
 post ipsum auxilio subeuntem ac tela ferentem
 corripunt spirisque ligant ingentibus; et iam
 bis medium amplexi, bis collo squamea circum
 terga dati superant capite et cervicibus altis.
 ille simul manibus tendit divellere nodos 220
 perfusus sanie vittas atroque veneno,
 clamores simul horrendos ad sidera tollit,
 X qualis mugitus, fugit cum saucius aram
 taurus et incertam excussit cervice securim.
 at gemini lapsu delubra ad summa dracones 225
 diffugiunt saevaeque petunt Tritonidis arcem
 sub pedibusque deae clipeique sub orbe teguntur.
 tum vero tremefacta novus per pectora cunctis
 insinnat pavor, et scelus expendisse merentem
 Laocoonta ferunt, sacrum qui cuspide robur 230
 laeserit et tergo sceleratam intorserit hastam.
 ducendum ad sedes simulacrum orandaque divae
 numina conclamant.» X

Ὁ δούρειος ἵππος ἐντὸς τῆς πόλεως.

T «Dividimus muros et moenia pandimus urbis.
 accingunt omnes operi pedibusque rotarum 235
 subiciunt lapsus et stuppea vincula collo
 intendunt. scandit fatalis machina muros
 feta armis. pueri circum innuptaeque puellae
 sacra canunt funemque manu contingere gaudent.
 illa subit mediaeque minans inlabitur urbi. 240
 o patria, o divum domus Ilium et incluta bello
 moenia Dardanidum! quater ipso in limine portae
 substitit atque utero sonitum quater arma dedere:
 iustamus tamen immemores caecique furore
 et monstrum infelix sacrata sistimus arce. 245
 ✓ tunc etiam fatis aperit Cassandra futuris
 ora dei iussu non unquam credita Teucris:
 nos delubra deum miseri, quibus ultimus esset
 ille dies, festa velamus fronde per urbem,

Τροίας ἄλωσις.

«Vertitur interea caelum et ruit oceano nox 250
 involvens umbra magna terramque polumque
 Myrmidonumque dolos; fusi per moenia Teucri
 conticuere, sopor fessos complectitur artus.
 ✓ et iam Argiva phalanx instructis navibus ibat
 a Tenedo tacitae per amica silentia lunae, 255
 litora nota petens, flammis cum regia puppis
 extulerat; fatisque deum defensus iniquis
 inclusos utero Danaos et pinea furtim
 laxat claustra Sinon. illos patefacius ad auras
 reddit equus, laetique cavo se robore prominent... 260
 invadunt urbem somno vinoque sepultam:
 caeduntur vigiles, portisque patentibus omnis 265
 accipiunt socios atque agmina conscia iungunt.

Τι λέγει ἡ τοῦ Ἔκτορος σκιά ἐφανισθεῖσα πρὸς τὸν Ἀλκείαν.

- «Tempus erat, quo prima quies mortalibus aegris
 incipit et dono divum gratissima serpit.
 in somnis ecce ante oculos maestissimus Hector 270
 visus adesse mihi largosque effundere fletus,
 raptatus bigis, ut quondam, aterque cruento
 pulvere perque pedes trajectus lora tumentis.
 heu mihi, qualis erat, quantum mutatus ab illo
 Hectore, qui redit exuvias indutus Achilli 275
 vel Danaum Phrygios iaculatus puppibus ignis,
 squalentem barbam et concretos sanguine crinis
 vulneraque illa gerens, quae circum plurima muros
 accepit patrios! ultro fiens ipse videbar
 compellare virum et maestas exprimere voces: 280
 «o lux Dardaniae, spes o fidissima Teucrum,
 quae tantae tenuere morae? quibus, Hector, ab oris
 exspectate venis? ut te post multa tuorum
 funera, post varios hominumque urbiisque labores
 defessi aspicimus! quae causa indigna serenos 285
 foedavit voltus? aut cur haec voluera cerno?»
 ille nihil, nec me quaerentem vana moratur,
 sed graviter genitus imo de pectore ducens
 «heu fuge, nate dea, teque his»; ait, «eripe flammis.
 hostis habet muros, ruit alto a culmine Troia. 290
 sat patriae Priamoque datum; si Pergama dextra
 defendi possent, etiam haec defensa fuissent.
 sacra suosque tibi commendat Troia penates:
 hos cape fatorum comites, his moenia quaere,
 magna pererrato statues quae denique ponto.» 295
 sic ait et manibus vittas Vestamque potentem
 aeternumque adytis effert penetralibus ignem».

Ο Αίβελος ὄρημα εἰς τὸν ἔσχατον ἀγῶνα.

*Diverso interea miscentur moenia luctu
 et magis atque magis, quamquam secreta parentis
 Anchisae domus arboribusque obtecta recessit,
 clarescunt sonitus armorumque ingruit horror.
 excutior somno et summi fastigia tecti
 ascensu supero atque arrectis auribus adsto :
 in segetem veluti cum flamma furentibus austris
 incidit, aut rapidus montano flumine torrens
 sternit agros, sternit sata laeta boumque labores
 praecipitesque trahit silvas; stupet inscius alto
 accipiens sonitum saxi de vertice pastor.
 tum vero manifesta fides, Danaumque Jatescunt
 insidiae. iam Deiphobi dedit ampla ruinam
 Volcano superante domus, iam proximus ardet
 Ucalegon; Sigea igni freta lata relucent.
 exoritur clamorque virum clangorque tubarum.
 arma amens capio, nec sat rationis in armis ;
 sed glomerare manum bello et concurrere in arcem
 cum sociis ardent animi; furor iraque mentem
 praecipitant, pulchrumque mori succurrit in armis».

Συνάντησις μετὰ τοῦ διαφυγόντος ἱερέως Πάνθου.

*«Ecce autem telis Panthus elapsus Achivom,
 Panthus Othryades, arcis Phoebique sacerdos,
 sacra manu victosque deos parvumque nepotem
 ipse trahit cursuque ad limina tendit.
 «quo res summa loco, Panthu? quam prendimus arcem?
 vix ea fatus eram, gemitu cum talia reddit:
 «venit summa dies et ineluctabile tempus
 Dardaniae. fuimus Troes, fuit Ilium et ingens
 gloria Teucrorum; ferus omnia Iuppiter Argos
 transtulit; inensa Danai dominantur in urbe»

328—346. «Διὰ τῶν λόγων τούτων ἀπαλλαγείς τοῦ ἀπελπισμοῦ, ὄρμῳ εἰς τὸν ὄρμαγδὸν τῆς μάχης οὐχὶ πλέον μόνος, διότι ἄλλοι τε πολλοὶ περὶ ἐμὲ ὄρμῶντα τυτπειῶνται καὶ ὁ νεαρὸς Μυρδονίδης Κόροιβος, ὁ μνηστὴρ τῆς Καττάδρας, ὅστις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχεν ἔλθει ἐκ Φρυγίας πρὸς βοήθειαν τῶν Τρώων».

*Ὁ Αἰνείας ἐλαύνει μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν διὰ τῆς πόλεως
μαχόμενος.*

«Quos ubi confertos audere in proelia vidi,
incipio super his : «iuvencs, fortissima frustra
pectora, si vobis audendi extrema cupido,
certa sequi, quae sit rebus fortuna videtis :
excessere omnes adytis arisque relictis
di, quibus imperium hoc steterat : succurritis ubi
incensae : moriamur et in media arma ruamus.
una salus victis nullam sperare salutem.»
sic animis iuvenum furor additus. inde, lupi ceu
raptores atra in nebula, quos improba ventris
exegit caecos rabies catulique relictis
faucibus expectant siccis, per tela, per hostis
urbis iter ; nox atra cava circumvolat umbra.
quis cladem illius noctis, quis funera fando
explicit aut possit lacrimis aequare labores ?
uirbs antiqua ruit multos dominata per annos ;
plurima perque vias sternuntur inertia passim
corpora perque domos et religiosa decum
limina. nec soli poenas dant sanguine Teucris ;
quondam etiam victis redit in praecordia virtus,
victoresque cadunt Danaï. crudelis ubique
luctus, ubique pavor et plurima mortis imago».

350

355

360

365

Σύγκρουσις πρὸς τὸν Ἕλληνα Ἀνδρόγεων.

«Primus se Danaum magna comitante caterva
Androgeos offert nobis, socia agmina credens

370

inscius atque ultro verbis compellat amicis :
 •festinate, viri. nam quae tam sera moratur
 segnitias? alii rapiunt incensa feruntque
 Pergama; vos celsis nunc primum a navibus itis ? 375
 dixit et extemplo — neque enim responsa dabantur
 fida satis — sensit medios delapsus in hostis.
 obstipuit retroque pedem cum voce repressit.
 improvisum aspris veluti qui sentibus anguem
 pressit humi nitens trepidusque repente refugit 380
 attollentem iras et caerula co'la tumentem :
 haud secus Androgeos visu tremefactus abibat.
 inruimus densis et circumfundimur armis
 ignarosque loci passim et formidine captos
 sternimus : adspirat primo fortuna labori. 385

385—401. «Ἐν τῇ πρώτῃ βραχεῖα στιγμή τοῦ θριάμβου ὁ Κόροϊ-
 βος κελεύει νὰ ἐνδυσθῶμεν τὰ ὄπλα τῶν πεσόντων Δαναῶν. Καὶ ἡμεῖς
 ἐπιτελοῦντες τὸ τέχνασμα, εὐχερῶς κατὰ τὴν σκοτεινὴν νύκτα ἀναμει-
 γνυόμεθα πρὸς τὰς τάξεις τῶν πολεμίων καὶ μάχας συνάπτοντες φονεύ-
 μεν οὐκ ὀλίγους, τοὺς δὲ λοιποὺς τρέπομεν εἰς φυγὴν.

*Μάχη περὶ τὴν Κασσάνδρην ἀπαγομένην εἰς αἰχμαλωσίαν.
 Θάνατος τοῦ Κοροΐβου.*

«Heu nihil invitis fas quemquam fidere divis !
 ecce trahebatur passis Priameïa virgo
 crinibus a templo Cassandra adytisque Minervae,
 ad caelum tendens ardentia lumina frustra, 405
 lumina; nam teneras arcabant vincula palmas.
 non tulit hanc speciem furiata mente Coroebus
 et sese medium iniecit periturus in agmen.
 consequimur cuncti et densis incurrimus armis.
 hic primum ex alto delubri culmine telis 410
 nostrorum obruimur, oriturque miserrima caedes
 armorum facie et Graiarum errore iubarum.
 tum Danaï gemitu atque ereptæ virginis ira

undique collecti invadunt, acerrimus Aiax
 et gemini Atridae Dolopumque exercitus omnis: 415
 adversi rupto ceu quondam turbine venti
 confligunt, Zephyrusque Notusque et laetus eois
 Eurus equis; stridunt silvae, saevitque tridenti
 spumeus atque imo Nereus ciet aequora fundo.
 illi etiam, si quos obscura nocte per umbram 420
 fudimus insidiis totaque agitavimus urbe,
 apparent: primi clipeos mentitaque tela
 agnoscunt atque ora sono discordia signant.
 ilicet obruimur numero; primusque Coroebus
 Penelei dextra divae armipotentis ad aram 425
 procumbit; cadit et Rhipheus, iustissimus unus
 qui fuit in Teucris et servantissimus aequi;
 dis aliter visum.

428 - 468. «Πίπτει αὐτὸς ὁ ἱερεὺς Πάνθους παρὰ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν εὐσέβειαν. Ἐν τῷ δεινῷ ἐκείνῳ ὀλέθρῳ ὁμολογῶ, ὅτι δὲν ἔφυγον τῶν Δαναῶν τὰ βέλη, ἀλλ' ἐπέδειξα πᾶσαν ἀνδρείαν ἐμβάλλων τὸ σῶμα εἰς κίνδυνον δὲν ἦτο δ' ὅμως πεπρωμένον νὰ πέσω. Ἐν τῷ ὀρουμαγδῷ τῆς μάχης φέρομαι πρὸς αὐτὸ τοῦ Πριάμου τὸ ἀνάκτορον, ὅπερ νῦν σφοδρῶς προσεδάλλετο ὑπὸ τῶν πυκνωθέντων Ἑλλήνων ἄραντες οὗτοι τὰς ἀσπίδας καὶ συγκροτήσαντες χελώνην ἐπέπιπτον κατὰ τῆς πύλης, ἐν ᾗ οἱ Τρῶες ἐν τῷ ἀπελπισμῷ βάλλουσιν αὐτούς, ἀποσπῶντες ἀπὸ τῆς στέγης δοκοὺς καὶ κεράμους. Δι' ὀπισθίας ἀποκρῖφου θύρας κατορθῶ μετὰ δύο ἐταίρων νάνελθω καὶ ἀνελθὼν νὰ ἐνωθῶ μετὰ τῶν ἄλλων Τρώων τῶν μαχομένων ἐπὶ τῆς στέγης. Ὑπερῶφελον ἀποσπᾶσαντες πύργον ἐπωθοῦμεν ἐπὶ τὰ κάτω μαχόμενα τάγματα τῶν Ἀχαιῶν. Φονεῖονται τούτων πολλοί, ἀλλὰ νέοι τοὺς πίπτοντας ἀναπληροῦσι μαχηταί, καὶ οὐδεμία παρέχεται ἡμῖν στιγμή ἀναπαύσεως.

Ἐκπόρθησις τῶν ἀνακτόρων τοῦ Πριάμου.

«Vestibulum aute ipsum primoque in limine Pyrrhus
 exsultat, telis et luce coruscus ahena: 470

qualis ubi in lucem coluber mala gramina pastus,
 frigida sub terra tumidum quem bruma tegebat,
 nunc positus novus exuviis nitidusque iuventa
 lubrica convolvit sublato pectore terga
 arduus ad solem et linguis micat ore trisulcis.
 una ingens Periphās et equorum agitator Achillis,
 armiger Automedon, una omnis Scyria pubes
 succedunt tecto et flammās ad culmina iactant.
 ipse inter pri nos correpta dura bipenni
 limina perripit postesque a cardine vellit
 aeratos; iamque excisa trabe firma cavavit
 robora et ingentem lato delit ore fenestram:
 apparet domus intus et atria longa patescunt,
 apparent Priami et veterum penetralia regum;
 armatosque vident stantes in limine primo.

475

430

487—505. « Ἄλλ' ὁ Νεοπτόλεμος ὄρμα μαινόμενος, ὅπως ἀκίβη-
 ατος χεῖμαρρος εἰς πεδιάδα. Κατακρημνίζονται αἱ πόλεις καὶ ἰδίοις ὄμ-
 μασιν εἶδον τὴν σφαγὴν, ἣν οὗτος καὶ οἱ διπτοὶ Ἀτρεΐδαι ἐπέφερον.

Σφαγὴ τοῦ Πριάμου.

«Forsitan, et Priami fuerint quae fata, requiras.
 urbis uti captae casum convolsaque vidit
 limina tectorum et medium in penetralibus hostem,
 arma diu senior desueta trementibus aevo
 circumdat nequiquam umeris, et inutile ferrum
 cingitur ac densos fertur moriturus in hostis.
 aedibus in mediis nudoque sub aetheris axe
 ingens ara fuit iuxtaque veterrima laurus,
 incumbens arae atque umbra complexa penates.
 hic Hecuba et natae nequiquam altaria circum,
 praecipites atra ceu tempestate columbae,
 condensae et divom amplexae simulacra sedebant.

510

515

ipsum autem sumptis Priamum iuvenalibus armis
ut vidit, «quae mens tam dira, miserrime coniunx,
impulit his cingi telis? aut quo ruis?» inquit. 520

« non tali auxilio nec defensoribus istis
tempus eget; non, si ipse meus nunc adforet Hector.
huc tandem concede; haec ara tuebitur omnis,
aut moriere simul». sic ore effata recepit
ad sese et sacra longaeuum in sede locavit 525

Ecce autem elapsus Pyrrhi de caede Polites,
unus natorum Priami, per tela, per hostis
porticibus longis fugit et vacua atria lustrat
saucius. illum ardens infesto volnere Pyrrhus
insequitur, iam iamque manu tenet et premit hasta. 530

ut tandem ante oculos evasit et ora parentum,
concidit ac multo vitam cum sanguine fudit.
hic Priamus, quamquam in media iam morte tenetur,
non tamen abstinuit nec voci iraeque pepercit:

« at tibi pro scelere », exclamat, « pro talibus ausis 535
di, si qua est caelo pietas, quae talia curet,
persolvant grates dignas et praemia reddant
debita, qui nati coram me cernere letum
fecisti et patrios foedasti funere voltus.

at non ille, satum quo te mentiris, Achilles
talis in hoste fuit Priamo; sed iura fidemque
supplicis erubuit corpusque exsanguie sepulcro
reddidit Hectorem meque in mea regna remisit». 540

sic fatus senior telumque imbelle sine ictu
coniecit, rauco quod protinus aere repulsum 545

ex summo clipei nequiquam umbone pependit.
cui Pyrrhus: « referes ergo haec et nuntius ibis
Pelidae genitori; illi mea tristia facta
degeneremque Neoptolemum narrare memento.
nunc morere ». hoc dicens altaria ad ipsa trementem 550

traxit et in multo lapsantem sanguine nati
 implicuitque comam laeva dextraque coruscum
 extulit ac lateri capulo tenus abdidit ensem.
 Haec finis Priami, fatorum hic exitus illum
 sorte tulit, Troiam incensam et prolapsa videntem
 Pergama, tot quondam populis terrisque superbum
 regnatorem Asiae. iacet ingens litore truncus,
 avolsumqueumeris caput et sine nomine corpus».

* Ο Αϊνείας ἀναμνησκαται τῶν ἑαυτοῦ οἰκείων.

«At me tum primum saevus circumstetit horror.
 obstipui ; subiit cari genitoris imago,
 ut regem aequaevum crudeli volvere vidi
 vita n exhalantem ; subiit deserta Creusa
 et direpta domus et parvi casus Iuli.
 respicio et, quae sit me circum copia, lustro :
 deseruere omnes defessi et corpora saltu
 ad terram misere aut ignibus aegra dedere.

567—600. Μόνος ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων περιλειφθεὶς βλέπω τὴν Ἑλένην κρυπτομένην ἐν τῇ ναφ' τῆς Ἑστίας· ἐφοβείτο καὶ τῶν Τρώων καὶ τῶν Ἀχαιῶν τὴν ὀργήν. Σφοδρὰ αἴφνης μὲ καταλαμβάνει ἀγανάκτησις καὶ πόθος ἰσχυρὸς νὰ λάβω δίκην ὑπὲρ τῆς πιπτούσης πατρίδος. «Θὰ ἐπανίδη αὐτή», διελογιζόμενη, «τὴν Σπάρτην καὶ τὰς Μυκῆνας καὶ θὰ κτελέθῃ ἐν βασιλικῷ θριάμβῳ, ἀφ' οὗ ὁ Πρίαμος ἔπεσεν, ἡ Τροία καίεται καὶ τὰ Τρωϊκὰ πεδία βάπτονται διὰ τοῦ αἵματος ἡμῶν; Οὐχὶ οὕτως! Ἄν καὶ μηδεμίαν παρέχῃ δόξαν ὁ θάνατος γυναικός, ὅμως θὰ ἐκδικηθῶ αὐτὴν ὑπὲρ τῶν ἐμῶν πολιτῶν». Ἐν ᾧ ταῦτα κατὰ νοῦν ἀνέστρεφον μαινόμενος, ἡ μήτηρ μου, ἡ θεὰ Ἀφροδίτη, ἔστη αἴφνης πρὸ ἔμοῦ καὶ λαβοῦσά με διὰ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ· ὑποδεικνύει τὸ ἀδικαιολόγητον τῆς τηλικούτης ὀργῆς καὶ μανίας μου καὶ με ἀναμνησκαί τὸ καθήκον πρὸς τὸν γέροντα πατέρα Ἀγκίστην, τὴν σύζυγον Κρέουσαν καὶ τὸν υἱὸν Ἀσκάνιον, οὓς αὐτὴ ἔσωσεν ἤδη ἐκ τοῦ κινδύνου :

* Ἡ Ἀφροδίτη προτρέπει τὸν Αἰνείαν νὰ φύγῃ.

«Non tibi Tyndaridis facies invisā Lacaenae

culpatusve Paris divom inclementia, divom,
 has evertit opes sternitque a culmine Troiam.
 aspice — namque omnem, quae nunc obducta tuenti
 mortalis hebetat visus tibi et unida circum 605
 caligat, nubem eripiam; tu ne qua parentis
 iussa time neu praeceptis parere recusa — :
 hic, ubi disiectas moles avolsaque saxis
 saxa vidēs mixtoque undantem pulvere fumum,
 Neptunus muros magnoqus emota tridenti 610
 fundamenta quatit totamque a sedibus urbem
 eruit. hic Iuno Scaeas saevissima portas
 prima tenet sociumque furens a navibus agmen
 ferro accincta vocat.
 iam summas arces Tritonia, respice, Pallas 615
 insedit, nimbo effulgens et Gorgone saeva.
 ipse pater Danais animos viresque secundas
 sufficit, ipse deos in Dardana suscitāt arma.
 eripe, nate, fugam finemque impone labori,
 nusquam abero et tutum patrio te limine sistam». 620
 dixerat et spissis noctis se condidit umbris.
 apparent dirae facies inimicaque Troiae
 numina magna deum.

Ὁ Αἰνείας σπεύδει εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον.

«Tum vero omne mihi visum considerare in ignis
 Ilium et ex imo verti Neptunia Troia; 625
 ac veluti summis antiquam in montibus ornum
 cum ferro accisam crebrisque bipennibus instant
 eruere agricolae certatim: illa usque minatur
 et tremefacta comam concusso vertice nutat,
 volneribus donec paulatim evicta supremum 630
 cougemuit traxitque iugis avolsa ruīnam.

Γραταιάτου, Ἀνθολογία ἐκ τῆς Βεργιλίου Αἰνεΐδος. Ἐκδ. δ'.

3

descendo ac ducente deo flammam inter et hostis
expedior ; dant tela locum flammaeque recedunt.

Ὁ Ἀγχίσης ἀρνείται νὰ φύγῃ.

«Atque ubi iam patriae perventum ad limina sedis
antiquasque domos, genitor, quem tollere in altos 635
optabam primum montis primumque petebam,
abnegat excisa vitam producere Troia
exsiliumque pati. «vos o, quibus integer aevi
sanguis», ait, «solidaeque suo stant robore vires,
vos agitate fugam. 640
me si caelicolae voluissent ducere vitam,
has mihi servassent sedes. satis una superque
vidimus excidia et captae superavimus urbi.
sic, o sic positum affati discedite corpus.
ipse manu mortem inveniam ; miserebitur hostis 645
exuviasque petet. facilis iactura sepulcri.
iam pridem invisus divis et inutilis, annos
demoror, ex quo me divom pater atque hominum rex
fulminis adflavit ventis et contigit igni».

Talia perstabat memorans fixusque manebat. 650
nos contra effusi lacrimis coniunxque Creusa
Ascaniusque omnisque domus, ne vertere secum
cuncta pater fatoque urgenti incumbere vellet.
abnegat inceptoque et sedibus haeret in isdem..

Ὁ Αἰνεΐας θέλει ἐκ νέου νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα.

«Rursus in arma feror mortemque miserrimus opto. 655
nam quod consilium aut quae iam fortuna dabatur?
«mene effere pedem, genitor, te posse relicto
sperasti? tantumque nefas patrio excidit ore?
si nihil ex tanta superis placet urbe relinqui

et sedet hoc animo perituraeque addere Troiae 660
 teque tuosque iuvat, patet isti ianua leto ;
 iamque aderit multo Priami de sanguine Pyrrhus,
 gnatum aute ora patris, patrem qui obruncat ad aras.
 hoc erat, alma parens, quod me per tela, per ignis
 eripis, ut mediis hostem in penetralibus utque 665
 Ascanium patremque meum iuxtaque Creusam
 alterum in alterius mactatos sanguine cernam ?
 arma, viri, ferte arma ; vocat lux ultima victos.
 reddite me Danaï, sinite instaurata revisa in
 proelia. numquam omnes hodie moriemur inulti». 670

671 — 724. « Λέγων ταῦτα ζώννομι τὸ ξίφος, ἐφαρμόζω ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τὴν ἀσπίδα καὶ πρὸς ἕξοδον φέρομι. Ἄλλ' ἢ Κρέουσα γονοπετῆς ἱκετεύει νὰ μὴ καταλίπω σύζυγον καὶ τέκνον. Ἐν ᾧ δὲ ἐκ τῶν γόνων καὶ ὀδυσμῶν ἀντήχει ὁ οἶκος, θυμωκτόν τι ἐπιφαίνεται τέρας : γλῶσσα πυρὸς ἀβλαβοῦς περιχυθεῖσα περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀσκάνιου περιλείχει μαλακῶς τὴν κόμην καὶ τοὺς κροτάφους. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι ἐξεπλάγησαν ἐπὶ τούτῳ, ὁ δ' Ἀγχίσης ἀποδεχθεὶς ἠδέως καὶ μετὰ χαρᾶς τὸν οἰωνόν, ἐδεήθη, ὅπως οἱ θεοὶ ἐπιτελέσωσιν αὐτόν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐβρόντησεν ἐξ ἀριστερῶν καὶ ἀστὴρ διάττει ὑπὲρ ἡμᾶς διαγράφων φωτεινὴν γραμμὴν πρὸς τὰ δάση τῆς Ἰδης. Ὁ δὲ Ἀγχίσης πάραυτα ἐκέλευσεν ἡμᾶς νὰ κολουθήσωμεν ἐπὶ τὰ φωτεινὰ τοῦ ἀστέρος ἵχνη, καὶ ἐξερχόμεθα ἐκ τῆς καιομένης πόλεως. Τὸν γέροντα πατέρα, ἔχοντα τὰ ἱερά καὶ τοὺς ἐφεστίους θεοὺς, ἀναδέχομαι ἐπὶ τῶν ὤμων, ὁ Ἀσκάνιος ἔχεται τῆς χειρὸς μου, ὅπισθεν ἐν ἀποστάσει ἐπακολουθεῖ ἡ Κρέουσα, οἱ δὲ οἰκέται δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐπιτάσσονται νὰ ἔλθωσι πρὸς συνάντησιν εἰς τόπον ὠρισμένον.

Καθ' ὁδὸν γίνεται ἀφαντος ἡ Κρέουσα.

«Ferimur per opaca locorum ;
 et me, quem dudum non ulla iniecta movebant
 tela neque adverso glomerati ex agmine Grai,
 nunc omnes terrent aurae, sonus excitat omnis.

725

suspensum et pariter comitique onerique timentem.

«Iamque propinquabam portis omnemque videbar 730
 evasisse viam, subito cum creber ad auris
 visus adesse pedum sonitus, genitorque per umbram
 prospiciens: «nate», exclamat, «fuge, nate; propinquant.
 ardentis clipeos atque aera micantia cerno».
 hic mihi nescio quod trepido male numen amicum 735
 confusam eripuit mentem. namque avia cursu
 dum sequor et nota excedo regione viarum,
 heu! misero coniunx fatone erepta Creusa
 substitit, erravitne via seu lassa resedit?
 incertum; nec post oculis est reddita nostris... 740»

Μάτην ἀναζητεῖ αὐτὴν ὁ Αἰνείας;

«Quem non incusavi amens non inumque deorumque? 745
 aut quid in eversa vidi crudelius urbe?
 Ascanium Anchisenque patrem Teucrosque penates
 commendo sociis et curva valle recondo;
 ipse urbem repeto et cingor fulgentibus armis.
 stat casus renovare omnis omnemque reverti 750
 per Troiam et rursus caput obiectare periclis.

652 — 767. «Ἐν μέσῳ τοῦ πυκνοῦ σκότους τῆς νυκτὸς ἀναζητῶν ἐπανέρχομαι εἰς τὸν οἶκόν μου, ἀλλ' εἶρον τὰ πάντα τοῦ πυρὸς παρανόλωμα· εἶτα φθάνω εἰς τοῦ Πριάμου τάνάνκτορα, ἔνθα οἱ Ἀχαιοὶ ἴστανται φυλάσσοντες τὴν λείαν των ἐν μέσῳ πλήθους παίδων καὶ γυναικῶν περιτρώμων.

«Ausus quin etiam voces iactare per umbram
 implevi clamore vias maestusque Creusam
 nequiquam ingeminans iterumque iterumque vocavi. 770»

Ἐμφάνισις τῆς σκιάς τῆς Κρεούσης πρὸς τὸν Αἰνείαν.

«Quaerenti et tectis urbis sine fine furenti
 infelix simulacrum atque ipsius umbra Creusae
 visa mihi ante oculos et nota maior imago.
 obstipui steteruntque comae et vox faucibus haesit.
 tum sic adfari et curas his demere dictis : 775
 «quid tantum insano iuvat indulgere dolori,
 o dulcis coniunx ? non haec sine numine divom
 eveniunt : nec te comitem hinc portare Creusam
 fas aut ille sinit superi regnator Olympi.
 longa tibi exsilia et vastum maris aequor arandum. 780
 et terram Hesperiam venies, ubi Lydius arva
 inter opima virum leni fluit agmine Thybris :
 illic res laetae regnumque et regia coniunx
 parta tibi ; lacrimas dilectae pelle Creusae.
 non ego Myrmidonum sedes Dolopumve superbas 785
 aspiciam aut Grais servitum matribus ibo
 Dardanis et divae Veneris nurus ;
 sed me magna deum genetrix his detinet oris.
 iamque vale et nati serva communis amorem».
 haec ubi dicta dedit, lacrimantem et multa volentem 790
 dicere deseruit tenuisque recessit in auras.
 ter conatus ibi collo dare bracchia circum ;
 ter frustra comprehensa manus effugit inago,
 par levibus ventis volucrique simillima somno,

795 — 804. «Ἀποτυχὼν οὕτως ἐπινακίμπω πρὸς τοὺς ἐταίρους, παρ' οἷς εὐρίσκω νῦν πλῆθος ὄλον ἀθλίων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐτοίμων νὰ παρακολουθήσωσιν, ὁποῦδήποτε ἤθελον ὀδηγήσαι αὐτούς. Ὁ ἰώσφορος ἤδη ἀνέτελλεν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς Ἰδης καὶ μόνη ἐλπίς σωτηρίας ὑπελείπετο νὰ φύγομεν. Ἄρα ἐπὶ τῶν ὤμων τὸν γέροντα πατέρα ἐξήλθον εἰς τὰ ὄρη».

BIBLION III.

ΑΙΝΕΙΟΥ ΠΛΑΝΑΙ

Ὁ Αἰνεὶας ἀποπλέει μετὰ τῶν περὶ αὐτόν.

«Postquam res Asiae Priamique evertere gentem
 immeritam visum superis ceciditque superbum
 Pium et omnis humo fumat Neptunia Troia,
 diversa exsilia et desertas quaerere terras
 auguriis agimur divom classenque sub ipsa
 Antandro et Phrygiae molimur montibus Idae,
 incerti quo fata ferant, ubi sistere detur,
 contrahimusque viros. vix prima inceperat aestas
 et pater Anchises dare fatis vela iubebat,
 litora cum patriae lacrimans portusque relinquo
 et campos, ubi Troia fuit. feror exsul in altum
 cum sociis natoque, penatibus et magnis dis.

13 — 38. «Προσορμιζόμεθα εἰς Θράκην, ἐκ παλαιοῦ φιλικὴν τῇ
 Τροίᾳ χώραν. Ἐνταῦθα κτίζω πόλιν, ἀπὸ τοῦ ὀνόματός μου κληθείσαν.
 Ἡμέραν τινὰ προτιθέμενος νὰ προσενέγκω θυσίαν εἰς τὴν μητέρα Ἀφρο-
 δίτην, προσεπάθουν ἀπὸ τοῦ ἐγγὺς λόφου θάμνον νὰποσπάσω, ἵνα δι'
 αὐτοῦ ἐπικαλόψω τὸν βωμόν, ὅτε θαυμαστὸν θέαμά μοι παρέστη. Στα-
 γόνες μέλανος αἵματος ἐκ τῆς ρίζης στάζουσιν καὶ ὅταν περιτρομος
 πειρώμι νὰποκόψω ἕτερον θάμνον, μέλαν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀπέρρεσεν αἶμα.
 Πολλὰ εἰς τὰς νόμφας τῶν δασῶν εὐχόμενος, ἐπιχειρῶ καὶ τρίτον νὰπο-
 κόψω, καὶ μετὰ τοῦτο —

*Ἀπαίσια σημεῖα τοῦ νεκροῦ τοῦ Πολυδώρου
 ἀναγκάζουσι τὸν Αἰνεῖαν νὰ ἐγκαταλίπη τὴν Θράκην.*

«Eloquar an sileam? — gemitus lacrimabilis imo
 auditur tumulo et vox reddita fertur ad auris:

quid miserum, Aenea, laceras? iam parce sepulto,
parce pias scelerare manus. non me tibi Troia
externum tulit aut cruor hic de stipite manat.
heu! fuge crudelis terras, fuge litus avarum.
nam Polydorus ego. hic confixum ferrea textit
telorum seges et iaculis increvit acutis».

45

«Tum vero ancipiti mentem formidine pressus
obstibui steteruntque comae et vox faucibus haesit.
hunc Polydorum auri quondam cum pondere magno
infelix Priamus furtim mandarat alendum
Threicio regi, cum iam diffideret armis
Dardaniae cingique urbem obsidione videret.

50

ille, ut opes fractae Teucrum et fortuna recessit,
res Agamemnonias victriciaeque arma secutus
fas omne abrumpit: Polydorum obtruncat et auro
vi potitur. quid non mortalia pectora cogis,
auri sacra fames! Postquam pavor ossa reliquit,
delectos populi ad proceres primumque parentem
monstra deum refero et, quae sit sententia, posco.

55

omnibus idem animus, scelerata excedere terra,
linqui pollutum hospitium et dare classibus austros.
ergo instauramus Polydoro funus, et ingens
aggeritur tumulo tellus; stant Manibus arae
caeruleis maestae vittis atraque cupresso
et circum Iliades crinem de more solutae;
inferrimus tepido spumantia cymbia lacte
sanguinis et sacri pateras animamque sepulcro
condimus et magna supremum voce ciemus.

60

65

Κατάπλους εἰς Δῆλον. Χρησμός τοῦ Ἀπόλλωνος.

«Inde, ubi prima fides pelago placataque venti
dant maria et lenis crepitans vocat auster in altum,
deducunt socii navis et litora complent.

70

provehimur portu tarraeque urbesque recedunt.
 sacra mari colitur medio gratissima tellus
 Nereidum matri et Neptuno Aegaeο,
 quam pius arquiteuens, oras et litora circum 75
 errantem, Mycono e celsa Gyaroque revinxit
 immotamque coli dedit et contemnere ventos.
 huc feror, haec fessos tuto placidissima portu
 accipit. egressi veneramur Apollinis urbem.
 rex Anius, rex idem hominum Phoebique sacerdos, 80
 vittis et sacra redimitus tempora lauro
 occurrit; veterem Anchisen adgnovit amicum.
 iungimus hospitio dextras et tecta subimus.

Templam dei saxo venerabar structa vetusto :
 «da propriam, Thymbraee, domum; da moenia fessis 85
 et genus et mansuram urbem; serva altera Troiae
 Pergama, relliquias Danaum atque immitis Achilli.
 quem sequimur? quove ire iubes? ubi ponere sedes?
 da, pater, augurium atque animis illabere nostris».
 vix ea fatus eram : tremere omnia visa repente, 90
 liminaque laurusque dei, totusque moveri
 mons circum et mugire adytis cortina reclusis.
 submissi petimus terram, et vox fertur ad auris*
 «Dardanidae duri, quae vos a stirpe parentum
 prima tulit tellus, eadem vos ubere laeto 95
 accipiet reduces. antiquam exquirite matrem.
 hic domus Aeneae cunctis dominabitur oris
 et nati natorum et qui nascentur ab illis».

99 — 146. — «Ἑρμηνεύων ὁ Ἀρχίστης τοὺς λόγους τούτους, κα-
 λεύει ἡμᾶς νᾶποπλεύσωμεν εἰς Κρήτην, τὴν ἀρχαίαν τοῦ γένους ἡμῶν
 κοιτίδα, τὴν ἔδραν τοῦ προπατορος ἡμῶν Τεύχρου καὶ τῆς θεᾶς Κυβέ-
 λης κατὰ τὸν πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Τροίας χρόνον. Οὕτω κατὰ τὸ κέ-
 λευσμα αὐτοῦ ἐθυσιάσμεν εἰς τοὺς θεοὺς τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ οὐρα-
 νοῦ, ὅπως καταστήσωσιν αἴσιον τὸν εἰς Κρήτην πλοῦν, ἧτις ἐλέγετο τότε

Ἔτι ἦτο ἄνευ βασιλέως, αἱ δὲ ἄκται αὐτῆς ἔργμοι. Διαπλέομεν διὰ τῶν
Κυκλάδων οὐρίου πνέοντος ἀνέμου, καὶ εὐθὺς ὡς κατεπλεύσαμεν εἰς
τὴν Κρητικὴν γῆν, ἐχάραξα τῆς νέας πόλεως τὸ σχέδιον. Ὁ οἰκισμὸς
προεχώρει καὶ πάντες οἱ περὶ ἐμὲ ἠγχολοῦντο ἐπιμελῶς εἰς τὸ ἔργον,
ὅτε αἴφνης φοβερὸς λοιμὸς ἐφ' ἡμᾶς ἐπισκῆπτει θνήσκουσιν ἄνθρωποι
καὶ μαραινόνται σπαρτὰ καὶ δένδρα. Ὁ Ἀγχίσης ἐν δεινῇ ὧν ἀμηχανίᾳ
μὲ διατάσσει νὰ ἐπιστρέψω εἰς Δῆλον καὶ νὰ ἐρωτήσω τὸ μαντεῖον,
πόθεν θὰ εὐρωμεν ἐπικουρίαν κατὰ τῶν ταλαιπωριῶν καὶ ποῦ νὰ στρέ-
ψωμεν τὰ βήματα ἡμῶν.

Πῶς μανθάνει ὁ Αἰνείας τὴν εἰς αὐτὸν προωρισμένην ἔδραν.

Nox erat et terris animalia somnus habebat :
effigies sacrae divom Phrygiique penates,
quos mecum Troia mediisque ex ignibus urbis
extuleram, visi ante oculos adstare iacentis 150
in somnis, multo manifesti lumine, qua se
plena per insertas fundebat luna fenestras ;
tum sic affari et curas his demere dictis :
«quod tibi delato Ortygiam dicturus Apollo est,
hic canit et tua nos en ultro ad limina mittit. 155
nos te, Dardania incensa tuaque arma secuti,
nos tumidum sub te permensi classibus aequor ;
idem venturos tollemus iu astra nepotes
imperiumque urbi dabimus. tu moenia magnis
magna para longumque fugae ne linque laborem. 160
mutandae sedes. non haec tibi litora suasit
Delius aut Cretae iussit considerare Apollo.
est locus, Hesperiam Grai cognomine dicunt,
terra antiqua, potens armis atque ubere glaebae :
Oenotri coluere viri ; nunc fama minores 165
Italiam dixisse ducis de nomine gentem :
hae nobis propriae sedes, hinc Dardanus ortus» . . .
Talibus attonitus visis et voce deorum 172

— nec sopor illud erat, sed coram adgnosere voltus
 velatasque comas praesentiaque ora videbar;
 tum gelidus toto manabat corpore sudor — 175
 corripio e stratis corpus tendoque supinas
 ad caelum cum voce manus et munera libo
 intemerata focis. perfecto laetus honore
 Anchisen facio certum remque ordine pando.
 adgnovit prolem ambiguum geminosque parentes 180
 seque novo veterum deceptum errore locorum.
 tum memorat : «nate, Iliacis exercite fatis.
 sola mihi talis casus Cassandra canebat.
 nunc repeto haec generi portendere debita nostro
 et saepe Hesperiam, saepe Itala regna vocare. 185
 sed quis ad Hesperiae venturos litora Teucros
 crederet? aut quem tum vates Cassandra moveret?
 cedamus Phoebō et moniti meliora sequamur».
 sic ait, et cuncti dicto paremus ovantes.

*Ἀπόπλους ἐκ Κρήτης.
 Σφοδρὰ τρικυμία ἔξωθεν τῶν Στροφάδων.*

«Hanc quoque deserimus sedem paucisque relictis 190
 vela damus vastumque cava trabe currimus aequor.
 Postquam altum tenuere rates nec iam amplius ullae
 apparent terrae, caelum undique et undique pontus,
 tum mihi caeruleus supra caput adstitit imber
 noctem hiememque ferens, et inhorruit unda tenebris. 195
 continuo venti volvunt mare magnaue surgunt
 aequora, dispersi iactamus gurgite vasto;
 involve te diem nimbi et nox umida caelum
 abstulit; ingeminant abruptis nubibus ignes.
 excutimur cursu et caecis erramus in undis. 200
 ipse diem noctemque negat discernero caelo
 nec meminisse viae media Palinurus in unda.

tris adeo incertos caeca caligine soles
 erramus pelago, totidem sine sidere noctes.
 quarto terra die primum se attollere tandem 205
 visa, aperire procul montis ac volvere fumum.
 vela cadunt, remis insurgimus; haud mora, nautae
 adnixi torquent spumas et caerula verrunt.

209 — 224. «Σωθέντας ἐκ τῆς δεινῆς τρικυμίας δέχονται ἡμᾶς αἱ ἀκταὶ τῶν Στροφάδων, αἷ κατοικοῦσιν ἢ Κελαινῶ καὶ αἱ ἄλλαι Ὀρπυριαί, τέρατα δυσώδη καὶ φρικαλέα, ἔχουσαι πρόσωπα μὲν παρθένων, σώματα δὲ πτηγῶν, χεῖρας δὲ γαμφίας. Ἀνακαλύψαντες ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἀγέλας βοῶν καὶ ποιμένας προβάτων πλανωμένους, ἐπιπίπτομεν πάραυτα καὶ φονεύσαντες πολλὰ, παρασκευάζομεν πλουσίαν εὐωχίαν, εἰς ἣν καὶ παραδιδόμεθα.

Μάχη πρὸς τὰς Ὀρπυρίας.

«At subitae horrifico lapsu de montibus adsunt 225
 Harpyiae et magnis quatiunt clangoribus alas
 diripiuntque dapes contactuque omnia foedant
 immundo; tum vox taetrum dira inter odorem.
 rursum in secessu longo sub rupe cavata
 [arboribus clausa circum atque horrentibus umbris] 230
 instruimus mensas arisque reponimus ignem:
 rursum ex diverso caelo caecisque latebris
 turba sonans praedam pedibus circumvolat uncis,
 polluit ore dapes. sociis tunc, arma capessant,
 edico et dira bellum cum gente gerendum. 235
 haud secus ac iussi faciunt tectosque per herbam
 disponunt enses et scuta latentia condunt.
 ergo ubi delapsae sonitum per curva dedere
 litora, dat signum specula Misenus ab alta
 aere cavo. invadunt socii et nova proelia temptant, 240
 obscenas pelagi ferro foedare volucres.
 sed neque vim plumis ullam nec volnera tergo

accipiunt celerique fuga sub sidera lapsae
semesam praedam et vestigia foeda relinquunt.

245 — 305. « Ἄλλ' ἢ Κελκινῶ ἐπι βράχου ὕψηλοῦ καθίσασα, προε-
ξαγγέλλει πρὸς ἡμᾶς τὰς ἐπικαιμμένας συμφορὰς: «Θὰ καταπλεύσῃτε
εἰς Ἰταλίαν», ἀνέκραξεν, «ὅταν ἔλθῃ τοῦ χρόνου τὸ πλήρωμα, ἀλλὰ δὲν
θὰ κτίσῃτε πρότερον τὴν πόλιν, πρὶν πείνα θεινὴ ἀναγκάσῃ ὑμᾶς νὰ
φάγητε καὶ αὐτὰς τὰς τραπέζας». Ὁ Ἀγχίσις, πολλὰ ἐπευχόμενος ἐναν-
τίων τῶν φοβερῶν τούτων τεράτων, κλεῦει ἡμᾶς νάποπλεύσωμεν. Κατὰ
τὸν πλοῦν ἐπιφαίνεται ἡ ὀλέσσσα Ζάκυνθος, τὸ Δουλίχιον καὶ ἡ Σάμη,
καὶ παραπλέομεν τὴν κραναὴν Ἰθάκην, πατρίδα τοῦ κατηραμένου Ὀδυσ-
σεως, ἕως οὗ τέλος εἶδομεν μακρόθεν τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπὶ
τοῦ ἀκρωτηρίου Λευκάτα. Προσορμιζόμεθα εἰς τὴν μικρὰν πόλιν τοῦ
Ἀκτίου, ἔνθα περιχρεῖς ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ θύομεν τῷ θεῷ καὶ τελοῦμεν
ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἀγῶνας. Παρελθόντος δ' οὕτω τοῦ χειμῶνος, ἄραντες κατα-
πλέομεν εἰς Βουθρωτὸν τῆς Ἠπείρου, ἔνθα παράδοξον ἀκούομεν φή-
μην, ὅτι ἐκεῖ που ἐγγὺς κατῴκει ἡ Ἀνδρομάχη, νυμφευθεῖσα πρὸς τὸν
Πριαμίδην Ἐλενον, ὅστις ἐγένετο κύριος μέρους τοῦ βασιλείου τοῦ Νεο-
πτολέμου. Ὁρεγόμενος νὰ μάθω τᾶληθές, σπεύδω εἰς τὴν πόλιν, ἔνθα
κατέλαβον τὴν Ἀνδρομάχην θύουσαν παρὰ τὸ κενοτάριον τοῦ Ἐκτορος.

Διάλογος Ἀνδρομάχης καὶ Αἰνείου.

«Ut me conspexit venientem et Troia circum
arma amens vidit, magnis exterrita monstis
deriguit visu in medio, calor ossa reliquit ;
labitur, et longo vix tandem tempore fatur :
«verane te facies, verus mihi nuntius adfers, 310
nate dea ? vivisne ? aut, si lux alma recessit,
Hector ubi est ?» dixit lacrimasque effudit et omnem
implevit elamore locum. vix pauca furenti
subicio et raris turbatus vocibus hisco :
«vivo equidem vitamque extrema per omnia duco ; 315
ne dubita, nam vera vides
heu ! quis te casus deiectam coniuge tanto

excipit? aut quae digna satis fortuna revisit
Hectoris Andromache? Pyrrhin conubia servas? »
deiecit voltum et demissa voce locuta est :

320

«ο felix una ante alias Priameia virgo,
hostilem ad tumulum Troiae sub moenibus altis
iussa mori, quae sortitus non pertulit ullos
nec victoris eri tetigit captiva cubile!..

sed tibi qui cursum venti, quae fata dedere?
aut quisnam ignarum nostris deus appulit oris?
quid puer Ascanius? superatne et vescitur aura,
quem tibi iam Troia...?

337

ecqua tamen puero est amissae cura parentis?
ecquid in antiquam virtutem animosque virilis
et pater Aeneas et avunculus excitat Hector?»

340

344 — 440. «Μόλις ἔπαυσεν ἡ Ἀνδρομάχη, καὶ ἐμφανίζεται ὁ Ἑλέ-
νος μετὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀκολουθίας, ὅστις ἀναγνωρίζας ἄγει ἡμᾶς περιχα-
ρῆς εἰς τὸν οἶκόν του. Προχωρῶν ἀναγνωρίζω τὴν μικρὰν Τροίαν, ἐν ἣ
ἐπαναλαμβάνονται κατ' ἀπομίμησιν πάντα τὰ ἐπέραστα χαρακτηριστικά
τῆς πάλαι ποτὲ πατρίδος, τὰ Πέργαμα, ὁ ποταμὸς Ξάνθος, αἱ Σκαιαὶ
Πύλαι. Μετὰ δύο ἡμέρας οὐρίου ἀνέμου πνοῇ ἡπία καλεῖ ἡμᾶς πρὸς
ἀπόπλουν. Ἄλλ' ἐν ἀμφιβολίᾳ ἔτι ὄν, συμβουλευόμεαι τὸν μάντιν λέ-
γων πρὸς αὐτὸν ὅτι, ἐν ᾧ ἡ Ἰταλία εἶναι τὸ τέρμα ἡμῶν, ἡ Κελαινῶ
ἀπέτρεψε νὰ παραπλευσῶ αὐτήν. Τελέσας τὰς νενομιζόμενας ὁ ἱερεὺς
θεσίας, τάδε θεσπίζει : «Πολλὰ μὲν ἡ Μοῖρα ἀποκρῶπτει ἀπὸ τῶν ὀφθαλ-
μῶν μου, ἀλλὰ τοῦτο δόναμαι νὰ σοι εἶπω : μακρὰ ὁδὸς καὶ ἄβατος
σὲ χωρίζει ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, ἣτις τόσον πλησίον φαίνεται — συμφοραὶ
ἐν τοῖς Σικελικοῖς ὕδασι, περιπλανήσεις ἐν τῷ Αὐσονίῳ πελάγει καὶ
χρονοτριβαὶ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Κίρκης. Ἄλλ' ἐπὶ τέλος ὑπὸ τὸν κορμὸν
πρίνου ἐγγὺς ἀποκρῶφου ρεύματος ὄν λευκὴν μετὰ τριάκοντα νεογνῶν
θάνεόρης. Ἐκεῖ εἶναι τῆς ἀναπαύσεώς σου ὁ τόπος. Ἀλλὰ φεῖγε τὰς
ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Ἰταλίας καὶ τέλος ἀποδιβαζόμενος φρόντισον νὰ
ἐνδυθῆς πορφύραν καὶ τὴν κεφαλὴν νὰ καλύψῃς, μήπως ἐν μέσῳ τῆς
θεσίας ἐχθροῦ ὄμμα ἐμπέσῃ καὶ τοὺς οἰωνοὺς ἐπιταράξῃ. Καὶ οἱ ἐπι-
γινόμενοι τοῦτ' ἄς τηρῶσι τὸ ἔθος. Προσεγγίσας εἰς Σικελίαν πλὴς πρὸς :

μεσημβρίαν καὶ φεῦγε τὰς ἀκτὰς τὰς ἐν δεξιᾷ, ὅπου ἡ Σκύλλα καὶ ἡ Χάρυβδις τοὺς πλέοντας παραφυλάττουσι. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἰκέτευε τὴν Ἥραν καὶ τὴν εὐβοίαν ζήτει αὐτῆς· οὕτως εἰς Ἰταλίαν θὰ φθάσῃς αἰσίω;».

Τίνα παραινεῖται ὁ Δινεΐας νὰ ἐπερωτήσῃ πλεύσας εἰς Κύμην τῆς Ἰταλίας.

«Huc ubi delatus Cumaeam accesseris urbem,
 divinosque lacus et Averno sonantia silvis,
 insanam vatem aspicias, quae rupe sub ima
 fata canit foliisque notas et nomina mandat.
 quaecumque in foliis descripsit carmina virgo,
 digerit in numerum atque antro seclusa relinquit.
 illa manent immota locis neque ab ordine cedunt;
 verum eadem, verso tenuis cum cardine ventus
 impulit et teneras turbavit ianua frondes,
 numquam deinde cavo volitantia prendere saxo
 nec revocare situs aut iungere carmina curat.
 inconsulti abeunt sedemque odere Sibyllae.
 hic tibi ne qua morae fuerint dispendia tanti,
 quamvis increpitent socii et vi cursus in altum
 vela vocet possisque sinus implere secundos,
 quin adeas vatem precibusque oracula poscas;
 ipsa canat vocemque volens atque ora resolvat.
 illa tibi Italiae populos venturaque bella
 et, quo quemque modo fugiasque ferasque laboram,
 expediet cursusque dabit venerata secundos.

461 — 481. «Τοιαῦτα δόναμα νὰ προφητεῶσω. Πορεύου νῦν καὶ ἀνόψωσον μέχρις οὐρνοῦ τὴν Τροίαν διὰ τῶν ἔργων σου». Ταῦτα εἰπὼν ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς πολύτιμα δῶρα καὶ κωπηλάτας παρέσχεν. Ὁ Ἀγχίσις ἀποφασίζει νὰποπλεύσῃ, ὃ δ' Ἐλενος προτρέπει αὐτὸν νὰ μὴ ἀναβάλῃ πλεόν :

*Δῶρα τῆς Ἀνδρομάχης πρὸς τὸν Ἀσκάμιον.
Ὁ Αἰνείας ἀποπλέει εἰς Ἰταλίαν.*

Nec minus Andromache, digressu maesta supremo,
fert picturatas auri subtemine vestes
et Phrygian Ascanio chlamydem nec cedit honori
textilibusque onerat donis ac talia fatur : 485
«accipe et haec, manuum tibi quae monumenta mearum
sint, puer, et longum Andromachae testentur amorem,
coniugis Hectoreae. cape dona extrema tuorum,
o mihi sola mei super Astyanactis imago
sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat ; 490
et nunc aequali tecum pubesceret aevo».
Hos ego digrediens lacrimis adfabar obortis:
«vivite felices, quibus est fortuna peracta
iam sua ; nos alia ex aliis in fata vocamur.
vobis parta quies, nullum mari aequor arandum, 495
arva neque Ausoniae semper cedentia retro
quaerenda ; effigiem Xanthi Troiamque videtis,
quam vestrae fecere manus, melioribus, opto,
auspiciis et quae fuerit minus obvia Graeis.
si quando Thybrim vicinaque Thybridis arva 500
intraro gentique meae data moenia cernam,
cognatas urbes olim populosque propinquos
Epiro, Hesperia, quibus idem Dardanus auctor
atque idem casus, unam faciemus utramque
Troiam animis ; maneat nostros ea cura nepotes» . 505
Provehimur pelago vicina Ceraunia iuxta,
unde iter Italiam cursusque brevissimus undis.
sol ruit interea et montes umbrantur opaci.
sternimur optatae gremio telluris ad undam
sortiti remos passimque in litore sicco 510
corpora curamus ; fessos sopor irrigat artus.
necdum orbem medium Nox Horis acta subibat :

haud segnis strato surgit Palinurus et omnis
 explorat ventos atque auribus aëra captat ;
 sidera cuncta notat tacito labentia caelo,
 Areturum pluviasque Hyadas geminosque Triones,
 armatumque auro circumspicit Oriona.

postquam cuncta videt caelo constare sereno,
 dat clarum e puppi signum ; nos castra movemus
 temptamusque viam et velorum pandimus alas.

iamque rubescebat stellis Aurora fugatis,
 cum procul obscuros collis humilemque videmus
 Italiam. Italiam primus conclamat Achates,
 Italiam laeto socii clamore salutant.

525—569. « Ἐξακολουθοῦμεν νὰ πλέωμεν εὐρίον ἔχοντες ἄνεμον, καὶ ταχέως ἐπεφάνη τῆς Ἀθηνᾶς ὁ γαός. Καταπλέομεν εἰς λιμένα ἀσφαλῆ καὶ παρὰ τὴν ἀκτὴν βλέπομεν τέσσαρας ἵππους, οὓς ὁ Ἀγχίσης ἀναγνωρίζει ὡς οἰωνὸν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης. Πρώτη ἡμῶν φροντίς κατὰ τὴν ἐξοδὸν ἦτο νὰ θυσιάσωμεν τῇ Ἀθηνᾷ καὶ τῇ Ἥρᾳ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἑλένου. Ἀλλὰ ταχέως πάλιν ἀναγόμεθα· παραπλέομεν τὸν Τάραντα καὶ τὸ ἀκρωτήριον Λακίνιον. Εὐθὺς δὲ ὡς ἐφάνη ἡ Αἴτνα, ἤκουσαμεν τὰς βροντώσας ἀναρροιβήσεις τῶν ὑδάτων ἐπὶ τῆς ἀκτῆς καὶ ἐνόησαμεν ὅτι πλέομεν παρὰ τὴν Χάρυβδι. Στρέφει ὁ κυβερνήτης Παλίνουρος ἐπ' ἀριστερά, καὶ ὠθοῦμεθα πρὸς νότον αἰρόμενοι ἐπὶ τοῦ μέχρῃς οὐρανοῦ κορυφουμένου κύματος· ἀλλὰ περὶ τὴν ἐσπέραν ὁ ἄνεμος ἔπεσε καὶ ἡρέμα φερόμεθα πρὸς τὴν Σικελικὴν ἀκτὴν ἐγγὺς τῆς Αἴτνης.

Ἡ Αἴτνα.

«Portus ab accessu ventorum immotus et ingens
 ipse, sed horrificis iuxta tonat Aetna ruinis,
 interdumque atram prorumpit ad aethera nubem
 turbine fumantem piceo et candente favilla
 attollitque globos flammaram et sidera lambit,
 interdum scopulos a volsaque viscera montis
 erigit eructans liquefactaque saxa sub auras

cum gemitu glomerat fundoque exaestuat imo.
 fama est Enceladi semustum fulmine corpus
 urgeri mole hac, ingentemque insuper Aetnam
 impositam ruptis flammam expirare caminis ; 580
 et fessum quotiens mutet latus, intremere omnem
 murmure Trinacriam et caelum subtexere fumo.
 noctem illam tecti silvis immania monstra
 perferimus nec, quae sonitum det causa, videmus.
 nam neque erant astrorum ignes nec lucidus aethra 585
 siderea polus, obscuro sed nubila caelo,
 et lunam in nimbo nox intempesta tenebat.

Ὁ Ἕλλησ Ἀχαιμενίδης.

«Postera iamque dies primo surgebat Eoo
 unentemque Aurora polo dimoverat umbram,
 cum subito e silvis, macie confecta suprema, 590
 ignoti nova forma viri miserandaque cultu
 procedit supplexque manus ad litora tendit.
 respicimus : dira illuvies immissaque barba,
 consertum tegumen spinis ; at cetera Graius
 et quondam patriis ad Troiam missus in armis. 595
 isque ubi Dardanios habitus et Troia vidit
 arma procul, paulum aspectu conterritus haesit
 continuitque gradum ; mox sese ad litora praeceps
 cum fletu precibusque tulit : «per sidera testor,
 per superos atque hoc caeli spirabile lumen, 600
 tollite me, Teucri ; quascumque abducite terras ;
 hoc sat erit. scio me Danais e classibus unum
 et bello Iliacos fateor petiisse penates.
 pro quo, si sceleris tanta est iniuria nostri,
 spargite me in fluctus vastoque immergite ponto. 605
 si pereo, hominum manibus periisse iuvabit».

Γρασιάνου, Ἀνθολογία ἐκ τῆς Βεργιλίου Αἰνιάδος. Ἐκδ. δ'.

4

dixerat, et genua amplexus genibusque volutans
 haerebat. qui sit fari, quo sanguine cretus,
 hortamur; quae deinde agitet fortuna, fateri.
 ipse pater dextram Anchises haud multa moratus 61
 dat iuveni atque animum praesenti pignore firmat.

Ille haec deposita tandem formidine fatur:
 «sum patria ex Ithaca, comes infelicis Ulixi,
 nomine Achaemenides, Troiam genitore Adamasto
 paupere — mansissetque utinam fortuna! — profectus. 61
 hic me, dum trepidi crudelia limina linquunt,
 immemores socii vasto Cyclopi in antro
 deseruere. domus sanie dapibusque cruentis
 intus opaca, ingens. ipse arduus altaque pulsat 62
 sidera — di talem terris avertite pestem! —
 nec visu facilis nec dictu affabilis ulli.
 visceribus miserorum et sanguine vescitur atro.
 vidi egomet, duo de numero cum corpora nostro
 prensa manu magna medio resupinus in antro 62
 frangeret ad saxum, sanieque adpersa natarent
 limina; vidi atro cum membra fluentia tabo 63
 manderet et tepidi tremere sub dentibus artus.
 haud impune quidem; nec talia passus Ulixes
 oblitusve sui est Ithacus discrimine tanto.
 nam simul expletus dapibus vinoque sepultus 63
 cervicem inflexam posuit iacuitque per antrum
 immensus, saniem eructans et frustra cruento
 per somnum commixta mero, nos magna precati
 numina sortitique vices una undique circum 63
 fundimur, et telo lumen terebramus acuto,
 ingens quod torva solum sub fronte latebat,
 Argolici clipei aut Phoebae lampadis instar,
 et tandem laeti sociorum ulciscimur umbras.
 sed fugite, o miseri, fugite atque ab litore funem 64
 rumpite.
 nam qualis quantusque cavo Polyphemus in antro
 lanigeras claudit pecudes atque ubera pressat,

centum allii curva haec habitant ad litora volgo
 infandi Cyclopes et altis montibus errant.
 tertia iam lunae se cornua lumine complent, 645
 cum vitam in silvis inter deserta ferarum
 lustra domosque traho vastosque ab rupe Cyclopas
 prospicio sonitumque pedum vocemque tremesco.
 victum infelicem, bacas lapidosaque corna,
 dant rami, et volsis pascent radicibus herbae. 650
 omnia collustrans hanc primum ad litora classem
 prospexi venientem, huic me, quaecumque fuisset,
 addixi: satis est gentem effugisse nefandam.
 vos animam hanc potius quocumque absumite leto»

*Οἱ Τρῶες ἰδόντες τὸν Πολύφημον
 καὶ τοὺς ἄλλους Κύκλωπας φεύγουσιν.*

«Vix ea fatus erat, summo cum monte videamus 655
 ipsum inter pecudes vasta se mole moventem
 pastorem Polyphemum et litora nota petentem,
 monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum
 trunca manu pinus regit et vestigia firmat;
 lanigerae comitantur oves: ea sola voluptas 660
 solamenque mali.
 postquam altos tetigit fluctus et ad aequora venit,
 luminis effossi fluidum lavit inde cruorem
 dentibus infrendens gemitu graditurque per aequor
 iam medium necdum fluctus latera ardua tinxit. 665
 nos procul inde fugam trepidi celerare recepto
 supplice sic merito tacitique incidere funem;
 verrimus et proni certantibus aequora remis.
 sensit et ad sonitum vocis vestigia torsit.
 verum ubi nulla datur dextra adfectare potestas, 670
 nec potis Ionios fluctus aequare sequendo,
 clamorem immensum tollit, quo pontus et omnes
 contrenuere undae penitusque exterrita tellus
 Italiae curvisque immugiit Aetna cavernis.

at genus e silvis Cycloporum et montibus altis
 excitum ruit ad portus et litora complent.
 cernimus adstantes nequiquam lumine torvo
 Aetnaeos fratres, caelo capita alta ferentis,
 concilium horrendum; quales cum vertice celso
 aëriae quercus aut coniferae cyparissi
 constiterunt, silva alta Iovis lucusve Dianae.

675

680

682 — 706. «Περίφοβοι ἐπισπεύδομεν τὸν ἀπόπλουον, ἀλλὰ μνήμο-
 νες τῶν συμβουλῶν τοῦ Ἑλένου ἀποφασίζομεν νάναπλεύσωμεν ὀπίσω,
 ὅπως μὴ ἐμπέσωμεν εἰς τὴν Σκύλλαν καὶ Χάρυβδιν· βορρᾶς δ' ἀνε-
 μος αἴφνης πνεύσας ἀπομακρύνει ἡμᾶς τοῦ κινδύνου. Προσεγγίζομεν
 εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Σικελίας· παραπλέοντες τὸ Πάχονον
 ἀκρωτήριον βλέπομεν μακρόθεν τὴν Καμάριναν, τὴν Γέλαν, τὸν Ἀκρά-
 γαντα καὶ κάμπτομεν τὴν ἄκραν τοῦ Αἰλυδαίου».

Θάνατος τοῦ Ἀγχίσου. Τέλος τῆς διηγήσεως τοῦ Αἰνείου.

«Hinc Drepani me portus et illaetabilis ora
 accipit. hic, pelagi tot tempestatibus actus,
 heu genitorē, omnis cūrae casusque levamen,
 amitto Anchisen. hic me, pater optime, fessum
 deseris, heu tantis nequiquam perepte periclis!
 nec vates Helenus, cum multa horrenda moneret,
 hos mihi praedixit luctus, non dira Celaeno.
 hic labor extremus, longarum haec meta viarum.
 hinc me digressum vestris deus appulit oris».
 Sic pater Aeneas intentis omnibus unus
 fata renarrabat divom cursusque docebat.
 conticuit tandem factoque hic finē quievit.

710

715

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΒΕΡΓΙΛΙΟΥ

Ὁ Πόπλιος Βεργίλιος (ἢ Οὐβεργίλιος) Μάρων ἐγεννήθη τῇ 15 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 70 π. Χ. ἐν τινὶ κώμῃ ἐγγὺς τῆς Μαντούης, πόλεως τῆς πέραν τοῦ Πάδου Γαλατίας, ἐκ γονέων ἀγροτῶν. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦτο κατ' ἀρχὰς ἐπιστάτης τῆς περιουσίας *Μαγίου* τινός, ὅστις θαυμάσια τὴν ἐπιμέλειαν καὶ φιλεργίαν του εἶχε δώσει αὐτῷ εἰς γάμον τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα *Μαγίαν Πῶλλαν*. Καλλιερῶν κατόπιν ὁ πατὴρ πιθανῶς ἴδιον μικρὸν κτῆμα, ἅμα δὲ τρέφων ποίμνια καὶ ἀσχολούμενος περὶ τὴν μελισσοκομίαν, κατώρθωσε τοσοῦτον νὰ εὐπορήτῃ, ὥστε νὰ πέμψῃ τὸν υἱόν, δωδεκαετῆ ὄντα, εἰς τὴν γειτονικὴν πόλιν Κρεμόνην, ὅπως τύχῃ τῆς πρώτης παιδείσεως. Διατρίψας ἐνταῦθα ὁ Βεργίλιος μέχρι τοῦ 16 ἔτους τῆς ἡλικίας, ἐπορεύθη πρὸς εὐρυτέρας σπουδὰς εἰς Μεδιόλανον κἀκείθεν μετὰ τριετίαν εἰς Ρώμην, ἔνθα ἐφοίτησεν εἰς τὴν σχολὴν τοῦ ὀνομαστοῦ ρητοροδιδασκάλου Ἐπιδίου.

Ἄλλ' ὁ Βεργίλιος δὲν ἦτο φύσει δεξιὸς περὶ τὸ λέγειν, οὐ ἐλαττώματος καὶ αὐτὸς οὗτος εἶχε συνείδησιν· διότι μόνον ἅπαξ ἐπὶ δικαστηρίου ἠγόρευσε, καὶ ταῦτα οὐχὶ ἐπιτυχῶς. Ὁμιλῶν ὠμοίαζε κατὰ τὰς ἀρχαίας μαρτυρίας πρὸς ἄνθρωπον ἀξέστον καὶ σχεδὸν ἀπαιδεύτον. Δὲν πρέπει δ' ὅμως νὰ ὑποληφθῇ ὅτι εἶχε τινα δυσκολίαν περὶ τὴν προφορὰν, διότι καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἦτο λαμπρὰ καὶ ἡ τῶν στίχων ἀπαγγελία θαυμασία καὶ παθητικὴ· ἀλλὰ διὰ τὴν σωματικὴν καὶ τὴν ψυχικὴν σύστασιν ἦτο ἀνεπιτήδεις νὰ λέγῃ ἐξ αὐτοσχεδίου καὶ εὐδοκίμως ἐνώπιον πολλῶν. Ἦτο ὑψηλὸς καὶ ὑπομέλας, εἶχε δέ τι τὸ αἰσχυντηλὸν καὶ ἐπαρίστερον, ὅπερ ἴδιον συνήθως τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς διαιωμένων. Ἡ ὑγεία αὐτοῦ ἦτο ἐπιφαλῆς, ἐπληνεῖτο δὲ σφόδρα ἡ νηφαλιότης καὶ ἡ ἐγκράτεια. Φιλομαθέστατος ὢν ἠσχολεῖτο ἐνδελ-

χῶς περὶ τὰ φυσικά, μαθηματικά, ἰατρικὴν, ἱστορίαν καὶ μάλιστα περὶ τὴν φιλοσοφίαν· μεγίστην δὲ ροπὴν φαίνεται ὅτι ἤσκησεν ἐπ' αὐτοῦ, ἢ διδασκαλία τοῦ Ἐπικουρείου φιλοσόφου Σίρωνος, ὃν εἶχεν ἤδη πάνυ τιμῆσει ὁ Κικέρων.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐποίησε ὁ Βεργίλιος τὰ πρῶτα δοκίμια αὐτοῦ, ἐλαφρὰ τὸ περιεχόμενον καὶ παιγνιώδη ποιήματα, *Κατὰ λεπτόν* (Catalepton) ἐπιγραφόμενα. Ἐκ τῶν σφρομένων τούτων καὶ εἰς αὐτὸν ἀποδιδωμένων ποιημάτων ὀλίγα εἶναι τὰ ἀναντιρρήτως γνήσια. Ἐν τῷ μεταξύ ἐγένετο γνωστὸς εἰς τοὺς ἀρίστους τῶν χρόνων ἐκείνων ποιητὰς καὶ λογοτέχνας, τὸν Λ. Οὐάριον, Πλώτιον Τοῦκκαν, Κοϊντίλιον Οὐάρον καὶ ἄλλους. Ἡ πρὸς τὸν Ὀράτιον, νεώτερον ὄντα, οἰκειότης συνήφθη ὕστερον. Πάντες δ' ἐκείνοι οἱ διαπρεπεῖς ἄνδρες ἦσαν ἤδη ἡξιωμένοι τῆς φιλίας καὶ προστασίας τοῦ φιλομούσου Μαικήνου, τοῦ πιστοῦ συμβούλου τοῦ Ὀκταβιανοῦ.

Ἐγκαταλιπὼν ὁ Βεργίλιος τὴν Ρώμην ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενέτειραν γῆν, ἐνθα καὶ διατρίβων τοῦ λοιποῦ ἐγένετο περὶ τὸ 43 π. Χ. οἰκιστάτος ἐνδρὸς ἐπιφανοῦς καὶ λογιωτάτου, τοῦ Ἀσινίου Πωλίωνος, διοικούντος κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ Ἀντωνίου τὴν πέραν τοῦ Πάδου Γαλατίαν, εἰς ἣν περιελαμβάνετο, ὡς εἴρηται, καὶ τοῦ ποιητοῦ ἢ π.χ.

Τῷ 41 π. Χ. γεγονὸς ἀπρόοπτον ἐμβάλλει τὸν ποιητὴν εἰς δεινὴν ταραχὴν. Μετὰ τὴν ἐν Φιλίπποις μάχην (42 π. Χ.) διενεμήθησαν ὑπὸ τοῦ Ὀκταβιανοῦ εἰς τοὺς παλαιμάχους στρατιώτας κτήματα ἐν Ἰταλίᾳ, ἐκ δὲ τῶν πόλεων, ὧν ἡ γῆ ὠρίσθη πρὸς τοῦτο, ἦτο καὶ ἡ Κρεμώνη. Ἄλλ' οἱ παλαιμάχοι κατέλαβον ἀθαιρέτως καὶ τοὺς ἀγροὺς τῆς γειτονικῆς Μαντούης. Εἰς τοὺς ἔνεκα τούτου δεινόπαθῆσαντας κατοίκους ἀνήκε καὶ ὁ Βεργίλιος, ὅστις πάντως ἤθελεν ἀπολέσει τὴν περιουσίαν του ἄνευ τῆς παρεμβάσεως τοῦ Ἀσινίου Πωλίωνος καὶ τῆς ἀρωγῆς τοῦ Ὀκταβιανοῦ, εἰς ὃν εἶχε καταφύγει ὁ ποιητής. Ἀλλὰ τῷ ἐπιόντι ἔτει (40 π. Χ.) μετὰ τὸν παρὰ τὴν Περουσίαν πόλεμον ὁ Βεργίλιος ἀπώλεσεν ὀριστικῶς τὴν περιουσίαν. Ὁ εὐνούστατος, δ' ὅμως διακείμενος Ὀκταβιανός, μεσολαβοῦντος καὶ τοῦ Μαικήνου, ἐπηνώρθωσεν εἰς τὸν ποιητὴν τὴν ζημίαν, δωροφορήσας πιθανώτατα ἕτερον κτῆμα ἐν *Καμπανίᾳ*.

Ἀπὸ τοῦ 38 π. Χ. ἀποχωρήσας ὁ ποιητὴς πλέων εἰς *Καμπανίαν* διατρίβει ἐν *Νεαπόλει*, σπανίως ἐρχόμενος εἰς *Ρώμην*. Τῷ 19 π. Χ.

ἀπέπεσαν εἰς Ἑλλάδα καὶ Ἀσίαν, ἔνθα ἐσκοπεῖ νὰ διατρίψῃ ἐπὶ τριετίαν περιηγούμενος τοὺς τόπους, ὅπου διεδραματίσθησαν τὰ γεγονότα, περὶ ὧν διελάμβανεν ἐν τῷ ὕπ' αὐτοῦ τότε ἐκπονουμένῳ ἔπει. Ἄλλ' ὁ σκοπὸς δυστυχῶς δὲν ἐπετελέσθη διὰ τὸ ἐπισφαλὲς τῆς υἰείας τοῦ Βεργιλίου. Φθάσας εἰς Ἀθήνας εὔρε τὸν Αὐγουστον ἐπιστρέφαντα ἀρτίως ἐξ Ἀνατολῆς, ὅφ' οὗ ἀνεπίσθη νὰ συναποπλεύσῃ οἴκαδε. Ἄλλ' ἐν Μεγάροις γενόμενος, κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς πόλεως ταύτης ἔνεκα μακροῦ περιπάτου ὑπὸ ὀξὺν καὶ φλογώδη ἥλιον προσεβλήθη ἐξ ἡλιάσεως. Καίπερ πυρέσων δὲν ἠθέλησε νὰ διακόψῃ τὸν πλοῦν, καθ' ὃν ἡ νόσος αὐτοῦ ἐπεδεινώθη. Ἀποθίβασθεις δ' εἰς Βρεντήσιον ἀπέθανε μετ' οὗ πολὺ, ἤτοι τῇ 22 Σεπτεμβρίου τοῦ 19 π. Χ. Τὰ ὄστα αὐτοῦ μετενεχθέντα εἰς Νεάπολιν ἐτάφησαν ἐπὶ τῆς εἰς Ποτιόλους ἀγοῦσης ὁδοῦ· ἐχαράχθη δ' ἐπὶ τοῦ τάφου τὸ ἐξῆς δίστιχον, ὅπερ λέγεται ὅτι αὐτὸς οὗτος μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου ἐποίησε :

Mantua me genuit ; Calabri rapuere ; tenet nunc
Parthenope : cecini pascua, rura, duces.

τ. ἔ. α. « Ἡ Μαντούη μ' ἐγέννησεν, οἱ Καλαβροὶ (τὸ Βρεντήσιον) μὲ ἀφῆρ-
πασαν, νῦν μὲ κατέχει ἡ Παρθενόπη (ἡ Νεάπολις) : ἔφαλα βοσκὰς (βου-
κολικὰ ποιήματα), ἀγροὺς (γεωργικὰ), ἡγεμόνας (ἡρωϊκὸν ἔπος).

Ἔργα τοῦ Βεργιλίου. Μετὰ τὰ νεανικὰ ἐκεῖνα ποιήματα, τὰ *Κατὰ λεπτὸν* καλούμενα, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἶπομεν, τὸ πρῶτον ἄξιον λόγου ἔργον τοῦ Βεργιλίου εἶναι τὰ *Βουκολικὰ*. Κατὰ τὴν ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ γῆ διατριβήν, ἔχων ἀμέσους καὶ ζωηρὰς τὰς ἀπὸ τοῦ ἀγροτικοῦ καὶ ποιμενικοῦ βίου ἐντυπώσεις, ἡσμένιζε σφόδρα εἰς τὴν μελέτην τοῦ βουκολικοῦ ποιητοῦ Θεοκρίτου, τῇ δὲ προτροπῇ τοῦ Πωλίωνος (iussis carmina coepta tuis, Βουκολ. VIII, 11 — 2) ἐπελάβετο κατὰ μίμησιν τοῦ Ἑλληνος ποιητοῦ, τῆς συντάξεως τῶν Βουκολικῶν, ἅτινα συνήθως ὀνομάζονται *Ἐκλογαὶ* (Eclogae). Ταῦτα ἐποιήθησαν ἐντὸς τριῶν περί-
που ἐτῶν (42 — 39 π. Χ.) καὶ εὐθὺς ὕστερον ἐξεδόθησαν.

Διατρίβων ἐν Νεαπόλει ὁ Βεργίλιος ἐποίησε τὰ *Γεωργικὰ*, ποίημα διδακτικόν, περὶ ὃ ἡσχολήθη ἐπὶ ἑπταετίαν (μέχρι τοῦ 30 π. Χ.), προθυμούμενος νὰ παράσχῃ πρὸς τοὺς Ρωμαίους, ὅτι πρὸς τοὺς Ἑλληνας ὁ Ἡσίοδος διὰ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ *Ἔργα καὶ Ἡμέραι*. Διὰ τοῦτον δ' ἀκριβῶς τὸν λόγον ὠνόμασεν αὐτὰ *Ascraeum carmen*. Ἄλλ' ἐν ᾧ ταῦτα ἐξωτερικῶς ἐξεταζόμενα ἀποτελοῦσι πραγματείαν περὶ γεωρ-

γίας, είναι ἅμα καὶ τι πλεόν, θεσπέσιος ὕμνος τῆς Ἰταλικῆς χώρας καὶ ἔπαινος τῆς ἀξίας τῆς ἐργασίας καὶ τῆς καρτερικῆς πάλης πρὸς τὸ ἔδαφος τὸ ἐκθρέψαν τὴν σκληρὰν ἐκείνην γενεὰν τῶν γεωργῶν, ἧτις πάλαι ποτὲ ἐποίησε τὴν Ρώμην μεγάλην.

Ἀπὸ τοῦ 29 π. Χ. ὁ Βεργίλιος ἐπιλαμβάνεται ἔργου μείζονος καὶ δυσχερεστεροῦ. Οἱ Ρωμαῖοι ἐστεροῦντο μέχρι τοῦδε **ἐθνικοῦ ἔπους**, ἔπους δηλὸν ὅτι ἐν ᾧ νάποκαταφαίνονται αἱ ἐλπίδες καὶ οἱ πόθοι αὐτῶν καὶ νάποτοποῦται τὸ μεγαλεῖον τῆς αἰωνίας αὐτῶν πόλεως. Τοιοῦτον ἔργον ἐπινοήσας νὰ ποιῆσῃ ὁ Βεργίλιος κατ' ἀπομίμησιν τῆς Ὀμήρου Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας, κατηνάλωσε τὰ τελευταῖα τοῦ βίου του ἔτη εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς **Αἰνειάδος** ἢ Αἰνηΐδος (Aeneis). Ὑπόθεσις τοῦ ἔπους εἶναι αἱ τοῦ Αἰνείου τύχη μετὰ τὴν **Ἰλίου πέρσιν**, ὁ εἰς Ἰταλίαν κατάπλους αὐτοῦ, οἱ πόλεμοι καὶ αἱ συμμαχίαι πρὸς τοὺς ἐγγχωρίους.

Παρ' Ὀμήρῳ εὑρηται μόνον ἡ γνωστὴ περὶ Αἰνείου προφητεία τοῦ Ποσειδῶνος (Γ 306 κς') :

ἤδη γὰρ Πριάμου γενεὴν ἤχθηρες Κρονίων·
 νῦν δὲ δὴ Αἰνεῖο βίη Τρώεσσιν ἀνάξει
 καὶ παίδων παῖδες, τοὶ κεν μετόπισθε γένωνται :

ἄλλ' οὐδεμία παρ' αὐτῷ ἔνδειξις τῆς τοῦ Αἰνείου σχέσεως πρὸς τὴν Ἰταλίαν. Ὁ πρῶτος μνημονεύων πλοῦν τοῦ Αἰνείου ἔξω τῆς Τρωϊκῆς χώρας εἶναι ὁ Σικελιώτης ποιητῆς Στησίχορος (632—553 π. Χ.), ὅστις ποιεῖ τὸν Αἰνεῖαν ἀρικνούμενον, ὡς φαίνεται, μέχρι τῆς Κόμης τῆς Ἰταλίας. Πρὸς τὸ Λάτιον συνάπτουσι τὸν Αἰνεῖαν οἱ περὶ τὸν 3ον αἰῶνα π. Χ. ἀκμάζαντες ἱστοριογράφοι Καλλίας καὶ Τίμαιος. Εἰς δὲ τὴν Ρώμην φαίνεται ὅτι εἰσεχώρησεν ὁ περὶ Αἰνείου μῦθος ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 4ου αἰῶνος π. Χ. Ἐπὶ τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου ἦτο ἱκανῶς γνωστὸς, διότι ὁ ποιητῆς Ναιβίος ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ ἑαυτοῦ ἔπους *Bellum Punicum* διηγείται τὴν τοῦ Αἰνείου μετὰ τοῦ πατρὸς φυγὴν, τὰς ἀνὰ τὸν πόντον πλάνας, τὴν ἐν Καρχηχηδόνι ὑποδοχὴν καὶ τὴν εἰς Λάτιον ἄφιξιν.

Καθ' ὃν χρόνον ἐφιλοτέχνει ὁ Βεργίλιος τὸ ἑαυτοῦ ἔργον, ἡ Ρώμη μετὰ μακροῦς καὶ αἰμκτηροῦς πολέμους ἄρχουσα ἤδη τοῦ κόσμου εἶχεν ὑψωθῆ εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου, οἱ δὲ Ρωμαῖοι ἐπίστευον ὅτι τοῦτο ὠφείλετο εἰς ἀόρατόν τινα δύναμιν, θεῖαν

Μοίραν, προστατεύουσαν αὐτοὺς (Fortuna urbis). Ἡ δὲ πίστις αὕτη διήκει καὶ δι' ὅλου τοῦ ἔπους τῆς Αἰνειάδος. Ἐπεξεργαζόμενος ὁ ποιητῆς τὸν περὶ Αἰνείου μῦθον καὶ συναρμολόγων προσφυῶς τὸ ἱστορικὸν μετὰ τοῦ μυθολογικοῦ στοιχείου ἐπιζητεῖ νὰ καταστήρῃ ἐμφανὲς ὅτι, καθὼς ἡ καταστροφή τῆς ἐν Ἀσίᾳ Τροίας, οὕτω καὶ ἡ ἐν Ἰταλίᾳ, ἀνάστασις αὐτῆς, ἦτοι ἡ κτῆσις τῆς Ρώμης, εἶναι τῶν θεῶν ἔργον. Διὰ χρησμῶν καὶ προφητειῶν, διὰ τῆς εἰς Ἄθου καταβάσεως τοῦ Αἰνείου καὶ δι' ἄλλων τοιούτων τεχνασμάτων παρίσταται ζωηρῶς ἡ κατὰ θεῖαν βουλήν σύνθεσις τῆς πρώτης ἀρχῆς τῆς Ρώμης πρὸς τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἐποίκησιν τῶν Τρώων, ἀφ' ὧν θὰ προέλθῃ «ὁ περιούσιος λαός», ὅστις πέπρωται νᾶρξῃ τοῦ κόσμου. Τῆς δὲ θείας ταύτης προνοίας ἡ εἰμαρμένης (iatum ἢ fata) ὄργανον εἶναι ὁ τοῦ ἔπους ἥρωος Αἰνείας. Ὑπ' οὐδενὸς κωλύματος εἶναι δυνατὸν νὰ ποτραπῇ οὗτος τῆς ὁδοῦ, ἣν ἐχαράξεν αὐτῷ τὸ καθήκον πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὸ καθήκον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Φαίνεται ἐνίοτε ὀκνῶν καὶ ἄθυμῶν πρὸς τοὺς κινδύνους καὶ τὰς συμφοράς· ἀλλ' οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ συμφοραὶ συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ στομῶσωσι καὶ κρατύνωσι τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ. Σφίζει τὸν πατέρα, σφίζει τοὺς ἐφεστίους θεοὺς ἐν μέσῳ τῶν καπνιζόντων ἐρειπίων τῆς ἀλούσης Τροίας, καὶ πᾶσα ἡ μετὰ ταῦτα ἐνέργεια αὐτοῦ εἶναι διηνεκῆς ὑπακοῆς εἰς τὴν θεῖαν αὐτοῦ ἀποστολήν. Ἡ δὲ λέξις, εἰς ἣν ὁ ποιητῆς συνοφίζει διαρκῶς τὰς τοῦ ἥρωος ἀρετὰς, εἶναι ἡ pietas. Καὶ ὅταν ὁ pius Αἰνείας ἐγκαταλείπῃ τὴν δυστυχῆ Διδῶ, ἥπερ πράξις εἶναι ἥμισυ ἐπεγερτικῆ τῆς ἡμετέρας συμπαθείας, τότε ἀκριβῶς παρίσταται ὡς ἐπανακάμπτων εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν, ἐξ ἧς ἐπὶ βραχὺ ἐξετράπη, καὶ ἐναγωνίως πειθόμενος εἰς τοῦ θεοῦ τὰ κελεύσματα. Τοῦ ἥρωος ἀμάρτημα εἶναι κατὰ τὸν ποιητὴν οὐχὶ ὅτι ἐγκατέλιπε τὴν Διδῶ, ἀλλ' ὅτι περιπεσὼν εἰς πάθος ἀνθρώπινον, τὸν **ἔρωτα**, ἐληρμόνησε πρὸς καιρὸν τὴν θεῖαν ἀποστολήν. Ἐντεῦθεν δὲ προκύπτει καὶ ἡ τραγικὴ τοῦ ἥρωος περιπέτεια· τραγικὸν δὲ καὶ καθόλου δραματικὸν χαρακτήρα προσπαθεῖ πάντοτε ὁ ποιητῆς νὰ προσποιῆ εἰς τὰ ποικίλα τοῦ ἔπους ἐπεισόδια.

Ἐπὶ ἔνδεκα ἔτη ἠσχολεῖτο ὁ Βεργίλιος περὶ τὴν σύνθεσιν τῆς Αἰνειάδος· ἐν τῷ μεταξύ δὲ πολλὸς ἐγένετο λόγος περὰ τοῖς εὐπαιδεύτοις Ῥωμαίοις περὶ τοῦ ἐκπονουμένου ἔργου. Ἦδη ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 26 π. Χ. ὁ ποιητῆς Προπέρτιος ἀνήγγειλεν αὐτὸ διὰ τοῦ περιφήμου στίχου nescio quid maius nascitur Iliade. Ὁ δὲ Αὐγούστος, ὅστις

διετέλει ἐν Ἰσπανίᾳ μαχόμενος πρὸς τοὺς Κανταβρούς, ἔγραφε πρὸς τὸν Βεργίλιον παρακαλῶν ἅμα καὶ μετ' ἀστείότητος ἀπειλῶν, ὅπως ἀποστείλῃ αὐτῷ τὴν **ὑπογραφὴν**, ἥτοι τὸ σχεδιάσμα τοῦ ἔπους, ἢ καὶ τμημά τι ἐπεξεργασμένον. Ἄλλ' ὁ ποιητὴς ἀπεκρίνετο ὅτι δὲν εἶχε τι εἰσέτι ἄξιον τῶν ὤτων τοῦ ἡγεμόνος, εἶναι δὲ τηλικούτου τὸ ἔργον, ὥστε νὰ νομίζῃ παραφροσύνῃν τὸ ὅτι ἀνέλαβεν αὐτό. Ὑποστρέψαντος τοῦ Αὐγούστου ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας (24 π. Χ.), κατὰ τὴν ἐν Ρώμῃ διατριβὴν διαρκέσασαν μέχρι τοῦ 22 π. Χ. ἀνέγνω ὁ Βεργίλιος πρὸς αὐτόν, παρόντων ἄλλων τε καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἡγεμόνος Ὀκταβίας, τρία βιβλία, τὸ I (κατ' ἄλλους τὸ II), IV καὶ VI⁽¹⁾. Ὅτε δ' ὁ ποιητὴς ἀπήγγελε διὰ τῆς λαμπρᾶς φωνῆς αὐτοῦ τὴν θαυμασίαν ἐκείνην περικοπὴν (VI 860 κέ.) τὴν ἀναφερομένην εἰς τὸν ἄρτι ἀποθανόντα υἱὸν τῆς Ὀκταβίας (: Tu Marcellus eris ! κτλ.), ἰσχυρῶς αὐτὴ συγκινηθεῖσα κατελήφθη ὑπὸ λυγμῶν καὶ ἐλιποθύμησεν, ὥστε ἐδέησε νὰ διακοπῇ ἢ ἀνάγνωσις.

Ἡ Αἰνεΐας διὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ ποιητοῦ κατελείφθη ἀνεπεξέργαστος. Τῶν ἀτελειῶν τοῦ ἔργου συνειδητὴν μάλιστα εἶχεν αὐτὸς ὁ ποιητὴς, δι' ὃ καὶ ἀπερχόμενος τῆς Ἰταλίας παρήγγειλεν εἰς τὸν Οὐάριον νὰ κάψῃ τὸ χειρόγραφον, ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ αὐτὸς ἀπέθνησκε πρὸ τῆς τελείας ἀπεργασίας τοῦ ποιήματος. Ὅτε δὲ ἀποθιβάσθεις εἰς Βρεντήσιον ἔμελλε νὰποθάνῃ, ἀπήτησε νὰ παραδοθῇ αὐτῷ τὸ χειρόγραφον, ὅπως κάψῃ τοῦτο αὐτός. Εὐτυχῶς ἡ ἀπαιτήσις δὲν ἐξεπληρώθη. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Βεργιλίου ὁ Αὐγούστος ἀνέθηκεν εἰς τοὺς φίλους τοῦ ποιητοῦ Οὐάριον καὶ Τούκκαν τὴν ἐκδοσιν τῆς Αἰνεΐδος ἐπὶ τῷ ὄρω μὴδὲν νὰ προστεθῇ μὴ ὑπάρχον ἐν τῷ χειρογράφῳ. Ἡ ἐντολὴ τοῦ ἡγεμόνος ἐξετελέσθη, καὶ οὕτω βλέπομεν ἐν τῇ Αἰνεΐδι στίχους τινὰς (περὶ τοὺς 50) ἀτελεῖς, οὓς ἐσκόπει πάντως ὁ ποιητὴς νὰ συμπληρώσῃ κατὰ τὴν ὀριστικὴν τοῦ ἔπους ἀπεργασίαν. Ἄλλ' εἰ καὶ οὕτως ἔμεινε τὸ ἔργον ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα κολοβόν, διαφαίνεται ὅμως ἡ ἐντεχνος τοῦ ὅλου οἰκονομία καὶ ἐνότης, ἣν προλαβοῦσα προσεποίησεν εἰς αὐτὸ τοῦ ποιητοῦ ἢ ἀριστοπόνοος χεῖρ, ὥστε εὐλόγως νὰ καταλέγηται τὸ ἔπος τοῦτο εἰς τὰ ἀριστουργήματα τῆς παγκοσμίου λογοτεχνίας.

(1) Τὰ 12 βιβλία τῆς Αἰνεΐδος δὲν ἐποικίθησαν καθ' ἣν ἐν ταῖς ἐκδόσεσι γέρονται σειράν. Τίνα δὲ τὰ ἀρχαιότερον ποιηθέντα, περὶ τούτου δὲν συμφωνοῦσι φιλόλογοι.

ΕΞΗΓΗΤΙΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΝΑ

BIBLION I.

1. arma virumque] ἐμφαντικὴ ἢ ἐν ἀρχῇ θέσις τῶν δύο ὀνομάτων πρὸς σύντομον παράστασιν τοῦ κυρίου περιεχομένου τοῦ ἔπους: «πολέμους καὶ τὸν ἄνδρα ἄδω», τ. ἔ. ἡρωϊκὸν εἶναι τὸ ἔπος μου, οὐχὶ διδακτικὸν (ὅπως δηλ. τὰ **Γεωργικά**). arma = bella. Πρὸς τὸν πρῶτον καὶ τοὺς ἐφεξῆς στίχους παραβλητέος ὁ πρῶτος καὶ οἱ ἐφεξῆς στίχοι τῶν προοιμίων τῆς Ὀδυσσεΐας καὶ Ἰλιάδος. — primus] συνάπτεται κατ' ἔννοιαν πρὸς τὰ ἐν στ. 6: gunus unde Latinum = ita venit, ut esset primus, unde genus L., τ. ἔ. princeps et auctor generis Latini, «γενάρχης τῶν Λατίνων», ἰδρυτῆς τοῦ λατινικοῦ γένους. Διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτου ἐξαιρεται ὁ ἥρωϊς τοῦ ἔπους.

2. Italiam] ποιητικῶς ἢ ἀπρόθετος αἰτιατικὴ πρὸς δήλωσιν τῆς εἰς τόπον κινήσεως ἐπὶ ὀνόματος χώρας (= in Italiam) ὅπως καὶ κατωτέρα litora = ad litora. Τὸ i τῆς πρώτης συλλαβῆς μηκώνεται τοῦ μέτρου χάριν, ὡς καὶ ἐν τῇ λέξει Italus. — fato profugus] «ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης φυγᾶς». Ὁ Αἰνεΐας εἶναι ὄργανον τῆς Μοίρας, τ. ἔ. τῆς θεΐας προνοΐας. fatum (ἢ fata) εἶναι ἡ καθολικὴ τάξις ἢ διέπουσα τὰ γεγονότα τοῦ κόσμου, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ προορισμός, ὃν ἔχει ἰδίᾳ ὁ Αἰνεΐας νὰ ἐκπληρώσῃ κατὰ τὴν καθολικὴν ταύτην τάξιν. — Lavinia] τρισύλλαβον κατὰ συνιζῆσιν τοῦ μέτρου χάριν «καὶ δὴ εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Λαουινίου». Διὰ τοῦ que ἐπιφέρεται ἀκριβέστερος διορισμὸς τοῦ προηγουμένου Italiam. Σημειωτέος ὁ ἱστορικὸς ἀναχρονισμὸς: διότι κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ Λαουίνιον ἐκτίσθη ὕστερον ὑπὸ τοῦ Αἰνεΐου.

3. multum... iactatus... multa... passus] τῶν μετοχῶν τούτων, αἵτινες, ὅπως τὸ fato profugus, διορίζουσι τὸ ρ. venit, ἡ μὲν πρώτη δηλοῖ τὸ προτερόχρονον ὡς πρὸς τὴν τοῦ ρήματος πράξιν, ἡ δὲ δευτέρα τὸ ὑστερόχρονον· οὐδεμία δὲ χρεία νὰ ἐκκληφθῶσιν ὡς κύριαι προτάσεις, ὑπονοουμένου τοῦ ρ. est. Πρὸς τὴν φράσιν καθόλου πρβλ. Ὅμ. α, 1 κέ. **δς μάλα πολλὰ πλάγχθη. . . πολλὰ δ' ὄγ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα.** — ille] ἐμφαντικὴ ἐπανάληψις τοῦ ὑποκειμένου, πρβλ. Ὅμηρ. **ὄ γε.** — alto] δηλ. mari «ἐν τῷ πόντῳ».

4. vi superum] **θεῶν ἰότητι** (πρβλ. Ὅμ. ρ, 119), superum = superorum. Ἡ φράσις ἐρμηνεύεται ἀκριβέστερον διὰ τοῦ ἐπιφερομένου Iunonis ob iram. Ἡ Ἥρα θὰ ἐξοργίσῃ κατὰ τοῦ Αἰνείου καὶ ἄλλας θεότητας, ὅπως κατωτέρω τὸν Αἴολον. — saevae memorem] παρατηρητέα ἡ τῶν ἐπιθέτων θέσις ἀντιστοίχως πρὸς τὰ ἀκολουθοῦντα οὐσιαστικά.

5. multa quoque et] «πολλὰ δ' ὡσαύτως καί». Διὰ τοῦ quoque et (= quoque etiam) ἐξάιρεται τοῦ δευτέρου μέλους ἡ σπουδαιότης. — dum conderet] «ἕως ἂν κτίσῃ». Διὰ τῆς ὑποτακτικῆς δηλοῦται ὁ σκοπὸς τοῦ ὑποκειμένου. — urbem] τὸ Λαουίνιον. — 6. deos] δηλ. τοὺς Penates, ἦτοι τοὺς **Ἐφεστίους** ἢ **Μυχίους** θεοὺς τῆς Τροίας (Phrygi Penates III, 168), οὓς σώσας ὁ Αἰνείας παρέλαθε μεθ' ἑαυτοῦ. — Latio] **δοτικὴ** = in Latium. — unde] = a quo. δηλ. ἀπὸ τοῦ Αἰνείου. Κατὰ δὲ τὴν συνήθη ἐρμηνείαν τὸ unde ἀναφέρεται εἰς τὸ Latio.

7. Albani patres] «οἱ Ἀλβανοὶ πατέρες» (πρόγονοι), ποιητικὴ παράτασις τῆς Ἑλλάδας Λόγγας, κτισθείσης ὑπὸ τοῦ Ἀσκανίου, υἱοῦ τοῦ Αἰνείου. — altae moenia Romae] ποιητικὴ περιγραφή ἀντὶ τοῦ Roma. Καλεῖται δ' ἡ Ρώμη alta (= ὕψηλὴ) ἅτε ἐπὶ λόφων ἐκτισμένη. Τὰ τρία ταῦτα ἱστορικὰ σημεῖα (Λαουίνιον, Ἑλλάς, Ρώμη) ἀναπτύσσονται κατωτέρω (265 — 277).

8. (causas] τὰς αἰτίας δηλ. τῶν ἐπομένων tot volvere casus καὶ tot adire labores. Αἱ αἰτίαι ὑποδηλοῦνται διὰ τῶν φράσεων quo numine laeso καὶ quid dolens. — quo n. laeso] «τίνος θείας βουλήσεως ἀσεβηθείσης». Ἡ μετοχὴ ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀφηρημένον οὐσιαστικὸν = quam ob laesionem numinis, τ. ἔ. διὰ τίνα εἰς τὴν βούλησιν τοῦ θεοῦ (τῆς Ἥρας) ἀσέβειαν τοῦ Αἰνείου. Τί δ' ἐβούλετο ἡ Ἥρα, δηλοῦται κατωτέρω (στ. 13), τ. ἔ. νᾶρξή τοῦ κόσμου ἢ Καρχηδῶν. Πρὸς τὴν βούλησιν τῆς Ἥρας ἠναντιώθη ἀνεπιγνώστως ὁ Αἰνείας ἰδρύσας τὸ

ρωμ. γένος, ὅπερ ἐπέπρωτο νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὴν Καρχηδόνα. — quidne dolens] «ἢ τί ἀχθομένη». Τίς ἢ προσωπική τῆς Ἑρας ἀφορμὴ τοῦ νὰ φέρῃ αὐτὴ βαρέως καὶ νὰ μισῇ τοὺς Τρῶας, δηλοῦται κατωτέρω (23—28). Πρβλ. περίληψιν στ. 12 — 28.

10—11. insignem pietate] «τὸν εὐσεβέστατον», ἡ pietas εἶναι ἡ κυρία ἀρετὴ τοῦ Αἰνείου, ὅστις ὡς ὄργανον τῆς Προνοίας ὅπακοῦσι εἰς τὰς ἀνεξερευνήτους αὐτῆς βουλάς, — impulerit] «ἐξώθησεν», «ἐξήναγκασεν». Ποιητικὴ ἢ μετ' ἀπαρεμφ. volvere... adire σύνταξις τοῦ ρ. impellere ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ κανονικοῦ ut volveret... adiret. — animis] ἀφαιρετ. = in animis, πρβλ. τὰ ὁμηρ. φρεσσί, θυμῷ. Τὸ δὲ caelestibus δοτ. πῶσις. — tantaene... irae] μετ' ἀπορίας ἐρωτᾷ οὕτως ὁ ποιητής, ἅτε ἔχων ἐν νῷ τὴν κατὰ τοὺς καθ' ἑαυτὸν χρόνους ἐπικρατοῦσαν παρὰ τοῖς εὐπαιδεύτοις Ρωμαίοις ὑψηλότεραν περὶ θεοῦ ἔννοιαν.

29. his accensa super] «διὰ ταῦτα ἐξαφθεῖσα ἔτι μᾶλλον». super = insuper, praeterea. Κατ' ἄλλους τὸ super ἐνταῦθα εἶναι πρόθεσις (super his = ἐπὶ τούτοις). — 30. reliquias Danaum... Achilli] γεν. ὑποκειμενικαὶ = quos Danai... Achilles reliquerunt, «τὰ λείψανα τῶν Τρῶων, ὧν ἐφείσθησαν οἱ Δαναοὶ καὶ ὁ Ἀχιλλεύς». Ἡ γενικὴ Achilli κατὰ συναίρεσιν ἐκ τοῦ Achillei (ὄνομ. Achilleus). Τὸ δ' ἐπίθετον immitis (ἀπηνῆς) ἐπὶ τοῦ Ἀχιλλέως οὐχὶ πρὸς φόβον, ὅπως καὶ κατωτέρω τὸ saevus ἐπὶ τοῦ Ἑκτορος (στ. 99). — Danaum] οὕτω παρὰ Βεργίλιῳ πάντοτε ἀντὶ Danaorum. — 32. multosque errabant] παρατακτικὴ σύνταξις ἀντὶ τῆς καθ' ὑπόταξιν = ita ut errarent. — fatis] κατὰ πληθυντ. ἀριθμόν, ἀλλαχοῦ καθ' ἐνικόν (στ. 2). — 33. tantae molis.] ἐπιφώνησις, «οὕτως ἐργῶδες» οὕτω χαλεπὸν ἦτο! molis = moliminis, difficultatis, γεν. τῆς ιδιότητος.

34. — vix... cum] «μόλις ἀνήγοντο... καὶ ἡ Ἑρα». Ἀντὶ τοῦ cum (inversum ἢ inversivum κοινῶς λεγομένου) κεῖται οὐχὶ σπανίως παρὰ ποιηταῖς ὁ et, ἢ ὁ que, ἢ ὁ atque, ἢ καὶ ἀσυνδέτως παρατάσσονται αἱ δύο προτάσεις. — e conspectu] «ἐξω τῆς ὄψεως», τ. ἔ. ἀφανίζομένης τῆς ὄψεως τῆς Σικελικῆς γῆς. Καθὼς ὁ Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσεῖα, οὕτω καὶ ὁ Βεργίλιος εἰσάγει τὸν ἀναγνώστην in medias res, μεταφέρων αὐτὸν εἰς τὸ τελευταῖον ἔτος τῶν περιπλανήσεων τῶν Τρῶων, καθ' ἣν χρόνου στιγμὴν ἐκ Σικελίας πλέουσι γηθόσυνοι εἰς Ἴταλιαν,

νομίζοντες ὅτι ἐπήλθεν ἤδη πέρασ τῶν ἑαυτῶν δεινῶν. Τὰ προτοῦ γε-
γονότα καὶ τὰς πλάνας ἀφηγεῖται αὐτὸς ὁ Αἰνείας πρὸς τὴν Διδῶ ἐν
II καὶ III βιβλίῳ. — 35. vela dabant] δηλ. ventis. — laetis] Ὀμ. ε,
269 γηθόουνος δ' οὐρφ πέτασεν ἰστία διος Ὀδυσσεύς. — aere]
= rostris «διὰ τῶν χαλκῶν ἐμβόλων τῶν νεῶν». — ruebant] = erue-
bant, «ἀνεκίνουν». — 36. sub pectore] «βαθέως ἐν. τῷ στήθει». —
37. haec secum] δηλ. ait. Ἡ ἀπότομος παράλειψις τοῦ ῥήματος προ-
δηλωτικῆ τοῦ ὀργίλου ἦθους τῆς θεᾶς.

37. mene desistere. . . nec posse] ἀπαρέμματα ἐπιφωνηματικά,
δι' ὧν ὁ λέγων ἐκδηλοῖ ἔκπληξιν, ἀγανάκτησιν ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο
πάθος. Ὁσάκις δὲ ἡ ἐπιφώνησις ἐκφέρεται διὰ τοῦ ne, προσκολλη-
μένου εἰς τὴν ἐντονώτερον ἐξαιρομένην λέξιν, τότε προσλαμβάνει τινα
ἀπόχρωσιν ἐλαφρᾶς ἀμφιβολίας περὶ τοῦ δυνατοῦ ἢ πραγματικοῦ τοῦ
τὴν ἐπιφώνησιν προκαλέσαντος γεγονότος, ὅπως ἐνταῦθα: «ἐγὼ φεῦ!
ἤττηθεῖσα νάποστῶ τοῦ ἔργου καὶ νὰ μὴ δύναμαι νάποτρέψω κτλ! πῶς
εἶναι δυνατόν τοῦτο!» — 39. quippe vetor fati] ἔνστασις, ἣν μετὰ
τὴν προηγηθεῖσαν ἐπιφώνησιν προβάλλει εἰς ἑαυτὴν εἰρωνικῶς ἢ Ἦρα
«φροσιὰ μοὶ εἶναι ἀπηγορευμένον ὑπὸ τῆς μοίρας νάποτρέψω ἀπὸ τῆς
Ἰταλίας τὸν βασιλέα τῶν Τρώων». Οἱ θεοὶ ἠδύναντο μόνον νὰ ἐπι-
βραδύνωσιν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς εἰμαρμένης. — Pal-
lasne] ἀνασκευὴ τῆς ἐνστάσεως διὰ συγκρίσεως ἐρωτηματικῶς ἐν
ἀρχῇ διατετυπωμένης: «ἀλλ' ὅτι κατώρθωσεν ἡ Παλλάς, δὲν δύνα-
μαι νὰ κατορθώσω ἐγὼ ἢ βασίλισσα τῶν θεῶν, ἢ ἀδελφὴ καὶ σύζυ-
γος τοῦ Διός;» Ὁργισθεῖσα ἡ Ἄθηνά διὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Αἴαντος,
οἰοῦ τοῦ Ὀϊλέως, βιασμὸν τῆς ἱσρείας Κασσάνδρας, κατέκαυσε παρὰ
τὸν Καφηρέα τὴν τούτου ναῦν καὶ τὰς λοιπὰς πλεούσας ἐπ' οἴκου
δισκορπίσεν, αὐτοῦ δὲ κατακραυνοθέντος τὸ πτώμα ἐνεπάγη ἐπὶ
σκοπέλου.

41. unius] τὸ ἰ βραχὺ τοῦ μέτρου χάριν. Ἡ Ἦρα πειράται ὅσον
τὸ δυνατόν νὰ σμικρύνῃ τὸ ἁμάρτημα τοῦ Αἴαντος: «ἦτο μόνος αὐτὸς
ἔνοχος, ἀπλῆν τινα βλάβην (noxam) διέπραξε καὶ ταύτην ἐκτὸς ἑαυ-
τοῦ ὦν καὶ μαινόμενος (furias)». Τοῦ διὰ σφοδρὸν τι πάθος εἰς ἁμαρ-
τίαν ἐκτρεπομένου ὁ νοῦς κατὰ τὴν δόξαν τῶν ἀρχαίων δὲν εἶναι ἐλεύ-
θερος, ἀλλὰ βλάπτεται καὶ περιπλέκεται ὑπὸ τῶν θεῶν (ἀτη). — Oili]
δηλ. filii, «τοῦ οἰοῦ τοῦ Ὀϊλέως». Περὶ τοῦ τύπου πρὸς Achilli
(στ. 30). — 42 ipsa] διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς χειρῶν — Iovis ignem] τὸν

κεραυνὸν ἔλαβεν παρὰ τοῦ Διός, πρὸλ. Εὐρύπ. Τρωαδ. 80 *ἔμοι δὲ δώ-
σειν φησὶ πῦρ κεραύνιον βάλλειν Ἀχαιοὺς ναῦς τε πιμπρᾶναι
πυρρί.* Καὶ παρ' Ὀμήρῳ ὁ Ζεὺς δίδει τῷ Ἀπόλλωνι τὴν *αἰγίδα* (0229
καὶ ὀπλίζεται δι' αὐτῆς ἢ Ἀθηνᾶ (E 778).

44—47 *flammas*] τὰς φλόγας ἐκ τοῦ πλήξαντος αὐτὸν κεραυ-
νοῦ — 45. *scorulo*] δοτική = in scorulum. Ἐμπαγεῖς ὁ Αἴας ἐπὶ
σκοπέλου δὲν ἔτυχε ταφῆς, ὥστε οὕτω τὸ πάθημα αὐτοῦ ἀποδεικνύεται
φοβερώτερον. Παρατήρει τὴν ζωηρότητα τοῦ ρυθμοῦ τοῦ στίχου ἐν ἀντι-
θέσει πρὸς τὸν βραδὺν ρυθμὸν τοῦ προηγούμενου. — 46. *ast*] = at,
κείμενον ἔνθα μάλιστα ὁ λόγος εἶναι ἀνάγκη νὰ προσλάβῃ τινὰ ἀρχαιο-
πρέπειαν. Παρὰ Βεργιλίῳ εὐρηται κανονικῶς πρὸ λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ
φωνήεντος: *ast ille, ast ipse, ast ubi* κτλ., ἅπαξ δὲ πρὸ συμφώ-
νου: *ast de. — incedo*] δηλωτικὸν τῆς θείας μεγαλοπρεπειας. Ἡ βιά-
δισις χαρακτηρίζει τὴν εὐγένειαν. Τὸ ρῆμα κείμενον ἀντὶ τοῦ κοινοῦ
καὶ τετριμμένου *sum* δέχεται καὶ κατηγορούμενον *divom regina*
κτλ. — *soror et coniunx*] πρὸλ. Ὀμ. Β 432 *Ἥρην δὲ προσέειπε
κασιγνήτην ἄλοχόν τε.* — 47 *una cum gente*] ἡ μὲν Παλλὰς δι'
ἐνὸς πλήγματος ἐτιμώρησεν ἀνηλεῶς Ἀργεῖους πολλοὺς διὰ τὴν ἀμαρ-
τίαν ἐνὸς μόνοῦ, τοῦ Αἴαντος, ἡ δὲ Ἥρα διεξάγει *πολυχρόνιον πό-
λεμον καθ' ἐνὸς ἔθνους* ἄνευ ἀποτελέσματος.

48—49. *et quisquam*] ἐπειδὴ κατὰ τὴν γνώμην τῆς Ἥρας ἡ εἰς
τὴν ἐρώτησιν ἀπόκρισις εἶναι ἀρνητικὴ, διὰ τοῦτο κεῖται ἡ ἀντων.
quisquam = *nemo* *adorat*. Παρατήρει ὅτι ἡ Ἥρα λέγει οὐχὶ *meum
numeum*, ἀλλὰ *numen Iunonis*, ὅπερ ἀγανακτοῦντος ἴδιον. Τὸ δὲ
praeterea = *posthac*, «ἐφεξῆς». — *honorem*] «θυσίας» πρὸς τιμὴν
τῆς θεότητος.

81. *haec ubi dicta*] δηλ. *sunt* — *cavum. . . montem*] «τὸ κοί-
λον ὄρος», τὸ ἐπικείμενον ἐπὶ τοῦ ἄντρου, ἐν ᾧ ἦσαν οἱ ἄνεμοι κα-
θειρμένοι. — *conversa cuspide*] «ἀναστρέψας τὸ δόρυ, ὥστε νὰ λάβῃ
ἐκ καθέτου ὀριζοντίαν θέσιν. Τοῦ Αἰόλου ὄπλον παρὰ Βεργιλίῳ εἶναι
οὐχὶ ἡ μυθικὴ τρίαινα, ἀλλὰ τὸ ἡρωϊκὸν δόρυ. — *montem impulit*]
Ὀμ. δ, 506 ἐκ. *τρίαιναν ἐλὼν* (ὁ Ποσειδῶν) *χερσὶ σιβαρῆσιν ἤλασε
Γυραλὴν πέτρην.* — *in latus*] «ἐπὶ τὰ πλάγια». Διὰ τοῦ πλήγματος
παρέκλινεν ἐπὶ τὰ πλάγια τὸ ἐπικείμενον ὄρος, ὥστε νὰ σχηματισθῇ χά-
σμα (*porta* στ. 83), δι' οὗ ἐξορμῶσιν οἱ ἄνεμοι. — *velut agmine fa-
cto*] «ἀποτελέσαντες οἵαντι στρατὸν εἰς πορείαν συντεταγμένον». Μετα-

χειρισθεῖς ὁ ποιητὴς τὴν στρατιωτικὴν ταύτην φράσιν, φυσικώτατα κατόπιν παρεμβάλλει καὶ τὴν λ. portam (= πόλη) κυριολεκτουμένην ἐπὶ φρουρίων καὶ στρατοπέδων.

84. incubuere] «ἐνέσκηψαν», «ἐπέπεσον». Ὅμ. ε, 295 *σὺν δ' εὐρύς τε νότος τ' ἔπεσε ζέφυρός τε δυσαῆς καὶ βορέης μέγα κῦμα κυλίνδων*. Ὁ παρακείμενος, εἰς ὃν ἐπακολουθοῦσιν ἐνεστώτες ruunt — volvunt, ἐμφανιστικὸς τῆς αἰφνιδίας καὶ ταχείας κινήσεως· ὁμοίως καὶ κατωτέρω (91) : intonuere — micat — intentant. — totum] δηλ. mare, ἀντικείμενον τοῦ ruunt (= eruunt). — 85. una] «ὁμοῦ», Ὅμ. *σύν*. — creber procellis] = procellosus, «ζέφυρος δυσαῆς». Ἐκ τῶν παρ' Ὁμήρῳ τεσσάρων ἀνέμων λείπει *ἐνταῦθα ὁ βορρᾶς, οὗ γίνεται μνεῖα κατωτέρω (102).

87. virum] = virorum. Παρατῆρει τὴν διὰ τοῦ φθόγγου r παρήχησιν ἐν τῷ ὄλῳ στίχῳ, πρβλ. Ὅβιδ. Μεταμ. XI, 495 sonant clamore viri, stridore rudentes.

88 — 89. eripiunt. . . ex oculis] Ὅμ. ε, 293 *σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε (ὁ Ποσειδῶν) γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νόξ*. — ponto] δοτική. — 90 poli] = caelum, ποιητικῶς τὸ μέρος ἀντι τοῦ ὄλου. — micat] «ὁ αἰθὴρ λάμπει διὰ τῶν πυκνῶν ἀστραπῶν». Τὸ micare, (κυρίως = πάλλεσθαι, ταχέως κινεῖσθαι) συντάσσεται δοτικῇ (πρβλ. digitis micare «ἐπαλλάττειν ταχέως τοὺς δακτύλους», ἀρχαία Ἰταλ. παιδιὰ). — 91. praesenten.] κατηγορούμενον. Οὐχὶ σπανία ἡ τοῦ στίχου κατασκευή, καθ' ἣν τὸ μὲν ἐπίβητον κεῖται ἐν ἀρχῇ, τὸ δὲ οὐσιαστικὸν (mortem) ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου, σπανιωτέρα δὲ ἢ ἐναντία θέσις. — intentant] = minantur, πρβλ. Ὅμ. ε, 305 *νῦν μοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος*.

92. extemplo] — statim, «πάραιτα». — Aeneae solvuntur membra] Ὅμ. ε, 295 *καὶ τότε Ὀδυσσεὺς λύτο γούνατα*. — frigore] «ὄψο τοῦ κρυεροῦ φόβου». — 93. duplicis] = ambas. Τὸ δὲ palmas = supinas manus (III, 176). Οἱ εὐχόμενοι ἀνέτεινον εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας ὀπίστας. Πρὸς τὸ ingemit. . . voce refert πρβλ. Ὅμ. ε, 228 *ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν*.

94. o terque] Ὅμ. ε, 306 *τρισημάκαρες καὶ τετράκις Δαναοί, οἳ τότε ὄλοντο Τροίην ἐν εὐρείῃ*. — 95. quis] = quibus. — 96. opprtere] κανονικῶς μετὰ τοῦ mortem (πρβλ. Ὅμ. *πότμον ἐπισπεῖν*), ἐνταῦθα δὲ τὸ πρῶτον εὔρηται ἄνευ τῆς αἰτιατικῆς. Προσφωῶς δὲ λέ-

γεται περί τῶν ἐν πολέμῳ προθύμως ἀποθανόντων, ὅπως καὶ κατωτέρω τὸ occumbere. Τὸ δὲ contigit συνήθως ἐπὶ καλοῦ (ὅπως ἐνταῦθα = ἠδὲτόχῃσαν νάποθάνωσιν), ἐνῶ τὸ accidit ἀδιαφόρως εἴτε ἐπὶ καλοῦ εἴτε ἐπὶ κακοῦ.

97. Tydite] φυσικώτατα ἀναμιμνήσκεται ὁ Αἰνείας τοῦ Διομήδους, ὅφ' οὗ θὰ ἐφρονεύετο ἐν τῇ μάχῃ, ἐὰν μὴ ἐπεβυθήθει ἢ Ἀφροδίτῃ ('Ομ. E. 228 κέ). Περὶ δὲ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ πρβλ. 'Ομ. Z, 8 *ὄν δὴ ἐγὼ κάρτιστον Ἀχαιῶν φημί γενέσθαι*. — mene. . . non potuisse] ἐπιφωνηματικὸν ἀπαρεμφ. πρβλ. στ. 37. — iliacis campis] ἀφαιρ. τοπική. — 99. saevus] «ὁ αἰνός», ὁ ἀπηνής, οὐχὶ πρὸς φόρον, ὡς καὶ ἀνωτέρω (30) τὸ ἐπιθ. immitis ἐπὶ τοῦ Ἀχιλλέως. — Aeacidæ] ἦτοι τοῦ Ἀχιλλέως, ἐγγόνου τοῦ Αἰακοῦ.

100. Sarpedon] ὁ τῶν Λυκίων ἄγος καὶ τῶν Τρώων ἐπίκουρος Σαρπηδῶν, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατρόκλου, μετηνέχθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Διὸς παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος διὰ τοῦ Ἵπνου καὶ τοῦ Θανάτου εἰς Λυκίαν ('Ομ. Π. 480 κέ.). — ubi Simois] ὁ εἰς τὸν Σκάμανδρον χυνόμενος ποταμός, πρβλ. 'Ομ. M. 22 *Σιμόεις, ὅθι πολλὰ βεάγρια καὶ τρυφάλειαὶ κάππεσον ἐν κονίησει καὶ ἡμιθέων γένος ἀνδρῶν*.

102. iactanti] = clamanti, vociferanti. Διὰ τοῦ iaciate ὕποδηλοῦται ἢ τοῦ Αἰνείου συγκίνησις· διὰ δὲ τῆς δοτικῆς τῆς μετοχῆς σημαίνεται ἢ κατάστασις, ἐν ἣ ὁ λέγων διατελεῖ, καθ' ὃν χρόνον γίνεται ἢ πράξις τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως. — aquilone] ἀφαιρ. τῆς αἰτίας διορίζουσα τὸ stridens. Ὁ ροῖζος τῆς θυέλλης εἶναι ἐπακολούθημα τῆς ὑπὸ τοῦ βορρᾶ ἐξεγέρσεως αὐτῆς. — 103. adversa] κατηγορούμενον «ἐναντία», a proga irruens. — fluctus ad sidera tollit] 'Ομ. ε, 313 *ὡς ἄρα μιν εἰπόντι ἔλασε μέγα κῦμα κατ' ἄκρης*. — velum ferit] δηλ. τῆς νεῶς τοῦ Αἰνείου. Πρὸς τὴν φράσιν πρβλ. 'Ομ. ο, 626 *ἀνέμοιο δὲ δεινὸς ἀήτης ἰστίῳ ἐμβρέμεται*.

104. avertit] ἄνευ τοῦ se (ἀμεταβάτως). — urdis dat latus] ἀποστρεφομένη ἢ πρῶρα θέτει τὴν πλευρὰν τῆς νεῶς εἰς τὰ κόμματα. — — 105 insequitur cumulo praeruptus aquae mons] τὸ cumulo ἀφαιρετ. τροπικὴ διορίζουσα τὸ insequitur = cumulatim «σωρηδόν», μεθ' ὅλου αὐτοῦ τοῦ ὄγκου (mole sua). Ἡ ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου μονοσύλλαβος λέξις mons παριστᾷ γραφικῶς τὸ ἀπότομον τοῦ ὄψηλοῦ κόματος· ὁ στίχος αὐτὸς εἶναι οὕτως εἰπεῖν praeruptus. — 106 107. hi. . . his] περὶ τῶν ναυτῶν τῆς νεῶς τοῦ Αἰνείου : hi, ἦτοι οἱ Γρατσαίου, *Ἀνθολογία ἐκ τῆς Βεργιλίου Αἰνείαδος. Ἐκδ. δ'*. 5

ἐν τῇ πρόμνη, his, ἤτοι τοῖς ἐν τῇ πρόρῳ. — terram] «τὸν πυθμένα», ὅπερ δηλοῦται καὶ διὰ τῆς ἐπομένης ὀργανικῆς ἀφαιρ. harenis διορίζουσης τὸ furit. Πρὸς τὴν εἰκόνα πρβλ. Σοφ. Ἀντιγ. 585 **πόντιον οἶδμα κυλινδεῖ βυσσόθεν κελαινὰν θίνα.** — 108. tris] ἀρχαϊκὸς τύπος ἀντὶ tres. Ὁ στόλος τοῦ Αἰνείου συνέκειτο ἐξ εἴκοσι νεῶν. — Notus] ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ ἀνέμου ἐν γένει, ὅπως καὶ κατωτέρω τὸ Eurus.

109. Ἡ τοῦ λόγου πλοκή: Itali vocant aras saxa. quae sunt in mediis fluctibus. Αἱ ἀραι εἶναι αἱ νησίδες **Αἰγίμοροι** κλοῦμεναι, κείμεναι ἐν τῷ στομίῳ τοῦ κόλπου τῆς Καρχηδόνας. — 110. dorsum] παράθεσις ἐπεξηγητικὴ τοῦ aras. — mari summo] ἀφαιρ. τοπικὴ «ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης». — 111. brevīa] ἐπίθετον γενόμενον ὀσιαστικὸν κατὰ παράλειψιν τοῦ ὀνομ. vada, «τὰ βραχέα» τῆς θαλάσσης, τ. ἔ. τὰ ἀβαθῆ. Τοῦτου συνώνυμον τὸ ἐπόμενον Syrtis, ὅπερ σημαίνει ἀκτὰς ἀμμώδεις καὶ τεναγώδεις. — 112. vadis] δοτικὴ, «προσάρασσει εἰς τὰ τενάγη».

113. Orontem] ὄνομα παρὰ τοῦ ποιητοῦ πεπλασμένον καὶ ἐνταῦθα μόνον τῆς Αἰνειάδος ἀπαντῶν, ὅπως καὶ τὰ πλεῖστα τῶν κατωτέρω μνημονευομένων. — 114. ipsius] δηλ. τοῦ Αἰνείου. — a vertice] Ὀμ. **κατ' ἄκρης.** — pontus] μέγα κῶμα ὁμοιάζον πρὸς ἕλην θάλασσαν. — 115. magister] δηλ. navis, ὁ κυβερνήτης. — in caput] Ὀμ. **ἐπὶ κάρ,** πρβλ. Ὀμ. μ, 411 **δ δ' ἄρ' ἀριευτῆρι εἰοικῶς κάππεσ' ἀπ' ἰκρίοφιν.** — 116. ast illam] «τὴν δέ», τ. ἔ. τὴν ἀνευ κυβερνήτου ναῶν. Περὶ τοῦ ast πρβλ. στ. 46. — ibidem] «αὐτόθι». — 117. agens circum] = circumagens. — aequore] ποιητικῶς παρίσταται ἡ δίγη καταπίνουσα διὰ **τοῦ πελάγους** τὴν ναῶν παρατῆρει τὴν ἐν τῷ στίχῳ διὰ τοῦ φθόγγου r παρήχησιν.

118. Παροιμιώδης στίχος. — fari] κατηγορούμενον. — in gurgite vasto] «ἐν τῷ εὐρείῳ πελάγει». gurges κυρίως σημαίνει τὴν δίγη τοῦ ὕδατος (οὕτω περὶ τοῦ Τιβέρεως IX, 816, περὶ τῆς Σκόλλης καὶ Χαρόδων III 421, 564), εἶτα δὲ περὶ τῆς κλυδωνιζομένης θαλάσσης δηλοῖ «τὸ χάσμα», τὸν βοθρὸν (δημρ. **μέγα λαῖμα θαλάσσης**). — 119. arina] κυρίως αἱ ἀσπίδες καὶ αἱ δερμάτιναι περικεφαλαῖαι. — tabulae] αἱ σανίδες τῆς νεῶς, πρβλ. Ὀμ. μ, 67 **πίνακες νεῶς.** — Groia gaza] «ὁ τρωϊκὸς θησαυρὸς», ἢ λ. gaza Περσικὴ. Πῶς συνελήθη ὁ θησαυρὸς, διηγεῖται ὁ Αἰνεῖας ἐν II 763 κέ. — Ilionei] τετρασύλλαβον (Ilionei). —

122. vicit] «κατέβαλεν ὁ χειμών», ἤτοι ἡ τρικυμία. — laxis comparibus] ἀφαιρ. ἀπόλυτος «χαλαρωθεισῶν τῶν ἀρμογῶν». — omnes] δηλ. naves.

123. imbrem] τὸ θαλάσσιον ὕδωρ, τὸ δὲ inimicum = exitiosum. — remis fatiscunt] «καταπονοῦνται», καταβάλλονται τοῖς ρήγμασι. Τὸ δὲ fatiscere = viribus fractis solvi, dilabi. Ὡστε αἱ νῆες ἐνταῦθα χαλαρωθεισῶν τῶν ἀρμογῶν solvuntur, ita ut rimae fiant. Ἡ ὄλη πρότασις παρατάσσεται ὡς ἰσοδύναμος παρὰ τὴν προηγούμενην accipiunt imbrem. Ἡ τοιαύτη χρῆσις τοῦ **πρωθυστερου** σχήματος, συχνὴ παρὰ Βεργιλίῳ, προσέρχεται ἐκ τῆς τάσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν παρατακτικὴν σύνταξιν (πρὸλ. II 353: moriamur et in media arma ruamus = moriamur ruentes).

124. Γραφικὸς ὁ στίχος τῇ συχνότητι τοῦ φθόγγου m. — 125. 126. emissam. . . refusa] δηλ. esse. — imis. . . vadis] τὰ ἐν τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης ἠρεμοῦντα μέχρι τοῦδε ὕδατα (stagna) συνταραχθέντα γῶν ὑπὸ κλύδωνος ἀνεχύθησαν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας. — graviter commotus] «καὶ ἐπὶ τούτῳ σφόδρα ἐταράχθη». Ἡ μετοχὴ δηλοῖ τὸ ὑστερόχρονον ὡς πρὸς τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως sensit. — alto] δοτικὴ (= in altum) δηλωτικὴ τοῦ τέρματος, πρὸς ὃ βλέπει ὁ Ποσειδῶν, τὸ δὲ ἀντικείμενον αὐτὸ τῆς παρατηρήσεως κείται κατ' αἰτιατικὴν ἐν στ. 154 aequora prospiciens. — 126 summa placidum] παρατηρητέα ἡ θέσις τῶν ἐπιθέτων ἐν ἀντιστοιχίᾳ πρὸς τὰ ἐπακολουθοῦντα οὐσιαστικά, ὁμοίως καὶ ἐν τῷ ἐφεξῆς στίχῳ, ἔνθα προσέτι ἡ μετοχὴ (disiectam) καὶ τὸ οὐσιαστικὸν (classem) κείνται ἢ μὲν ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου, τὸ δὲ ἐν τέλει. Ὁ Ποσειδῶν, καίπερ ἐνδομύχως τεταραγμένος, ἐμφανίζει ὡς θεὸς τὴν κεφαλὴν γαληνὴν.

129. caeli ruina] «διὰ τῆς καταπτώσεως τοῦ οὐρανοῦ», τ. ἔ. διὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καταπεσόντος ὕετοῦ: imbribus de caelo ruentibus. — 130. nec latuere] Ὅμ. A, 536 οὐδέ μιν Ἡρη ἠγνοίησεν. — Iunonis] ἐξαρτάται ἐκ τοῦ doli καὶ irae. — 131. Eurum Zephyrumque] ποιητικῶς ἀντὶ τῶν ἀνέμων καθόλου — dehinc] μονοσύλλαβον κατὰ συνίησιν· συνηθεστέρα ἢ συνίησις ἐπὶ τοῦ dein (deinde, deinceps). — 132. generis] γεν. ἀντικειμενικὴ διορίζουσα τὸ fiducia (= confidentia) «τηλικαύτην πίστιν ἐπὶ τὸ ὑμέτερον γένος ἔχετε;» Οἱ ἄνεμοι ἦσαν κατὰ τὸν Ἡσιόδον υἱοὶ τοῦ Τιτᾶνος Ἀστραίου καὶ τῆς Ἥουδς. Οἱ δὲ

Τιτάνες, υἱοὶ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἦσαν πολέμιοι τοῦ Διὸς καὶ τῶν ἄλλων Ὀλυμπίων θεῶν. Ὁ Ποσειδῶν ἤμισα ἐκτιμῶν τὴν καταγωγὴν αὐτῶν ὀμίλει μετὰ περιφρονήσεως· ἐντεῦθεν καὶ ἡ θέσις τοῦ ὀνόματος venti (133) καὶ τὰ ἐφεξῆς λεγόμενα: regi haec dicite vestro (137), immania saxa, vestras, Eure, domos κτλ. (139-140).—133. meo sine numine]—sina mea voluntate.—135. quos ego] διακόπτεται ὁ λόγος ἕνεκα τῆς τοῦ Ποσειδῶνος ἀπαφάσεως τοῦ νὰ ἐπιτελέσῃ ἄλλο τι σπουδαιότερον, ἦτοι νὰ καταπαύσῃ τὴν τρικυμίαν. Τὸ δὲ quos εἶναι ἀντικείμενον ῥήματός τινος (puniam) ὑποδηλωθέντος διὰ τινος ἀπειλητικοῦ σχήματος.—praestat]—melius est.

136. post]—κατόπιν.—non simili poena] ἐκ τοῦ ἐπομένου commissa νοητέα ἢ δοτικῇ commissis «ποινῇ ὀχλὶ ἴσῃ τοῖς ἡμαρτημένοις» τ. ἔ. poena gravioire.—mili. . . luetis] «θὰ μοὶ ἀποτίσῃτε», τὸ ρ. luere ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης (πρβλ. solvere=se+luere) εἶναι διάφορον τοῦ luere σημαίνοντος «καθαίρειν» (πρβλ. lavare, ἑλλην. λούειν).—138. tridentem] σύμβολον τῆς ἀρχῆς τῆς θαλάσσης.—139 sorte] κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ Κρόνου διανομὴν τῆς τοῦ κόσμου ἀρχῆς ἔλαχεν εἰς μὲν τὸν Δία ὁ οὐρανός, εἰς δὲ τὸν Ποσειδῶνα ἡ θάλασσα, εἰς δὲ τὸν Πλούτωνα ὁ ἡμέριος ζόφος (Ὁμ. Ο, 187 κέ).—140. Eure] ὀνομάζει ἓνα ἀντὶ πάντων τῶν ἀνέμων, ἐξ οὗ καὶ ἡ χρῆσις τῆς ἀνωνομίας vestras—illa se iacet in aula] «ἄς κομπάζῃ ἐπ' ἐκείνοις τοῖς βασιλεῖσι». aula (ἑλλην. αὐλή) καλοῦνται εἰρωνικῶς τὰ immania saxa τῆς νήσου Αἰολίας, ἔνθα κατοικεῖ ὁ Αἴολος, καθάπερ εἰρωνικῶς λέγονται καὶ τὰ ἐν τῷ ἐφεξῆς στίχῳ.

141. clauso. . . carcere] «κλείσας τὴν εἰρικήν τῶν ἀνέμων», τ. ἔ. ἐπὶ τῷ ὄρφ νὰ ἔχῃ κεκλεισμένην τὴν εἰρικήν τῶν ἀνέμων.—142. dicto citius] «λόγου θάττον», «θάττον ἢ εἶπεν.—143. Ἡ Κομοθόη ἦτο μία τῶν Νηρηίδων. Ὁ δὲ Τρίτων ἦτο υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀμφιτρίτης κατὰ τὸ ἐν ἡμῖς ἄνθρωπος καὶ κατὰ τὸ ἕτερον θαλάσσιον τέρας φυσῶν κόγχην. Ἀμφότεροι οὗτοι, ὡς δαίμονες ὑπηρετικοὶ τοῦ Ποσειδῶνος, συνεργοῦσιν εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν νεῶν.—adnixus] δηλ. navibus, ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ Cymothoe.

145. . . scopulo] πρβλ. στ. 108.—ipse] δηλ. ὁ Ποσειδῶν κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ὑπηρετικὰς θεότητες.—levat] δηλ. naves scopulo-

—146. aperit] ἀνοίγει ταῖς ναυσὶν ὁδὸν διὰ τῶν σύρσεων (110—112).
 —temperat] «καταπραΰνει», κατηρεμίζει.—147. rotis] δηλ. τοῦ ἄρματος τοῦ Ποσειδῶνος. Παρατηρητέα ἢ θέσεις τῶν ὀνομάτων· τὰ μὲν ὀνομαστικὰ κείνται τὸ μὲν ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου, τὸ δὲ ἐν τέλει, τὰ δ' ἐπίθετα ἐν τῷ μέσῳ κατ' ἀντίστροφον ἀκολουθίαν.

157. Aeneadae] «οἱ Αἰνεάδαι», τ. ἔ. οἱ ἑταῖροι τοῦ Αἰνείου.—
 quae. . . petere] ἡ πλοκὴ τοῦ λόγου: contendunt petere litora, quae (sunt) proxima.—158. et vertuntur] διασάφηναι τῆς προηγουμένης προτάσεως: ἀντὶ νὰ καταπλεύσωσιν εἰς Ἰταλίαν στρέφονται πρὸς τὰς ἐγγυτάτω ἀκτὰς τῆς Λιβύης. in secessu longo] «ἐν κόλπῳ βαθεῖ».—insula] καιμένη δηλ. ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ κόλπου. Ἡ περιγραφή τοῦ λιμένος εἶναι βεβαίως τοῦ ποιητοῦ πλάσμα συμφωνοῦν καθόλου πρὸς τὴν πρὸ Καίσαρι περιγραφὴν τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας (de bello civili III, 12) καὶ πρὸς τὴν παρὰ Λιβίῳ περιγραφὴν τοῦ λιμένος τῆς Καρχηδόνας (XXVI, 42,8). Ὁ δὲ Πολύβιος περιγράφει τὸν λιμένα τῆς Καρχηδόνας ὡς ἐξῆς: λαμβάνει δὲ διάθεσιν λιμένος ὁ πᾶς κόλπος διὰ τοιαύτην αἰτίαν· νῆσος ἐπὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ κεῖται βραχὺν ἐξ ἑκατέρου μέρους ἔκπλουν εἰς αὐτὸν ἀπολείπουσα· ταύτης ἀποδεχομένης τὸ πελάγιον κῆμα συμβάλει τὸν κόλπον ὅλον εὐδὴν ἴσχειν.—portum efficit] πρὸλ. Καίσαρα ἐνθ. ἀν. haec insula obiecta Alexandriae portum efficit. Ὁ ποιητῆς φαντάζεται τὴν νῆσον ἔχουσαν σχῆμα περιπόου καμπύλου.—160. obiectu laterum] = obiectis lateribus, «προτείνουσα τοὺς βραχίονας» τοὺς ἐκ τῆς καμπυλότητος σχηματιζομένους. — quibus] ἀφαιρ. τῆς αἰτίας = propter quae.—omnis ab alto unda] «πᾶν πελάγιον κῆμα».—inque sinus scindit sese] τὸ ἐπὶ τῆς καμπυλοειδοῦς νήσου σχιζόμενον κῆμα ἀνακάμπτει πάλιν σχηματίζον κύκλους (sinus) κατὰ μικρὸν ἀπομακρυνομένους καὶ ἀφανιζομένους ἐν τῷ πελάγει. Ἡ ἐννοια τῆς ἀνακάμπτης ὑπάρχει ἐν τῇ μετοχῇ reductos.—162 hinc atque hinc] «ἐνθεν καὶ ἐνθεν», τ. ἔ. ἐξ ἑκατέρου ἄκρου τῆς νήσου, δι' οὗ εἰσπλέει τις εἰς τὸν κόλπον—vastae rupes] sunt· πρὸλ. Ὁμ. ν, 98 κέ. δύο δὲ προβλήτιες ἐν αὐτῷ ἀκταὶ ἀπορρῶγες, λιμένος ποιιπεπηγυῖαι.—minantur] «ἀΐρονται».—in caelum] Ὁμ. μ, 73 οἱ δὲ σκόπελοι ὁ μὲν εὐρὺν οὐρανὸν ἰκάνει δξεία κορυφῇ.—quorum sub vertice] ὅπο τὴν σκέπην τῶν κορυφῶν αὐτῶν, τ. ἔ. διὰ τῶν κορυφῶν αὐτῶν προστατευόμενα ἀπὸ τῶν ἀνέμων τὰ ὕδατα ἡρεμοῦσι

πρβλ. 'Ομ. ν, 99 αἴ τ' ἀνέμων σκεπόωσι δυσαίων μέγα κύμα
ἐκιοθεν.

163, tuta] δηλ. a ventis.—tum] «πρὸς δὲ τούτοις», πρβλ. 'Ομ.
ν, 102 αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμένος τανύφυλλος ἐλαίη.—scaena] τὸ
βάθος δηλ. τῆς τοποθεσίας. scaena εἶναι ὁ ἐν τῷ θεάτρῳ διὰ γρα-
φῶν κεκοσμημένος τοίχος, πρὸ τοῦ ὁποίου δρῶσιν οἱ ὑποκριταί. Ἐν
τῇ προκαιμένη τοπογραφίᾳ τὸ βάθος τῆς εἰκόνας ἀποτελοῦσι τὰ ὑπὸ
τῶν ἀνέμων σείόμενα δάση, ἅτινα ὑπερθεν τῶν ὑψηλῶν βράχων συγ-
κροτοῦσιν σύσκιον θόλον. Οὕτως ὁ ποιητὴς εἰς τὴν λέξιν scaena,
ὅπως καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς, προσάπτει τὴν πρώτην καὶ κυρίαν σημα-
σίαν (πρβλ. ἑλλην. *σηηνή*—*σκιά*).—silvis coruscis] ἀφαιρ. τῆς
ιδιότητος. Πρβλ. τὸ ὁμηρ. ἐπίθετον *εἰνοσίφυλλον* περὶ τῶν ὄρεων.—
166. desuper] δηλ. est.—horrenti atrum] παρὰτῆρει τὴν ἀντιστοι-
χίαν ἐπιθέτων καὶ οὐσιαστικῶν. Ἡ σκιά καλεῖται horrens (=φρίτ-
τουσα, ὀρθουμένη), καθ' ὑπαλλαγὴν ἀντι νὰ ὀνομασθῆ οὕτω τὸ δά-
σος· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ποιητὴς καλεῖ τοῦτο atrum, ἀποδίδει τὸ ἐπί-
θετον εἰς τὸ umbra ἐπιζητῶν καταφανῶς νὰ κοσμήσῃ ἐκάτερον
οὐσιαστικὸν δι' ἰδίου ἐπιθέτου, ὥστε νὰποτελεσθῆ, ἢ σύμμετρος ἀντι-
στοιχία.

166. fronte sub adversa] δηλ. intrantibus, «κατενώπιον». Τοῦτο
λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ scaena desuper.—scopulis penden-
detibus antrum] δηλ. est, πρβλ. 'Ομ. Γ. 102 *ἀντρον ἐπήρατον
ἠεροειδές*. Οἱ scopuli pendentes ἀποτελοῦσι τὸ ἄντρον.—167. intus]
δηλ. sunt.—vino saxo] ἀφαιρ. τῆς ὕλης «ἐδώλια ἐξ αὐτοφουδῶς (οὐχὶ
τέχνη ἐξεργασμένου) λίθου».—168. nympharum] πρβλ. 'Ομ. ἐνθ'
ἱρὸν Νυμφάων. Ἐν τόποις ἐρήμοις καὶ θελκτικαῖς ἐπιστεύετο
ὅτι κατοικοῦσι Νύμφαι.—168. non vincula] πρβλ. 'Ομ. ἐνθ.
ἄν. ἐντοσθῶν δὲ τ' ἄνευ δεσμοῖο μένουσι νῆς εὐσσελμοι.—169,
unco morsu] «καμπύλω δήγματι» ἤτοι ὀδόντι (dente, πρβλ. Αἰν. VI,
3: dente tenaci ancora fundabat navis.—170. huc] σὺναπτε πρὸς
τὸ subit (=εἰσέρχεται).—omni ex numero] δηλ. ἐκ τῶν εἴκοσι νεῶν
—172. optata potiuntur harena] «ἐπιλαμβάνονται (γίνονται κύριοι)
τῆς ποθητῆς ἀκτῆς», harena εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ κατωτέρω in li-
tore.—Troes] ἡ τελευταία συλλαβή, οὔσα κατάληξις λέξεως ἑλληνικῆς
(Τρῶες), εἶναι βραχεία.

173. saie tabentis artus] «τὰ ὑπὸ τῆς ἄλλης κεκακωμένα μέ-

λη". Τὸ δὲ tabentis μετὰ τινος ὑπερβολῆς ἀντὶ τοῦ madidos.—174 ac primum] τὸ δεύτερον ἐπακολουθεῖ ἐν στ. 177 : tum.—silici] ἐκ τοῦ πυρίτου ἐξετίναξεν σπινθήρα, πρβλ. Σορ. Φιλοκτ. 296. Τὸ excudere μετὰ δοτικῆς (silici) ὅπως καὶ ἄλλα μετὰ τῆς ex προθέσεως σύνθετα ῥήματα : extrahere, eximere, exprimere, excipere (ἐξαιρεῖν) κτλ.—175. foliis] ἀφαιρ. ὄργαν. «ὕπεδέξατο πῦρ τοῖς φύλλοις». Τὸ suscepit τόπος ἀρχαῖκός ἀντὶ τοῦ νεωτέρου καὶ συνήθους suscepit.—176. nutrimenta] δηλ. ignis «ἐξηράν τροφήν τοῦ πυρός», τ. ἔ. ξύλα.—rapuit in fomite] «ἤρπασεν (ἐξήγειρε) ταχέως φλόγα ἐν τῷ ἐναύσματι», in fomite=in aridis nutrimentis. Ἐν τῷ fomite flammai παρατῆρει τὴν παρήχησιν. Πιρακτίζεται δὲ λεπτομερῆς περιγραφή τῆς προπαρασκευῆς τοῦ πυρός διὰ τὴν σπουδαιότητα, ἣν εἶχε πρὸς τοὺς ναυαγούς.

177. Cererem]=fruges, συνήθης τοῖς ποιηταῖς μετωνυμία (πρβλ. Ὅμηρ. *Δήμητρος ἄκτῆ*), ὅπως καὶ κατωτέρω τὰ τῆς αἰτοποιίας ἐργαλεῖα κηλοῦνται arma cerealia.—corruptam undis] «διάδροχον γενομένην», οὗ ἕνεκα καὶ κατωτέρω οἱ Τρῶες ἀναγκάζονται fruges torere flammis.—178. rerum]=casuum, laborum quos adierant, γενικὴ χρησιμεύουσα εἰς ἀκριβέστερον διορισμὸν τοῦ ἐπιθέτου fessi (πρβλ. laetus, fortunatus laborum, ingratus salutis κτλ.). Ἡ τοιαύτη γενικὴ ἀναλόγως πρὸς τὴν σημασίαν τοῦ διοριζομένου ἐπιθέτου κατανατᾶ ἐνίοτε ἰσοδύναμος πρὸς ἀφαιρετ. τῆς αἰτίας, ὅπως ἐνταῦθα=καταπατηνονημένοι ὑπὸ τῶν συμφορῶν (Ὅμηρ. *καμάτω ἀρημένοι, τειρόμενοι*).—receptas]=servatas.—179. torerre] ὅπως δηλ. καταστῆ δυνατὴ ἢ διὰ τῆς χειρομόλης (saxo) ἄλεισις.

198 ante] οὐχὶ ὡς ἐπιθετικὸς διορισμὸς τοῦ malorum (antiquorum malorum, «*τῶν πρὶν κακῶν*»), ἀλλὰ θεωρητέον ὡς ἰσοδύναμον πρὸς τὸ adhuc=διότι δὲν εἴμεθα μέχρι τοῦδε ἄπειροι κακῶν. Πρὸς τὸν στίχον πρβλ. Ὅμ. μ. 208 *ὦ φίλοι, οὐ γὰρ πῶ τι κακῶν ἀδαήμενές εἰμεν*.—199. gravioia] παραλλόμενα δηλ. πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν αὐτοὺς τρικρομίαν, πρβλ. Ὅμ. ἐνθ' ἄν. 209 *οὐ μὲν δὴ τότε μείζον ἐπι κακόν*. Τὰ gravioia παρατίθενται ἐφεξῆς : vos et. . . vos et.—200. Scyllaeam rabiem]=ad ravidam Scyllam, ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ accessis (=accessistis), ὅπως καὶ τὸ scopulos.—penitus sonantis]=βαθῶς ἀντηχοῦντας», πρβλ. Ὅμ. μ. 241

ἀμφὶ δὲ πέτρῃ δεινὸν ἐβεβρύχει. Τὰ κατὰ τὴν Σκόλλαν καὶ Χάρυδδην διηγείται ὁ Αἰνεΐας ἐν τῷ III βιβλίῳ — 201. Cyclopia saxa] = Cyclopus oras (πρὸς II 569 — 681). — 202. experti] δηλ. estis. — maestum timorem] ὁ φόβος καλεῖται **σκυθρωπός**, ὅπως παρ' Ὀμήρῳ λέγεται **κρυερὸς** καὶ τὸ δέος **χλωρόν**. — 2. 3 mittite] = demittite, «ἀπόθετε».

203. forsam] «ἴσως», ἐκ τοῦ fors (sit) an. Εἶναι εὐχρηστον σχεδὸν μόνον παρὰ ποιηταῖς, συνταττόμενον μεθ' ὑποτακτικῆς ἕνεκα τοῦ an ἢ μεθ' ὀριστικῆς, ὅπως ἐνταῦθα iuvabit, ὅτε εἶναι ἀπλοῦν ἐπίρρημα συνώνυμον τῷ fortasse. — olim] ἢ περὶ τοῦ παρελθόντος (= πάλαι ποτέ) ἢ περὶ τοῦ μέλλοντος, ὡς ἐνταῦθα. Πρὸς τὴν ὄλην φράσιν πρὸς. Ὀμ. μ. 212 **καὶ πον τῶνδε μνησεσθαι δῖω**, καὶ τὸ τοῦ Εὐριπίδου: **ἀλλ' ἠδύ τοι σωθένια πόνων μεμνησθαι**. — 204. per tot discrimina rerum] «διὰ τοσοῦτων κινδόνων», discrimina rerum = οἱ κρίσιμοι τῶν πραγμάτων καιροί. — 2. 7. durate] ἀμεταβάτως, «καρτερεῖτε», πρὸς. Ὀμ. Β, 209 **τλήτε, φίλοι**. — 208. curis ingentibus aere] μετὰ παραχωρητικῆς ἐννοίας, «καίπερ σφόδρα βαρυθυμῶν». — 209. spem voltu simulat] «ἐλπίδα τῷ προσώπῳ προσποιεῖται». Τὸ μὲν simulare ἐπὶ πραγμάτων, ἅτινα δὲν ἔχομεν, τὸ δὲ dissimulare (ἀποκρύπτειν) ἐπὶ πραγμάτων, ἅτινα ἔχομεν: quae non sunt, simulo, quae sunt, ea dissimulantur (δακτολικὸς ἐξέμετρος. — premit dolorem] «πιέζειν», τ. ἔ. κρύπτει (dissimulat). Παρθαρρόνων ὁ Αἰνεΐας τοὺς ἑταίρους, εἶναι αὐτὸς ἐνδομύχως περιφόβος καὶ ἀπελπίς· ἀλλ' ὡς ἐπιτελῶν θείαν ἐντολήν ὤφειλε νὰ συγκρούῃ τὴν ταραχὴν καὶ τὸν φόβον. Σημειωτέον δὲ ὅτι δὲν παρίσταται ὁ ἦρωσ τοῦ ἔπους ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἔχων ἐξ ἐρχῆς τὸν χαρακτήρα ἀποτετεσμένον θὰ διαπλασθῇ προοίους τῆς πράξεως καὶ θύποκτηση εὐστάθειαν καὶ θάρρος παλαίων καὶ δοκιμαζόμενος ἐν τοῖς δεινοῖς. — 210. se praedae accigunt] «ἀναζωννύονται πρὸς τὴν λείαν», τ. ἔ. ἐτοιμάζονται πρὸς παρασκευὴν τῶν φονευθεισῶν ἐλάφων. Τὸ praedae δοτικὴ τοῦ σκοποῦ.

223. iam... cum] πρὸς. σι. 33. — finis] δηλ. τῆς ὄλης περιπετειᾶς τῶν Τρώων. — aethere summo] = ab aetere s. — 224. despicens] ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ «καταθεώμενος», τ. ἔ. ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ βλέπων πρὸς τὰ κάτω, ἄνευ τῆς ἐννοίας τῆς καταφρονήσεως (τὸ ἐναντίον suspicio). — velivolum). «ἰσιτόπλεστον», (κυρίως =

mare, in quo naves velis volant, ἐπίθετον τῆς γαῖως μετενεχθὲν ἐπὶ τὴν θάλασσαν.—224. terras iacentis] τὴν χθαμαλήν, ταπεινὴν (planas) γῆν κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ὕψηλὸν αἰθέρα, ἐξ οὗ ὁ Ζεὺς κατασκοπεῖ.—225. latos]=late habitantes.—sic] «ἐν τοιαύτῃ θέσει» (δηλ. despiciens). Διὰ τοῦ sic συγκεφαλαιοῦνται τὰ προσηρημένα, συνήθως μετὰ μετοχῆν, καὶ συνδέονται ἰσχυρότερον πρὸς τὴν κυρίαν πρότασιν.—226. regnis]=in regnis.—227. atque] δηλοῖ μετάβασιν εἰς τι νέον.—tales curas] αἱ φροντίδες, ἃς ἀναστρέφει ἐν τῇ ψυχῇ ὁ Ζεὺς, ὑποδηλοῦνται ἤδη ἐκ τῆς ἐπιμονῆς, μεθ' ἧς κατασκοπεῖ τὰ ἐπίγεια καὶ τέλος προσηλοῖ τὰ βλέμματα εἰς τὸ Λιδυκὸν βασιλεῖον.—*iactantem*] Ὁμ. «ὄρμαινοντα ἐνὶ φρεσίν».

228. oculos suffusā] κυρίως «δακρύοις τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑποκεχυμένην», τ. ἔ. ὑπόπλευς τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύων, προσβλ. Ὁμίδ. Μετ. I 184 suffunditur ora rubore. Ἡ χρῆσις τῆς αἰματικῆς μετὰ παθητικοῦ ρήματος διαθέσεως μέσης σπανιωτέρα ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ λατινισμῷ (*indutus pallam*=ἐνδεδυμένος στολήν) ἐπιδίδει ὕστερον παρὰ τοῖς ποιηταῖς τῶν Αὔγουστειῶν χρόνων κατὰ ζῆλον ἑλληνικόν. Τολμηροτέρα δ' ἀποδαίνει ἢ τοιαύτη σύνταξις, ὅταν τὸ ρ. ἔχη καθαρῶς παθητικὴν σημασίαν (πρβλ. Δίν. II 273 *perpedes traiectus lora tumentes*, ὁ Ἐκτωρ δηλ. ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως).—230 *aeternis regis imperiis*] τὴν ὕψηλὴν ταύτην ἔννοιαν περὶ Διὸς ὡς κυβερνῶντος τὸν κόσμον διὰ νόμων αἰώνιων ἤντησεν ὁ ποιητῆς ἐκ τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας.—*fulmine*] διὰ τοῦ κερανοῦ γίνεται τοῖς ἀνθρώποις αἰσθητὴ ἡ τοῦ Διὸς Δύναμις.

231 *quid n.eus Aeneas*] ἡ ἀπόκρισις εἶναι ἀρνητικὴ, τὸ δὲ *meus* δηλωτικὸν τῆς πρὸς τὸν ἀναξιοπαθοῦντα υἱὸν τρυφερᾶς στοργῆς τῆς Ἀφροδίτης. Πρὸς τὸν στίχον πρβλ. Ὁμ. Δ, 31 *δαιμόνη, τί νύ σε Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες τόσα κακὰ ρέζουσιν, ὃ τ' ἀσπερχές μενεαίνεις*; —232. *quibus... clauditur*] ἀνεμένομεν ὑποτακτικὴν. (= *ut iis claudatur*), ἀλλὰ διὰ τῆς ὀριστικῆς ἅμα μὲν παρίσταται ἡ πράξις ὡς γινομένη, ἅμα δὲ οἰκονομεῖται καὶ τὸ μέτρον.—*tot funera passis*] «ἐν ᾧ τοσαῦτα πῆματα πάσχουσι».—233. *cunctus... orbis*] τὸ ἐπίθετον ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου καὶ τὸ οὐσιαστικὸν ἐν τέλει.—*ob Italiam*] «διὰ τὴν Ἰταλίαν». Ἐπειδὴ κατὰ τὰ θέσφατα μόνον ἐν Ἰταλίᾳ οἱ Τρῶες μέλλουσι νὰ καθιδρωθῶσι, κωλυόμενοι ὑπὸ τῆς Ἡρας νὰ πλεύσωσιν ἐκεῖ, ἀποκλείονται ἐκ παντὸς τοῦ

κόσμου. — 235. volventibus annis] κατὰ μέσσην διάθεσιν, «περι-
 πλομένων ἐνιαυτῶν» (Ὅμηρ. α, 16), πρβλ. Κικ. Somn. Scip. 16
 vertens annus. — Hinc] = ab his Troianis, ἀκριβεστέρα τούτου
 ἐπεξήγητις τὸ ἐπόμενον revocato a sanguine «ἀπὸ τοῦ ἀνανεω-
 θέντος γένους», τ. ἔ. διὰ τοῦ Αἰνείου καθιδροομένου ἐν Ἰταλία,
 καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ. Ὁ δὲ Τεύκρος ἦτο ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς
 Τροίας. — 236. qui tenerent] «οἱ προωρισμένοι νάρξωσιν». — omni
 dicio] «ἀπολύτῳ ἀρχῇ.

237. pollicitus: quae te sententia vertit] ἀνακόλουθον ἐμφα-
 νιστικὸν τῆς ψυχικῆς παραχῆς τῆς Ἄφροδιτης, ὅπερ ἠδύνατο νάπο-
 φύγη ὁ ποιητής, ἐὰν ἔλεγε qua sententia verteris. Τινὲς τῶν ἐρμη-
 νευτῶν ὑποοοῦσιν εἰς τὸ pollicitus τὸ ρῆμα, ὅτε ἐκλείπει μὲν ἡ
 ἀνακολουθία, παρατάσσονται δὲ αἱ προτάσεις ἀσυνδέτως. Ὁ νοῦς:
 ἐν ᾧ ὑπεσχέθη, ὅτι ἐκ τοῦ ἐν Ἰταλία ἀποκατασταθησομένου γένους
 τοῦ Τεύκρου θά προέλθωσιν οἱ Ρωμαῖοι οἱ μέλλοντες νάρξωσι τῆς
 οἰκουμένης, διὰ τὴν νῦν μετέγνωσ; — 238. hoc] ἀφαιρετ. = his pollici-
 tationibus. — occasum... solabar] «τὴν πτώσιν τῆς Τροίας παρεμυ-
 θούμην». Τὸ solarī (ἀντὶ τοῦ συνθέτου consolari) εὔρηται παρὰ
 ποιηταῖς καὶ ἐν τῷ μετὰ τὸν Κικέρωνα πεζῷ λόγῳ, συντάσσεται δὲ
 μετ' ἀντικειμένου σημαντικοῦ πράγματος, οὐχὶ προσώπου, ὅπως ἐνταῦθα
 occasum... ruinas.

239. fatis contraria fata rependens] «πρὸς μοῖραν (τ. ἔ. τὴν
 περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Τροίας) ἀντισταθμίζουσα τὴν ἐναντίαν μοῖραν»
 (τ. ἔ. τοῦ Διὸς τὴν ὑπόσχεσιν περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν περὶ τὸν
 Αἰνεῖαν Τρώων). Ὁ νοῦς: ἐὰν θεῖα βουλή ἀπώλετο ἡ Τροία καὶ τού-
 του ἕνεκα οἱ περὶ τὸν Αἰνεῖαν περιέπεσον μέχρι τοῦδε εἰς συμφοράς,
 θεῖα πάλιν βουλή, ἀντελογιζόμεν, ὁ Αἰνεῖας θά ἰδρῶθῃ τέλος ἐν
 Ἰταλίᾳ καὶ θά εὐδαιμονήσῃ, ἐφ' ᾧ καὶ παρηγορούμην. — 240. nunc]
 «νῦν δέ», ἐν ᾧ δηλ. προσεδόκων μεταβολὴν τῆς τύχης.

250. nos, tua progenies] ἡ μὲν Ἄφροδιτη, καθὼ θυγάτηρ τοῦ
 Διὸς, ὁ δὲ Αἰνεῖας, καθὼ υἱὸς τῆς Ἄφροδιτης. Λέγουσα δ' ὅμως
 nos (πρβλ. καὶ 253) ἡ Ἄφροδιτη ὁμιλεῖ, ὅπως οἱ ἐν δικαστηρίῳ
 συνήγοροι ὑπὲρ τῶν ἑαυτῶν πελατῶν, διότι κυρίως μόνον τὸν Αἰνεῖαν
 ὑπονοεῖ. — quibus adnuis arcem] τ. ἔ. ὑπισχνεῖσθαι τὴν μετὰ θά-
 νατον εἰς τοὺς θεοὺς κατάταξιν. — 251. navibus amissis] ὑπερ-
 βολὴ τοῦτο, διότι μία μόνη ναὺς ἀπώλετο, ἡ τοῦ Ὀρόντου, ἡ δὲ

Ἐφροδίτῃ γινώσκει τοῦτο (στ 390). — unius] τῆς Ἑρας. Ἐμβάλλει τοῦτο ὁ ποιητὴς εἰς τὸ στόμα τῆς Ἐφροδίτης, ἵνα ἀναμνήσῃ ἡμᾶς τὸ unius ob noxam τῆς Ἑρας (στ 41). — 253 honos] ἡ ἀμοιβή. — geronis] ἀπολομένου τοῦ Τρωϊκοῦ βασιλείου (sceptra), ὠφείλετο (ge-) τῷ Αἰνεΐα κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Διὸς τὸ βασιλεῖον τῆς Ἰταλίας.

254. olli] ἀρχαιότερος τύπος δοτικῆς = illi (τῇ Ἐφροδίτῃ), ἐξ ὀνομαστικῆς ollus (= ille) (ἐκ θεμ. ol- πρβλ. ol- im, ul- tra). — subridens] «μειδιῶν» ὅπως δηλ. ἀρμόζει εἰς τὴν τοῦ θεοῦ σεμνότητα. Παρ' Ὀμήρῳ ὁ Ζεὺς οὐ μόνον μειδιᾷ (Θ. 38), ἀλλὰ καὶ ἠδὺν γελᾷ (Θ. 508). — 256. libavit] «ἐπέψυσε». Τὸ δὲ oscula (ὑποκορ. τοῦ os = στόμα) σημαίνει τὸ πρὸς φίλημα ἐσχηματισμένον μικρὸν στόμα· ὥστε ὁ Ζεὺς τῷ ἑαυτοῦ στόματι ἐπέψυσε τὸ στομάτιον τῆς κόρης, τ. ἔ. ἐφίλησεν αὐτήν, πρβλ. Αἰν. XII 434: summa delibans oscula (ἐπιψάων ὁ Αἰνεΐας τὰ ἄκρα χεῖλη τοῦ Ἀσκανίου, τ. ἔ. φίλων ἀτόν).

257. parce metu] = nolī metuere. Τὸ δὲ metu δοτικὴ ἀντι metui. Παρὰ τῷ Βεργιλίῳ ἡ δοτικὴ τῶν ὀνομάτων τῆς 4. κλίσεως λήγει πάντοτε εἰς u. — Cytherea] ὁμηρ. **Κυθέρεια**, ἐπίθετον τῆς Ἐφροδίτης ἀπὸ τῆς νήσου Κυθήρων, ἔνθα κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἡ θεὰ αὕτη ἐλατρεύετο καὶ τῆς νήσου ἐγγὺς κατὰ τὴν μεταγενεστέραν παράδοσιν ἀνέδου ἀπὸ τῶν κυμάτων. — 253 fata tuorum] «ἡ μοῖρα τῶν σῶν», τ. ἔ. ἡ περὶ τοῦ Αἰνεΐου θεία βουλή. Τὸ δὲ tibi δοτικὴ χαριστικὴ. — 258 — 259. urbem et moenia] = urbis moenia. — sublimem feres] «θὰ φέρῃς μετάρσιον πρὸς τὸν οὐρανόν», τ. ἔ. θὰ καταταχθῇ εἰς τοὺς θεοὺς ὁ μεγάλθυμος Αἰνεΐας. Λέγων ταῦτα ὁ Ζεὺς ἔχει ἐν νῷ τὰ ἐν στ. 250: quibus adnatis arcem, ὅπως τὸ ἐπόμενον neque me sentetia vertit εἶναι ἀπάντησις πρὸς τὰ ἐν στ. 237

361. hic] ὁ Αἰνεΐας. Τὸ δὲ tibi δοτικὴ ἠθικὴ — labor] ἐπιφερομένης κατωτέρω τῆς λ. factorum, ὑποδηλοῦται ἡ ἐτομολογικὴ συγγένεια τῶν δύο λέξεων, ὅπως καὶ ἀνωτέρω (στ. 205) μετὰ τὸ fata ἐπιφέρεται ἡ λ. fas. — quando] = quoniam. — remordet] «ἀνιᾶ», ἰσχυρότερον τοῦ ἀπλοῦ mordere, οὗ ὡσαύτως γίνεται χρήσις μεταφορικῇ (πρβλ. Κίξ. ad. Att. XII, 7 8: si qua sint in tuis litteris, quae me mordeant). — longius et volvens] «καὶ πορρωτέρω (τ. ἔ. περὶ τῶν εἰς τὸ ἀπωτέρω μέλλον ἀναφερομένων) ἀνελίττων»,

ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ βιβλίου (volumen), ὅπερ ἀνελιπτόμενον ἀνεγίνωσκετο. — *movebo*] «θῆλοκαλύψω» — 263. *Italia*] = *in Italia*. — *populos feroces*] = *p. bellicosos*, ἦτοι τοὺς Ροτούλους καὶ Τυρρηνοὺς. — 264. *mores . . . ponet*] «θὰ εἰσαγάγῃ τάξιν καὶ εὐνομίαν». Τὸ δὲ *moenia ponet* = *m. condet* (πρὸβλ. στ. 276 — 277). — 265 — 266. *aestas*] κυρίως = τὸ θέρος, ἐνταῦθα δὲ = τὸ ἔτος· τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου, ὅπως καὶ κατωτέρω *terna hiberna* (δηλ. *castra*) = *tres hiemes*, τ. ἔ. τρία ἔτη. — *dum . . . viderit . . . transierint*] μετὰ τοὺς ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσσει μέλλοντας I (*contundet . . . ponet*) κείνται ἐν τῇ χρον. *dum* - προτάσσει μέλλοντες II πρὸς δῆλωσιν τοῦ ἐν τῷ μέλλοντι τετελεσμένου τῆς πράξεως — 276. *Rutulis subactis*] δοτικὴ τῆς ἀναφορᾶς «τοῖς Ροτούλοις, ὕποταχθεῖσι». τ. ἔ. ἐξ οὗ χρόνου ὕποταχθῶσιν οἱ Ροτούλοι (πρὸβλ. Θουκυδ., III. 19, 2 : **ἡμέραι . . . ἦσαν τῇ Μυτιλήνῃ ἐαλωκυία ἐπτὰ**). Οἱ Ιστοῦλοι, λαὸς τοῦ Λατίου, ἀντεπεξῆλθον κατὰ τῶν Τρώων τῇ προτροπῇ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Τούρνου, ὁ δὲ ἀγὼν οὗτος εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῶν τελευταίων βιβλίων τῆς Αἰνειάδος.

267. *at*] ἀντιθεσις πρὸς τὸ *hic* (στ. 261). — *puer Ascanius*] ὁ μικρὸς υἱὸς τοῦ Αἰνείου ὁ ἐκ τῆς Κρεούσης γεννηθείς. — *nunc* ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν προτέρην προσηγορίαν *Ilus* (στ. 268). — *Iulo*] κατηγορούμενον δοτ. πτώσεως κατὰ συμφωνίαν πρὸς τὸ *cui*. Ὁ ταυτισμὸς οὗτος τῶν δύο ὀνομάτων διέθρυπτε τὴν φιλαυτίαν τῶν Ἰουλιῶν, πιστευόντων ὅτι κατήγοντο ἀπὸ τοῦ Αἰνείου καὶ ἐπομένως καὶ ἀπὸ τῆς Ἀφροδίτης. Ὁ δὲ πρῶτος εἰσηγησάμενος τὴν γνώμην τῆς ἀπὸ τοῦ Ἰούλου καταγωγῆς τῆς Ἰουλίας γενεᾶς ἦτο κατὰ τοὺς ἀρχαίους ὁ Ἰούλιος Καίσαρ. — 268 *Ilus*] οὕτως ἐκαλεῖτο καὶ εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Τρώος. — *res Ilia*] «τὰ τῆτ Ἰλίου», τὸ κράτος τῆς Τροίας. — *stetit*] δηλ. *incolumis* — *regno*] μεταφορικῶς : «ἐπὶ τοῦ ὕψους τῆς δυνάμεώς του» (ἀφαιρετικῆ). — 269. *magnos orbis*] οἱ κύκλοι τοῦ ἐνιαστοῦ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς μικροτέρους κύκλους τῶν μηνῶν τῶν ἀπαρτιζόντων τῶν ἐνιαυτῶν. — *volvendis*] = *volventibus* (234). Μετεχειρίσθη ὁ ποιητὴς τὸ μετοχ. τοῦτο ἐπίθετον καὶ οὐχὶ τὴν μετοχὴν (*volventibus*) καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀνιαρᾶς ὁμοιοκαταληξίας (*volventibus mensibus*) καὶ χάριν τοῦ μέτρου. — 271. *longam . . . Albam*] ἡ συνήθης ἐκφορὰ εἶναι *Alba longa*, ἀλλὰ προηγείται τὸ ἐπίθετον, (ὅπως καὶ ἐν Αἰν. VI, 766) κατὰ

τὴν ἀρχαῖκὴν τῶν λέξεων ἀκολουθίαν (πρὸλ. bona dea, patria potestas, sacra via κτλ.). — multa vi] «ἐρρωμένως» θὰ ὀχυρώσῃ, τ. ἔ. ὀχυρωτάτην θὰ κτίσῃ.

272. hic] ἐν Ἑλλάδι. — iam] «εὐθὺς ἔπειτα». — regnabitur] ἀπροσώπως «ἔσται βασιλεία». — 274. Hectorea] = Troiana, ἀπὸ τοῦ μεγίστου τῶν Τρώων ἥρωος. — ter centum] τὰ τρία ἔτη τῆς τοῦ Αἰνείου βασιλείας, τὰ τριάκοντα τῆς τοῦ Ἀσκανίου καὶ τὰ τριακόσια τῶν Ἀλθανῶν βασιλείων εἶναι ἀριθμητικοὶ συνδυασμοὶ τοῦ τρία θεωρουμένου ἱεροῦ ἀριθμοῦ. Κατὰ τὴν παλαιὰν παράδοσιν ὁ Ρωμύλος ἦτο ἕγγονος τοῦ Αἰνείου. Ἄλλ' ἐὰν ὁ μὲν Αἰνείας ἀφίκετο εἰς Ἰταλίαν ἑπτὰ ἔτη μετὰ τὴν Τροίαν ἀλωσιν, γενομένην κατὰ τὴν παράδοσιν τῷ 1184 π. Χ., ἡ δὲ Ρώμη ἐκτίσθη τῷ 754 π. Χ., πῶς ἦτο δυνατόν νὰ λέγεται ὁ Ρωμύλος ἕγγονος τοῦ Αἰνείου; Ἴνα λοιπὸν πληρωθῇ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, συνανεμείχθησαν πρὸς τὸν περὶ Αἰνείου μῦθον ἄλλαι τοπικαὶ παραδόσεις τοῦ Λατίου καὶ παρενεβλήθη περίοδος τριῶν καὶ ἡμίσεος περίπου αἰώνων (333 ἔτων), ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ προσέγγισις τις τοῦ Αἰνείου πρὸς τὸν Ρωμύλον.

273—274. regina] «θυγάτηρ τοῦ βασιλέως». Οὕτω καλεῖ ὁ Βεργίλιος καὶ τὴν Ἀριάδην (VI, 28). — Pila] = Troiana, δηλ. ἡ Πέα Σιλβία, ὅπερ ὄνομα φαίνεται μετάφρασις τοῦ Ἑλληνικοῦ Πέα Ἰδαία (ἴδῃ=δάσος, Silva), ὀνόματος τῆς θεᾶς Κυβέλης. Ἡ Πέα ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Ἀρεῶς τὸν Ρωμύλον καὶ Ρέμον· οὗσα θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Νουμίτωρος ἠναγκάσθη νὰ καταστῇ ἑστίας (sacerdos) ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀμουλίου, ὅστις ἀρπάξας τὴν βασιλείαν παρὰ τοῦ Νουμίτωρος δὲν ἤθελε νὰ γεννηθῶσιν ἐκ ταύτης υἱοὶ καὶ κληρονόμοι τῆς βασιλείας. — gravis] = gravida (ἐγκύμων).

275. Lupae nutricis] ὁ Ρωμύλος ἐθηλάσθη ὑπὸ λυκαίνης, ἀφ' ἧς ἀποθανούσης ἀφελῶν τὸ δέρμα ἐνεδύθη πρὸς ἀνάμνησιν καὶ εὐγνωμοσύνην. — tegmine laetus] = περιχαρὴς ἐπὶ τῷ δέρματι, τ. ἔ. ἐνδεδυμένος, φέρων τὸ δέρμα. — 276. excipiet gentem] δηλ. Aeneae. Θὰ διαδεχθῇ ὁ Ρωμύλος τὸ γένος τοῦ Αἰνείου συνεχίζων αὐτὸ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ Ρώμῃ. Ἡ Ρώμη ὑπῆρξεν ἡ κληρονόμος τῆς Ἑλλάδος. — Mavortia] = Ἀρήϊα, ἀπὸ τοῦ Mavors, ἀρχαιοτέρου τύπου τοῦ Mars, οὗ οἶδος ἦτο ὁ Ρωμύλος. — 277. Romanos dicet] ἐτυμολογικὴ ἐξηγησις (στ. 268), εἰς ἣν ἀρέσκειται ὁ Βεργίλιος, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι συγχρόνοι αὐτοῦ ποιηταί. — suo de nomine] «ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ ὀνόματος».

Ἐντὶ τῆς de κεῖται ἐν τῷ δοκίμῳ περὶ λόγῳ ἢ ab, ὅπως δηλωθῆ πόθεν ἔχει τὴν ἀρχὴν ὀνομασία τις. — 278. his] δηλ. Romanis. — rerum] ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τὸ metas (=terminos) καὶ εἰς τὸ tempora.—sine fine]=infinitum, τοπικῶς δηλ. καὶ χρονικῶς.—279. quin] ἐκ τοῦ qui+ne (=πῶς οὐ;) «ἀλλὰ μὴν καί», διὰ τοῦτου ἐπιφέρεται τι σημαντικώτερον, ἤγουν ὁ ἐξευμενισμὸς τῆς ὀργισμένης (aspera). Ἦρας. — 280. Παρατήρει τὴν κατασκευὴν τοῦ στίχου. Μεταξὺ τῶν τριῶν τοῦ ρήματος ἀντικειμένων mare, terras, caelum παρεντίθενται αἱ ἥτινα σημασίαν ἔχουσι λέξεις nunc—petu. Τὸ δὲ metu παθητικῶς (=metuens), τὸ δὲ fatigat= διαρκῶς ταρασσει (vexat, requiescere non sinit).—in melius referet] «ἐπὶ τὸ βέλτιον θὰ μεταβάλῃ».—fovebit] «θὰ περιβάλῃ» τοὺς Ρωμαίους, τ. ἔ. οὕτω θὰ εὐνοήσῃ, ὥστε νὰ καστήσῃ δεσπότης τοῦ κόσμου rerum (=oibis terrarum) dominos).—gentemque togatam] διὰ τοῦ que ἐπιφέρεται ἀκριβέστερος διορισμὸς τοῦ Romanos : τὸ **τηβεννοφόρον ἔθνος**. Ἡ toga ἦτο τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα τῶν Ρωμαίων.

286. pulchra Troianus] παρατηρητέα ἢ ἀντιστοιχία τῶν ἐπιθέτων καὶ τῶν οὐσιαστικῶν (origine Caesar). Ἐντὶ τοῦ Troianus ὄφειλε μᾶλλον νὰ ρηθῆ Troianorum, ἀλλ' ἐπιζητῶν ὁ ποιητὴς νὰ κοσμήσῃ ἐκότερον οὐσιαστικὸν δι' ἰδίου ἐπιθέτου, εἶπε Troianus Caesar ὅπως εἶπε καὶ pulchra origine. Τὸ δὲ pulchra = egregia, clara. Caesar ἐνταῦθα εἶναι ὁ Ὀκταβιανὸς Αὐγούστου, ὅστις κατωτέρω λέγεται Iulius, ὅτε εἰσποιηθεὶς εἰς τὸ γένος τῶν Ἰουλίῶν ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος. — 287. imperium Oceano] ὅμοιαι ὑπερβολαὶ καὶ ἐν τῷ περὶ λόγῳ οὕτως ὁ Κικέρων λέγει περὶ τοῦ Πομπηίου (Κατὶλ. 3, II, 26) quorum alter fines nostri imperi non terrae, sed caeli regionibus terminaret. — 288. demissum]=ductum. Περὶ τῆς ἐτυμολογικῆς ἐξηγήσεως πρβλ. στ. 277. — 289. caelo] ἀφαιρετική. Ὑπαινιγμὸς εἰς τὴν ἀποθέωσιν τοῦ Αὐγούστου. — Orientis] ἐννοεῖται ἡ ἐκστρατεία ἢ γενομένη (τῷ 30 π. X.) μετὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ μάχην ἐπὶ τὴν Συρίαν καὶ Μικρὰν Ἀσίαν κατὰ τοῦ Πτολεμαίου καὶ Φαρνάκου, ἐνωθέντων μετὰ τοῦ Ἀντωνίου.—290. segura] «ἄφροντις», τ. ἔ. ἄνευ τῶν ὀχλήσεων, ἃς νῦν σοὶ παράχει ἢ Ἦρας. — vocabitur votis] παιητικὴ μετὰ παρηγήσεως παράστασις τῆς ἀποθεώσεως, «θὰ καλῆται δι' εὐχῶν», τ. ἔ. θὰ λατρεύηται, θὰ τυγχάνῃ θεῶν τιμῶν.—hic quoque] καὶ ὁ Αὐγούστου, ὅπως δηλ. καὶ ὁ Αἰνείας (στ. 259—260).

391. tum] μετάβασις ἐπὶ τὴν ἐξόμνησιν τῶν ἀγαθῶν τῆς εἰρήνης. — aspera positis] παρατῆρει τὴν ἀντιστοιχίαν τῶν ἐπιθέτων πρὸς τὰ ἐπόμενα οὐσιαστικά. Τὸ δὲ positis = compositis («καταπαυθέντων τῶν πολέμων»).—292. cana] «ἡ πολιὰ», τ. ἔ. ἡ παναρχαία (antiqua, prisca). Ἡ Fides προσωποποιεῖται ἐν:αὐθα, ὅπως καὶ κατωτέρω τὸ Bellum, καὶ ὁ Furor. Τοιαῦται δὲ προσωποποιεῖαι ἀφηρημένων ἐννοιῶν εἶναι συχναὶ ἐν τῇ ρωμαϊκῇ μυθολογίᾳ. Τὸ ἐπίθετον cana ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ Vesta. Ἡ Ἑστία ἀνήκουσα εἰς τὰς πολιοῦχους τῆς Τροίας θεότητος μετηνέχθη μετὰ τῶν ἐφεστίων θεῶν ὑπὸ τοῦ Αἰνείου εἰς Ἰταλίαν.—Remo cum fr. Quirinio] Κυρῖνος εἶναι ὁ Σαβινικὸς Ἄρης, ὁ θεὸς τῆς ἐπὶ τοῦ Κυριναλίου λόφου ἰδρυθείσης σαβινικῆς φυλῆς, ὅστις εἶτα ἐν τῇ συγχωνεύσει τῆς φυλῆς ταύτης μετὰ τῆς τῶν Ραμνῆτων ἐταυτίσθη πρὸς τὸν Ρωμόλον, τὸν τῆς Ρώμης ἐπώνυμον ἥρωα. Διὰ τῆς συνδιαλλαγῆς τῶν μέχρι θανάτου ἐρισάντων δύο ἀδελφῶν Ρωμόλου καὶ Ρέμου προσημαίνεται τὸ πέρασ τῶν τὴν Ρώμην κατατροχόντων ἐμφυλίων πολέμων. Ὁ δεύτερος Ρωμόλος, τ. ἔ. ὁ Αὔγουστος Καῖσαρ, διὰ τῶν νόμων αὐτοῦ (στ. 293 : iura dabunt) θὰ εἰσαγάγῃ κόσμον καὶ τάξιν εἰς τὸ κράτος τῶν Ρωμαίων.

293. ferro et compagibus] = ferreis compagibus, σόναπτε μετὰ τοῦ claudentur.—294. Belli portae] αἱ πόλκι τοῦ Ἰανοῦ, αἵτινες ἐκλείοντο ἐν εἰρήνῃ καὶ ἠνοίγοντο ἐν πολέμῳ: «**Πύλιν Ἐνυάλιον**», ἣν κεκλεισθαι οἱ πατέρες ἡμῶν ἠθέλησαν εἰρηγενομένης τῆς ὑπὸ Ρωμαίους πάσης γῆς τε καὶ θαλάσσης, πρὸ μὲν ἡμοῦ, ἐξ οὗ ἡ πόλις ἐκτίσθη, τῷ παντὶ αἰῶνι δις μόνον κεκλεισθαι ὁμολογεῖται, ἐπὶ δ' ἡμοῦ ἡγεμόνος τρίς ἢ σύγκλητος ἐφηφρίσατο κλεισθῆναι» (Monumentum Ancyranum § 13). Ἐπὶ Αὔγουστου ἐκλείσθη ὁ Ἰανὸς τὸ πρῶτον τῷ 29 π. Χ. μετὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ μάχην, τὸ δεύτερον τῷ 25 π. Χ., μετὰ τὸν πρὸς τοὺς Κανταβροῦς πόλεμον καὶ τὸ τρίτον τῷ 8 π. Χ., ὅτε ὁ Βεργίλιος δὲν ἔζη πλέον.—294. intus] ἐντὸς τοῦ ναοῦ. Ὁ ποιητὴς ἀποδέχεται τὴν γνώμην καθ' ἣν ἐν τῷ κεκλεισμένῳ Ἰανῷ ἐφυλάττετο ὁ πόλεμος, ὅπως μὴ ἐξέλθῃ. Κατὰ τὴν ἐτέραν γνώμην ἐν τῷ κεκλεισμένῳ ναῷ ἐφυλάττετο ἡ εἰρήνη, ὅπως μὴ ἐγκαταλίπη τοὺς Ρωμαίους.—Furor] ἡ ἀσεβῆς μανία τῶν ἐμφυλίων πολέμων.—296. fremet ore cruento] «θὰ βρυχᾶται αἰμακτηρῶ τῷ στόματι». Παρατῆρει τὴν διὰ τοῦ φθόγγου ἰπαρήχησιν.

372. o dea] καίπερ ἡ Ἀφροδίτη ἀποκρύπτουσα ἑαυτὴν εἶπεν ὅτι

εἶναι Τυρία κωνηγέτις, ὅμως ὁ Αἰνείας ἐκπληκτος ἔτι ἐξακολουθεῖ νὰ νομίξῃ αὐτὴν θεάν. — prima repetens ab origine] «ἀναλαμβάνων τὸν λόγον ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς». Τὸ repetere ἐνταῦθα ἀπολύτως. — pergami δηλ. narrare, dicere, «ἐὰν ἴθελον ἐπιμείνῃ διεξερχόμενος». Τὴν τοιαύτην χρῆσιν τοῦ p. pergere, καθ' ἣν ὑπονοεῖται λεκτικόν τῆ ρῆμα, παρατηροῦμεν καὶ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ (πρὸλ. Κικ. ad Att. III, 15, 5: pergo praeterita). — 373. vacet] ἀπροσώπως «καὶ εἰ σχολῆ εἶη». — annalis laborum] «τὴν ἱστορίαν τῶν ἡμετέρων πόνων». Κυρίως annales=ἡ διήγησις ἢ κατὰ ἔτη γινομένη, οἷα ἴητο ἢ παρὰ Ρωμαίοις παραδεδομένη ἱστορικὴ μέθοδος. — 374. ante] ἐπίρρημα «πρότερον». — diem] ἀντικείμενον τοῦ componet, «θὰ κοιμίσῃ τὴν ἡμέραν» (τὸν ἥλιον). Κατὰ τὴν δοξασίαν τῶν ἀρχαίων ὁ Ὀλυμπος εἶχε πύλας, αἵτινες ἐκλείοντο (clauso Olympo), ὅτε κατὰ τὴν ἐσπέραν εἰσῆρχετο ὁ ἥλιος εἰς αὐτόν, ὅπως κοιμηθῆ μέχρι τῆς ἐπιούσης πρωίας.

375. Troia] ἀφαιρ. «ἀπὸ τῆς Τροίας». Τὸ δὲ antiqua ἐν σχέσει πρὸς τὸν ποιητὴν καὶ τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ, οὐχὶ πρὸς τὸν Αἰνείαν. — 376. si... iit] = si pervenit ad aures (Αἰν. II, 81: si forte tuas pervenit ad aures), πρὸλ. Ὀμ. ο, 403 *νῆσός τις Συρίη κικλήσκειται, εἴ που ἀκούεις*. — forte sua] τὸ forte ἐνταῦθα ὄνομα οὐσιαστικόν, ὡς ὑποδηλοῦται διὰ τοῦ ἐπιθέτου sua, «ἢ θύελλα μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῆ τύχης». Ἐξαίρει ὁ Αἰνείας τὴν τύχην, ἵνα καταστήσῃ ἐκποδῶν πᾶσιν ὑπόνοιαν ἐχθρικοῦ σκοποῦ. Ὁ νοῦς: Δὲν ἐπεδιώξαμεν νὰ προσορμιοθῶμεν ἐνταῦθα, ὅπως δηλώσωμεν τὴν χώραν, ἀλλ' ὅλως τυχαίως ἐξωκείλαμεν ὑπὸ θυέλλης καταληφθέντες. — Libycis oris] δοτικὴ = ad L. oras.

370. sum pius] Ὀμ. ι, 19 *εἰμ' Ὀδυσσεὺς Δαιερτιάδης, δς πᾶσι δόλοισιν ἀνθρώποισι μέλω*. Περὶ τοῦ pius πρὸλ. στ. 10. — 379 fama super aethera] Ὀμ. ἐνθα ἀν. *καὶ μευ κλέος οὐρανὸν ἵκει* — 380 patriam] ἐπίθετον «τὴν πάτριον Ἰταλίαν», τ. ἔ. τὴν χώραν τῶν πατέρων. — genus ab Iove] δηλ. profectum, ὑπονοεῖται τὸ ἐπίθετον patrium, «καὶ ἐκ Διὸς γένος τῶν πατέρων». Ἐμυθεύετο ὅτι ὁ τῶν Τρώων γενάρχης Δάρδανος κατήγετο ἐξ Ἰταλίας γεννηθεὶς ἀπὸ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥλέκτρας. — 381. bis denis] ποιητικὴ περίφρασις τοῦ viginti. — conscendi navibus aequor] ἐπιβάς εἴκοσι νεῶν ἔπλευσα τὴν Φρυγικὴν (τὴν παρὰ τὴν Τροίαν) θάλασσαν. — 382 data] δηλ. ὑπό-

τοῦ Διός.—383. *conulsae*] «διασπασθεῖσαι».—*Euro*] ποιητικῶς ἀντι τοῦ γενικωτέρου *ventis*.—*ipse*] «αὐτὸς δέ», κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἄλλους διασωθέντας Τρώας, τ. ἔ. «ἐγὼ δὲ ὁ ἔνδοξος Αἰνεΐας».—*ignotus*] ἐνταῦθα δηλ., ἔνθα οὐδεὶς γινώσκει εἰσέτι τὴν ἀφιξίν μου.—385. *querentem*] κατηγορηματικὴ μετοχὴ ἐκ τοῦ *passa* ἐξαρτωμένη κατὰ ζῆλον ἑλληνικὸν (*θρηνοῦντα ἀνασχομένη*) ἀντι τοῦ ἐν τῷ περὶ λόγῳ κανονικοῦ ἀπαρεμφάτου (*queri eum passa*).—386. *medio dolore*] δηλ. *Aeneae*.

387. *quisquis es*] «ὅστις δῆποτε εἶσαι», λέγει οὕτως ἡ Ἀφροδίτη, ὡς μὴ θέλουσα νὰ φανερώσῃ ὅτι γινώσκει τὸν Αἰνεΐαν.—*haud invisus*] «οὐχὶ μισητός», τ. ἔ. φίλος τοῖς θεοῖς.—388. *auras vitales carpis*] «ἀναπνέεις τὰς ζωτικὰς αὔρας», τ. ἔ. ζῆς.—*qui adveneris*] ἀναφορ. αἰτιολογικὴ πρότασις.—389. *perge modo*] «χώρει δὴ» (στ. 401).—*ad limina*] τὸ μέρος ἀντι τοῦ ὄλου (=domum).—390. *namque tibi κτλ.*] αἰτιολογία ὑποκειμένης ἐννοίας: «Ἔσο ἦσυχος περὶ τῶν ἐταίρων σου», διότι κτλ.—*reduces socios*] δηλ. *esse*.—*relatum*] «ὅτι ὁ στόλος ἀνεκομίσθη», τ. ἔ. ἐσώθη.—*versis*] = *mutatis*. Τὸ δὲ *aquilonibus* ἀντι τοῦ γενικοῦ *ventis*, «πνεύσαντος οὐρίου ἀνέμου».

392. *ni*] = *nisi* «ἐὰν μὴ».—*frustra . . . vani*] πλεονασμός. Τὸ δὲ *vani* κείται κατὰ πρόληψιν: «διδάσκοντές με ψευδῆ μαντικὴν τέχνην», λέγουσα ταῦτα ἡ Ἀφροδίτη πειράται νὰ ποικρύψῃ τὴν θεϊαν αὐτῆς φύσιν.—393. *bis senos*] ποιητικὴ περίφρασις τοῦ *duodecim*. Οἱ δώδεκα κύκνοι ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰς διασωθείσας 12 ναῦς τῶν ἐταίρων τοῦ Αἰνεΐου. Διότι ἐκ τῶν 20 νεῶν, ἃς ἔχων οὗτος ἀπέπλευσεν (381), ἑπτὰ μόνον γνωρίζει αὐτὸς ὅτι ἐσώθησαν (383), μία δέ, ἡ τοῦ Ὀρόντου, κατεποντίσθη.—*laetantes*] οἱ κύκνοι εἶναι περιχαρεῖς, διότι διαφυγόντες τὸν ἐν τοῖς ἐπομένοις ἀναφερόμενον κίνδονον συνηνώθησαν πάλιν καὶ ἀπετέλεσαν τάξιν (*agmen*).—394. *aetheria plaga*] ἀφαιρετικὴ «ἐκ τῆς αἰθερίας χώρας».—*Iovis ales*] «ὁ Διὸς ὄρνις», ὁ ἀετός. Δύο ἐνταῦθα ἐξαιροῦνται πρῶτον μὲν ὁ ἀνὰ τὸν οὐρανὸν διασκορπισμὸς τῶν κύκνων ἕνεκα τῆς ἐφόδου τοῦ ἀετοῦ, δεύτερον δὲ ἡ ἐκ νέου βαθμιαία αὐτῶν συνένωσις εἰς μακρὰν σειρὰν καὶ ἡ πρὸς τὴν γῆν ἐπιστροφή. Τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῆς εἰκόνας εἶναι ἐν τῇ συγκρίσει τῶν κύκνων ἀνασφρομένων (*reduces*, 397) καὶ τῶν νεῶν ἀνακομιζομένων εἰς τὸν λιμένα (*reduces*, 390).

395 *nunc*] «νῦν», ἀφ' οὗ δηλ. ἀπέπηγ ὁ ἀετός, ὄρωνται οἱ κύκνοι Γρατσιάτου, Ἀνθολογία ἐκ τῆς Βεργιλίου Αἰνεΐαδος. Ἐκδ. δ'. 6

ἐν μακρᾷ σειρᾷ οἱ μὲν προσεγγίζοντες πρὸς τὴν γῆν, οἱ δὲ, ἀφ' οὗ προσήγγισαν, ἀναπετόμενοι πάλιν καὶ κατοπετεύοντες αὐτὴν (despectare).—397. Πρὸς τὸ ut ἀντιστοιχεῖ τὸ ἐπόμενον *haud aliter* (=sic'. —*ludunt*] «παίζουσι», ὅπο χαρᾶς δῆλον ὅτι. Τῆς δὲ χαρᾶς ἐμφανιστικὸς εἶναι ὁ πλαταγισμὸς τῶν πτερόγων (*stridentibus alis*).—398. *et coetu cinxere... cantusque dedere*] *πρωθύστερον* ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχῳ πρότασιν (*ludunt*), ὅπερ εἶναι ἐπακολούθημα τῆς κατὰ παράταξιν συντάξεως. Ὡστε ὁ *et*=*postquam*: «ἀφ' οὗ ἀνασυνταχθέντες εἰς σμήνος διέγραφαν ἐν τῷ οὐρανῷ ἐλιγμοὺς (*cinxere polum*) καὶ ἔφαλαν».—400. *ostia*] δηλ. *portus*. Τὸ δὲ *subire* περὶ τῶν εἰς λιμένα εἰσπλεόντων (στ. 171).

437. *o fortunati, quorum*] «ὦ εὐδαίμονες ὑμεῖς, ὧν κτλ.» Φυσικωτάτη ἢ αἰφνιδια αὕτη τοῦ Αἰνείου ἀναφώνησις, ὅστις τοσαῦτα πάσχων καὶ περιπλανώμενος δὲν ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ ἰδρῶσῃ τὴν ὑπεσχημένην αὐτῷ πόλιν.—438. *suspicit*] «ἀναβλέπει», συνήθως μετὰ τῆς ἐννοίας τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς εὐλαβείας (ἐναντίον τὸ *despicere*). Παρὰ Βεργιλίῳ τὸ ρῆμα τοῦτο συντάσσεται μετ' αἰτιατικῆς τοῦ πράγματος ἢ τοῦ προσώπου. Ἐκ τῆς προκειμένης φράσεως συνάγεται ὅτι κατὰβὰς ἤδη ὁ Αἰνείας ἀπὸ τοῦ λόφου εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν.—439. *saeptus nebula*] κατηγορούμενον. Περὶ τῆς ἐννοίας, πρβλ. Ὅμ. η, 39 κέ. *τὸν δ' ἄρα Φαίηκες ναυσικλυτοὶ οὐκ ἐνόησαν ἐρχόμενον... ἢ γὰρ οἱ ἀχλὺν θεσπεσίην κατέχευε*. Γ, 381 *ἐκάλυψε δ' ἤερι πολλῇ* (τὸν Πάριν ἢ Ἀφροδίτη).—440. *miscet*] δηλ. *se*, ὅπερ νοεῖται ἐκ τοῦ προηγουμένου *infert se*, (ὁμηρ. «μίσγεται ἀνδράσιν»).—*ulli*]=*ad ullo*, «οὐδενὶ εἶναι ὀρατός».

441. *fuit*] μετάφραζε διὰ παρατατικοῦ.—*laetissimus umbrae*] τὸ ἐπίθετον *laetus* μετὰ γενικῆς κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἀφθονίας σημαντικὰ ἐπίθετα—447. *condebatur*] καθ' ὃν χρόνον εἰσέρχεται ὁ Αἰνείας, ἢ τοῦ ναοῦ κτίσις δὲν ἦτο εἰσέτι συντετελεσμένη.—*donis et numine*] αἱ δύο ἀφαιρετ. ἐξαρτώμεναι ἐκ τοῦ *opulentum* (=κραταίων) ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας σχέσιν αἰτίου καὶ ἀποτελέσματος: ἢ προσφορά πλουσιῶν δώρων ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς δυνάμεως καὶ προστασίας (*numine*) τῆς θεᾶς.—448—449. *cui gradibus*] = *cuius gradibus* (ἀφαιρετικῆ). «οὗ ἀπὸ τῶν βαθμίδων».—*nexae aere trabes*] δηλ. *surgebant*, «χαλκόμετοι (πρβλ. Σοφ. Ἀντιγ. 495 ἐν *χαλκοδέτοις αὐλαῖς*) παραστάδες ὑφοῦντο». Ἀντὶ νὰ εἴπῃ καθόλου, ὅτι οἱ οὐδοὶ καὶ αἱ παραστάδες ἦσαν χαλκαῖ, μετα-

χειρίζεται τὸ εἰδικὸν καὶ εἰκονικώτερον ρ. surgebant, ὅπως καὶ κατωτέρω λέγεται foribus cardo stridebat ahenis ἀντὶ τοῦ ἀχρωματίστου fores erant aheneae. Ἡ τοῦ χαλκοῦ χρῆσις κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἦτο ἔνδειγμα μεγαλοπρεπείας. Παρατῆρει δὲ ὅτι ἀμφοτέροι οἱ στίχοι ἀρχονται ἀπὸ τῶν λέξεων aheneae-aere, ὁ δὲ δεύτερος καὶ τελευταῖα εἰς τὴν λ. ahenis. Ἀξία σημειώσεως καὶ ἡ ποιικιλία τῶν ἐπιθέτων: ahenea, aere nexae, ahenis.

450. novas res] «ἀπροσδόκητον πρᾶγμα», ὅπερ ἐφεξῆς διασαφίζεται (453).—timorem] ὁ φόβος προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι ἠγγόει ὁ Αἰνείας πῶς θὰ ὑπεδέχετο αὐτὸν ἢ Διδῶ.—452. afflictis rebus] ἀφαιρετικὴ ἀπόλυτος=in rebus adfflictis (Αἰν. VI, 91 in rebus egenis) «ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἀπορίᾳ».—melius confidere] ἀπολύτως, «νὰ καταστῆ θαρραλεώτερος».—sub... templo]= in inferioribus partibus templi. —singula «τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ ναοῦ». —454. reginam opperens] ὅτι ὁ ναὸς ἐχρησίμευεν ὡς βουλευτήριον, ὅπου θὰ ἤρχετο ἡ βασίλισσα Διδῶ, ἵνα βουλευθῆ περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, τοῦτο ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ φαντασθῆ ὁ ποιητὴς ἐνθυμούμενος τὰ παρὰ Ῥωμαίοις εἰθισμένα· ἀλλὰ πῶθεν ὁ Αἰνείας ἐπληροφόρηθη ὅτι θὰ προσήρχετο, καθ' ὃν χρόνον αὐτὸς ἦτο ἐκεῖ, ἄλλως τε καὶ ἀφ' οὗ ἕτερόν τι εἶχεν αὐτὸν συμβουλεύσει ἡ Ἀφροδίτη (389), τοῦτο δὲν ἐφρόντισεν ὁ ποιητὴς νὰ διασαφήσῃ.—quae fortuna sit] πλαγίᾳ ἐρώτησις ἐκ τοῦ miratur (456), ἐξ οὗ κρέμανται καὶ αἱ αἰτιατικαὶ manus καὶ laborem. Τὴν εὐδαιμονίαν (fortuna) τῆς πόλεως συνήγεν ὁ Αἰνείας ἐκ τῆς πολυτελείας τῆς κατασκευῆς.

455. manus inter se] ὅπον. certantes, «τὰς πρὸς ἀλλήλας ἀμιλλωμένας χεῖρας» τῶν τεχνιτῶν, ἦτοι τὴν ἐργασίαν τῶν τεχνιτῶν πρὸς ἀλλήλους ἀμιλλωμένων. —operum laborem]= opera laboriosa. —456. ex ordine] ἀντὶ ἐπιθετικοῦ διορισμοῦ τοῦ pugnas «τὰς κατὰ τάξιν ἐξωγραφημένας μάχας». —457. fama] ἀφαιρετ. ὀργανικὴ. —458. ambobus] ἔνθεν μὲν τοῖς Ἀτρεΐδαις, καθ' ὧν ὠργίζετο ὁ Ἀχιλλεὺς διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐτέρου αὐτῶν ἀρπαγὴν τῆς Βρισηΐδος, ἔνθεν δὲ τῷ Πριάμῳ, ὅστις ἦτο πατὴρ τοῦ Ἑκτορος φονεύσαντος τὸν Πάτροκλον. —460: plena nostri laboris]= plena famae de nostro labore. Τὸ δὲ labor, ὅπως τὸ ὁμηρ. πόνος ἠλοῖ τοῦ πολέμου τὰ δεινὰ καὶ τὰς ταλαιπωρίας.—461. en Priamus] «ἰδοὺ ὁ Πρίαμος». Τὸ en ἐνταῦθα μετ' ὀνομαστικῆς, ἀλλαγῆ μετ' αἰτιατικῆς.—sua praemia] «τὰ οἰκεία», τὰ ἀρμόζοντα βραβεῖα. —laudi]= virtuti. —462. sunt lacrimae rerum] φράσις

καταστάσα παροιμιώδης. Τὸ *rerum* γενική ἀντικειμενική ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ *lacrimae*, ἐξυπακούεται δὲ τὸ ἐπίθετον *humanarum* ἐκ τοῦ ἐπομένου *mortalia*: «ὀπάρχουσι δάκρυα διὰ τὰς δυστυχίας τῶν ἀνθρώπων». τ. ἔ. ὀπάρχουσι καὶ ἐνταῦθα ἄνθρωποι δακρύνοντες ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς τῶν ἄλλων. Συγγενῆς κατ' ἔννοιαν εἶναι ἢ ἐφεξῆς πρότασις: *et mentem mortalia tangunt*, «καὶ αἱ τόχαι τῶν θνητῶν συγκινοῦσι τὴν καρδίαν». — 463. *solve metus*] δηλ. *corde* (στ. 562). — *haec fama*] = *harum rerum fama*, «τῶν ἡμετέρων κατορθωμάτων ἢ φήμη». — *tibi*] δοτ. ἠθική. Ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Ἀχάτην ὁ Αἰνεΐας ὀπονοεῖ βεβαίως καὶ ἑαυτὸν.

464. *pictura inani*] «διὰ τῆς κενῆς ζῳγραφίας» δι' ἧς δῆλον ὅτι τὰ ἀπατηλῶς ὑπὸ τοῦ ἐπιδείξειου ζῳγράφου εἰκονιζόμενα ἐξεγείρουσιν ἐν ἡμῖν συναισθήματα καὶ πάθη, οἷα θὰ ἐξῆγειρον αὐτὰ τὰ πράγματα. Ὄπως ὁ Ὅρατιος λέγει περὶ τοῦ τραγικοῦ ποιητοῦ: *pectus inaniter angit, irritat, mulcet, falsis terroribus implet*. — *multa gemens*] «πολλὰ στεναζών». — *largo flumine*] «ἀφθόνῳ ῥοῇ δακρῶν». — *umectat*] *irrigat*, «βρέχει»· πρβλ. Ὁμ. I, 570 *δεύοντο δὲ δάκρυσι κόλποι*. ν, 522 *δάκρυ δ' ἔδευεν ὑπὸ βλεφάροισι παρειάς*.

561. *voltum demissa*] ἀκούσασα παρὰ τοῦ Ἀχάτου, ὅπως βαρβάρως προσηνέχθησαν πρὸς τοὺς Τρῶας οἱ ὀπήκοοι αὐτῆς, δὲν τολμᾷ ὑπ' αἰσχύνῃς νάτενίσῃ αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον, ὅπερ δηλωτικὸν τοῦ εὐγενοῦς ἦθους τῆς βασιλείσεως. Περὶ τῆς συντάξεως πρβλ. στ. 228. — 562. *solvite corde metum*] ἀντι s. *corda metu* (πρβλ. στ. 463). — 563. *res dura*] = *dura rerum condicio*. Ἡ δεινὴ κατάστασις εἶναι ἐπακολούθημα ἔνθεν μὲν τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ Πορφυραίου, ἔνθεν δὲ τῆς πρὸς τὸ νέον βασίλειον γειτνιάσεως πολεμίων λαῶν. Ἐκ τῆς τοιαύτης καταστάσεως δικαιολογεῖται ἢ πρὸς τοὺς Τρῶας σκαιὰ διαγωγὴ, δι' ἣν ὁμοῦς ἢ Διδῶ αἰσχρονομένη καταβάλλει τὸ πρόσωπον. — *talia moliri*] «τοιαῦτα νὰ μηχανῶμαι», τ. ἔ. πρὸς ἀσφάλειάν μου. — 564. *custode*] περιηγητικὸν = *custodibus*. — 565. *Aeneadum*] «τῶν περὶ τὸν Αἰνεΐαν», τ. ἔ. τῶν Τρῶων (στ. 157), ἑλληνικὸς τύπος γενικῆς πληθυντικῆς: *Αἰνεΐαδῶν*. — 566. *virtutes... viros*] παρήχησις, «τὰ ἀνδραγαθήματα καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς ταῦτα διαπραξαμένους». — 567 — 568. *adeo... tam*] κείνται ἀπολύτως, μὴ ἐπακολουθοῦσης πρότασεως συμπερασματικῆς διὰ τοῦ *ut*, ἧτις εὐκόλως ἐκ τῶν προηγουμένων ὀπονοεῖται (: *ut Troianorum fata nesciamus*). — *nec tam aversus sol*] = *nec tam in-*

aversa caeli parte sol.—iungit] «ζευγνύει», τ. ἔ. ἐξευγμένους ἐλαύνει (iunctos ducit), ὅταν δηλ. ἀνατέλλων βαίῃ δια τοῦ οὐρανοῦ.—Tygia ab urbe] ἀπὸ τῆς Κερχηδόνος. Ὁ νοῦς: δὲν εἴμεθα τόσον ἀναίσθητοι πρὸς τὰς ὑμετέρας συμφορὰς οὐδὲ κείται ἡ χῶρα ἡμῶν, τόσον μακρὰν τῆς πορείας τοῦ ἡλίου, τ. ἔ. ἔξω τῶν οἰκουμένων χωρῶν, ὥστε νάγνοῦμεν τὰ κατορθώματα ὑμῶν.—569. Hesperiam] τὴν Ἰταλίαν, ἣτις ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ καλεῖται Saturnia arva = S. tellus ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου ἐθνικοῦ θεοῦ τῶν Ἰταλῶν Saturni τοῦ ὕστερον πρὸς τὸν Ἑλλ. **Κρόνον** ταυτισθέντος.—570. Erycis fines] ποιητικὴ ὀνομασία τῆς Σικελίας ἀπὸ τοῦ ὄρους Ἐρυκος, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε ναὸς τῆς Ἀφροδίτης (Venus Erycina). Ὄνομάσθη δὲ οὕτω κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ ὄρος ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ ταφέντος Ἐρυκος, υἱοῦ τοῦ Βούτου καὶ τῆς Ἀφροδίτης, φανεθέντος ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους.—optatis] «προαιρείσθε», ἐκλέγετε (πρὸβλ. III, 109 optavit locum regno).—571. auxilio] ἀφαιρ. συναπομένη μετὰ τοῦ tutos.—oribus iuvabo] συνδέεται παρατακτικῶς πρὸς τὸ dimittam, ἐνῶ χρονικῶς προηγείται. Τὸ δὲ oribus = διὰ τῶν ἀναγκαίων χρηματικῶν μέσων.

572. voltis et] «ἐὰν δὲ πάλιν θέλητε». Ἡ ἐρωτηματικὴ πρότασις voltis... considerare ἰσοδυναμεῖ πρὸς ὑποθετικὴν (=si voltis κτλ.), ἣς ἢ ἀπόδοσις εἶναι τὸ ἐπόμενον urbem... vestra est.—mecum pariter] =mecum simul, mecum una.—573. urbem quam statuo... est ἀντίστροφος ἑλξίς. Ἡ πλήρης φράσις: quam urbem statuo, (haec) vestra est.—subducite] δηλ. terram «ἀνελκύσατε» (τὸ ἐναντίον: deducere = καθέλκειν).—574. Tros Tyriusque] περιληπτικά.—mihī agetur] =a me tractabitur, regetur, habebitur.—nullo discrimine] «ἀνευ διακρίσεως», τ. ἔ. ἀπὸ τοῦ ἴσου, δικαίως.—575. Noto eodem δηλ. quo vos compulsi estis. Τὸ δὲ Noto ποιητικῶς ἀντι vento.—576. adforet] adesset=, ἢ εὐχὴ ἐνταῦθα ὄχι ἀνεκπλήρωτος, ὡς δηλοῦσι τὰ ἐπόμενα.—certos] «ἀνθρώπους πιστούς».—578. si errat] ὑποθετικὴ πρότασις ἀπὸ τοῦ Iustrare (=ἐξερσυνᾶν) ἐξαρτωμένη. Ἡ καθ' ὀριστικὴν ἐκφορὰ τῆς τοιαύτης ὑποθετ. προτάσεως εἶναι σπανιωτέρα καὶ τοῦ ἀρχαϊκοῦ λόγου ἰδίᾳ, συνηθεστέρα δὲ καὶ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ κανονικὴ ἢ καθ' ὑποτακτικὴν.—si quibus silvis] «ἐὰν ποῦ ἐν τοῖς δάσσει», τὸ quibus ἄοριστος ἀντωνυμία. Τὸ δὲ urbibus καθ' ὅλου περικατωχημένων τόπων ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ silvis.

579. animum arrecti] «ὀρθωθέντες τὰς ψυχάς», ἀναθαρρήσαντες

Περὶ τῆς συντάξεως πρὸς στ. 228. — 580 pater Aeneas] τὸ κοσμητικὸν ὄνομα pater, ὅπερ σημαίνει πρόσωπον ἱερόν, λέγεται οὐ μόνον ἐπὶ θεῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἡρώων, εἴτινες, ὡς ὁ Αἰνείας, ἐπιτελοῦσι θεῖαν τινὰ ἀποστολήν. — erumpere nubem] = nubem rumpendo exire. — 582. quae sententia surgit] «τίς γνώμη ἐν τῇ ψυχῇ σου ἐγείρεται», τ. ἔ. εἰ βουλεύεσαι νὰ πράξης. — 583. receptos] = servatos. — 584. unus] ὁ Ὁρόντης.

586. vix... cum] πρὸς στ. 36. — circumfusa] ἀπλουστέρα ἢ παρ' Ὁμήρῳ περιγραφὴ τῆς τοῦ Ὁδοσσεῶς ἀποκαλύψεως (η', 143): καὶ τότε δὴ ῥ' αὐτοῖο πάλιν χύτο θέσφατος ἀήρ. — 587. purgat] δηλ. se, «γίνεται διαφανής», τ. ἔ. διαλύεται. Ἡ πρόθεσις in (in aethera) δηλοῖ τὸ ἀποτέλεσμα. — 588. restitit] τοῦ ρ. restare. Διαλυθείσης τῆς νεφέλης περιλείφθη, ὥστε νὰ γίνῃ ὄρατός, ὁ Αἰνείας. — 589. os umerosque] αἰτιατ. τῆς ἀναφορᾶς ἢ χρήσις αὐτῆς ποιητικὴ καὶ κατὰ ζήλον ἑλληνικόν. Πρὸς τὴν εἰκόνα πρὸλ. Ὁμ. ζ, 234 ὡς ἄρα τῷ κατέχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις.

589—590. decoram caesariem] «ἐπρεπὴ τὴν κόμην», ἐκ τοῦ ἐπομένου ρ. adflarat ὑπονοεῖται τὸ ρ. reddiderat (ζεῖγμα) — lumen iuventae purpureum] «σιλβουσαν λάμπιν νεότητος», νεανικὴν λάμπιν καὶ σιλβηθόνα. Τὸ ἐπιθ. purpureus (πορφύρεος) λέγεται καθ' ὄλου πρὸς παντὸς σιλβόντος πράγματος. — 591. laetos honores] «θελκτικὴν χάριν», honores = gratiam, venustatem. — 592—593. quale.. decus], τὸ ἕτερον μέρος τῆς παρομοιώσεως ὑπονοητέον ἐκ τῶν προηγουμένων ὡς : tale Venus Aeneae addiderat decus. — manus] δηλ. artificium (στ. 435). — aut ubi] ὑπονοητέον aut quale additur decus, ubi flavo κτλ. Παρατηρητέα ἢ θέσις τοῦ ἐπιθέτου flavo καὶ τοῦ οὐσιαστ. auro. Πρὸς τὴν εἰκόνα πρὸλ. Ὁμ. ζ. 232 ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχέυεται ἀργύρῳ ἀνὴρ ἰδρις.

595. coram] ἐπίρρημα, «ἰδοῦ αὐτὸς πάρεμι», πρὸλ. Ὁμ. φ. 207 ἔνδον μὲν δὴ ὄδ' αὐτὸς ἐγώ... ἤλυθον. — 597. sola] μεθ' ὑπερβολῆς τοῦτο εἴρηται, διότι καὶ ὁ Ἑλενος ὑπεδέχθη φιλοξένως ἐν Ἠπείρῳ τοὺς περὶ τὸν Αἰνείαν (III. 344 κέ.). Σημειωτέον δ' ὅμως ὅτι τὸ III βιβλίον τῆς Αἰνείας ἐποιοῦν βραδύτερον.

598—600. quae... socias] δηλ. tibi, «ἤτις... συνάπτεις πρὸς σεαυτήν», τ. ἔ. ἤτις ὑποδέχεσαι ἡμᾶς. Ἀναφορικὴ πρότασις διασαφητικὴ τοῦ miserata. — reliquias Danaum] στ. 39. — exhaustos] = ἀπει-

ρηκότας, καταπεπονημένους.—urbe, domo] ἀφαιρ. ὀργανικαί ἀσυνδέτως ἐκφερόμεναι καὶ διορίζουσαι τὸ socias. — grates persolvere dignas] νάποδώσωμεν χάριτας ἀξίας (δηλ. τῶν σῶν εὐεργεσιῶν).—601—602. non opis est nostrae]= non est in potestate nostra.— nec quicquid ubique est gentis] ἢ τοῦ λόγου πλοκή: nec opis est gentis Dardaniae, quicquid (eius gentis) ubique est (=superest).—sparsa] δηλ. e-t. Τῶν Τρώων οἱ μὲν ἀπήχθησαν αἰχμάλωτοι καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ καθιδρόθησαν μακρὰν ἀλλήλων, ὡς ὁ Ἑλενος καὶ ἡ Ἄνδρομάχη ἐν Ἠπειρῷ καὶ ὁ Ἀκέστης ἐν Σικελίᾳ, αὐτὸς δ' ὁ Αἰνείας εἶχε καταλίπει τῶν ἑταίρων τινὰς ἐν Κρήτῃ.

603—604. Di] καίται μετ' ἐμφάσεως ἐν ἀρχῇ, ὅπως ἀντιτεθῆ πρὸς τὰ προσιγημένα: ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νάποδώσωμεν χάριτας ἀξίας, ἀλλ' οἱ θεοὶ κτλ.— si qua pius] ἐὰν ὑπάρχωσι θεοὶ προστατεύοντες τοὺς εὐσεβεῖς καὶ τοὺς δικαίους (si quid iustitia est=ἐὰν ἡ δικαιοσύνη ἔχη τινὰ ἀξίαν) καὶ τοὺς χρηστοὺς (et mens sibi conscia recti), οἷα εἶσαι σύ, οἱ θεοὶ οὗτοι εἶθε σὲ ἀμειψῶσιν ἐπαξίως.

605—606. laeta saecula] ὁ πληθυντικὸς ποιητικῶς=felicia tempora, felix aetas. — tulerunt] «πρήγαγον», προήνεγκον εἰς φῶς.— 607—608. dum fluvii... umbrae., polus] πρὸς ἐναργῆ παράστασιν τῆς ἀφηρημένης ἐννοίας τοῦ διαρκοῦς καὶ αἰωνίου παρτιθένται κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ μερισμοῦ τρία συγκεκριμένα γεγονότα δηλωτικὰ τῆς ἐννοίας ταύτης, ὁ εἰς τὴν θάλασσαν ροὴς τῶν ποταμῶν, ἡ διὰ τῶν φεράγγων τῶν ὀρέων διάβασις τῶν σκιῶν, ὁ ἕναστρος οὐρανός.— montibus] δοτικὴ οὐδὲν σχεδὸν διαφέρουσα τῆς γενικῆς montium.—umbrae] αἱ σκιαὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων προσέρχονται ἐκ τῆς τοῦ ἡλίου πορείας, καθ' ἣν, φωτιζομένης τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τούτων, ἡ ἐτέρα σκιάζεται.— pascet] κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν Ἐπικουρείων δοξαζόντων ὅτι ἐν τῷ αἰθέρι περιέχονται πυρώδη ἄτομα, ἐξ ὧν τρέφονται οἱ ἀστέρες.— 610. quae me cumque] τμησις=quaecumquae me vocant., Ὁ νοῦς: ὅπουδῆποτε εἶναι πεπρωμένον νά κτίσω τὴν ἐμὴν πατρίδα, τὸ ὄνομα καὶ ἡ δόξα σου θὰ μένη αἰωνία.

695. dicto parens]= dicto audiens matri, «πειθόμενος τῇ μητρὶ».—696. regia] «τὰ βασιλικά» ἤτοι βασιλοπρεπῆ, ἢ «τοῦ βασιλέως» Αἰνείου.— duce laetus Achate] περιχαρῆς ἐπὶ τῷ ἡγεμόνι Ἀχάτῃ, τ. ἔ. ἔχων ἡγεμόνα τὸν Ἀχάτην, ἡγουμένου τοῦ Ἀχάτου (στ. 275).—697. cum venit] σπανία ἢ σύνταξις τοῦ χρόν. cum μεθ' ὀρι-

στικῆς ἱστορ. χρόνου, ἐνῶ ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει ὑπάρχει παρωχημέ-
νος (se composuit—locavit), Κικ. Verr. 4. 14. 32 eo cum venio,
praetor quiescebat.—aulaeis superbis] ἀφαιρ. τοπική. Τὰ μεγαλο-
πρεπή παραπετάσματα, χρησιμεύοντα εἰς κόσμον τῆς αἰθούσης, ἀπετέ-
λουν σκιάδας ἄνωθεν τῶν τρικλίνων· ἐνταῦθα δὲ διὰ τούτων, ὡς μέρους,
δηλοῦται κυρίως τὸ ὄλον, ἦτοι αὐτὴ ἡ αἰθούσα, ἐν ἣ γίνεται ἡ ἐστίασις
(τὸ ἐστιατόριον).—698. aurea] δισύλλαβον.—se composuit] παρίστα-
ται τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς βασιλιστρῆς καθεζομένης, ἔτι δὲ μᾶλλον τοῦτο
ἐμφανίζεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ Διδῶ καταλαμβάνει τὴν ἐν τῷ μέσῳ τιμητι-
κὴν θέσιν (mediam se locavit)—700. strato super ostro] «ἐπὶ τῆς
ἐστρωμένης πορφύρας», τ. ἔ. αἱ κλῖναι, ἐφ' ὧν καθέζονται πρὸς δεῖ-
πνον (discumbitur), ἦσαν πορφύρα κεκαλυμμένα.

701. manibus] δοτική. Οἱ δαιτυμόνες πρὸ τοῦ δεῖπνου ἐνίπτοντο
τὰς χεῖρας, πρὸλ. Ὀμ. α, 146 τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας
ἔχευαν.—Cerere.n] = panem, Ὀμ. α, 147 σίτον δὲ δμῶαι παρενή-
γεον ἐν κανέοισιν.—tonsis villis] ἀφαιρ. τῆς ιδιότητος διορίζουσα τὸ
manutelia, «χειρόμακτρα ἔχοντα κεκαρμένον τὸν μαλλόν», τ. ἔ. μαλα-
κί, λεία.—703. quinquaginta intus] δηλ. sunt, τὸ δὲ intus=«ἐν-
δοτέρῳ τοῦ οἴκου». Τὸ συμπόσιον γίνεται ἐν τῷ ἀτρίῳ.—quibus] δηλ.
est.—ordine] «ἐν κόσμῳ», σὺναπτε μετὰ τοῦ struere. —704. lon-
gam penum] «τὰ ἐδέσματα εἰς μακρὰν σειρὰν νὰ διευθετῶσι ἐπὶ τῶν
τραπεζῶν». Τὸ struere (=ordine componere) ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ cura
est.—flammis adolere] «φλοξὶ νὰ κατακαίωσι τὰς ἐστίας» (penates
= focos), τ. ἔ. νὰ διατηρῶσι τὸ πῦρ ἐπὶ τῶν ἐστιῶν.

705. centum aliae] δηλ. famulae sunt.—totidem ministri] sunt.
—pares] inter se.—706. qui... onerent... ponant] ἀναφορικαὶ τελι-
καὶ προτάσεις. Αἱ μὲν 50 δμῶαι ἠσχολοῦντο ἐν τῶν μαγειρείοις περὶ τὴν
παρασκευὴν τῶν σιτίων, αἱ δὲ 100 δμῶαι καὶ ἰσάριθμοι δμῶες ἦσαν
τραπεζοκόμοι.—707. nec non et Tyrii] = etiam Tyrii, «καὶ οἱ Τύ-
ριοι ὡσαύτως». Αἱ δύο ἀρνήσεις αἴρουσι ἀλλήλας ἀποτελοῦσιν ἐντο-
νον κατάφασιν, ἥτις ἀποδίδει ἐντονωτέρᾳ προστιθεμένου τοῦ et ἢ
etiam.—per limina laeta] «ἀνὰ τὰ φαειρὰ δώματα», ἀνὰ τὸν οἶκον,
ὅστις ἐπληροῦτο φαιδρότητος.

707. frequentes convenere] «συνῆλθον ποικνοί». Παρατηρητέα ἡ
τοπικὴ τάξις τῆς τελετῆς. Πρώτη καθέζεται ἡ Διδῶ, μετ' αὐτὴν ὁ Αἰ-
νεΐας καὶ οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ, καὶ τελευταῖοι εἰσέρχονται προσκληθέντες

(iussi) οἱ Καχηδόνιοι. — 710 — 711]. Ἐν χιαστῇ τάξει ἐπιφέρεται ἑρμηνεῖα τοῦ στ. 709: mirantur dona... Iulum.—flagrantes oculos] =fulgentes oc. Τῶν ὀφθαλμῶν ἡ λάμψις εἶναι σημεῖον τῆς θεότητος. —simulata verba] τοὺς κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Ἰούλου ἐκφερομένους λόγους (=verba simulando Iulo facta).—pallam] «ποδήρη πέπλον». —velamen] «κρήδεμνον».—acantho]=foliis acanthi. Ἄκανθος (ὁ) ἐνταῦθα εἶναι θαμνώδες φυτὸν μαλακὸν καὶ εὐλόγιστον. Τὸ σχῆμα τῶν φύλλων αὐτοῦ ἠρέσκοντο οἱ ἀρχαῖοι νὰπομιμῶνται πρὸς διακόσμησιν καλλιτεχνημάτων, οἷον ποτηρίων καὶ τῶν τοιοῦτων, ἢ πρὸς ποικίλσιν ἐσθῆτων.

712. infelix] δηλ. ἡ Διδώ, κατωτέρω (712) Phoenissa καλουμένη. —pesti] δηλ. τῷ ἔρωτι, ὅστις ἔσται ὁ ὄλεθρος αὐτῆς.—devota] λέγεται περὶ παντὸς τοῖς θεοῖς καθιερωμένου θύματος.—713. mentem] ἐκ τοῦ expleri, πρβλ. στ. 228.—tuendo]—intuendo.—715. complexu... collo] ἀφαιρετικαὶ διορίζουσαι τὸ repondit, «περιπτυχθεὶς τὸν Αἰνεΐαν ἐξηρτήθη ἀπὸ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ». Ἐκτελεῖ δὲ τὰ κινήματα ταῦτα ὁ Ἔρωσ κατὰ μίμησιν τοῦ ἀληθινοῦ Ἰούλου. —716. implevit amorem] «ἐκόρεσεν», ἀπεπλήρωσε (explevit, satiavit) τὴν σφοδρὰν πρὸς τὸν πατέρα ἀγάπην. Τὸ genitoris γεν. ἀντικειμενική. —718. haeret] δηλ. in puero.—fovet gremio] «θάλπει ἐν τῷ κόλπῳ». Τοῦτο ποιεῖ ἡ βασίλισσα, διότι ἐνίοτε (interdum) ἀναλαμβάνει ἐπὶ τῶν γονάτων τὸν μικρὸν Ἀσκάνιον ἐντεῦθεν καὶ τὸ κατωτέρω insidat. Διὰ τοῦ ἐπιθέτου misera καὶ τοῦ προηγουμένου infelix ὑποδηλοῖ ὁ ποιητὴς τὴν πρὸς τὴν Διδώ συμπάθειαν αὐτοῦ ἐφ' οἷς μέλλει αὐτῇ νὰ πάθῃ ἐρασθεῖσα τοῦ Αἰνεΐου.

BIBLION II

ἸΛΙΟΥ ΠΕΡΣΙΣ

1. conticuere... tenebant] ὁ μὲν παρακείμενος (p. conticesco) δηλῶν τὴν πράξιν γενομένην χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ συνεχίσῃ τὴν διήγησιν, ὁ δὲ παρατακτικὸς εἰς τὸ νὰ παραστήσῃ τὴν μετὰ τὴν πράξιν ταύτην διαρκῆ κατάστασιν. Πρὸς τὸ conticuere omnes πρβλ. το ὄμηρ. πάντες

ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.—*intenti*] «προσεκτικοί», τὸ δὲ οὐρα tenebant =*voltus in Aeneam conversos habebant.*

3. *infandum... dolorem*] «ἄφατον λύπην», καὶ κατ' ἀκολουθίαν *horribilem, acerbissimum*, πρὸλ. Ὀμ. η, 241 ἀργαλέον, βασίλεια, διηνεκέως ἀγορευῆσαι κήδεα. αὐτ. 12 κέ. σοὶ δ' ἐμὰ κήδεα θυμὸς ἐπιτρέπεται σιονόεντο εἴρεσθ' ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω κτλ.—*renovare*] ὑποκείμε. ε. Ἐν τῷ ρήματι ὑπονοεῖται λεκτικόν τι ρῆμα (*renovare narrando*), ἐξ οὗ ἤρτηται ἡ πλαγία ἐρώτησις *ut... everterint καὶ αἱ κατόπιν ἀναφορ. προτάσεις.*—6. *quorum magna pars fui*] = *quorum (miserimorum = maximarum calamitatum) magna pars me ipsum attigit*, «ὧν (μεγάλων συμφορῶν) αἱ πλείοσται ἐμὲ αὐτὸν ἐπληξιν».—*talia*] συγκεκριλαιωτικὸν τῶν στ. 4—5.—*fando*] = *dum fatur.*—*quis... temperet*] «τίς ἂν κατάσχοι τὰ δάκρυα;»—*Myrmidonum... Ulixi*] διὰ τοῦ στίχου τοῦτου περιορίζεται ἡ ἔννοια τοῦ *quis* «καὶ ἂν εἶναι Μυρμιδῶν ἢ Δόλοφ ἢ στρατιώτης κτλ.», τ. ἔ. ἄνδρες πολεμικοὶ καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἀναίσθητοι. Μυρμιδόνες καὶ Δόλοπες ἦσαν λαοὶ Θεσσαλικοὶ, ὧν ἠγοῦντο ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Νεοπτόλεμος.

8. *caelo*] ἀφαιρετικῆ = *de caelo.*—*praecipitat*] ἀμεταβάτως, «καταφέρεται» (*ἀτσοει*), τ. ἔ. ἡ νύξ ἀνελθοῦσα εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον καταπίπτει ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὸν Ὠκεανὸν (τ. ἔ. προσεγγίζει ἡ γῆς). Ἡ ἀντίθετος ἔννοια ἐν στ. 250 *ruit Oceano nox.* Ἐν ταῖς φράσεσι ταύταις ὑπόκειται ἡ παράστασις τῆς νυκτὸς ὡς τινος τερασίου πτηνοῦ (πρὸλ. Αἰν. VIII. 369 *nox ruit et 'uscis tellurem amplectitur alis*).—10. *amor*] = *studium, desiderium.* Ἐντεῦθεν ἐξαρτῶνται τὰ ἀπαρέμφρατα *cognoscere-audire*, ἀνθ' ὧν ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ κείνται γερούνδια κατὰ γενικὴν (*cognoscendi-audiendi*), ὑπονοεῖται δὲ τὸ *res est.* Πρὸς τὴν φράσιν πρὸλ. Ὀμ. ι, 361 *εἰ δ' ἔτ' ἀκουόμεναί γε λιλαιεαί.*—*casus*] = *errores.*—12. *luctuque refugit*] κατὰ παράταξιν σύνθεσις, ἐν ᾧ κυρίως ἡ πρότασις εἶναι ὑποτελής εἰς τὴν προηγούμενην *horret = cum refugerit, horret* Ἡ δὲ ἀφαιρετικῆ *luctu* ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *refugit* (παρακείμενος) ὡς σημαντικοῦ ἀπομακρόνσεως.

13. *fracti bello*] «καταπονηθέντες ἐκ τοῦ πολέμου (στ. 109 *longo fessi bello*).—*fatis*] = *alamitatibus*, «ἀπὸ τῶν συμφορῶν ἀποκρουσθέντες» (*repulsi*) δηλ. ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκπορθήσωσι τὴν Τροίαν—14. *tot*] δέκα (στ. 198).—15. *instar montis*] = *ad montis magnitudi-*

nem. — divina arte] = arte deae Palladis, *μηχαναῖοι Παλλάδος* (Εὐρύπ. Τρωαδ. 10). Τὸ μὲν σχέδιον ὤφειλετο εἰς τὴν Παλλάδα, ὡς θεὰν τῆς σοφίας, ἢ δὲ κατασκευὴ εἰς τὸν Ἐπειδὸν (Ομ. θ, 43 *ἔπειον, τὸν Ἐπειὸς ἐποίησε* σὺν Ἀθῆνῃ) — 16. sectaque intexunt abiete] πλατυτέρα ἐπεξήγησις τοῦ aedificant. Τὸ secta abiete (τρισύλλαβον abjete) εἶναι ἀφαιρ. τῆς ὕλης, «ἐκ κεκομμένης ἐλάτης», τ. ἔ. ἐξ ἐλατίνων σανίδων συναρμόττουσι (intexunt ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ texunt) τὰς πλευράς.

17. votum] ἀπαρέμφ. παθ. παρακειμένον· ὑπονοεῖται eum esse. — simulant] «προσοποιοῦνται» τ. ἔ. ψευδῆ λόγον διασπείρουσιν, ὅτι ἀφιέρωσαν τὸν ἔππον τῇ Ἀθηνᾷ ὑπὲρ αἰσίας εἰς τὴν πατρίδα ἐπανόδου. — ea fama] = eius rei, eius voti fama. — 18. virum] = iroium — 19. caeco lateri] δοτ. πῶσις, ἀκριβέστερος διορισμὸς τοῦ huc (17). — penitus] διορίζει τὸ complet. — cavernas uterumque] = cavernas uteri. — 20. milite] περιληπτικόν. Τὸ arma οὐ milite εἶναι ἀλλοίαι· τις ἔκφρασις σημαίνουσα τὸ αὐτὸ που καὶ τὸ προηγούμενον delecta virum corpora.

40. ibi] χρονικόν «τότε», ἐνῶ δηλ. ἠπόρουσιν οἱ Τρῶες τί νὰ πράξωσιν. — ante omnes] ἐπιτατικόν τοῦ primus, «πρώτιστος πάντων». — magna cominante caterva] ἀκολουθεῖται παρὰ πολλῶν ὁ Λαοκόων, διότι ἦτο ἐκ τῶν ἠγεμόνων τῶν Τρώων (ἀδελφὸς τοῦ Ἀγχίσου). — 41. ardens] δηλ. ira. — ab arce] ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως (Περγάμου) ἠδύνατο ὁ Λαοκόων νὰ κατοπτέρωσιν τὴν παραλίαν καὶ τὴν θάλασσαν. — 42. et-procul] δηλ. dixit, ὅπερ παραλείπεται, ὅπως ἐμφανισθῆ τοῦ Λαοκόωντος ἡ σπουδῆ. Καὶ ἐν τῇ ἐφεξῆς προτάσει quae... insania ὑπονοεῖται τὸ p. est. Τὴν ταραχὴν τοῦ Λαοκόωντος ὑποδηλοῦσι καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐρωτήσεις. — sic notus] «τόσον ὀλίγον εἶναι γνωστός;» — 46. machina] ὁ ποιητὴς ἔχει ἐν νῷ τὴν εἰς τοὺς Ρωμαίους γνωστὴν πολιορκητικὴν μηχανήν, ἣτις ὑπερεῖχε τῶν τειχῶν τῆς πολιορκουμένης πόλεως καὶ ἐξ ἧς ἠδύναντο νὰ κατοπτέρωσι καὶ νὰ καταπηδῶσι ἐπὶ τὰ τείχη καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὴν πόλιν. — 47. urbi] δοτικὴ εἰς τὸ ventura. «in urbem». — 48. aliquis] alius quis — 49. ei] = etiam. — dona] δηλ. τοῖς θεοῖς. Ὁ στίχος παροιμιώδης.

50. validis ingentem] παρατῆρει τὴν θέσιν τῶν ἐπιθέτων ἀντιστοιχῶς πρὸς τὰ οὐσιαστικά. validis viribus (παρῆχησις) = magnis viribus. — 51. inque alvun] ἀκριβέστερος διορισμὸς τοῦ προηγούμε-

νου in latius. — [eri] = τοῦ ζῦου, ἐνταῦθα τοῦ ἔππου, ἀλλαχοῦ ἐπὶ τῆς ἐλάφου (Αἴν. XII, 489). — curvam compagibus] = curva compage lignorum contextam. — 52. stetit] «ἐμπαγὲν ἔστη». — 53. cavae] ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης πρὸς τὸ οὐσιαστικὸν cavernae (ἐτομολογ. σχῆμα. πρὸλ. sonitus sonans, anxius angor κτλ.). Κατὰ τινὰς τῶν ἐρμηνευτῶν τὸ cavae εἶναι κατηγορούμενον: insonuere cavae = insonuere quid cavum «κοῖλον ἤχησαν».

54. ἡ πλοκὴ τοῦ λόγου: si fata deum (=deorum) non laeva (=contraria) fuissent, si mens (δηλ. nostra) non laeva (=stulta) fuisset. — fata deum] «ἡ βούλησις τῶν θεῶν», αἱ ἐκ τῶν θεῶν ἀνάγκαι (Εὐρ. Φοίνισσ. 1763). — 55. impulerat] ἀντὶ τοῦ impulisset (ἐπὶ συμπεράσματος ὑποθέσεως ἀναλήθους). Διὰ τῆς ὀριστικῆς παρίσταται ἐμφαντικώτερον ἢ πράξις ὡς γενομένη. Τὸ δὲ foedare = lacere «αἰσχύνειν», λωδᾶσθαι, τ. ἔ. διασπᾶν καὶ διαλύειν τι ἐντέχνως πεποιημένον, ὡς ἐνταῦθα τὸν ἀφιερωμένον ἔππον. — 56. maneres] περιπαθῆς ἢ ἀπότομος τοῦ προσώπου ἀλλαγὴ (σχῆμα ἀποστροφῆς).

196. credita res δηλ. est = creditum rei est. Ἡ προσωπικὴ σύνταξις ἐν τῷ παθητικῷ (ego credor) τῶν ἀμεταβάτων ρημάτων ἀντὶ τῆς ἀπροσώπου (creditur mihi) εἶναι ἰδίᾳ τῶν ποιητῶν κατὰ ζῆλον ἑλληνικὸν (**ἐπιστεύθη τὸ πρᾶγμα**). — capti] = decepti sunt. — coactis] «ὑπὸ δακρῶν καταδεδιασμένων» ἤτοι προσπεποιημένων. — 197. Μνημονεύονται οἱ ἀνδρείοτατοι τῶν Ἑλλήνων, ὁ Διομήδης καὶ ὁ Ἀχιλλεύς, ὅστις καλεῖται Λαρισαῖος ἀπὸ τῆς ἐν Φθίᾳ **κρημασιῆς Λαρίσης**. — 198. anni decem] δηλ. ἡ δεκαετής διάρκεια τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου — mille] χρήσις στρογγύλου ἀριθμοῦ (**Ἀργείων στόλον χιλιοναῦταν**, Αἰσχόλος). Αἱ νῆες καθ' Ὅμηρον ἦσαν 1186.

199. hic] = tum. — aliud] ἀντὶ οὐσιαστικοῦ; «ἄλλο τι γεγονός». Τὸ δὲ multo σύναπτεται μετὰ τοῦ magis tremendum. — 200. improvida] = nihil providentia, necopinantia. — 201. ductus sorte] εὐγνωμονοῦντες οἱ Τρῶες ἐπὶ τῇ ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν σωτηρίᾳ ἀπεφάσισαν νὰ προσενέγκωσιν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς εἰς τὸν Ποσειδῶνα θυσίαν, πρὸς τοῦτο δ' ἐκληρώθη ἱερεὺς ὁ Λαοκόων. — 202. sollemnis ad aras] τ. ἔ. ἐπὶ τῶν βωμῶν, ἐφ' ὧν ἐτελοῦντο αἱ νενομισμένα κατ' ἔτος θυσίαι. — 203—204. gemini... angues] = duo angues. Οἱ δύο ὄφεις σπεύδουσιν οὕτως ἠνωμένοι, ὥστε νάποτελῶσι ζεῦγος (πρὸλ. κατωτέρω τὸ pariter). Παρατηρητέα ἡ θέσις τῶν ἐπιθέτων, gemini immensis, καὶ ἡ

τοῦ gemini ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ angues. — alta] ὡς οὐσιαστικὸν λαμβάνει καὶ ἐπιθετικὸν διορισμὸν τὸ tranquilla. — im-
mensis orbibus] οἱ ὑπερμεγέθεις ἕλιγμοὶ παριστώσιν ἐναργῶς τὰ πε-
λάγια σωματὰ τῶν δρακόντων. — 205. incumbunt] ἐμφανιστικὸν τοῦ
ραροῦ καὶ τοῦ πελωρίου ὄγκου τῶν δρακόντων. iubaε]. παρὰ τῶν
πολλῶν ἐπιστεύετο ὅτι οἱ ὄφεις φέρουσι λόφον. Πρὸς τὸ sanguineae,
πρὸλ. Ὅμ. Β, 305 **δράκων ἐπὶ νῶτα δαφουινός, σμερδαλέος**. — 208.
pone legit] «ὄπισθεν ἐπιφάσει» (τῆς θαλάσσης). — sinuatque] κατὰ
παράταξιν ἀντι μετοχῆς: sinuans.

209. sonitus sprumante salo] παρήχησις, πρὸλ. καὶ στ. 211. Ἐκ
τοῦ ἀκουομένου πατάγου γίνεται βαθμηδὸν ἐπαισθητὴ ἢ προσέγγισις τῶν
δρακόντων. — arva] = litora. — 210. ardentē oculos suffecti sanguine
et igni] «ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑφαίμους καὶ πυρῶδεις». Περὶ τῆς
συντάξεως πρὸλ. I, 228. — 211. lambebant] «ἔλειχον (οἱ δράκοντες
τὰ συρίζοντα στόματα». — vibrantibus] ἀμεταβάτως «διὰ τῶν ταχέως
παλλομένων γλωσσῶν» (vibrantibus = mobilibus). Ἡ γλώσσα τοῦ
ὄφεως ταχέως παλλομένη φαίνεται τριπλῆ. (στ. 475: trisulcis).

212. exsangues] «ὠχροὶ ἐκ τοῦ φόβου (pallidi, semianimi). —
agmine carto] «σταθερᾶ πορεία». — 215. implicat] = circumdat
spiris, ἐκάτερος δράκων περιελίσσεται ἓνα παιδα. — miserō artus] =
artus miserorum. — depascitur] = ἐπινέμεται, κατεσθίει (morsu con-
sumit, exhaurit.) — ipsum] δηλ. τὸν πατέρα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς
οἰούς. Τὸ δὲ post ἐπίρρημα. — auxilio] δοτικὴ τοῦ σκοποῦ. — 218
— 219. Ἡ δοτικὴ collo καὶ ἡ αἰτιατικὴ terga ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ cir-
cumdati (τμήσις), παθητικῆς μετοχῆς μετὰ σημασίας μέσης = cum
(angues) terga collo circumdedissent. — superant] ἀμεταβάτως
«ὑπερέχουσι».

220—222. simul. . . simul] «ἅμα μὲν. . . ἅμα δέ». — perfusus]
«κατακεχυμένος», βεθαμμένος τὰ στέμματα (περὶ τῆς συντάξεως πρὸλ.
I, 228). — atro] οὕτω καλεῖται ὁ ἰὸς τῶν ὄψεων ἅτε ἐπιφέρων τὸν θά-
νατον. — 223. qualis mugitus] δηλ. tollit. Ἄλλοι τῶν ἐρμηνευτῶν
ἐκδεχόμενοι τὸ mugitus ὡς ὀνομαστικὴν ἐνικὸν ὑπονοοῦσι τὸ ρ. est. —
224. et... excussit] κατὰ παράταξιν σύνταξις ἀντι τῆς καθ' ὑπόταξιν =
excussa incerta securi: «ἐκτινάξας τὸν ἀστοχῆσαντα πέλεκυν». —
225. at] = autem. Τὰ ἐφεξῆς συμβαίνουσι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λαο-
κόωντος, ὃν ὁ ποιητῆς ὑπονοεῖ ἤδη ἀποθανόντα. — delubra ad summa]

ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς ἔκειτο καθ' Ὅμηρον (Ζ. 297) ἐν πόλει ἀκρογ. — 226. saeva] = iratae Troianis, — 227. deae] τ. ἔ. τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς. Ἡ Ἀθηνᾶ παρίστατο ἔχουσα τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ἄκρου τῆς ἀσπίδος, ἣς τὸ ἕτερον ἄκρον ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ ὅτι οἱ ὄφεις καταφεύγουσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς εἶναι πιθανῶς τοῦ ποιητοῦ ἐπίνοια. Κατ' ἄλλον τινὰ ποιητὴν οἱ ὄφεις κατέδυσαν εἰς ἱερὸν *Ἀπόλλωνος Περγάμῃ ἐν ζαθέῃ*.

227. tremefacta] εἰς τὸ πρῶτον συναίσθημα τοῦ φόβου (212) ἐπακολουθεῖ νῦν τὸ ἰσχυρότερον συναίσθημα τοῦ ἱεροῦ τρόμου, διότι κατενόησαν ἤδη οἱ Τρῶες ὅτι οἱ δράκοντες ἐκείνοι ἐπέμψθησαν ὑπὸ τῆς ὀργισθείσης Ἀθηνᾶς. — 229. insinuat] ἄνευ τοῦ se. — scelus expendis] = sceleris poenas persolvisse, «ἔδωκε δίκην τῆς ἀσεβείας». — merenten] ἐπαξίως. — 230—231. qui laeserit... intorserit] ἀναφορικαὶ αἰτιολογ. προτάσεις. — robur] τ. ἔ. τὸν δούρειον ἵππον, ὅστις ὡς ἀφιερῶθεις τῇ Ἀθηνᾷ καλεῖται sacrum. — tergo] δοτ. πῶιαις (πρβλ. στ. 51 in latus). — 232. — ad sedes] δηλ. divae, πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ναόν.

234. dividimus muros] ἐπειδὴ αἱ τῆς πόλεως πύλαι χαμηλαὶ οὔσαι ἐκάλυτον τὴν δι' αὐτῶν διάβασιν τοῦ ἵππου, οἱ Τρῶες διέβρηξαν τὸ τὰς πύλας ὑπερθεν ἐπικαλύπτον μέρος τῶν τειχῶν καὶ οὕτως ἀνέφξαν τὰ ὀχυρώματα (moenia pandimus), ὥστε νὰ ἐκτεθῇ ἡ πόλις εἰς τὴν ἔφοδον τῶν πολεμίων. — 235—236. rotarum lapsus] = rotas labentes. — stuprea vincula] «στοπεῖους δεσμούς», τ. ἔ. σχοινίον (funem, 239). — collo] δοτικῆ, «περὶ τὸν λαιμὸν τοῦ ἵππου». — 237. fatalis machina] «ἡ μοιραία μηχανή», τ. ἔ. ὁ δούρειος ἵππος. — 238. feta armis] = plema armorum (= militum armorum). (Εὐριπ. Τρωαδ. 11 *ἐγκύμονα ἵππον τευχέων*). — 239. sacra] δηλ. carmina. — 240. minans] περὶ τοῦ ὕψους τοῦ ἵππου. — mediae urbi] εἰς τὸ illabitur. — 242. divom] = deorum. Καλεῖται divom domus ἡ Ἴλιος διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ πολλοὺς ναοὺς (πρβλ. Ὅμ. Ἴλιος 197).

242—243. in limine substiti] τὸ προσπατεῖν πρὸς τὸ κατώφλιον κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν οἰκίαν ἢ κατὰ τὴν ἔξοδον ἐθεωρεῖτο κακὸς οἰωνός. — 244. immemore] δηλ. ominis. τ. ἔ. χωρὶς νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὸν κακὸν οἰωνόν. — 245. infelix] ἐνεργητικῶς «τὸ ἀπαίσιον». — 246. tunc etiam] «καὶ τότε», ὅπως δηλ. καὶ ἄλλοτε. — fatis] δοτικῆ = ad fata canenda. — Cassandra] ἡ εὐειδεστάτη

των θυγατέρων τοῦ Πριάμου, ἣς ἐρασθεὶς ὁ Ἀπόλλων ἐδίδασκε τὴν προφητικὴν τέχνην ἐπὶ τῷ ὄρφ, ὅπως αὐτὴ ἀνταποκριθῆ ἑκείνῳ πρὸς τὸν ἔρωτα αὐτοῦ· ἀλλ' ἀθετήσασα τὸν ὄρον ἡ Κασσάνδρα κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ νὰ προφητεύῃ τὰ ληθῆ χωρὶς νὰ πιστεύηται.—247. ora non credita)—ora quibus non credebatur, περὶ τῆς συντάξεως πρὸβλ. στ. 176. Τὸ δὲ Teucris—a Teucris—248. quibus esset] ἀναφορ. πρότασις αἰτιολ. τοῦ miseri.— 249. velamus] διὰ στεφάνων καὶ φυλλωμάτων ἐκοσμοῦντο τῶν ναῶν αἱ θύραι, ὡσάκις ἐτελοῦντο ἑορταὶ ἢ ἐξέδηλοῦτο χαρά τις.

250. caelum] κατὰ τὴν δοξασίαν τῶν ἀρχαίων ἡ οὐρανία σφαῖρα διήνυεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὅλον τὸν κύκλον. Διανυθέντος τοῦ ἡμίσεος κύκλου, πρὸς δυσμὰς μὲν ὁ ἥλιος ἐβυθίζετο εἰς τὴν θάλασσαν, πρὸς ἀνατολὰς δὲ ἀνεδύετο ἡ νύξ ἀπὸ τῆς θαλάσσης· διανυθέντος δὲ τοῦ ἐτέρου ἡμίσεος κύκλου, πρὸς δυσμὰς μὲν ἐβυθίζετο εἰς τὴν θάλασσαν ἡ νύξ, πρὸς ἀνατολὰς δὲ ἀνεδύετο ὁ ἥλιος. Κατὰ ταῦτο τὸ Oceano εἶναι ἀφαιρετική, «ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ», τὸ δὲ ruit=surgit «ἀνορθοῦται». Καταλήγων δὲ ὁ στίχος εἰς μονοσύλλαβον λέξιν εἶναι γραφικώτατος τῆς ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀνόδου τῆς νυκτὸς (πρὸβλ. I, 105).— 252. fusi per moenia]=prostrati per urbem, «ἐξήπλωμένοι ἀνά τὴν πόλιν», ἦτις διὰ τοῦτο κατωτέρω (265) λέγεται somno vinoque sepulta.— 253. sopor] «βαθὺς ὕπνος».— fessos] ὑπὸ τῶν κόπων τῆς ἡμέρας εἶναι κατὰ τὴν νόκτα κεκμηκότα τοῦ σώματος τὰ μέλη.

254. instructis navibus] ταῖς ναυσὶν ἐν τάξει πλεούσαις.— 255. tacitae silentia] ὁ πλεονασμὸς προέρχεται ἐκ τῆς γνωστῆς τοῦ ποιητοῦ τάσεως, ὅπως ἀποτελέσῃ τὴν ἀσμενιστὴν αὐτῷ ἀντιστοιχίαν τῶν δύο ἐπιθέτων (tacitae amica) πρὸς τὰ δύο οὐσιαστικά (silentia lunae). Συνήθης εἶναι ἡ φράσις silentium noctis ἢ nox tacita, silens, taciturna ὁ δὲ Βεργίλιος τολμηρότερον εἶπε silentia lunae. Λέγεται ἡ σιγὴ τῆς σελήνης amica (εὐνοϊκὴ, συνεργός), διότι ἐν σεληνοφεγγεῖ νυκτὶ ἠδύναντο εὐχερέστερον οἱ Ἕλληνες νὰ προσορμισθῶσιν εἰς τὰς ἀγκὰς τῆς Τροίας. Ἀκολουθεῖ δ' ὁ ποιητὴς τὴν μεθ' Ὀμηρον παράδοσιν, καθ' ἣν ἡ Ἰλίου ἄλωσις ἐγένετο ἐν πανσελήνῳ (Νύξ μὲν ἔην, λαμπρὰ δ' ἐπέτελλε σελήνη, Λέσχης ἐν μικρᾷ Ἰλιάδι).— 256 flammas] ὁ ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος ἀρθεὶς πυρὸς ἦτο πρὸς τὸν Σίνωνα σημεῖον, ὅπως ἐξαγάγῃ ἐκ τοῦ Ἰππου τοὺς ἐγκλεισμένους.

257. extulerat. . . laxat] παρατηρητέα ἢ πρὸς ἀλλήλας χρονικὴ

σχέσις τῶν κατὰ παράταξιν συνδεομένων προτάσεων τὸ μὲν *ibat* (στ. 254) ἐμφαίνει πρᾶξιν οὔπω τελεσθεῖσαν κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ *extulerat* δηλούμενον χρονικὸν σημεῖον. τὸ δὲ *extulerat* τὴν πρᾶξιν τετελεσμένην ὡς πρὸς τὸ *laxat*. Μεταβαλλομένης τῆς παρατάξεως εἰς ὑπόταξιν προκόπτει ἡ φράσις: *iam ibat... cum Sinon, postquam extulit, laxat*. Καὶ ἡ σύνδεσις *Danaos et pinea laxat claustra* εἶναι παρατακτικὴ (μετὰ ζεύγματος), ἐνῶ κυρίως τὸ δεύτερον μέρος δηλοῖ πρᾶξιν προτέραν: χαλάσας ὁ Σ. τὰ ξύλινα κλειθρα ἐξάγει τοὺς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ ἔμπου ἐγκλεισμένου Δαναοῦς—*se promuit*] πρβλ. Ὀμ. θ. 515 *ἰππόθεν ἐκχύμενοι κοῖλον λόχον ἐκπρολιπόντες*.

265. *urbem*] ἡ ἐν τῷ δοκίμῳ περὶ λόγῳ σύνταξις εἶναι *invado in urbem*, ἡ δὲ μεθ' ἀπλῆς αἰτιατικῆς εἶναι ἰδία μάλιστα τῶν ποιητῶν. 267. *conscia*] = *quae rem cognitam habebant, coniurata*. — *iungunt* δηλ. *sibi*.

268. *prima quies*] = *primus somnus*. — *mortalibus aegris*] *δειλοῖσι βροτοῖσι* (Ὀμηρος) κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς *μάκαρας θεοῦς*. — 268—270. *tempus erat... ecce*] κατὰ παράταξιν ἀσύνδετος ἐκφορά, πρβλ. I, 34. — *domo*] ἀφαιρετ. ὀργανικῆ. — 270—273]. ἡ τοῦ λόγου πλοκή: *maestissimus Hector, raptatus bigis* (διὰ τῆς συνωρίδος τοῦ Ἀχιλλέως) *aterque cruento pulvere perque pedes traiectus lora tumentes, ut quondam, visus est adesse mihi largosque effundere fletus*. Ἐπὶ τῆς προτάσεως *ut quondam νοητέον* πάλιν *visus est raptatus* κτλ. «μοὶ ἐφάνη ὅτι εἶδον παρ' ἐμοὶ τὸν Ἔκτορα, ὅποιον εἶδον αὐτὸν ἄλλοτὲ ποτε ἐλκυσθέντα κτλ.» — 273. *traiectus lora*] ἐλληνίζουσα σύνταξις ἀντὶ τοῦ *traiectis per pedes loris* ἢ *habens p. p. lora traiecta* (πρβλ. I, 228). Λέγων ὁ ποιητῆς *pedes tumentes* ἔχει ἐν νῷ τὴν παράδοσιν, καθ' ἣν ὁ Ἀχιλλεὺς ἐλκυσσε προσδέσας εἰς τὸ ἄρμα τὸν Ἔκτορα ἔτι ζῶντα (πρβλ. Σοφ. Αἴαντ. 1029 κ. ἐ. Ἔκτωρ μὲν... ζωσιῆρι περισθεις ἐξ ἀντύγων ἐκνάπτει αἰέν, ἔστ' ἀπέφυξεν βίον). Διότι, ἐὰν ὁ Ἔκτωρ ἦτο νεκρὸς, ὡς ὁ Ὀμηρὸς περιγράφει (X, 395 κ.ἐ.), δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνωσιν οἰδαλέοι οἱ πόδες αὐτοῦ.

274. *quantum mutatus ab illo*] = *quantum mutatione facta diversus ab illo*. — 275. *qui*] = *qualis*. — *redit*] [ιστορικὸς ἐνεστώσως ἐν ἀναφορ. προτάσει πρὸς δῆλωσιν παρελθόντος γεγονότος, οὗ ἡ μνήμη διασώζεται ἔτι ζωηρὰ ἐν τῇ ψυχῇ. — *exuvias indutus*] τὰ ἀπὸ τοῦ

νεκροῦ τοῦ Πατρόκλου συληθέντα ὄπλα τοῦ Ἀχιλλέως (Ὅμ. P. 104 δ δ' ἄμβροτα τεύχη δύνεν Πηλεΐδew Ἀχιλλῆος). —276 puppibus] δοτικῆ=īn puppes. Ὁ παρὰ τὰς ναῦς τῶν Ἀχαιῶν ἀγῶν περιγράφεται ἐν Ἰλ. P. πρὸλ. αὐτ. Π. 122 τοὶ δ' ἔμβalon ἀνάματον πῦρ νηῖ θοῇ. —277—279. squalentem barbam gerens] ἐπεξήγησις τοῦ quantum mutatus. —ultra] σὺναπτε μετὰ τοῦ compellare : «ἐδόκουν (videbar, δηλ. mihi) πρότερος προσαγορεύειν». —flens ipse] «κλαίων καὶ ἐγὼ αὐτός», ὅπως δηλ. καὶ ὁ Ἔκτωρ (271).

281. lux]=salus, πρὸλ. Ὅμ. φῶς. —Teucrum]=Teucrorum. —283. exspectate] καθ' ἑξίν πρὸς τὴν κληρικὴν Hector ἀντι νὰ ἐξενεχθῆ κατ' ὀνομαστικὴν : exspectatus. —285. ut... aspiciam] «πῶς» (τ. ἔ. μετὰ τίνος ἐκ χαρᾶς καὶ λύπης ἀναμείκτου συναισθήματος) σὲ παρατηροῦμεν. —287. ille mihi] δηλ. respondet. — nec ne... moratur] «οὐδὲ κατέχει με μάταια ἐρωτῶντα», τ. ἔ. οὐδὲ προσέχει εἰς τὰς ματαίας ἐρωτήσεις μου.

289. fuge] ποιῶν ὁ Βεργίλιος τὸν μέγαν Ἔκτορα προτρέποντα εἰς φυγὴν τὸν Αἰνεϊαν ἐπιζητεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν φυγὴν τούτου. —his flammis] λέγων ταῦτα ὁ Ἔκτωρ δεικνύει διὰ τοῦ δακτύλου. —290. ruī] Ὅμ. N. 772 ὤλετο πᾶσα κατ' ἄκρης Ἴλιος αἰπεινή. —291. sat... datum] ἱκανὰ ἐπράχθησαν, ἱκανοὶ ἀγῶνες ἐγένοντο ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ Πριάμου. —292. etiam ha] «βεβαίως διὰ τῆςδε» τ. ἔ. διὰ τῆς ἐμῆς χειρός. —293. sacra] δηλ. sua, ἐκ τοῦ ἐπομένου suos, sacra δὲ εἶναι τὰ ἐν στ. 296—297 ἀναφερόμενα : vittas... Vestam... ignem. —Penates] ἐνταῦθα οἱ Penates publici. τ. ἔ. ἐφέστιοι θεοὶ τῆς ὕλης πόλεως ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς penates privatos (domesticos), τοὺς προστάτας παντὸς οἴκου. —294. comites fatorum] ἀκολούθους τῶν περιπλανήσεων καὶ περιπετειῶν, ἃς ἡ εἰμαρμένη προορίζει εἰς σέ. —295]. ἡ πλοκὴ τοῦ λόγου : quae (iproenia), ponto mererrato, statues magna, «ἄτινα μετὰ μακρὰς ἐν τῷ πόντῳ περιπλανήσεις θὰ ἰδρῶσης ἐνδοξα».

296. sic ait, et... effert] «ταῦτα λέγων ἐξάγει», παρατακτικὴ ἢ σύνταξις (στ. 208). Vittas καὶ aeternum ignem ἀπῆται ἡ τῆς Ἑστίας λατρεία, ἣτις στενωῶς συνήπτετο πρὸς τὴν λατρείαν τῶν ἐφεστίων θεῶν (Penates). Τὸ δὲ ἄσβετον πῦρ ἦτο σύμβολον τῆς αἰωνιότητος τῆς πόλεως. —297. effert] βραχυλογικῶς ἀντὶ τοῦ per somnum mihi efferre videtur. —adytis penetralibus] «ἐκ τῶν ἐνδομύχων ἀδύτων». Τὸ Γραταιάτου, Ἀνθολογία ἐκ τῆς Βεργιλίου Αἰνιάδος. Ἔκδ. δ'. 7

penetralibus ἐπιθετον. "Αδυνα κυρίως ἐλέγχετο τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ, ὅπου οὐδεὶς ἄλλος ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ πλὴν τῶν ἱερέων.

298. diverso luctu] «ἡ πόλις ἀναταράσσεται πολλαχοῦ ὑπὲρ τοῦ θρήνου», diverso = in diversis partibus. — 299. secreta... obtecta] «ἀποκεχωρισμένη.. ἐπικεκαλυμμένη», αἱ μετοχαὶ ὡς κατηγορούμενα, τὸ δὲ recessit (= ἔκειτο ἐν ἀφεστῶσι τόπῳ) ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ κοινοῦ καὶ τετριμμένου fuit. — 301. clarescunt] = clare audiuntur. — ingruit] ἐπισκῆπτει, ἐπιπίπτει ἀπειλητικός. — 302 summi fastigia] πλεονασμός. — 303. ascensu supero] = ascendo. — arrectis auribus adsto] δηλωτικὰ ταῦτα τῆς ἐκπλήξεως καὶ ἀγωνίας τοῦ λέγοντος. — 304. Τὸ κοινὸν σημεῖον τῆς παρομοιώσεως κεῖται ἐν τῷ stupet inscius. Κανονικῶς θὰ εἶχεν ἡ παρομοίωσις ἐκφερομέ.η οὕτω: stupeo inscius (δηλ. causae), veluti stupet inscius pastor, cum in segetem flammam κτλ. Ὁ Αἰνεῖας ἀκούων τὸν πάταγον τῶν ὅπλων παραβάλλεται πρὸς ποιμένα ἀκούοντα τὸν πάταγον χειμάρρου ἢ βλέποντα καιόμενον λῆρον ἀμφότεροι ἀδυνατοῦσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ νοήσωσι τί συμβαίνει. Πρὸς τὴν παρομοίωσιν πρβλ. Ὁμ. Δ 452, Λ 155. — austris] = ventis.

305. montano flumine] ἀφαιρ. αἰτιολογικῆ τοῦ rapidos «ἔνεκα τοῦ ἀπὸ τῶν ὄρεων καταφερομένου ρεύματος». — 306. sternit... labores] «καταβάλλει», καταπλημμυρεῖ, Ὁμ. Ξ, 392 μινύθει δέ τε ἔργ' ἀνθρώπων. — sata laeta] «τὰ εὐθαλῆ λήϊα». — [307. praecipites] κατηγορούμενον. — 308. accipiens] = audiens. — 309 manifesta fides] «φανερὰ ἡ ἀλήθεια», ἡ πραγματικότης, τ. ἔ. ἡ ἄλωσις τῆς πύλεως. fides κυρίως = ἡ πίστις, ἡ βεβαιότης εἶτα δὲ τὰ πράγματα, περὶ ὧν τις γίνεται βεβαιός, — 310 Deiphobi] σὺναπτε μετὰ τοῦ domus. Ὁ Δηΐφοβος ἦτο υἱὸς τοῦ Πριάμου καὶ τῆς Ἐκάδης· μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πάριδος λαβὼν γυναῖκα τὴν Ἐλένην παρεδόθη ὑπ' αὐτῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας. — dedit ruinam] = gruit, «κατεκρημνίσθη». — 312. Ucalegon] «ἡ οἰκία τοῦ Οὐκαλέγοντος», ἐνὸς τῶν προκρίτων Τρώων. — Sigea freta] ἡ θάλασσα ἡ παρὰ τὸ Σίγειον, ἀκρωτήριον τῆς Τρωϊκῆς χώρας. — lata] κατηγορούμενον = late.

314. amens] «ἐκφρων», ἐκτός ἐμυτοῦ ὦν. — nec sat rationis] δηλ. est, «χωρὶς νὰ συλλογισθῶ τί θὰ μὲ ὠφέλουν τὰ ὄπλα». — in armis] capiendis, ἐκ τοῦ προηγούμενου capio. — 315. glomerare manum] δηλ. militum «νὰ συναθροίσω δύναμιν ἀνδρῶν», (πρβλ. τὸ ἐπό-

μενον sociis).—bello] δοτικῆ=ad bellum.—316. animi] ὁ πληθυντικὸς ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ.—pulchrum] ἡ πλοκὴ τοῦ λόγου: succurrit] (nihil=παρίσταται μοι, ἐπέρχεται μοι εἰς τὸν νοῦν) pulchrum (esse) uori.

318. Panthus] Πάνθους ἐκ τοῦ Πάνθους, ἐξ οὗ κληρικὴ κατωτέρω Panthu (=Πάνθοε-ου). Ἦτο εἷς τῶν περὶ τὸν Πρίαμον προκρίτων Τρώων, πατὴρ τριῶν μαχητῶν, ὧν ὁ εἷς, ὁ Πολυδάμας, σφάζεται ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος (Ὀμ. Ο, 522). Ἐντεῦθεν ὀρμώμενοι οἱ μεταγενέστεροι, οὓς ἀκολουθεῖ ὁ Βεργίλιος, παρέστησαν τὸν Πάνθου ὡς ἱερέα τοῦ Ἀπόλλωνος.—319. arcis Phoebique]=Phoebί, cuius templum in arce erat.—320. sacra] στ. 294.—deos] δηλ. τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀπόλλωνος, οὗ ἦτο ἱερεὺς. Νοητέον δὲ κατ' ἀναλογίαν τὸ ρ. portat (ζεύγμα) ἐκ τοῦ ἐπομένου trahit, ὅτερ εὐαρμοστει μόνον εἰς τὸ nepotem.—321. ad limina] δηλ. mea, «πρὸς τὸν ἐμὸν οἶκον», ὅστις ἔκειτο μακρὰν ἐν χώρῳ ἀσφαλεῖ, ἔνθα ἠδύνατο νὰ σωθῶσι τὰ ἱερά.—322. res summa]=rerum summa, «πῶς ἔχει ὁ περὶ τῶν ὄλων ἀγῶν».—quam prendimus arcem?] «τίνα ἀκρόπολιν καταλαμβάνομεν;», ἧτοι πρόκειται νὰ καταλάβωμεν. Μιᾶς οὔτης τῆς ἀκροπόλεως, βλέπων ὁ Αἰνείας ἔκειθεν τὸν Πάνθου κατερχόμενον μετὰ τῶν ἱερῶν, συμπεραίνει, ὅτι αὕτη ἀπώλετο καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐρωτᾷ μετ' ἀπορίας, ποῦ καταφυγόντες οἱ Τρῶες θάγωνισθῶσι τῶν περὶ τὸν ὄλων ἀγῶνα.—324—325. summa]=uitima, πρὸλ. Ὀμ. Ζ, 448 ἔσσεται ἡμαρ, οὗ ἂν ποί' δλώλη Ἰλιος ἱρή κτλ.—ineluctabile] «δυσπάλαιστος», πρὸλ. Εὐριπίδου Ἀλκυστιν 802 Τύχα, τύχα δυσπάλαιστος ἦκει.—fuimus]=οὐκέτι ἐσμὲν, ἀπωλόμεθα, πρὸλ. Εὐριπ. Τρωάδα 585 πρὶν ποί' ἡμεν, βέβαν' ὄλβος, βέβανε Τροίη.—326. Argos =ad Danaos, ἡ πόλις ἀντὶ τοῦ λαοῦ.

347 confertos] «ἀθρόους» (ὄμ. ἀολλέας).—audere]=audacia ferri, audentes inruere.—348. super]=insuper, praeterea, ὅπως δηλ. ἐποτρύνω ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς (στ. 355).—his] δηλ. verbis, ἀφαιρ. ὄργαν. Ἄλλοι ἐκδέχονται τὸ super his προθετικὸν διορισμὸν «πρὸς τούτοις» —348. fortissima frustra pectora] παράθεσις: qui frustra fortissimi estis, τ. ἔ. ὧν ἡ ἀνδρεία δὲν δύναται πλέον νὰ σώσῃ τὴν κινδονεύουσαν πόλιν.—349. audendi extrema] τοῦ τολμῆσαι τὰ ἔσχατα. Τὸ audendi ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ cupido (est).—certa sequi] ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ videtis «βλέπετε ὅτι ἐπιδιώκετε τὰ βέβαια», τ. ἔ.

ἐὰν θελήτε τὰ ἔσχατα νὰ τολμήσητε, εἶναι εἰς ἡμᾶς φανερόν τὸ ἄφρευκτον τοῦτου ἐπακολούθημα, τ. ἔ. ἡ δόξα θάνατος. Τοῦτο ἐρμηνεύεται διὰ τῆς ἐφεξῆς πλαγίως ἐρωτήσεως, ἐπίσης ἐκ τοῦ videtis ἐξαρτωμένης. quae sit rebus fortuna «πόσον κρίσιμος εἶναι ἡ τῶν πραγμάτων κατάστασις». Τὸ δὲ κρίσιμον τῆς καταστάσεως δηλοῦται διὰ τῶν ἐπομένων (excessere... di, quibus κτλ.) Διὰ δὲ τοῦ succurritis... moriamur (352 — 353) ἀναλαμβάνεται αὐθις ἡ πλατυτέρα ἐξήγησις τοῦ certa sequi: «βοηθεῖτε πόλιν ἐμπιπραμένην, ἃς ἀποθάνωμεν», τ. ἔ. δὲν ἔχομεν πλεόν ἢ ἀποθάνωμεν. Οἷον δὲ κατακλείεις⁵ καὶ σύνοψις τοῦ ὅλου λόγου τοῦ Αἰνείου ἐπιφέρεται ὁ παροιμιώδης στίχος: una salus victis κτλ. (354), οὗ ὁ νοῦς: Ὁ ἡττημένος, ὁ ἐλπίζων ἔτι σῴτηριαν, δυσὶν θάτερον, ἢ τρέπεται εἰς φυγὴν ἢ ὑποκύπτει⁶ εἰς τὴν ἀντίπαλον, ἀλλ' οὐδέτερον τούτων εἰς ἡμᾶς ἐπιτρέπεται, ὥστε οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται ἢ ὁ θάνατος. Τὸ una salus victis ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ quae sit rebus fortuna, τὸ δὲ nullam sperare salutem πρὸς τὸ certa sequi.—311. excessere] ἐκ πύλεως, κινδυνευούσης ὑπὸ τῶν πολεμίων νὰ κυριευθῇ, ἔφρευγον κατὰ τῆ δόξαν τῶν ἀρχαίων οἱ θεοί.—253. n. oriamur et ruamus] παρατακτικὴ ἐκφορὰ—moriāmur ruentes.

355. Furor additus] est. Εἰς τὴν τόλμην (347) προσετέθη ἡ μανία.—lupi ceu]. Ὀμ. II, 352, ὡς δὲ λύκοι ἄρνευσιν ἐπέχραον ἢ ἐρίφοισι σίνται.—356. in nebula = in nocte.—improba] Ὀμ. σ. 53 κέ. γαστήρ κακοεργός.—exegit] δηλ. ἐκ τῶν φωλεῶν.—caecos] καταγοργύμενον, «τυφλοὺς πρὸς πάντα κίνδυνον».—359. mediae tenemus urbis iter] «τρέπομεθα τὴν δὲδὸν τὴν εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ἄγουσαν».—360. cavā umbrā] «κοίλη [σκιά]», τ. ἔ. σκία περικαλυπτούση ἡμᾶς.—circumvola] περι τῆς νυκτὸς ὡς πτηνοῦ πρβλ. στ. 250.—362. lacrimis aequare labores] «νὰ ἰσώσῃ τοὺς πόνους τοῖς δακρύοις», νὰ δακρύσῃ ἀξίως τῶν πόνων καὶ τῶν συμφορῶν.—364. inestia] «ἀδρανῆ», τ. ἔ. ἀδυνατοῦντα νὰ προβάλωσιν ἀνίστασιν, ἀπόλεμα, ἤτοι γέροντες, παῖδες καὶ γυναῖκες, πρὸς οὓς κατωτέρω ἀντιτίθενται οἱ θανάτῳ διὰ τὴν ἀνίστασιν αὐτῶν⁷ τιμωρηθέντες, τ. ἔ. οἱ φονευθέντες (poenas dant sanguine = caeduntur).—quondam] «ἐνίστε» (= aliquando, interdum)—368. crudelis luctus] ὁμηρ. ὀλοὸς γόος.—pavor] τὸ φωνῆεν τῆς ληγούσης μακρὸν⁸ ἐν τῇ τομῇ⁹ τοῦ στίχου.—369. plurima] ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ¹⁰ ubique, «πανταχοῦ ἐμφανίζεται ὁ θάνατος», τ. ἔ. πανταχοῦ πτώματα.

374. Androgeo-] πρόσωπον ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ πεπλατυμέ.ον. — of-
fert] se. — 372. ultro[«πρότερος» (279).—373. nam quae]=quae-
nam, «τίς ἄρά γε». — moratur] δηλ. vos. — sera segnitie] παρή-
χης, «βραδὺς ὄκνος», τ. ἔ. ὄκνος ποιῶν ὑμᾶς βραδεῖς. — 374. ra-
piunt feruntque] «ἄγουσι καὶ φέρουσι». — 375. nunc primum] =
nunc demum «νῦν μάλιστα». — 377. sensit delapsus] ἡ σύνταξις κατὰ
ζηλον ἑλληρικόν, «ἤθετο ἐμπεσών». Ἐν τῷ περὶ λόγῳ ἀντι με-
τοχῆς ὀφείλει νῆκολουθήτη ἀπαρέμρατον se de'apsum esse. — 378.
retro repressit] πλεονασμός. — pedem cum voce] = pedem et vo-
cem. — 479. aspris] = asperis (συγκοπή). — veluti qui] Ὅμ. Γ. 33,
ὡς δ' ὅτε τις τε δράκοντα ἰδὼν παλίνορσος ἀπέστη οὔρεος ἐν
βήσσης, ὑπὸ τε τρόμος ἔλαβε γυῖα, ἅψ τ' ἀνεχώρησεν, ὄχρος
τέ μιν εἶλε πορειάς. — 380. humi nitens] «ἐπεριδόμενος ἐπὶ τῆς
γῆς». ἐπεριδων τοὺς πόδας ἐπὶ τῆς γῆς, βαδίζων. Γραφικώτατος ὁ
στίχος, οὗ τὸ μὲν πρῶτον ἡμιστίχιον περιστεῖ κάλλιστα τὸν πόδα τοῦ
ὄδοιπόρου πατοῦντα ἐπὶ τοῦ δράκοντος, τὸ δὲ δεύτερον διὰ τῶν συνε-
χῶν δακτύλων καὶ τῆς παρηχῆσεως τὴν ταχῆϊαν αὐτοῦ φυγὴν (tie-
pidusque repente refugit). — 381. iras] = iratum caput, «ὀρθοῦντα
ὀργίλην κεφαλὴν», ἐν ὀργῇ ὀρθούμενον. — colla tumentem] «οἰδαν ὀμε-
νον κατὰ τὸν λαιμόν». — 382. abibat] «ἐπειράτο νὰ φύγῃ». — 381. den-
siset] = et densis armis (ἀφαιρετ. ὄργαν.) «καὶ πικνωσάντες τὰ ὄπλα»,
ἤτοι τὴν τάξιν (denso agmine). — circumfundimur] αὐτοπαθές, περι-
χεόμεθα», τ. ἔ. περικυκλοῦμεν τοὺς πολεμίους ἀθρόοι. — 385. adspirat]
= favet. — primo labori] «τῷ πρώτῳ ἀγῶνι».

472. in vitis dis] δοικὴ εἰς τὸ fidere, «φεῖ! οὐδεμίαν εἶναι πρέ-
πον νὰ ἔχη τις πίστιν εἰς τοὺς δυσμενεῖς θεούς». Ταῦτα λέγονται
ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐν στ. 385. — 403. passis crinibus] = λυσί-
κομος. — 404. a templo adytisque] = ab adytis templi. Ὁ ναός,
εἰς ὃν εἶχε καταφύγει ἡ Κασσάνδρα, ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως.
— 405. tendens lumina] τὸ tendere κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν χειρῶν
ἀλλὰ μὴ δυναμένη ἡ Κ. νάνατείνῃ τὰ χεῖρας, αἴρει τοὺς ὀφθαλμούς.
Παράτηρει τὴν ἐπικναφορὰν τοῦ lumina. — 406. arcebant] = coerce-
bant, continebant. — 407. speciem] τὴν ὄψιν, τὸ θέαμα. — furiata nente]
«ὡ τὴν ψυχὴν μαινομένην ἔχων Κόροιβος» διὰ τὸν πρὸς τὴν Κασσάν-
δραν ἔρωτα αὐτοῦ. Ὁ Κόροιβος ἐστῆλθε πρὸς βοήθειαν τῶν Τρώων παρὰ
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Μύγδονος, βασιλέως τῆς Φρυγίας. — 408. periturus]

«ἀποθανούμενος», συνεφώνησε μετὰ τοῦ ὑποκειμένου, οὐχὶ μετὰ τοῦ ἀντικειμένου sese πρὸς ἀπυφύγην τοῦ ὁμοιοκαταλήκτου-um (medium perituum). — 409 densis amicis] πρὸλ. στ. 383. Οἱ Ἕλληνες, καθ' ὧν ἐπιπίπτουσι πυκνωθέντες οἱ περὶ τὸν Αἰνεΐαν, παρίστανται κατ' ἀρχὰς διασκορπιζόμενοι ἀνά τὴν πόλιν, ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν νὰ ποσπιοθῇ ἀπ' αὐτῶν ἡ Κασσάνδρα, κατόπιν δὲ συναθροίζονται πυκνότεροι (collecti, 414. — 410. delubri] τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθῆναι. — 411. telis nostrorum obruimur] «κατακαλυπτόμεθα ὑπὸ τῶν βελῶν τῶν ἡμετέρων», ἅπερ εἶναι τραγικὸν ἐπακολούθημα τοῦ τεχνάσματος τοῦ Κοροΐδου. Τὸ φωνῆεν τῆς ληγούσης τοῦ obruimur ἐν τῇ τομῇ μηχύνεται. — 412. facie... errore] ἀφαιρετικαὶ τοῦ αἰτίου, τὸ δὲ facie = species, forma.

413. tum] «εἶτα δέ», μετὰ τὸ primum (στ. 410.). Κατὰ τοῦ Αἰνεΐου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν γίνονται τρεῖς ἔφοδοι: 1) ὑπὸ τῶν Τρώων αὐτῶν μὴ ἀναγνωρισάντων τούτους (410 — 412), 2) ὑπὸ τοῦ Αἴαντος καὶ λοιπῶν Ἀχαιῶν, οἵτινες ἀγανακτοῦντες εἶδον τὴν Κασσάνδραν ἐξαρπαγείσαν (413—419), καὶ 3) ὑπὸ τῶν πρότερον διασκορπισθέντων Ἑλλήνων, οἵτινες πρῶτοι ἀναγνωρίζουσι τὴν ἀπάτην (420 — 423). — gemitu atque ereptae virginis ira] = cum gement atque ob ereptam virgirem irascerentur. — 414. Αἴαχ] ὁ υἱὸς τοῦ Ὀϊλέως. — 416. rupto turbine] = ubi turbo se irorupit «ἐκτραγέντος τυφῶνος». — quondam] στ. 367. Ὡς πρὸς τὴν παρομοίωσιν πρὸλ. Ὀμ. Π. 765: ὡς δ' Εὐρὸς τε Νότος τ' ἐριδαίνετον ἀλλήλουιν... ὡς Τρώες καὶ Ἀχαιοὶ ἐπ' ἀλλήλοιοι θερόντες δῆουν. — 417. laetus eoīs equis] «ἀγαλλόμενος ἐπὶ τοῖς ἡφίοις ἵπποις» τ. ἔ. ἐποχοῦμενος ἐπὶ ἡφίων ἵππων. Τὸ μὲν eoīs, διότι ὁ Εὐρὸς πνέει ἐξ ἀνατολῶν τὸ δὲ equis, διότι οἱ ἄνεμοι παρίστανται ἐλαύνοντες ἐπὶ συνωρίδος. — stridunt] ὁ τύπος stridēre ἀρχαϊκὸς καὶ ὁ μόνος παρὰ Βεργιλίῳ ἀπαντῶν ἀντὶ τοῦ συνήθους stridēre

419. Nereus] ὁ Νηρεΐδης, ἀρχαῖος θαλάσσιος θεός, υἱὸς τοῦ Πόντου καὶ τῆς Γαίας, προφητεῶν τὸ μέλλον, παρίσταται ἐνταῦθα διὰ τῆς τριαίνης ἐξεγείρων τὰ ὕδατα, ἧτις εἰς μόνον τὸν Ποσειδῶνα ἀνήκεν ἀλλ' ἐπὶ ἀγγελιογραφῶν βλέπομεν καὶ τὸν Νηρέα φέροντα τριαίνην.

410. si quos] = quoscumque. — obscura nocte per umbram] = per umbram obscurae noctis. — 422. primi] πρὸλ. στ. 412. — mentita] ἀνήκει καὶ εἰς τὸ clipeos «ἀναγνωρίζουσι τὰς ἀπατηλὰς ἀσπίδας

καὶ τὰ ἀπατηλὰ ὄπλα», τ. ἔ. ὅτι οἱ φέροντες αὐτὰ δὲν ἦσαν Ἕλληνες. —423. atque ora... signant] συνδέεται παρατακτικῶς πρὸς τὸ adgnoscunt, ἐνῶ κυρίως χρησιμεύει εἰς αἰτιολογίαν: «ἀναγνωρίζουσιν ὅτι οἱ φέροντες τὰς ἀσπίδας καὶ τὰ ὄπλα δὲν ἦσαν Ἕλληνες, διότι ἀντιλαμβάνονται τῆς γλώσσης αὐτῶν (ora) κατὰ τὴν προφορὰν (sono) διαφωνούσης (πρὸς τὴν ἑαυτῶν)». Παρὰ Βεργιλίῳ, ὅπως καὶ παρ' Ὀμήρῳ, ἡ διαφορὰ τῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς τῶν Τρώων ἦτο μόνον διαλεκτική.—ilicet] ἐκ τοῦ i (ρ. ire) + licet. Ὁ δικαστὴς λύων τὴν συνεδρίαν ἔλεγεν ilicet (=ἔξιστιν ἰέναι), ὅπερ κατήντησε συνώνυμον πρὸς τὸ actum est, καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ilico κατήντησεν, ὅπως ἐνταῦθα, νὰ σημαίη «πάραινα». — 224. numero] =multitudine.—425. Penelei] τρισύλλαβον, «διὰ τῆς δεξιᾶς τοῦ Πηνέλεων», ὅπερ εἶναι ὄνομα ἐκ τοῦ Ὀμήρου (B, 494) εἰλημμένον πρὸς δῆλωσιν ἐτέρου προσώπου πλαστοῦ.—425. divae ad aram.] τ. ἔ. ἐν τῷ προνάῳ τῆς Ἀθηνᾶς.—426. unus] ἐπιτακτικὸν τοῦ ὑπερθετικοῦ iustissimus (πρὸλ. τὸ εἷς μετὰ ὑπερθετικοῦ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ), ἐν τῷ περὶ λόγῳ συνήθως unus omnium. —424. dis aliter] εἰ καὶ ὁ Ριφύς διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ διακαιοσύνην δὲν ὄφειλε νὰ πέσῃ, ὅμως ἄλλως ἔδοξε τοῖς θεοῖς.

469. vestibulum] ὁ πρὸ τῆς οἰκίας περικεκλεισμένος χώρος ὁ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἄγων εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας (προαύλιον). — ante ipsam] «ἀμέσως πρὸ τοῦ προθύρου», οὗ ἀκριβεστέρᾳ ἐρμηνείᾳ εἶναι τὸ ἐπόμενον primoque in limine.—Pyrrhus] ὁ Νεοπτόλεμος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀχιλλέως.—exsultat] «ἐφορμᾷ ἀγαλλόμενος», τὸ ρῆμα δηλωτικὸν τῆς νεανικῆς ὀρμῆς καὶ ρώμης τοῦ Νεοπτολέμου.—470. luce coruscus ahēna] «ἀπκστράπτων ἐκ τῆς χαλκῆς λάμψεως», τ. ἔ. ἐκ τῆς λάμψεως τῶν χαλκῶν ὄπλων (πρὸλ. Ὀμ. N, 340 ὄσσε δ' ἄμερδεν αὐγὴ χαλκείη κορυθῶν ἀπο λαμπομενάων θωρηκῶν τε νεοσμῆκτων κτλ.).

471. qualis ubi κτλ.] = qualis est coluber, ubi... convolvit κτλ. Διὰ τῆς εἰκόνας τοῦ ἀνανεομένου ὄφρου περισταται ἡ ἐν τῷ Πύρρῳ (Νεο-πτόλεμος) ἀνανήσις τοῦ πολέμοχροῦς Ἀχιλλέως,—472. mala gramina pastus] βεβρωκῶς κατὰ φάρμακα (Ὀμ. X, 93). Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι οἱ ὄφεις συνέλεγον τὸν ἰδὼ τρώγοντες δηλητηριώδεις βοτάνας. Τὸ in lucem, ὅπερ ἀντιτίθεται πρὸς τὸ sub terra, σὺνάπτε μετὰ τοῦ convolvit, εἶναι δὲ βραχυλογικῶς εἰρημένον—in lucem praegressus convolvit terga (εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου προῖων συνελίσσει τὰ νῶτα). — 472 frigida... tegebat] ἡ τοῦ λόγου πλοκή:

quem frigida bruma (= ὁ ψυχρὸς χειμὼν) tegebat tumidum sub terra. Ὁ ὕψις γίνεται οἰδαλέος (tumidus) ἐκ τῶν χομῶν τῶν δηλητηριωδῶν φυτῶν. — 474. sublato pectore] στ. 206 pectora arrecta. — 475. linguis trisulcis] ἀφαιρετ. ὀργανική, πρὸς στ. 211. — 476. Periphas] ἄγνωστον πρόσωπον. Ὁ δὲ Αὐτομέδων εἶναι ὁ περίφημος ἡνίοχος τοῦ Ἀχιλλέως, νῦν δὲ δορυφόρος τοῦ Πύρρου. — 477. Scyria pubes] οἱ ἑταῖροι τοῦ Νεοπτολέμου ἦσαν ἐκ τῆς νήσου Σκύρου, ἔνθα οὗτος ἀνετρίφη παρὰ τῷ πάππῳ Λυκομήδει, ἕως οὗ, ἀποθανόντος τοῦ Ἀχιλλέως, ἐλθὼν ὁ Ὅδυσσεὺς παρέλαβεν αὐτὸν εἰς Τροίαν, διότι κατὰ τινα χρησμόν ἦτο ἀναγκαία ἡ τούτου παρουσία πρὸς ἄλλωσιν τῆς πόλεως. — 478. succedunt tecto] «χωροῦσιν ὑπὸ τὴν στέγην», τ. ἔ. προσεγγίζουσι πρὸς τὸ ἀνάκτορον.

479. ipse] ὁ Νεοπτόλεμος κατ' ἀντίθετον πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν μαχομένους. — dura] σῦναπτε μετὰ τοῦ limina. — 480 κέ. Ἀρπάσας πέλεκυν ὁ Νεοπτόλεμος πειράται ν' ἀνατρέψῃ τὴν πόλιν, ἧς ἐκότερον θύρωμα περιστρέφεται ἐπὶ δύο στροφιγγῶν ὧν ἡ μὲν εἰσῆρχετο εἰς κοιλότητα τοῦ ἀνωρλίου (limen superum), ἡ δὲ εἰς κοιλότητα τοῦ κατωφλίου (limen inferum). — perrumpit... vellit] ὁ Νεοπτόλεμος πειράται ὅπως διαρρήξας τὸ κατώφλιον, ἀποσπᾶσθαι τὰ χαλκώδετα θυρώματα ἀπὸ τῶν στροφιγγῶν. 481. excisa trabe] ἐκκόψας πλαγίαν δοκὸν ἐποίησε κοίλωμα ἐπὶ τῶν δρυῖνων θυρωμάτων (firma robor) καὶ οὕτω περαχθέντος εὐρέως ἀνοίγματος, γίνονται εὐθέατα τὰ ἐντὸς τοῦ οἴκου. — 482. ingentem lato] παρατηρητέα ἡ θέσις τῶν ἐπιθέτων. Διὰ τοῦ lato ore διορίζεται ἀκριβέστερον τὸ ingentem fenestram. Τὸ δὲ dedit = effecit. — 483. domus... atria... penetralia] τὰ μέρη τῆς ῥωμαϊκῆς οἰκίας μεταφέρει ὁ ποιητὴς εἰς τὸ τρωϊκὸν ἀνάκτορον τοῦ Πριάμου. Ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ οἰκίᾳ ἀπὸ τοῦ προθύρου (vestibulum) διὰ τῆς θύρας εἰσῆρχετο τις εἰς τὸ ἄτριον, καὶ ἀπὸ τούτου κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν εἰς τὸ περιστόλιον. Τὸ ἄτριον, ὁ πρωτόγονος πυρῆν τῆς ῥωμ. οἰκίας καὶ εἰς τὴν οἰκογενεακὴν λατρείαν ὁ σπουδαιότατος, ἔφερεν ἐπὶ τῆς στέγης ἀνοίγμα, δι' οὗ εἰσῆρχετο φῶς καὶ ἀήρ καὶ πρὸς ὃ ἀντεστοίχει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸ κατάκλυστρον, ἦτοι ἡ δεξάμενῃ (impluvium) Ἐν τῷ κατακλύστρῳ συνελέγετο τὸ ὑμβριον ὕδωρ, ἐγγὺς δ' ἦτο πεφυτεμένη πολλάκις δάφνη (veterrima laurus 513), ἱερὰ τῶν ἐφεστιῶν θεῶν (penates 514, ὧν οἱ βωμοὶ ἦσαν περὶ ἰδρωμένοι (ara fuit 513). Περὶ τὸ ἄτριον ἦσαν οἱ κοιτῶνες (penetralia thalami). Τὸ atrium δηλοῦται

ἐνταῦθα διὰ τοῦ *cavae aedes* (485). Τὸ δὲ περιστόλιον ἦτο ἐπιμήκης τετράγωνος ἀλλή ἔχουσα κατὰ τὰς τέσσαρας πλευρὰς στοὰς (*porticibus longis* 528). Περὶ τὸ περιστόλιον ἦτο τὸ μαγειρεῖον, τὸ βαλανεῖον κτλ.—485. *vident*] οἱ περὶ τὸν Νεοπτόλεμον.

506. *forsitan . . . requiras*] «ἄσως ἤθελες ἐρωτήσει», τὸ *forsitan* = *fors sit an*. Περὶ τοῦ *forsan* πρβλ. Αἰν. I. 203. Ἐκ δὲ τοῦ *requiras* ἐξαρτᾶται ἡ ἐρώτησις *quae fuerint fata* κτλ.—587. *urbis caesum*]—*urbis interitum* «τὸν ὄλεθρον τῆς πόλεως».—588. *medium*] κατηγορούμενον «καὶ τὸν ἐχθρὸν μέσον», ἦτοι καὶ τὸν ἐχθρὸν ἐν τῷ μέσῳ.—*penetralibus*] δυνατόν διὰ τῆς λέξεως ταύτης νὰ δηλοῦται τὸ *tablinum*, ὅπερ ἦτο τὸ κέντρον πάντων τῶν μερῶν τῆς ρωμαϊκῆς οἰκίας, κείμενον μεταξὺ τοῦ ἀτρίου καὶ τοῦ περιστολίου. Ἐνταῦθα διέτριβεν ὁ δεσπότης τῆς οἰκίας ἔχων τὸ γραμματοφυλάκιον καὶ τὰ πολύτιμα αὐτοῦ πράγματα.—509—510. Ἡ τοῦ λόγου πλοκή: *senior* (= *senex*) *nequiquam circumdat trementibus aevo humeris* (δοτικῆ) *arma* (τὸν θώρακα) *diu desueta*. Ὁ διορισμὸς *nequiquam* καὶ κατωτέρω τὸ ἐπιθέτον *inutile* λέγονται ἐν σχέσει πρὸς τὸ μέλλον.—*cingitur*] αὐτοπαθὲς συντεταγμένον μετ' αἰτιατικῆς (*ferrum*), κατωτέρω δὲ μετ' ἀφαιρ. ὀργανικῆς (*telis* 520).—513. *aedibus in mediis*] δηλ. ἐν τῷ ἀτρίῳ (στ. 579).—*nudo sub axe*] = *sub polo, sub caelo*—514. *arae*] = *in aram*.—*umbra*] ἀφαιρ. ὀργανικῆ.

515. *altaria circum*] ἀνατροφή τῆς προθέσεως κατόπιν ὀνόματος, εὐχρηστος μάλιστα παρὰ ποιηταῖς (= *circum altaria*).—516. *praecipites*] = *se praecipitantes* «ταχέως πετόμενοι» πρὸς ἀναζήτησιν δηλ. καταφυγίου ἐνεκα τῆς ἐνζηψίας καταγίδος.—519. *mens dira*] = *consilium durum*, «οὕτως ἀπείσιος λογισμὸς».—520. *impulit*] μετ' ἀπχρεμφ. *cingi* ἀντὶ τῆς ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ κανονικῆς συντάξεως μετὰ τοῦ *ut* καὶ ὑποτακτικῆς (πρβλ. Αἰν. I, 11).—521. *non tempus eget*] «ὄ καιρὸς οὐ δεῖται», δὲν ἀπαιτεῖ. Τὰ *talī auxilio nec defensoribus istis* συναποτελοῦσι μίαν ἔννοιαν καὶ ἀναφέρονται εἰς τὸ *telis* (52), τὸ δὲ *defensoribus istis* = *armis istis*, ὥστε ἡ ὅλη φράσις = *auxilio istorum armorum*. Πρὸς ταῦτα, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὰ πρὸς ὃ ἀποτείνεται ἡ Ἐκάθη δεύτερον πρόσωπον (ἀντων. *iste*), ἀντίκεινται τὰ κατωτέρω *huc concede, haec ara, di' ὧν* δηλοῦται ἡ θέσις, ἐνθα κάθεται ἡ ἐμιλοῦσα Ἐκάθη (*hic* ἀντων. δεικτ. α'. προσώπου).—522. *non*] δηλ. *egeret, si ipse* κτλ. «ὄ καιρὸς δὲν θλῆπται τὰ ὄπλα ταῦτα, οὐδ'

ἐὰν ἦτο νῦν παρῶν αὐτὸς ὁ Ἔκτωρ».—523. haec ara tuebitur] «προστασίαν ἀληθινὴν θὰ παράσχη ἡμῖν πᾶσιν ὁ βωμὸς ὅδε, οὐχὶ τὰ ὄπλα σου». Οἱ ἐπὶ βωμοῦ καθεζόμενοι ἰκέται ἦσαν ἀπαραβίαστοι.—524. simul=ὁμοῦ.

526. Pyrrhi de caede] «διέφυγεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Νεοπτολέμου ἐπενεγκόντος αὐτῷ θανάσιμον τραῦμα». Ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου Πελίτης μνημονεύεται ἐν Ἰλιάδι Β 791, Ε 239.—527. per tela, per hostes] Ὁμ. Κ. 298 ἄμ φόνον, ἀν νέκνας, πρβλ. στ. 358.—528. porticibus longis] ἀφαιρ. τοπικὴ «διὰ τῶν ἐπιμήκων στοῶν» δηλ. τοῦ περιστευλίου (479).—vacua atria] «τοὺς ἐρήμους θαλάμους τοῦ ἀτρίου», διότι πάντες εἶχον καταφύγει περὶ τὸν βωμόν.—lustrat] «διατρέχει» ζητῶν καταφύγιον.—529. infesto vulnere] βραχυλογία=infesto telo ut iterum vulneraret.—iam iamque] ἐμφαντικὴ παράστασις τοῦ ἀμέσως ἐπικειμένου : «καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν» εἶναι ἕτοιμος διὰ τῆς χειρὸς νὰ συλλάβῃ.—premit hasta] «ἐπίκειται τῷ Δόρατι».—531 parentum] οἷτινες δηλ. ἐκάθηγον ἐπὶ τοῦ βωμοῦ.—concidit] «κατέπεσεν» ἔνεκα δηλ. τοῦ τραύματος, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ἔλαβεν.

534. in media morte]=in ipso mortis periculo.—abstinuit] ἀμεταβάτως=se continuit.—535. at] «ἄχ!» Ὁ at τιθέμενος ἐν ἀρχῇ λόγου ἐπὶ εὐχῆς ἢ ἄρας εἶναι δηλωτικὸς σφοδροῦ πάθους.—ausis] οὐσιαστικόν.—536. pietas] «συναίσθημα οἴκτου», «συναίσθημα δικαιοσύνης».—537. grates]=gratias—538. cernere]=ut cernerem, fecisti. Ἡ μετ' ἀπαρέμφ. σύνταξις τοῦ facere σπανία. Παρὰ Βεργίλιῳ μόνον ἐνταῦθα. 539.—foedasti vultus] τὸ ἄπτεσθαι ἢ καὶ ἀπλῶς τὸ ὄραν φανεθέντα ἐμῖαινε τὸν ὄρωντα.—funere] δηλ. fili «διὰ τοῦ πτώματος τοῦ υἱοῦ».—540. satum] esse (=patum esse), ὅπερ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ mentiris—541. in hoste Priamo] «πρὸς τὸν ἐχθρὸν Πριάμον». Λέγων ταῦτα ὁ Πριάμος ὑπαινίσσεται εἰς τὴν μετὰ τοῦ Ἀχιλλέως συνάντησίν του, ὅτε προσελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν τούτου, ὅπως ἀπαιτήσῃ τὸν νεκρὸν τοῦ Ἔκτορος, ἐγένετο εὐλαβῶς δεκτὸς παρ' αὐτοῦ—iura fidemque] «ἠδέσθη τὰ δίκαια καὶ τὸ ἀπαραβίαστον (τὸ fides ἀντικειμενικῶς=ἡ τοῖς ἰκέταις ὀφειλομένη πίστις) τοῦ ἰκέτου», ὅστις ἐτύγχανε τῆς προστασίας τοῦ ἰκεσίου Διὸς.—542 sepulcro] δοτ. τοῦ σκοποῦ «πρὸς ταφὴν».—corpus. . . Hectoreum]=corpus Hectoris.

544. Τὸ δόρυ καλεῖται in belle καὶ ἐρρίφθη sine ictu=ἐτώσιον (πρβλ. nequiquam, στ. 546), διότι ὁ τοῦτο βαλὼν Πριάμος εἶναι

senior.—545. rauco aere repulsum] δηλ. est, τὸ βέλος ἀπεκρούσθη ἀπὸ τοῦ τῆν ἀσπίδα τοῦ Πύρρου περιβάλλοντος χαλκοῦ, ὅστις ἤχησε τραχύς.—546. summo umbone] «ἐκ τοῦ ἄκρου τοῦ ὀμφαλοῦ». Τὸ δόρυ ἐμπαγὲν ἔσθη ἐξηρητημένον ἐκ τοῦ ἄκρου τοῦ ὀμφαλοῦ τῆς ἀσπίδος χωρὶς νὰ διαπεράσῃ αὐτὴν καὶ κατ' ἀκολουθίαν χωρὶς νὰ πλήξῃ τὸν Πύρρον.—547. referes . . . ibis] μέλλοντες ἀντὶ προστακτικῶν —549. Neoptolemum] ἀντικείμενον τοῦ narrare, ὅπως καὶ τὸ tristia facta «νὰ διηγηθῆς τὰ θλιβερὰ ἔργα καὶ περὶ τοῦ ἀγεννοῦς Νεοπτολέμου». Σαρκαστικῶς ταῦτα ὑπὸ τοῦ Νεοπτολέμου λέγονται εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐν στίχῳ 540 ὑπὸ τοῦ Πριάμου εἰρημμένων.

549. trementem] οὐχὶ ἐκ φόβου ἀλλ' ἐνεκα τοῦ γήρατος (59). —551. lapsantem] «συχνὰ ὀλισθαίνοντα», θαμιστικὸν τοῦ ρ. labi.—552. comam laeva] ἀντὶ τοῦ συνηθετέρου : implicuit comam laevam, κατὰ χιαστὴν ἀντιστοιχίαν πρὸς τὰ dextra ensem.—coruscum] προληπτικὸν κατηγορούμενον «ἀνέπηλα (extulit=sustulit) τὸ ξίφος, ὥστε νὰ πικραθῇ».—554. haec finis] ἐνίστε τὸ finis ἀπαντᾷ κατὰ θηλυκὸν γένος πρὸς ποιηταίς, ἰδίᾳ ἐν τῷ ἐνικῷ ἀριθμῷ.—[atorum sorte] «τῷ τῆς μίρας κλήρω».—555. tulit]=abstulit.—556. populis terisque] ἀφαιρετ. ἐξαρθρώμενοι ἐκ τοῦ superbum «ὑπερήφανον ἐπὶ τοῖς κτλ.»—557. iacet truncus] «κεῖται ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ὁ μέγας κορμὸς», ἐπομένως «ἄταφος», πρὸλ. Εὐραϊκ. Τρωαδ. 1312 *Πρίαμε, Πρίαμε σὺ μὲν δλόμενος ἄταφος, ἀφιλος εἶ*.—558. avolsum caput] est.—sine nomine] «ἀνώμουν» ἀγνώριστον ἅτε ἀποκοπίσης τῆς κεφαλῆς. Παρατηρητέον ὅτι ἀκολουθῶν ἐξ ἀρχῆς ὁ Βεργίλιος ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ θανάτου τοῦ Πριάμου τὴν παράδοσιν, καθ' ἣν οὗτος ἐφονεύθη ἐν τῷ ἀνάκτορῳ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, συμφέρει ἐν τῷ τέλει μετ' αὐτῆς τὴν παραλλαγὴν, καθ' ἣν δὲν ἐφονεύθη ἐκεῖ, ἀλλ' ἐλκυσθεὶς ἔξω μέχρι τῆς ἀκτῆς ἐσφάγη ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως. Ἐν δὲ τῇ παραστάσει τῆς ἀποκοπῆς τῆς κεφαλῆς ἐνεθυμείτο πιθανῶς τὸν οἰκτρὸν θάνατον τοῦ Πομπηίου, ὅστις μετὰ τὴν ἐν Φαρσάλῳ μάχην καταφυγὼν εἰς Αἴγυπτον, εὐθὺς ὡς ἀπεβιδάσθη ἐκεῖ, ἐφονεύθη οἱ φονεῖς ἀποκόψαντες τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐταρίχευσαν, ἵνα προσενέγκωσι δῶρον τῷ Καίσαρι, τὸ δὲ σῶμα κατέλιπον ἐκτεθημένον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ἕως οὗ ἀπελευθέρως τις ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸ τὰς νεομισμένας τιμὰς.

559. subiit] δηλ. animum, «ὄπεισθλθέ με», παρέστη ἐν τῇ ἐμῇ ψυχῇ ἢ εἰκῶν.—561. aequaevum] aequalem «συνηλικιώτην». —562

Creusa] θυγάτηρ τοῦ Πριάμου καὶ τῆς Ἑκάβης, σύζυγος τοῦ Αἰνεΐου.—563. Φαντάζεται ὁ Αἰνεΐας τὴν οἰκίαν αὐτοῦ δεδηλωμένην ἤδη καὶ τὸν μικρὸν Ἴουλον φονευθέντα (casum=interitum).—564. respicio] ὁ Αἰνεΐας μετὰ τὸ ἀπὸ τῆς στέγης οἰκτρὸν ἐκείνο θέαμα, ἔμφρων γενόμενος, παρατηρεῖ τί γίνεται περὶ αὐτὸν.—coria] δηλ. sociorum.—565 deseruere] διὰ τοῦ παρακειμένου δηλοῦται τὸ ἀποτέλεσμα τῆς περισκοπήσεως: «Τότε κατείδον ὅτι μὲ ἐγκατέλιπον πάντες οἱ ἑταῖροι, ὧν ἄλλοι μὲν κατεπήδησαν κατὰ γῆς, ἄλλοι δὲ παρεδόθησαν εἰς τὰς φλόγας τοῦ πυρὸς τοῦ ἐπινεμομένου τὰ ἀνάκτορα».—aegra]=exhausta.

601. tibi] δοτικὴ ἠθικὴ διορίζουσα τὸ avertit. Περὶ τῆς ἐννοίας πρβλ. Ὅμ. Γ, 164 οὔτι μοι αἰτίη ἔσσι, θεοὶ δέ μοι αἰτιοὶ εἰσι.—Tyndaridis facies] δηλ. τῆς Ἑλένης. Διὰ τῆς περιφράσεως ἐξαίρεται τὸ κύριον αὐτῆς χαρακτηριστικόν, τὸ κάλλος τοῦ προσώπου.—602. culpatus]=in quem culpa confertur, τ. ἔ. ὁ ἐγκαλούμενος ὡς αἴτιος τῶν συμφορῶν.—502. livom... divom] ἔντονος ἐπαναφορά.—602. a culmine] «κατ' ἄκρας» (στ. 290).—604. omnem] σύναπτε μετὰ τοῦ nubem. obducta] «περικειμένη», περικεχυμένη.—605. et umida circum caligat] ἡ πρότασις συνδέεται παρατακτικῶς πρὸς τὴν προηγουμένην hebedat visus, ἐν ᾧ κυρίως δηλοῖ τὴν αἰτίαν, «ἡ ἀχλὺς ἀμβλύνει τὴν θνητὴν ὄψιν, διότι διαχέει πυκνὸν ζόφον». Πρὸς τὴν εἰκόνα πρβλ. Ὅμ. Ε, 127 ἀχλὺν δ' αὖ τοι ὀφθαλμὸν ἔλον, ἢ πρὶν ἐπῆεν, ὄφρ' εὖ γινώσκης ἡμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα.—Ὅπως ἡ Ἀφροδίτη καταστῆρῃ τὴν αὐτῆς διαταγὴν (619) ἀποδεκτὴν παρὰ τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἐτοίμου ἀποθάνη Αἰνεΐου, καθαίρει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐπικαθημένης ἀχλὺς, ὥστε οὗτος νὰ δυνηθῇ τὸς θεοὺς ναναγνωρίσῃ ὡς τοὺς ἀληθεῖς ἐχθροὺς τῆς Τροίας καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ μὴ θεωρῇ πλέον τὴν φογῆν αἰσχρὰν καὶ ἐπονείδιστον.

606. ne time] ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ δοκίμῳ περὶ λόγῳ κανονικοῦ nolī timere, «μηδὲν τῆς μητρὸς κέλευσμα φοβοῦ», τ. ἔ. ἀπὸ τῶν ἐμῶν κελουμάτων καλὸν θά σοι προσέβη πάντως, εἰ καὶ ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν θά σοι φανῶσιν ἀρεστά.—608. moles] περὶ τῶν τειχῶν καὶ τῶν οἰκοδομημάτων τῆς πόλεως.—avolsa saxa saxis] ἀΰπεσπασμένους τοὺς λίθους ἀπ' ἀλλήλων.—undantem] ὁ καπνός, ὅστις αἴρεται ἐλισσόμενος, παραβάλλεται πρὸς τὰ αἰρόμενα κύματα.—610 magno... tridenti] παρατηρητέα ἢ ἀντιστοιχία ἐπιθέτων καὶ ὀδισιαστικῶν. Περὶ τοῦ πράγματος πρβλ. Ὅμ. Μ, 27 κέ. αὐτὸς δ' ἐννοσίγαιος ἔχων

χείρεσι τρίαιναν ἤγειθ', ἐκ δ' ἄρα πάντα θεμελίια κύμασι πέμ-
 πεν φιτρῶν καὶ λάων κτλ.—611. a sedibus eruit] «ἐκ θεμελίων
 ἀνασκάπτει» —614. prima] κατηγορούμενον «ἔμπροσθεν», ἐπὶ τῆς
 εἰσόδου». Αἱ σκαίαι πυλαὶ ἦγον εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν ἐκεῖ
 ἴστατο ἡ Ἥρα, ἐνῶ ἡ Ἀθηνα (Tritonia) ἴστατο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς
 ἀκροπολεως (summas arces 615).—616. nimbo effulgens] «λάμ-
 πουσα ἐν τῇ νεφέλῃ», δι' ἧς ἦτο περικεκαλυμμένη. Nimbus εἶναι
 ἡ θυελλώδης νεφέλη ὑπ' ἀστραπῶν διαπερωμένη, δι' ἧς περιεκαλύ-
 πτοντο οἱ θεοί, ὁσάκις ὠργισμένοι κατήρχοντο ἐπὶ τῆς γῆς.—saeva]
 οὕτως ὀνομάζεται ἡ Ἀθηνα, ἥτοι *δεινή*, ἐνεκα τῆς ἐπὶ τῆς αἰγίδος εἰ-
 κονιζομένης κεφαλῆς τῆς Μεδούσης, *Γοργοῦς* καλουμένης, ἥτις ἀπε-
 λίθου τοὺς θεωμένους αὐτὴν πρβλ. Ὀμ. Ε, 741 *ἐν δέ τε Γοργεῖη*
κεφαλῇ δενοῖο πελώρου, δεινὴ τε σμερδνὴ τε, Διὸς τέρας αἰγιδό-
χοιο. —617. vires secundas] «σωματικὰς δυνάμεις παρακολουθοῦσας
 τοῦ θάρρους (animos), μὴ ὑπολειπομένης τοῦ θάρρους. — sufficit] με-
 ταβατικῶς = administrat, suggerit, «χορηγεῖ». —619. eripe fu-
 gam] = raptim cape fugam, accelera fugam «φεύγε τάχιστα». —
 labori] = pugnae (στ. 385).—621. spissis umbris] ἀφαιρετικὴ «ἐν
 ταῖς πυκναῖς σκιαῖς». —622. apparent] mihi. —623. inimica nu-
 mina] ἐπεξήγησις τοῦ dirae facies. Οἱ θεοὶ εἶναι ἡ Παλλὰς, ἡ Ἥρα
 καὶ ὁ Ποσειδῶν.

624. tum vero] «τότε δὴ».—considerare in ignis] εἶδον τὴν Ἥλιον
 «καθιζάνουσαν, βοηζομένην εἰς τὰς φλόγας». —625. ex imo] = a se-
 dibus (611) «τὴν Τροίαν ἐκ θεμελίων ἀνατρεπομένην». —Neptunia]
 τῆς Τροίας τὰ τεῖχη ἔκτισεν ὁ Ποσειδῶν (Neptunus), πρβλ. Ὀμ. Π,
 452. Φ 446: *ἦτοι ἐγὼ Τρῶεσι πόλιν περὶ τεῖχος ἔδειμα εὐρὺ τε*
καὶ μάλα καλόν, ἔν' ἄρρηκτος πόλις εἶη. —626. ac veluti] ἀνακό-
 λουθος ὁ λόγος. Τεθέντος τοῦ ac πρὸ τοῦ veluti cum (= ὁμῆρ. ὡς
 δ' ὅτε) ἀνεμένομεν τὸ δεῦτερον μέρος τῆς παρομοιώσεως εἰσαγόμενον
 συνήθως διὰ τοῦ sic ἢ haud secus. Τὴν παρομοίωσιν πίπτοντος ἀνδρὸς
 πρὸς κοπτόμενον δένδρον ἦρα παρ' Ὀμ. Δ, 482. Ν, 389. — accisam]
 «περιχόφαντες». —629. eruerit] «ἀ ἐκρίζωσιν» ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ
 instant.— usque minatu] «διαρκῶς ἀπειλεῖ νὰ πέσῃ»—629. comam]
 ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ tremefacta, (πρβλ. Αἰν. Ι, 228) —630. vulneribus]
 = ictibus «διὰ τῶν πληγμάτων».—evicta] «καταβληθεῖσα». —supre-
 n. um congemuit] «ἐστέναξε τὸ ὕστατον», ὡς τι. ἔμφυχον ὄν, ὅπερ, ὑπο-

σημαίνουνσι καὶ τὰ προηγούμενα *minatur, volneribus καὶ evicta*. — 631. *traxit ruīnam*] = *corrūit*, πρβλ. Ὁμηρ. ἤρριπεν. — *iugis avolsa* «πρεμνόθεν ἀποκοπεῖσα». Κατ' ἄλλους *iugis* = ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὄρέων.

632. *descendō*] δηλ. ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως. — *deo*] τῆς Ἀφροδίτης. — 633. *expedior*] αὐτοπαθές, «διασφύζομαι». — 635. *tollere*] «ἄρας νὰ φέρω» εἰς τὸ ὄρος. Ὁ Ἀγχίστης δὲν ἠδύνατο νὰ βαδίσῃ βληθεῖς ὑπὸ κεραυνοῦ (649). — 638. *aev*] γεν. τῆς ἀναφορᾶς διορίζουσα τὸ *integer*, ἐννοεῖται: τὸ *ρ. est*: «οἷς ἐστὶν ὑγιές ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν αἵμα», τ. ἔ. αἷμα νεανικόν, ἀκμὴ νεανικῆ. — 639. *suo robore*] «ὧν αἱ δυνάμεις ἴστανται στερεαὶ διὰ τῆς *οὐκείας αὐτῶν ἰσχύος*», ὥστε δηλ. νὰ μὴ ἔχωσιν ἀνάγκην ξένης βοήθειας. — 642. *satis superque*] «ικανῶς καὶ πλέον», τ. ἔ. ἀρκεῖ καὶ ὑπεραρκεῖ ὅτι ἐπεῖδον τὸν ἕνα ὄλεθρον (*una excidia κατὰ τὸ una castra*), ἤτοι τὸν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἐπενεχθέντα. Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς Λαομέδων δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν πρὸς τὸν Ποσειδῶνα, κτίσαντα τὰ τῆς πόλεως τεῖχη, δοθείσαν ὑπόσχεσιν, ὁ Ποσειδῶν ἐπεμφε θαλάσσιον τέρας, ἵνα καταστρέψῃ τὴν χώραν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκίλεσε πρὸς ἀπελευθέρωσιν τὸν Ἡρακλέα ὑποσχόμενος πρὸς αὐτὸν τὴν κόρην Ἡσιόνην. Ἀλλ' οὐδὲ ταύτης τῆς ὑποσχέσεως ἐκπληρωθείσης, ὁ Ἡρακλῆς κατέστρεψε τὴν χώραν καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ἐφονεύθη μετὰ τῶν υἱῶν. — 643. *superavimus*] ἀμεταβάτως = *superstites fuimus* «ἐπεζήσαμεν». — 644. *sic*] «οὕτως (ὅπως ἔχω) πρὸς με κατακείμενον ἐπὶ τῆς κλίνης ἀναφωνήσαντες τὸ ὕστατον χαῖρε (*affati*) ἀπέλθετε». Ὁ Ἀγχίστης φαντάζεται ἐκυτὸν κατακείμενον ἤδη ἐπὶ τῆς ἐπιθανατίου κλίνης καὶ παρακαλεῖ τοὺς περὶ αὐτὸν νὰ ποτείνωσι τὸ νενομισμένον τοῖς νεκροῖς τριπλοῦν *vale*. Τὸ *ρ. ponere* κυριολεκτεῖται ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, ὅστις κατατίθεται ἐπὶ τῆς κλίνης. — 645. *ipse*] κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὑποκείμενον τοῦ προηγούμενου ῥήματος. Ἔμεῖς μὲν ἀπέλθετε, αὐτὸς δ' ἐγὼ κτλ. — *manu*] δηλ. *hostili*, θά φονευσθῶ ὑπὸ τῶν πολεμίων, οἵτινες θά ἔλθωσιν ἐνταῦθα. — *miserebitur*] θά μὲ φονεύσῃ ὁ ἐχθρὸς ἐλεῶν με ἢ τοῦλάχιστον θέλων νὰ με σκυλεύσῃ (*exuvias petet*). — 646 *facilis iactura sepulcri*] «ἀνεκτὴ μοι εἶναι τῆς ταφῆς ἢ ἀπώλειαν». Οἱ ἀρχαῖοι ὑπελάμβανον βραεῖαν συμφορὰν τὸ ἄταφον τοῦν νεκροῦ. Ἀλλ' εἰς τὸν Ἀγχίστην οὕτως ἀπεχθῆς κατέστη ἡ ἡ ζωὴ, ὥστε νὰ ἐπιθυμῇ τὸν δι' ἐχθρικῆς χειρὸς θάνατον, καὶ ἂν μέλλῃ νὰ μείνῃ ἄταφος. Τινὲς τῶν ἐρμηνευτῶν, νομίζοντες τοὺς λόγους τού-

τους αναρμόστους εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἀγχίσου, ἐκδέχονται τὸ sepulcri (=mortis) ὡς γεν. ἐπεξηγητικήν: iactura mortis=ἡ θυσία τοῦ θανάτου, ὁ θάνατος.—647. invisus divi] «μισητός τοῖς θεοῖς», διότι ἐκαυχῆθη διὰ τοὺς ἔρωτας αὐτοῦ μετὰ τῆς Ἀρροδίτης. — 647 inutilis]= «ἀνωφελής», ἀχρεῖον δέμας (Αἰσχύλος).—648. annos demoioi] «ἐπιβραδύνω τὰ ἔτη», τ. ἔ. πικρτείνω, ἐπιμηκύνω τὸν βίον.—649. fulminis afflavit ventis] «ἐπέπνευσε κερυνίαις πνοαῖς». Κατὰ τινὰς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φυσιολόγων ὁ κερυνὸς εἶναι πυρῶδες πνεῦμα.—contigit igni] ἐπεξήγησις τῆς προηγουμένης προτάσεως: «ἔβλαλέ με τῷ πυρί», τ. ἔ. μὲ ἐκερυνοβόλησε καὶ κατέστησε παράλυτον.

650. perstaba] «ἐπέμεινεν εἰς τὴν γνώμην». — fixus] «προσθηλωμένος», σταθερός.—651. effusi] δηλ. sumus. Τὸ δὲ lacrimis (ἀφαιρ. ὀργανική) ἀντὶ τοῦ in lacrimas. Ἐκ τῆς ὅλης φράσεως ἐχοῦστος τὴν ἔννοιαν τῆς ἰκεσίας ἐξαρτᾶται ἡ ἐπομένη πρότασις: ne... vellet, «δακρυρροοῦντες ἰκετεύομεν ὅπως μὴ κτλ».—622. vertere]= evertere, perdere.—653. fato.urgenti incumbere] «ἐπικεῖσθαι τῇ ἐπειγούσῃ μοίρᾳ», τ. ἔ. ἐπιδοθεῖν τῇ μοίρᾳ, ἣτις καθ' ἑαυτὴν ἐπείγει, ἐπιταχύνει τὸν ἐπικείμενον ὄλεθρον.—654. incepto] νοητέα ἐκ τοῦ ἐπομένου sedibus in isdem (= iisdem) ἢ πρόθ. in. — 655. feror] «θέλω νὰ ὀρμήσω ἐπὶ τὴν μάχην». — 656. quod consilium] ἡ ἀπόκρισις ἀρνητική: nullum iam consilium, τὸ δὲ fortuna=ὁδὸς σωτηρίας.

657. mene effere pedem... posse] ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ sperasti κεῖται ἀντὶ μέλλοντος: me elatum esse pedem. — 658 tantum nefas] «τόσον ἀνόσιος λόγος», τηλικαύτη βλασφημία.—660 si...sedet hoc animo] δηλ. tibi=si haec tibi stat sententia, ὅπερ ἐρμηνεύεται σαφέστερον διὰ τοῦ ἐπακολουθοῦντος perituraeque addere... iuvat «ἐάν σοι ἀρέσκη νὰ προσθέσης εἰς τὴν ἀπολεσθησομένην κτλ.». — 661. isti leto] «εἰς τὸν θάνατον, ὃν σὺ ποθεῖς». — 662. iamque] «καὶ μετ' ὀλίγον» παρέσται κτλ., ἐπεξήγησις ταῦτα τῆς προηγουμένης προτάσεως patet ianua leto. — multo de sanguine] «ἀπὸ τοῦ πολλοῦ αἵματος», μετὰ σημασίας τοπικῆς ἅμα καὶ χρονικῆς: «ἀπὸ τοῦ τόπου ὅπου μόλις πρὸ ὀλίγου ἔχρυσεν ἀφθονον τοῦ Πριάμου τὸ αἷμα».—663. —qui obtruncat] ἀνεμένομεν ὑποτακτικὴν (obtruncet), ἵνα δηλωθῇ ὁ σκοπός, ἀλλὰ διὰ τῆς ὀριστικῆς παρίσταται ζωηρῶς ἡ πράξις ὡς νῦν γινόμενη.— hoc erat... quod me eripis] διὰ τοῦ eripis παρίσταται ζωηρῶς ἡ πράξις ὡς παροῦσα· κυρίως δ' ὅμως μετὰ τὸ erat ὤφειλε νὰ κεί-

ται παρακείμενος (: quod eripuisti) ἢ παρατατικὸς ὑποτακτικῆς, καθὼς ἐν τῷ περὶ λόγῳ κανονικῶς ἐκφέρονται αἱ τοιαῦται προτάσεις (quod eriperes): «διὰ τοῦτο μὲ σφῆζεις;». Πρὸς τὸ eripis συνεφώνησε καὶ τὸ ut cernam (ἀντι τοῦ : eripuisti, ut cernerem). Διὰ τοῦ παρατατικοῦ erat ἀναφέρεται ὁ Αἰνεῖας εἰς τὴν ἤδη δοθείσαν ὑπόσχασιν τῆς Ἀφροδίτης, διὰ δὲ τοῦ ἐνεστώτος eripis εἰς τὴν καὶ νῦν ἔτι ἐξάκολουθοῦσαν φροντίδα αὐτῆς, ὅπως σφῆξῃ τὸν Αἰνεῖαν.—667 alterius] τὸ ἰ τῆς παραληγοῦσης βραχύ.—669. reddite] «ἄφετέ με νὰ ἐπιστρέψω». — instaurata revisan] instaurem et revisam, ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ sinite: «ἄφετε νάνεώσω καὶ νὰ ἐπανίδω».—670. numquam] ἐμφαντικὴ ἄρνησις «οὐδαμῶς» (omnīn non).

725. per opaca locorum=per opaca loca. Ἡ χρῆσις τοῦ οὐδετέρου τῶν ἐπιθέτων ὡς οὐσιαστικῶν ἐν ταῖς πλαγίαις πτώσεσι μετὰ γενικῆς ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένης εἶναι ποιητικὴ.—726—727. iniecta. . tela] «**δόρατα μακρόθεν βαλλόμενα**» κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐκ τοῦ συστάδην μάχην, ἣτις δηλοῦται διὰ τῶν ἐπομένων adverso glomerati ex agmine: «συνεσπειραμένοι κατ' ἀντιμέτωπον τάξιν».—728. suspensum] «μετῴρων», ἀγωνιῶντα (sollicitum, anxium).—729. videbar] mihi, «ἐδόκουν», ἐνόμιζον.—731. evasisse viam] «ᾧτι διανύσας τὸν ὄδον διέφυγον πάντα κίνδονον». —732. visus] est mihi. ad aures. . adesse] ad aures accedere et adesse.—734. ardentes] «τὰς λαμπούσας ἀσπίδας», ἅτε χαλκὸν περιβεβλημένας, συνώνυμον πρὸς τὸ ἐπέμενον micantia aera.—735. male amicum]=inimicum. Ἡ πλοκὴ τοῦ λόγου: nescio quod numen male amicum eripuit mihi trepido mentem confusam=«τὸν νοῦν ἤδη τεταραγμένον ἐκ τοῦ κρότου τῶν ποδῶν καὶ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Ἀρχίσου ἐξεῖλεν ἄγνοῶ τις πολεμία θεότης».—737. nota region] «ἐκ τῆς γνωστῆς διευθύνσεως τῶν ὁδῶν».—738. miser] mihi. Περὶ τοῦ ἐξαφανισμοῦ τῆς Κρεούσης εἰκάζων ὁ Αἰνεῖας ἐπιφέρει δύο αἰτίας διὰ τοῦ ne... ne συνδεομένης, ὧν ἡ δευτέρα πάλιν εἶναι διπλῆ (seu): εἴτε ἐξαρπαγείσα ὑπὸ τῆς μοίρας ὑπελείφθη που (ὑπερφυσικὸς τρόπος) εἴτε ἀπεπλανήθη τῆς ὁδοῦ ἢ ἀποκαμοῦσα ἐκάθισέ που (φυσικὸς τρόπος).—740. incertum] ἀποκρίσις εἰς τὰς προηγουμένας ἐρωτήσεις.

745. quem. . deorumque] **ὑπέρμετρος σίχλος**. Ὁ τοιοῦτος σίχλος τελευτᾷ πάντοτε εἰς φωνήεν καὶ ἀπὸ φωνήεντος ἄρχεται ὁ ἐπόμενος, ὥστε νὰ γίνεταί ἐκθλιψίς τῆς περιτερουσῆς συλλαβῆς τοῦ ὑπερ-

μέτρου.—748. curva valle] = cava valle.—749. repeto et cingor] παρατακτική σύνταξις, ἐξ ἧς προκύπτει καὶ **πρωθύστερον** σχῆμα, ἀντιὸν τῆς εἰρημίας repeto cinctus. Λέγοντος τοῦ Αἰνείου ὅτι ἐνεδύθη τὰ ὄπλα, ἀνάγκη νὰ ὑπονοήσωμεν ὅτι εἶχεν ἀποθέσει ταῦτα πρότερον, ὅτε ἐφθασεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος.—750. stat] sententia, «λαμβάνω σταθερὰν ἀπόφασιν» (στ. 660).—casus renovare] «ἀνεώσω», νὰ ὑποστῶ ἐκ νέου πάσας τὰς περιπετείας.

768. quin etiam] «καὶ δὴ καὶ» τολμήσας.—769—770. Creusam vocavi] ἐκ ῥήματος κλητικῆς ἐξαρτᾶται αἰτιατικὴ ὀνόματος, ὅπερ ἐν εὐθείᾳ λόγῳ θὰ ἐξεφέρετο κατὰ πτώσιν κλητικὴν: πολλάκις ἀνεβόησα «Κρέουσα».—771. tectis] = aedificiis «διὰ τῶν οἰκίων τῆς πόλεως», τ. ἔ. διὰ τῶν ὁδῶν.—furenti] «ἐν ᾧ περιεπλανώμην μαινόμενος».—772 infelix simulacrum] «τὸ ἄθλιον εἶδωλον».—773. visa] est.—nota maior imago] «εἰκὼν μείζων τῆς γνωστῆς». Οἱ τεθνεῶτες ἐπιστεύετο ὅτι ἐμφανίζονται ἐν μείζονι σχήματι: πλὴν δὲ τοῦτου ἡ Κρέουσα, ὡς ἐκ τῶν ἐπομένων δηλοῦται (788), ἐγένετο ἡρώϊνη, ὥστε κατ' ἀνάγκην ἡ εἰκὼν αὐτῆς ὤφειλε νὰ παραστῇ εἰς τὸν Αἰνεϊαν μείζων ἢ κατ' ἀνθρώπον.

774. steierunt] τὸ φωνήεν τῆς παραληγούσης βραχύ. Πρὸς τὴν εἰκόνα πρβλ. Ὀμ. Ω 24 **ὄρθαι δὲ τριχες ἔσταν ἐπὶ γναμπίοι μέλεσσιν**.—775. affari... demere] **περιγραφικὰ** ἀπαρέμφατα, ὧν ὑποκείμενον τὸ Creusa.—776. quid iuvat] «τί ὠφελεῖ».—indulgere dolori] «ἐνδιδόναι τῇ λύπῃ».—777. non sine numine divom] λιτότης, πρβλ. Ὀμ. ζ, 240: **οὐ πάντων ἀέκητι θεῶν**.—778. comitem] κατηγορούμενον τοῦ Creusam.—778—779. nec... fas aut ille sinit] δὲν εἶναι πεπωμένον (fas=fatum) οὐδ' ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ ὕψηλου Ὀλύμπου ἐπιτετραμμένον.—778. longa exsilia] «μακρὰς πλάνας ἔξω τῆς πατρίδος», ἀντικείμενον τοῦ arandum, ἐξ οὗ ἤρτηται καὶ ἡ αἰτιατικὴ aequor. Τὸ ρ. arare ἀρμύζει εἰς τὸ aequor (ἡ ναὸς πλέουσα ἀβλακοὶ τὴν θάλασσαν), οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὸ exsilia (**ζεῦγμα**), ἐνθα νοητέος ἄλλος τις ρ. τόπος, οἷον obeunda.—781. Thybris] ἑλληνικὸς τόπος (**Θύβρις**), ὃν συχνότερον μεταχειρίζεται ὁ Βεργίλιος ἢ τὸν λατινικὸν Tiberis. Ὀνομάζεται δὲ ὁ ποταμὸς Lydius, διότι ῥεεῖ ἐκ τῆς Ὀρρηγίας, ἧς οἱ κάτοικοι ἐνομιζοντο ὅτι κατάγονται ἐκ Λυδίας. Πάντως δὲ διὰ τῶν τοιούτων ἀγνώστων τῶν Αἰνεϊᾶ ὀνομασιῶν ἢ πρόρρησις τῆς Κρεούσης προσλαμβάνει τι τὸ μυστηριώδες.—*arva opima virum] Γραμματικόν, Ἀρθολογία ἐκ τῆς Βεργιλίου Αἰνεϊάδος. Ἔκδ. δ. 8*

«Ομ. Μ, 183 ἀνδρῶν πίονα ἔργα.—782. leni agmine] «ἡρέμφ ρεβ-
ματι».—783. res laetae] «εὐδαιμονία».—regia coniunx] ἡ Λαουῖνία,
θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Λατίνου. Ὁ ἐξαφανισμὸς καὶ ἡ ἀποθέωσις τῆς
Κρεούσης ἦτο ἀναγκαῖα, ὅπως ὁ Αἰνείας ἔλθῃ εἰς τὸν δεῦτερον τοῦτον
γάμον.—784. patria] = iato de tinata.—Cieusae] γεν. ἀντικειμενικῆ
ἐκ τοῦ lacrimas : «δάκρυα χονόμενα ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς Κρεούσης».
—785. superbas] ἀναφέρεται ποιητικῶς εἰς τὸ sedes ἀντὶ νάναφέρη-
ται εἰς τοὺς κατοίκους τῶν ἐδρῶν τούτων.—786. servitun] ὕπτιον δη-
λωτικὸν σκοποῦ.—788. magna deum genetrix] δηλ. ἡ Κυβέλη, ἁσια-
τικῆ θεότης τῆς γῆς καὶ τῶν ὀρέων, λατρευομένη μάλιστα ἐπὶ τοῦ
ὄρους Ἰδης. Ταυτιζομένη δὲ πρὸς τὴν Ρέαν εἶναι ἡ μήτηρ τῶν θεῶν
(Idaea mater). Εἶναι πρὸς τοὺς Τρῶας εὐμενῆς καὶ νῦν εἰς τὰς ἀκο-
λούθους αὐτῆς νόμφας περιλαμβάνει καὶ τὴν Κρέουσαν.—789. patri]
τοῦ Ἰσκανίου. Παρατηρητέον ὅτι μόνον ἐν ἀρχῇ ἐπιδεικνύει ἡ Κρέουσα
περιπάθειάν τινα, ὀνομάζουσα τὸν Αἰνείαν dulcem coniugem, καὶ ἐν
τῷ τέλει, ἔνθα συνιστᾷ αὐτῷ τὸν κοινὸν υἱόν. Τοῦτο ἐρμηνεύεται ἐκ
τῆς νέας καταστάσεως αὐτῆς : ἡ Κρέουσα δὲν ἀνήκει πλέον εἰς τὸν Αἰ-
νείαν, ἀλλ' εἰς τοὺς θεούς.

790. haec ubi dicta dedit] συ ἤθης φράσις παρὰ Βεργίλιω, «ὡς
εἶπε ταῦτα». Παρατήρει καὶ τὴν κερήχισιν.—792. ter conatus sum]
Πρὸς τὴν φράσιν πρὸλ. Ὀμ. λ, ἔνθα λέγεται περὶ τοῦ Ὀδυσσεύως, ὅτι
μάτην ἐπειράθη ἐν Ἄδου γὰ περιπτοχθῆ τὴν ἐαυτοῦ μητέρα : τρις μὲν
ἐφορμήθην ἔλθειν τέ με θυμὸς ἀνώγει, τρις δέ μοι ἐκ χειρῶν σκιῇ
εἰκελον ἦ καὶ ὀνειρώ ἔπιτατο.—dare... circum] = circumdare
(τρῆσις), εἰς σὺ ἢ δοτικῆ collo.

BIBLION III

1. res Asiae] «τὰ τῆς Ἀσίας» (τ. ἔ. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ταύ-
της οὐχὶ πάσις), «τὸ βασιλεῖον τῆς Ἀσίας», ὅπερ ἀκριβέστερον διο-
ρίζεται διὰ τοῦ ἐπομένου Priamique gentem. Περὶ τοῦ que πρὸλ. Αἰν.
1, 2.—2. immerita] «ἀναίτιον». Ὁ Πάρις μόνος ὑπῆρξεν ἔνοχος.
3.—h mo] «ἐκ θεμελίων», ἄρδην (funditus, a solo).—3 post-
quam... visum... cecidit... fumat] παρατηρητέα ἢ ἐν ταῖς χρονικαῖς

προτάσει χρήσις δύο παρακειμένων καὶ ἐνὸς ἱστορικῷ ἐνεστώτος ζωηρῶς παριστῶντος τὰ ἐπὶ μακρὸν ἔτι χρόνον συνεχῶς καπνίζοντα ἐρείπια τῆς Τροίας, πρβλ. Αἰν. ΙΙ, 663 καὶ κατωτέρω στ. 192. Neptunia] ΙΙ, 625.—4. exsilia] ΙΙ, 780.—diversa] «αφροστώσις ἀπ' ἀλλήλων», (remota, longinqua). πρβλ. Ι 376.—quaere e] ἐξαρτάται ἐκ τοῦ agimur, σπανία συντάξις κατ' ἀναλογίαν πρὸ τοῦ p. cogimur.—classen] ὁ Αἰνεΐας ἀποπλέει ἄγων εἴκοσι ναῶς.—sub ip'a] «ὕπ' αὐτὴν τὴν Ἐκτανδρον», τ. ἔ. ἀμέσως ὑπὸ τὴν Ἐκτανδρον. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο πρὸς νότον τῆς Τροίας ἐν ταῖς ὑπωρείαις τῆς Ἰδης, ἀφ' ἧς ξυλευόμενοι οἱ Τρῶες ναυπηγοῦσι (polimur = magno labore construimus).—7. sistere] ἀμεταβάτως· ἐξαρτάται ἐκ τοῦ detur, ἢ περ χρήσις ποιητικῆ.—8. vix... inceperat... et... iubebat] «ἄμικ ἤξετο... καὶ ὁ Ἀγχίστης ἐκέλευε», περὶ τῆς συντάξεως πρβλ. Αἰν. Ι, 34. Ἡ πρότασις et iubeat χρησιμεύει πάλιν ὡς κυρία πρὸς τὴν ἐπομένην, ἣτις περιέχει καὶ τὸ κυριώτατον τῆς διηγήσεως: I tora cum... relinquo (= καὶ τότε δή... καταλείπω κτλ.). Διὰ τῶν τριῶν προτάσεων δηλοῦται ἡ ταχῆα διαδοχὴ τῶν πράξεων.—rima aestas] «ἡ ἀρχὴ τοῦ θέρους». τ. ἔ. τὸ ἔαρ.—8. dare fatis ve'a] ποιητικῶς κατὰ τὸ dare ventis vela. Ὁ Αἰνεΐας ἀναπεταννύει τὰ ἱστία εἰς τὴν εἰμακρμένην (στ. 7. quo fata ferant).—12. penatibus et magnis dis] magni di εἶναι αὐτοὶ οἱ penates, οὓς καλεῖ ὁ ποιητὴς magnos θέλων νὰ ἐξάρη τὴν δύναμιν αὐτῶν.

30. eloquar an sileam] αἰ ὑποτακτικῆς δηλωτικαὶ ἀπορίας· «νὰ ἐξαγγείλω ἢ νὰ ποσιωπήσω», ταῦτα δὲ λέγονται ὡς ἐν παρενθέσει.—genitus lacrimabilis] «θρηνηδῆς στὴν ἀγμόν».—40. vox reddita] ἡ ἀκουσμένη φωνὴ ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ βάλους τοῦ τύμβου ὡς ἀπόκρισις προκληθεῖσα διὰ τῆς πράξεως τοῦ Αἰνεΐου (ἐντεθῆεν καὶ ἡ χρῆσις τῆς λ. reddita).—41. iam parce] «ψεῖδον. τέλος πάντων».—se pulito = mortuo. Ὁ Πολύδωρος δὲν ἔτοχε τῶν νενομισμένων ἐπιτηδείων τιμῶν, τὸ δὲ πτώμα τούτου κατὰ μικρὸν ἐκαλύφθη ὑπὸ κόνεως, ἐν ἧ ῥιζοβολήσατα τὰ κατ' αὐτὸ ριφθέντα βέλη διεπέρασεν τούτο.—42. parce scelerata] = ioli scelerare. «μὴ μίαινε» (celerare = polluere).—non] σύναπτε μετὰ τοῦ externum: οὐχὶ ξένον πρὸ σέ».—tulit] = protulit. genuit.—43. au] συνεχίζεται ἡ ἄρνησις· «οὐδὲ ρέει τὸ αἷμα τούτο ἐκ τοῦ στελέχους» (ἀλλ' ἐκ τοῦ σώματός μου).—44. I tus avarum.] = litus, ubi tyrannus avarus habitat. — Polydorus] ὁ νεώτα-

τος τῶν υἱῶν τοῦ Πριάμου. Παρ' Εὐριπίδῃ ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Ἑκάβης διηγείται ἡ σκιά τοῦ Πολυδώρου τὸν ἑαυτοῦ θάνατον, ὅπως ἐνταῦθα ὁ Αἰνεΐας (πρὸλ. στ. 49. κέ). Μόνον ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ θανάτου ὁ Ρωμαιοὶ ποιητῆς ἀκολουθεῖ ἄλλην τινὰ παραλλαγὴν χρήσιμον εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Παρ' Ὀμήρῳ τὸν Πολύδωρον ἀποκτείνει ὁ Ἄχιλλεὺς (Υ, 407 κέ.).—45. confixum] me.—[ferrea . . : seges] «σιδηροῦν λήϊον βελῶν», τ. ἔ. λήϊον σιδηρῶν βελῶν.—46. iaculis] δοτ. πτώσις : «τὸ λήϊον τῶν βελῶν ἀνεφύη (increvii) εἰς αἰχμηρὰ δόρατα», τ. ἔ. ἐκ τῶν ριφθεντων ἐκαίνων βελῶν ἀνεφύη πυκνὸν λήϊον θάμνων ἐν σχήματι δοράτων.

47. ancipiti formidine] «διπλῶ φόβῳ», τ. ἔ. διὰ τὸ αἶμα, ὅπερ εἶδον, καὶ διὰ τοὺς λόγους, οὓς ἤκουσα.—mentem] ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ pressus, πρὸλ. I, 228.—50. furtin] «λάθρα» δηλ. τῶν Ἑλλήνων. πρὸλ. Εὐριπ. Ἑκάβην 6 : *ὑπεξέπεμψεν*.—mandarat]=commendarat commiserat, ἐντεῦθεν ἐξαρτᾶται τὸ γερ. alendum, σημαίνον τὸν σκοπὸν.—51. regi] δηλ. τῷ Πολυμήστορι, συζύγῳ τῆς Ἰλιόνης, θυγατρὸς τοῦ Πριάμου.—52. cingi]=cinctam teneri. Ἡ Τροία δὲν περιεκυκλώθη ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, ἀλλ' ὁ ποιητῆς μεταφέρει εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους πολιορκίαν γινομένην κατὰ ρωμ. τρόπον.—res Agamemnonias]=causam, partes Ag. τὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, τ. ἔ. τὸν Ἀγαμέμνονα.—55. fas] τὸ δίκαιον τῆς ξενίας.—59. auro potitur] «γίνεται κύριος τοῦ χρυσοῦ». Τὸ potitur μετὰ βραχείας τῆς παραληγοῦσης κατὰ τὴν 3ην συζογίαν.—57. sacra] «ἐπάρατος», ἀνοσία, *ἐξάγιστος* : sacer=ὁ καθιερωμένος ὡς θῆμα τοῖς χθονίοις θεοῖς, ἐξ ἧς σημασίας προκύπτει ἡ ἀνωτέρω.—59. monstra]=prodigiuni («τὸ τερατώδες σημεῖον»).—refero et[quae sit sententia posco] καθάπερ δηλ. ἐν τῇ ρωμ. συγκλήτῳ ἐποίει ὁ συμβουλευόμενος ἄρχων, (πρὸλ. τὰς φράσεις : referre [relatio] ad senatum καὶ rogare sententias).—60. idem animus est=idem plai et, ἐπακολουθοῦσι δὲ ὡς ὑποκείμενα τὰ ἀπαρέμφ. excedere, dare καὶ lingu hospitium.—61. pollutum] ὑπὸ τοῦ Πολυμήστορος.—classibus]=navibus, τὸ δὲ austros=ventos, «ἀναπετάσαντες τὰ ἱστία νὰ δώσωμεν εἰς τὰς ναὺς τοὺς ἀνέμους», ὥστε δηλ. νὰ καταστήσωμεν αὐτὰς ἱκανὰς νάναχθῶσιν.—62. instauramus] πρόχειρον κατὰ τύχην ταφῆν (funus) εἶχε λάβει τὸ πτώμα τοῦ Πολυδώρου (στ. 41), νῦν δ' ἐπιτελοῦσι ταύτην αἰ περὶ τὸν Αἰνεΐαν κατὰ τὰ ρωμ. ἔθιμα συσσωρεύσαντες χῶμα, ὥστε νὰποτελεσθῇ τόμβος (tumulo

δοτική).—63. manibus] τῇ ψυχῇ τοῦ Πολυδώρου. Τῶν τεθνεώτων αἱ ψυχαὶ τυχοῦσαι τῶν νενομισμένων τιμῶν ἐγίνοντο δαίμονες χθόνιοι (manes)—.arae] οἱ Ρωμαῖοι συνήθιζον κατὰ τὴν ἐπικήδειον τελετὴν νὰ ἰδρῶσι πλείονας τοῦ ἑνὸς βωμοῦς εἰς τοὺς τεθνεώτας, ἐνταῦθα δὲ δύο (geminas aras στ. 305).—64. caeruleis]=nigris, fuscis. Αἱ ἀρχαῖαι λέξεις αἱ χρωμάτων σημαντικαὶ δὲν εἶχον ἀκριβῶς ὠρισμένην σημασίαν, τὸ δὲ caeruleus ἐδήλου πάσας τὰς ἀποχρώσεις ἀπὸ τοῦ κρᾶνον ἄχρι τοῦ μέλανος.—64. maestae]=maestitiam declarantes.—atra] οὐχὶ διὰ τὸ χρῶμα καλεῖται οὕτως ἢ κυπρίσσης, ἀλλὰ διὰ τὴν συμβολικὴν αὐτῆς παράστασιν.—65. Πιᾶδες] αἱ Τρωάδες αἱ ἀκόλουθοι τοῦ Αἰνείου.—crinem solutae]=rinibus passis, «λυσίκομοι», περὶ τῆς συντάξεως πρὸλ. I, 228.—de more] δηλ. lungentium.—66. inferimus] τὸ ρ. τοῦτο (=ἐπιφέρεσθαι χάος) κυριολεκτεῖται ἐπὶ τῶν τοῖς νεκροῖς προσφερομένων χοῶν ἐκ γάλακτος, μέλιτος, οἴνου ἀκράτου καὶ αἵματος τῶν ἱερείων.— tepido]=χλιαρῶ, τ. ἔ. νεωστὶ ἀμελ-χθέντι.—cymbia] ποτήρια, ὧν τὸ σχῆμά περιγράφεται ἄλλοτε ἄλλως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων.—68. condimus] διὰ τῆς νενομισμένης ταφῆς λαμβάνει ἐπὶ τέλους ἡ ψυχὴ τὴν αἰωνίαν ἀνάπαυσιν.—supremum] «τὸ ἔσχατον».—voce ciemus]=vocamus, τ. ἔ. διὰ τοῦ τριπλοῦ vale

69, ubi prima fides] δηλ. est=ubi primum fides est, ubi primum confidi potest, «εὐθὺς ὡς ἤδυνάμεθα νὰ ἐμπιστευθῶμεν εἰς τὸ πέλαγος».—placataque] ἐπεξηγητικὴ παράταξις. Τὸ placata dant=placant. Κατηρεμίζουσι δὲ οἱ ἄνεμοι τὴν θάλασσαν, διὰν παύσωσι πνέοντες.—70. lenis]=leniter.—71. deducunt] «καθέλκουσι» (τὸ ἀντίθετον subducere στ. 135).—72. recedunt] «ἀποχωροῦσι» κατὰ τὴν συνήθη ὀπτικὴν ἀπάτην.—73. sacra tellu-] ἡ Δήλος.—73. colitur] κυρίως «θεραπεύεται» «κατοικεῖται», τ. ἔ. ὑπάρχει. Κεῖται δηλ. εἰδικὸν ῥῆμα ἀντὶ τοῦ γενικοῦ καὶ ἀχρόου est.—74. Στίχος σπονδειαῶν μετὰ δύο χασμωδιῶν, ὧν ἡ μὲν πρώτη (inatri est) δικαιολογεῖται διὰ τῆς τομῆς, ἡ δὲ δευτέρη διὰ τοῦ κυρίου ὀνόματος (Neptuno Aegaeo). Μήτηρ τῶν Νηρηίδων ἦτο ἡ Δωρίς· ὁ δὲ Ποσειδῶν καλεῖται Aegaeus (Αἰγαίων) ὅτε ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει κυρίως ἐδρεῦον. Ὁ Ὅμηρος ἤδη ἀναφέρει θαυμαστὴν τινα νῆσον Αἰγὰς «ἐνθα τέ οἱ (τῷ Ποσειδῶνι) κλυτὰ δώματα βένθεσι λίμνης χρύσεια μαρμαίροντα τετιύχαιαι, ἄφθιτα αἰεὶ (Ὅμ. Ν, 20 κέ.). Ἄλλ' αἰ ὀνομασῆαι Αἰγαίων καὶ Αἰγαί πάντως ἔχουσι συγγένειαν πρὸς τὸ οὐδῆσασ.

αἴγες (=κόματα).—75. arquitepens] «ὁ τοξότης», ὁ ἀργυρότοξος, δηλ. ὁ Ἀπόλλων. Ἡ νῆσος Δῆλος, κοιτίς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, περιεπλανᾶτο ἐν τῷ πελάγει, ὁ δὲ Ἀπόλλων εὐγνωμονῶν (ρις) διότι ἐκ' αὐτῆς ἐγεννήθη, κατέστησε ταύτην ἀκίνητον ἀναδήσας πρὸς τὰς ἐγγὺς νήσους Μύκονον καὶ Γύαρον.—77. ventos] ὅφ' ὧν δηλ. ἐφέρετο ἡ Δῆλος τῆςδε κακείσε.

80. Anius] υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, φίλος τοῦ Ἀγχίσοῦ. Ἦδη πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ὁ Ἀγχίσις ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἄνιον συνεβουλεύθη, ἐὰν ὄφειτε νῆκολοθήτη τὸν Πρίαμον εἰς Σαλαμίνα τῆς Κύπρου.—81. sacra] ἡ δάφνη ἦτο ἱερά τοῦ Ἀπόλλωνος.—83. ho: pitu]=iure ho:spitalitatis.—84. templa] ὁ πληθυντικὸς ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ. —saxo structa vetust.]=(templa) vetusta.—85. propria] =per etiam «διαρκῶς» (πρβλ. κατωτέρω mansuram).—Thymbraee] «Θυμβραεῖ», ἀπὸ τῆς πεδιάδος Θύμβρης, διαρρεομένης ὑπὸ τοῦ ἐγγὺς τῆς Τροίας ποταμοῦ Θύμβριος, ἐν ἣ ὑπῆρχε περίφημος ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος.—86. altera] ἄινα δηλ. θά κτιση ὁ Αἰνεῖς ὡς ἀκρόπολιν δευτέρως Τροίας.—reliquias Achilli] Αἰν. I 38.—88. quem sequimur?] δηλ. ducen =quem sequi nos (ducen) iubes? Παρρατηρητέα ἡ χρῆσις τῆς ὀριστικῆς ἀντὶ τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστώτος ἐπὶ ἀπορίας τοῦ πράκτεος.—89. auguriu]=χρησμόν.—animis] δοτ. πτώσις. Ὁ θεὸς εἰσδύεται (i:labitur) εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, οὐς ἐμπνέει καὶ φωτίζει.

90. vix... fatus eram... omnia visa] δηλ. sunt. Παρρατακτικὴ ἐκφορὰ ἀσύνδετος ἀντὶ τοῦ συνήθους vix fatus eram, cum omnia visa sunt. πρβλ. I, 33.—91. liminaque] τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ἔλου (τοῦ ναοῦ). Τὸ φωνῆν e τοῦ que ἐν τῇ θέσει τοῦ δευτέρου ποδός, ἐπακολοθήτης λέξεως μεθ' ἑτέρου que (augisque), λαμβάνεται ὡς μακρόν. —laurus] πληθυντικὸς ἀριθμὸς ἐμφαίνων δάσος δαφνῶν.—92. mons] ὁ Κόνθος.—cortina] ὁ λέβης ὁ ἐπικείμενος ἐπὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς τρίποδος, ἐφ' οὗ ἐκαθεζετο ἡ Πυθία μαντευσμένη, καὶ καθόλου ἐνταῦθα ὁ δελφικὸς τρίπους καὶ κατ' ἑκτασιν ὁ χώρος τοῦ μαντείου ἢ τὸ μαντεῖον αὐτό.—93. submissi] «ταπεινοὶ» πίπτομεν κατὰ γῆς.—94. duri]=laboribus obdurati, «πολυτλήμονες».—prima] ἡ γῆ ἢ πρώτη ἰδοῦσα γεννώμενον τὸ ὁμέτερον γένος (vos) ἀπὸ τῶν πρώτων προγόνων (a stirpe parentium), ἢ αὐτὴ κτλ. Ὁ Δάρδανος, ὁ γενάρχης τῶν Τρώων, ἐλέγετο ὅτι ἐγεννήθη ἐν Ἰταλίᾳ.—95. ubere laeiu] μεταφο-

ρικῶς (Ὁμηρ. οὐθαρ ἀρούρης) = solo pingui et fertili. — 96 reduces] κατηγορούμενον. Ὁ εἰς Ἱταλίαν πλοῦς τοῦ Αἰνείου εἶναι ἐπάνοδος αὐτοῦ. — domus! «ἡ γενεά». — cunctis oris] πρὸς τὴν προφητείαν ταύτην παραβλητέα ἢ παρ' Ὁμήρω ὑπόχρεσις τοῦ Ποσειδῶνος σφύζοντος τὸν Αἰνείαν (Γ 307 κέ): νῦν δὲ δὴ Αἰνεῖαιο βίη Τρώεσσι ἀνάξει καὶ παίδων παῖδες, τοί κεν μετόπισθε γένωνται.

147. non erat... visi] ἀσύνδετος παράταξις, πρὸ βλ. στ. 90. — terris] ἀφαιρετ. τοπικῆ = ἐπὶ τῆς γῆς. — 148. effigies] «εἰκόνες», ὁμοιώματα. Τοῦτου δὲ ἀκριβέστερος διορισμὸς ἐπακολουθεῖ τὸ Phrygii penates. — 150. iacentis in somnis] «καθεύδοντος», ἡ γενικὴ iacentis ἐξερτάται ἐκ τοῦ oculos (νεοσ). — 151. manifesti] «ἐναργεῖς». — q a] «ἐνθα». — 152. per insertas fenestras] δηλ. parietibus «διὰ τῶν ἐν τοῖς τοίχοις παρεντεθημένων θυρίδων». — 154. delato] = navibus vecto, «ἐὰν ἤθελες πλεύσει», τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀπόδοσις εἶναι τὸ dicturus est (= liceret. — Ortygiam] εἰς τὴν Ὀρτυγίαν, ἀρχαιότερον ὄνομα τῆς Δήλου. — 155. capit] «χρησιμοδοτεῖ». Οἱ χρησιμοῖ ἐδίδοντο ἐμμέτρως. — et nos en ultro] «καὶ ἰδοὺ μάλιστα ἡμᾶς». Ὁ νοῦς: οὐδεμίαν χρεῖαν νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς Δήλον, ὅπως ἐπερωτήσης τὸν Ἀπόλλωνα· ἐνταῦθα οὗτος δίδει σοι χρημῶν, καὶ ἰδοὺ μάλιστα πέμπει ἡμᾶς πρὸς σέ, ὅπως ἐξαγγεῖλωμεν αὐτόν. — tua ad limna] = ad te. — 156. tua arma] = tuum imperium, tuum ductum. — 158. idem] = idem — tollemus in astra] θὰ καταλέξωμεν εἰς τοὺς θεοὺς. — nepotes] τὸν Ἰούλιον Καίσαρα καὶ τὸν Ὀκταβιανόν. — 159. urbi] τῇ Ρώμῃ. — in agnis] δηλ. nepotibus. — 160. magna] ἐμφαντικῆ ἐπανάληψις τοῦ ἐπιθέτου. — 161. suasit] «ἀπέδειξεν». — 162. Creta] = in Creta — 163. Hesperian] πᾶσα ἡ πρὸς ἐσπέραν χώρα ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ἔσπερια, καὶ δὴ ἡ Ἱταλία καὶ ἡ Ἰσπανία, συγγόντα δὲ ἡ Ἱταλία. — 164. potens armis atque ubere glaebae] «πολεμικῆ καὶ εὐφρορος». Περὶ τοῦ uber πρὸ βλ. στ. 95. — 165. Oenotri] ἀρχαῖος λαὸς ἐν τῇ νοτίῳ Ἱταλίᾳ τῇ κατόπιν χώρᾳ τῶν Βρουττίων καὶ Λευκανῶν. — 165. fama] est. — minores] = iosteri «οἱ μεταγενέστεροι». — 166. ducis] ὁ Ἱταλὸς ἦτο κατὰ τὴν παράδοσιν βασιλεὺς τῶν Ἱταλῶν, κατὰ δὲ τὸν Θουκυδίδην (VI, 2, 5) τῶν Σικελῶν. — gentem] = terram, τ. ἔ. τὴν χώραν, ἐν ἣ ὁ λαὸς κατόκησεν. — 168. pater] ἀνήκει καὶ εἰς τὸ Dardanus. Ὁ Δάρδανος γεννηθεὶς ἐν τῇ Τυρρηνικῇ πόλει Κορύμφ (Cortona, στ. 170) ἐξ Ἱταλίας μετώκησεν εἰς Θράκην καὶ εἶτα εἰς Φρυ-

γίαν, ἐνθα ἐγένετο βασιλεύς, ἡ δὲ χώρα ἐπωνομάσθη Δαρδανία.—a quo] ἀναφέρεται εἰς τὸν Δάρδανον, διότι ὁ Ἴάσιος οὐδένα κατέλιπεν ἀπόγονον.—170. *haud dubitanda*] «ἀναμφίβολα».—171. *Ausonias*] *Italias*. Δύσσοιες ἦσαν τὸ πάλαι ἡ γενικὴ προσηγορία τῶν ἐν τῇ κεντρικῇ Ἰταλίᾳ κατοικοῦντων λαῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν πρὸς δυσμὰς τῶν Ἀπεννίνων.—*Dictaeta arva*] τ. ἔ. τὴν Κρήτην, ἀπὸ τοῦ ὄρους Δίκτης.

173. *ne sopor illud*] Ὁμ. τ, 547 οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ. Τὸ *illud*, ἀρνητικῆς οὐσης τῆς προτάσεως, δὲν ἀφωμοιώθη κατὰ γένος πρὸς τὸ κατηγορούμενον *sopor*.—*coram*] *me*.—174. *velaras*] δηλ. *vittis* (πρὸς Π, 296).—*praesentia ora*] «τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου ἐναργῆ», τ. ἔ. ἐν τῇ πραγματικότητι αὐτῶν.—176. *corripio corpus*] = *corripio me*.—*supinas manus*] = *palmas* (I, 89).—177. *cum voce*] «εὐχόμενος».—*munera intemerata*] «ἀγνὰ δῶρα», σπονδῆν οἴνου ἀκράτου.—*focus*] ἡ κινητὴ ἐστία, ἐφ' ἧς ἐκαίετο ὁ λιθανωτὸς καὶ πρὸ τῆς κυρίας θυσίας ἐγίνετο σπονδῆ. Οἱ *penates* ἦσαν οἱ φύλακες τῆς Ἑστίας.—178. *perfecto honore*] «διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῆς θυσίας». *honore* = *sacrificio*.—179 *facio certum*] ἀρχαῖκόν καὶ ποιητικόν ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ κανονικοῦ *certiorem facio*.—179. *rem ordine pando*] = *eu omnem deinceps enarro*.—180. *ambiguum*] κατηγορούμενον = *duplicem*, συνωνυμῆ πρὸς τὸ *geminos*. Ἡ γενεὰ τῶν Τρώων ἠδύνατο νὰ κατάγεται καὶ ἀπὸ τοῦ Δαρδάνου καὶ ἀπὸ τοῦ Τεύκρου, οἵτινες εἶναι οἱ *geminii parentes*. Ἐκ τοῦ *agnoscit* ἐξαρτᾶται ὁπονοούμενον ἀπαρέμφ. *esse*.—181. *novo veterum*] παρατήρει τὴν θέσιν τῶν ἐπιθέτων ἐν σχέσει πρὸς τὰ οὐσιαστικά: *errore locorum*. Ἡ δευτέρα περιπλάνησις (*novo errore*) ἦτο ὁ εἰς Κρήτην κατάπλους, ἡ πρώτη ὁ εἰς Θράκην.

182. *exercite*] «καταπεποιημένε», δεδοκιμασμένε διὰ τῶν συμφορῶν τῆς Ἰλίου, τ. ἔ. ὅστις ἐν τῇ τύχῃ τῆς Ἰλίου ἐδιδάχθη νὰ ὑπομένῃς τὰς συμφοράς.—183. *casus Cassandra canebat*] παρήγγησις. Περὶ τῆς Κασσάνδρας πρὸς Π, 246.—184. *repeto*] δηλ. *mente* «ἀναμνησκομαι», ἐντεθὲν ἐξαρτᾶται τὸ ἀπαρέμφ. *portendere* (ὕποκεινται) = *praedicere*.—*debita*] ὕπον. *fatis*, «τὰ πεπωμένα», τὰ εἰμαρμένα.—187. *quis crederet... moveret*] ὅποι. δυνητικὴ ἐν τῷ παρελθόντι: «εἰς ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ... τίνα ἠδύνατο νὰ συγκινήσῃ».—188. *moniti* δηλ. *a penatibus*.—189. *ovantes*] = *laeti, alacres* «ἀγαλλόμενοι», ἅτε ἐλπίζοντες πέρας τῶν δεινῶν καὶ σταθεράν ἔδραν.—190.

paucis relictis] τινὰς τῶν ἑταίρων κατέλιπεν ὁ Αἰνεΐας ἐν τῇ ἐπὶ τῆς Κρήτης νεοκτίστῃ πόλει Περγάμῳ, ἣτις ὑπῆρχεν ἔτι ἐπὶ Βεργιλίου.— 191. cava trabe] ὄμηρ. **κοίλῃσι ναυσί.**—currimus] μεταβατικόν.

192. altum tenuere] «ἀνήχθησαν».—193. apparent] ὁ ἐνεστώσως ἐν τῇ χρονικῇ προτάσει παρὰ τὸν παρακ. tenere, πρβλ. στ. 3.—caelum undique] Ὅμ. μ. 403—404: **ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἐλείπομεν, οὐδέ τις ἄλλη ἐφαίνετο γαίῶν, ἀλλ' οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα.**—194. caeruleus .. imber] «σκοτεινὴ νεφέλη εἰς βροχὴν ἀναλυομένη». Ὅμς ἐνθ' ἄν. 405—407: **δὴ τότε κυανέην νεφέλην ἔστησε Κρονίων νηδ' ὑπερ γλαφυρῆς, ἠχλύσε δὲ πότος ὑπ' αὐτῆς.**—195. hiemem] «χειμῶνα», καταγιγίδα. — inhorruit] ρ. inhorrescere, «ἔφριξε», τ. ἔ. ὠρθώθη τὸ κύμα ἐν τῷ σκότει. — tenebris] = in tenebris—106. mare] ὄλον τὸν ὄγκον τῆς θαλάσσης. Τὸ δὲ aequora δηλοῖ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.—magna] κατηγορούμενον. — 197. gurgite vasto] «ἐν τῷ ἀχανεῖ πελάγει».—198. involvere diem nimb] «περικάλυψε τὴν ἡμέραν ἢ θέλλα», τ. ἔ. ἀφείλε τὴν ὄψιν τοῦ φωτός. — nox umida] «νύξ ὀμβρώδης».—199. ingeminant] αὐτοπαθές, «διπλασιάζονται», τ. ἔ. ἐπαναλαμβάνονται. — abruptis] = scissis. Ὁ ποιητὴς ἀκολουθῶν τὴν κοινὴν δοξασίαν παριστᾷ τὸν κεραυνὸν ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐξαικοντιζόμενον καὶ **διασχίζοντα** τὰς νεφέλας.—200. cursu] «ἐκτός τοῦ πλοῦ», ἔξω τῆς ὁδοῦ.—caecis iu undis] τ. ἔ. ἐν τοῖς κύμασιν, ἐν αἷς ὑπὸ σκότους κεκαλυμμένοι δὲν ἠδυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν, ποῦ τῆς θαλάσσης ἤμεθα καὶ ποῦ ἐπλέομεν.—201. negat discernere] ὄπον. se «λέγει ὅτι δὲν διακρίνει». — 202. nec meminisse] «οὐδ' ὅτι ἐνθυμεῖται». Ὑποτίθεται ὅτι ὁ Παλίνουρος, ὁ κυβερνήτης τῆς νεῶς τοῦ Αἰνεΐου διέπλενε καὶ πρότερον τὴν θάλασσαν ταύτην.—203. tres adeo] «τρεις ἀκριβῶς—τρεις ὄλας ἡμέρας (soles=dies).—incertos caeca caligine] ἡμέρας, καθ' ἃς διὰ τὸ πυκνὸν σκότος δὲν ἐγνωρίζομεν, ἐὰν πράγματι ἦτο ἡμέρα ἢ νύξ. — 205. sine sidere] ἀντὶ ἐπιθέτου «ἀνάστρους». — 205. primum] «κατὰ πρῶτον», τ. ἔ. μόνον, μόλις.—206. a) erire... montes ac volve fumum] ἡ γῆ, εἰς ἣν προσπελάζουσι, παρίσταται ποιητικῶς ἀποκαλύπτουσα αὐτῇ κατὰ μικρὸν τὴν θεάν τῶν ὄρέων καὶ τὸν ἀποθρώσκονται καπνὸν τῶν οἰκιῶν (πρβλ. στ. 72, ἐνθα ὁ λόγος περὶ ἀπομακρόνσεως). Ἡ ἀνόψωσις καπνοῦ εἶναι σημεῖον τόπου κατοικουμένου' πρβλ. Ὅμ. κ, 99 **καπνὸν δ' οἶον ὀρῶμεν ἀπὸ χθονὸς ἄλσσαντά.**—207. vela cadunt] = v. denittuntur. Τὰ ἱστία καθυφίστανται καὶ ὑπο-

στέλλονται τῆς νεῶς προσεγγιζούσης εἰς τὴν ξηράν.—207. insurgimus πρὸς ἄλ. Ὁμ. ἔνθ' ἄν. 129 : ἐμβολέειν κάπης. Τὸ iemis δοτικῆ.—206. haud mora] δηλ. fit—207. torquent] = versant, agitant. — 208. — caeru' a ἐγένετο οὐσιαστικὸν ἄκατὰ παράλειψιν τοῦ aequora.

225. lapsi] = volatu.—206. Ἡρμυίαε] αἱ Ἄρπυιαι (ἔτυμολογολογία εἰναι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκ τοῦ ρ. ἀρπάζειν) εἶναι δαίμονες τοῦ θυελλώδους ἀνέμου. Παρ' Ὀμήρῳ δὲ (α, 241, ζ, 371. υ, 66) εἶναι αἱ καταγίδες αἱ ἀναρπάζουσαι τοὺς πλέοντας καὶ δίδουσαι εἰς αὐτοὺς θάνατον σκοτεινόν, μακρὰν τῶν συντρέφων καὶ ἄνευ ἐπικηδείων τιμῶν, θάνατον διάφορον ἐκείνου, ὃν εὕρισκει ὁ μαχητὴς ἐπὶ τοῦ πεδίου. Κατασπαράττουσαι αἱ Ἄρπυιαι τὰ θύματα αὐτῶν προσφέρουσι δῶρον πρὸς τὰς Ἐρινῶς. Διὰ δὲ τὸ ἔργον τοῦτο καὶ διὰ τὸ μυστηριώδες καθόλου τῆς φύσεως αὐτῶν κατελέχθησαν εἰς τοὺς χθονίους δαίμονας. Ὁ Βεργίλιος ὀνομάζει ὀλίγον κατωτέρω τὴν **Κελαινώ**, αἱ δὲ δύο ἄλλαι ἐκαλοῦντο **Ὠκυπέτη** καὶ **Ἀελλώ**. Ἐν τῇ μεταγενεστέρῃ μυθολογίᾳ παρίσταντο διαταράττουσαι τὸ γεῦμα τοῦ Φινέως, τυφλοῦ προφήτου τῆς Θράκης, ὅπως τιμωρήσωσιν αὐτὸν ἀποκτείναντα τοὺς ἐκ τοῦ πρώτου γάμου υἱοὺς τοῦ. Ἄλλ' ἀπληλευθέρωθη τῆς τιμωρίας ὑπὸ τῶν δύο Ἄργοναυτῶν Ζήτου καὶ Καλάτδος, υἱῶν τοῦ Βορέα, καταδιεξάντων αὐτὰς μέχρι τῶν παρὰ τὰ ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελῷου νήζων, ὅπου φθάσαντες **ἔστρέψαντο** (εἰς οὗ καὶ τὸ ὄνομα **Στροφάδες**).—226. clangoribus] Ὁμ. Γ, 5: **κλαγγῆ δὲ ταί γε** (αἱ γέρανοι) **πέτονται**.—228. tum] = porro, praeter ea.—vox] δηλ. oītur.—229. rursū] καὶ rursus.—in secessu] πρὸς ἐπικνάλειψιν καὶ τῆς θυσίας.—232. ex diverso cael] = ex diversa parte caeli—caecis latebris] στ. 203.—233. sonant] στ. 226 magnis clangoribus—235. edicta] «κελεύω», ἐντεῦθεν ἐξαρτῶνται ἢ ὑποτικῶς capessant καὶ τὸ ἐπαρεμφ. gerendum esse.—236. haud secus ac iussi] δηλ. sunt = ut iussi sunt (ut iis imperatum est), faciunt.—tecto. . latentia] προληπτικὰ πατηγορούμενα: ita disponunt, ut tegantur... ita cadunt, ut lateant.—238. de'arsae] «καταπτῆσαι».—sonitun] = clangorem alarum, πρὸς στ. 333.—239. specula] ἀπὸ σκοπιᾶς.—Misenu:] ὁ τοῦ στόλου σαλπικτῆς (aero cavo).—240. nova proelia] «καιναὶ μάχαι», διότι οὐδέποτε μέχρι τοῦδε συνήφην μάχας πρὸς πτηνά, Ἐπεξήγησις τοῦ proelia εἶναι τὸ ἐπόμενον ferro foedare volucres.—241. pelagi volucres] αἱ Ἄρπυιαι ἀνήκουσιν

εἰς τὴν θάλασσαν καθ' Ἡσίοδον εἶναι θυγατέρες Ὀκceanίδος. — 243. vim] «βίαιον πλήγμα».

606. Troia arma] «τρῳϊκὰ ὄπλα», τ. ἔ. τοὺς ἀκολουθοῦντας τοῦ Αἰνείου κατὰ τὸν Τρωϊκὸν τρόπον ὀπλισμένους. — 307. magnis monstria] τὸ ὅτι βλέπει ἐναντῶθα ἢ Ἀνδρομάχη Τρῳᾶς ἐνόπλους ἤτο δι' αὐτὴν θαυμαστή τις διοσημία. — 308. visu in medio] «ἐν ᾧ ἴσταντο θεωμένη». — calos ossa reliquit] πρὸλ. τὸ Ὅμ. φόβος κρυερός. — 309. labitu] — «σφάλλεται», κινδυνεύει νὰ πέσῃ. — longo tempore.] = iust longum tempus, πρὸλ. Ὅμ. δ, 704: *δὴν δέ μιν ἀμφασίῃ ἐπέων λάβε...*, *δὴν δέ δὴ μιν ἐπέεσσιν ἀμεβομένη προσέειπεν*.

310. vera fa ies... verus nuntia.] κατηγορούμενα τοῦ ὑποκειμ. tu (alters) ἀντὶ νὰ συμφωνήσωσι πρὸς τὸ ἀντικείμενον te: «ἐμφανίζεσαι πρὸς με ὡς ἀληθινὴ μορφή (ἐν ἀληθινῇ μορφῇ) τὸ ἐναντίον εἶναι vana imago, umbra...), ὡς ἀληθὴς ἄγγελος;» Ἡ ἐρώτησις αὕτη διασαφρίζεται διὰ τῆς ἐπομένης vivisne? — 311. lux alma.] «τὸ ζωογόνον φῶς», τ. ἔ. ἡ ζωή· ὥστε si lux alma recessit = εἰάν εἶσαι κενὴ σκιά. Ἐπιστετέτο δέ ὅτι αἱ σκιαὶ τῶν τεθνεώτων ἐνεφανίζοντο κατὰ τὰς θυσίας, ὅπως μετὰσχῶσιν αὐτῶν. — 312. Hector ubi est?] «διὰ τί δὲν ἐμφανίζεται ὁ Ἔκτωρ;» τ. ἔ. ἐὰν ὁ Αἰνεΐας ἔρχεται ὡς σκιά ἐκ τοῦ Ἄδου, ἀποροῦσα ἐρωτᾷ ἢ Ἀνδρομάχη, διὰ τί δὲν ἐμφανίζεται καὶ ἡ τοῦ Ἐκτορος, εἰς ὃν καὶ προσφέρεται ἡ θυσία; — 312. furent] «μαινομένη» (insolabiliter et impatienter dolenti). Συχνάκις γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως furere ἐπὶ σφοδροῦ ψυχικοῦ πάθους. — subicio] «ὑποβάλλω», ἀποκρίνομαι. — hisi] κορίως «ἀνοίγω τὸ στόμα χωρὶς νὰ δόναμαι νὰ εἶπω λέξιν» (μένω κεχηγῶς), εἶτα δὲ «μόλις καὶ μετὰ κόπου λέγω τι».

315. extrema per omni.] = per omnia summa discrimina (pericula). — 316. ne dubita] = noli dubitare. — 318. deiectam coniuge] = orbatam coniuge, viduatam. Ἡ φράσις κατ' ἀναλογίαν τοῦ deicere aliquem honore, gradu spe. Πρὸς τὸ deiectam, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἡ ἔννοια τοῦ καταπίπτειν, ἀντιστοιχεῖ τὸ excipit (excipere = ὑποδέχεσθαι τινα καταπίπτοντα). — tanti] «τηλικούτου», δηλ. τοῦ Ἐκτορος. — 218. revisi] δηλ. te «ποία τόχῃ πάλιν σὲ ἐπεσκέφθη». τ. ἔ. πάλιν προσεμεδίχισε πρὸς σέ. — digna] ὡς ἀν. δηλ. εἶχες κατὰ τοὺς ἐνδόξους ἐκαίνους χρόνους τῆς Τροίας, ζῶντος ἐπι τοῦ Ἐκτορος. — 319. Andromache] ἀφαιρετικὴ ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ satis digna «ἀνταξίω-

τάτη τῆς Ἀνδρομάχης». Ἄλλοι ἐκδέχονται ὡς κλητικὴν». — Hectoris] δηλ. uxore. Ἡ τοιαύτη παράλειψις εἴρηται καὶ ἐν τῷ περὶ λόγῳ. — 319. Pyrrhin] = Pyrrhine. Τὸ τελικὸν βραχὺ ε ἄσθενῶς προφερόμενον ἐξέπιπτε, πρὸς. nec (neque), ac (atque). — conubia servas] κατ' εὐφημισμὸν ταῦτα. Ἡ Ἀνδρομάχη ἀχθεῖσα εἰς δουλείαν δὲν ἦτο κυρίως σόζυγος τοῦ Πύρρου.

320. deiecit voltum] ἔνεκα τῆς τελευταίας ἐρωτήσεως τοῦ Αἰνείου. — 312. o felix] ἐπιτεινόμενον διὰ τοῦ una ante alias ἰσοδυναμεί πρὸς ὑπερθετικὸν βαθμὸν «ὡ πατρῶν τῶν θυγατέρων τοῦ Πριάμου εὐδαιμονεστάτη». Τοῦτο λέγεται περὶ τῆς Πολυξένης, ἣς ἐρασθεὶς ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Πάριδος κατ' αὐτὴν τὴν προπαρασκευὴν τοῦ γάμου. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου ἢ τοῦ Ἀχιλλέως σκιά ἀπήγει τὸ ἐπιθάλλον μέρος τῆς λείας, ὁ δὲ Κάλχας ἐκέλευσε (223 iussu) νὰ θυσιασθῇ αὐτῷ ἐπὶ τοῦ τάφου ἢ Πολυξένης. — 323. quae... non pertulit] ἀναφορ. πρότασις, ἣτις, ἂν καὶ καθ' ὀριστικὴν, εἶναι κατ' ἔννοιαν αἰτιολογικὴ τοῦ felix. Τὸ δὲ sortitus αἰτιατικὴ πληθυντικὴ συνηθέστερος ὁ τύπος sortitio (κλήρωσις). Τὴν πολεμικὴν λείαν, καὶ τῶν αἰχμαλώτων περιλαμβανομένων, διενέμοντο κλήρω οἱ νικηταί. — 324. tetigit cubile] «ἤφατο τοῦ λέχους» (πρὸς. Ὀμηρ. ἐμὸν λέχος ἀντιώσαν).

338. ignarum] δηλ. te huius regionis. — 339. quid puer] δηλ. agit. — superat] ἀμεταβίτως «superstes est». — vescitur aura] = fruitur aura (aetheria) κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ βασιλείον τῶν σκιῶν. — 340. καὶ ὁ στίχος κατελείφθη κολοβὸς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ καὶ ἡ ἔννοια — 341. ecqua cura] «ἀρὰ γε ὑπάρχει τις πόθος;» Διὰ τοῦ tamen δηλοῦται σαφέστερον ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὸ amissae parentis: «τῆς μητρὸς, καίπερ τεθνηκυίας, ἀναμνησκείται μετὰ πόθου ὁ παῖς» — 343. avunculus] ἡ Κρέουσα, μήτηρ τοῦ Ἀσκανίου, ἦτο ἀδελφὴ τοῦ Ἑκτορος. — excitat] puerum, τ. ἔ. διὰ τῶν ἰδίων παραδειγμάτων ἀνδρείας καὶ ἀρετῆς.

442. divinos] sacros — et Averna] ἐπεξήγησις τοῦ div. lccos. Τὸ Averna (= τὰ Ἴαορνα κατὰ τό: τὰ **Τάρταρα**) οὐδετ. πληθυντικὸν λαμβανόμενον ὡς οὐσιαστικόν. Παρὰ τὴν Ἴαορνον λίμνην ἐπιστεύετο ὅτι ὑπῆρχεν ἡ εἰς Ἄδου κατάβασις. — silvis] ἀφαιρ. ὄργαν. «ἀντηχοῦντα ἐκ τοῦ θορύβου τῶν παρὰ τὰς ὄχθας δαζῶν». — 443. insanam vatem] ἔνεκα τῆς θείας ἐμπνεύσεως ἐστερημένην τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ, ἦτο

ἐνθεον μάντιν, τ. ἔ. τὴν Σίβυλλαν. — rupe sub ima] «ἐν τῷ βάθει βραχώδους σπηλαίου», (στ. 446 antro, 450 cavo saxo). — canit] ἄδει, χρησιμοδοτεῖ. Οἱ χρησμοὶ ἦσαν ἔμμετροι. — notas et nomina] «γράμματα καὶ λέξεις». — digerit in numerum] ἡ Σίβυλλα γράφει τὰ μέλλοντα ἐπὶ φύλλων δένδρου καὶ διατάσσει αὐτὰ κατὰ χρονικὴν ἀκολουθίαν (πρβλ. κατωτέρω 447: neque ab ordine cedunt. 451: nec revocare situs). — seclusa] ἐνταῦθα: «ἐγκεκλεισμένα». — 447. locis] «ἕκαστος ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ». — 448. eadem] ἀντικείμενον τοῦ impulit. — verso cardine] «στραφείσης τῆς στρόφιγγος», τ. ἔ. ἀνοίγεισης τῆς θύρας. — tenuis ventus] «λεπτὸς ἄνεμος», τ. ἔ. πνοὴ ἀνέμου. — 439. ianua] ἀναταράττει ἢ πύλη τὰ φύλλα, καθ' ὅσον ἀνοιγομένη ἐπιτρέπει τὴν εἴσοδον τοῦ ἀνέμου. — 452. nec revocare situs] = nec restituere ordinem foliorum. — 452. inconsulti abeunt] ἀπέρχονται (οἱ ἐπερωτήσαντες) χωρὶς νὰ λάβωσι συμβουλὴν, ἦτοι χρησμὸν (consilio, responso non accepto). Ὁ μὴ δηλ. αἰτήσας παρὰ τῆς Σιβύλλης, ὅπως διὰ στόματος χρησιμοδοτήσῃ, λαμβάνει τὸ πρῶτον τυχὸν ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς τοῦ ἀνέμου πνοῆς διασκορπισθέντων φύλλων, ὃ δ' ἐπὶ τούτου γεγραμμένος χρησμὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ἀρμόζει πρὸς τὴν γενομένην ἐρώτησιν, ὥστε ὁ ἐπερωτήσας ἀπέρχεται inconsultus καὶ καταρώμενος (odere) τὴν ἔδραν τῆς Σιβύλλης. Ἡ Σίβυλλα ἦτο τοῦ Ἀπόλλωνος προφῆτις, κατήγετο δ' ἐκ Μαρπησσῶ τῆς Τρωάδος ἢ ἐξ Ἐρυθρῶν τῆς Ἰωνίας. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐξ Ἀνατολῆς προερχομένον ἦτο κατ' ἀρχὰς κύριον ὄνομα ἀτομικόν, εἶτα δ' ἐγένετο γενικόν. Ἐξ Ἑλλάδος ἡ λατρεία τῶν Σιβυλλῶν εἰσῆχθη εἰς Ἰταλίαν ἢ δὲ Κομαίᾳ Σίβυλλα ἦτο οἰοῦσι τὸ ἐπίσημον μαντεῖον τῶν Ἰωμαίων.

452. ne fuerint tanti] ἀπαγόρευσις· τὸ δὲ tanti γενικὴ τοῦ τιμήματος. — dispendia] ὀνομαστ. πληθυντικῶς (ἐνικὸς dispendium) «ἀπώλεια (ἀντίθετον compendium), τὸ δὲ morae εἶναι γενικὴ ἐπεξηγητικὴ: «ἀπώλεια χρονοτριβῆς», τ. ἔ. ζημία συνισταμένη εἰς τὴν χρονοτριβὴν, εἰς τὴν ἀναβολήν. Ἐκ τοῦ ne fuerint tanti ἐξαρτάται ἡ πρότασις (450) qui in adeas... poscas. Ὁ νοῦς: μὴ δώσης τέτην σημασίαν εἰς τὴν ἀπώλειαν ὀλίγου χρόνου, ὥστε νὰ μὴ προσέλθῃς πρὸς τὴν ἰέρειαν, ἦτοι μὴ ὀλιγωρήσῃς ἕνεκα ἀπώλειας ὀλίγου χρόνου νὰ προσέλθῃς πρὸς τὴν ἰέρειαν. — 454. quamvis increpitent] «ὅσον καὶ ἀν γυγγύζωσιν οἱ ἐταῖροι». — vi cursus vela vocet] «ὅσον καὶ ἀν ἡ εὐκαιρία τοῦ πλοῦ ἐπιτακτικῶς (vi) ἀπαιτῇ τὴν ἐπίσπευσιν τῆς ἀναχωρήσεως». Πρὸς τὴν εἰ-

κόνα *voca* vocare πρβλ. τὴν ἐν στ. 61 *dare classibus austros*. Ἡ ὄλη πρότασις ἐρμηνεύεται σαφέστερον διὰ τῆς ἐπομένης *pro-sisque sinus* κτλ. — 455. *sinus*] «τοὺς κόλπους τῶν ἰσθίων». — *se un'cos*] = *ventis secundis*. — 457. *ipsa canat*] «αὐτὴ τῷ ἑαυτῆς στόματι ἄς προφητεῖσθ», οὐχί δηλ. διὰ στίχων γεγραμμένων ἐπὶ φύλλων. — *voien*] = *propitia*, «ἐδμενής». — 459. *quemque*] σὺναπτε πρὸς τὸ *laborem* «ἕκαστον κόπον». — *fugia* & *ferasque*] «εἴτε νάποφύγῃς εἴτε νά ὑπομείνῃς». — 460. *expediat*] δηλ. *dictis* = *exponet, enarrabit*. — *cur-sus dabit secundos*] ἡ Σίβυλλα ἀληθῶς δὲν δύνάται νά δώσῃ αἴσιον πλοῦν, ἀλλὰ νά προφοτεύτῃ μόνον, ὅτι ἔσται τοιοῦτος ὥστε *dabit* = *doceat*. — *venerat*] [παθητικῶς: «ἰκτευθεῖσα» διὰ θουσιῶν. — 462. *ingentem*] προληπτικὸν κατηγορούμενον τοῦ *Troiam*.

482. *nec iniuus*] «ὠχάτως καί» ἢ Ἄνδρομάχη. — *digressu sur-presso*] = ἐπὶ τῷ τελευταίῳ ἀποχωρισμῷ. — 483. *picturatas*] «πεποι-κιλμένας» (βελὸν κεντητάς, *acu pingere*), ὥστε τὸ κέντημα νά φθί-νηται ὡς ζωγραφία. — *subtemine*] κρυῖως σημαίνει «ὑφασμα», ἐνταῦθα δὲ «νῆμα» (*filium*): πρὸς τὴν ὄλην φράσιν πρβλ. Εὐριπ. Ὀρεστ. 829: **χρυσοποιικίλτα φάρεα**. — *vestes*] δηλ. *stragulas*. — 484. *chlamy-den*] παρ' Ἑλλήσι μὲν ἡ χλαμὸς ἦτο μανθῶας πολεμικός, παρὰ Ρω-μαίοις δὲ πολυτελὲς ἔνδυμα ἐκ πολυτίμου ὑφάσματος πλουσίως κεκο-σμημένον. Ἡ χλαμὸς ὀνομάζεται *phrygia*, τ. ἔ. **πεποικιλμένη, κεν-τητῆ** (ὁ ποικιλτῆς ἐλέγτετο *phrygio*, καὶ ἡ ποικιλτικὴ *phrygium opus*) — 484 *nec cedit honor*] «καὶ δὲν ὑποχωρεῖ εἰς τὴν τιμὴν» (τὴν ὀφειλομένην τῷ Ἀσκνίῳ), τ. ἔ. προτρέπει τοσῶτα δῶρα, ὅσων ἦτο ἄξιος ὁ διὰ τὸ γένος καὶ τὰς ἀρετὰς λαμπρὸς Ἀσκνίος. — 405. *textilibusque*] ὁ *que* προσθετικὸς «καὶ πρὸς τοῦτοις».

496. *et haec*] «καὶ ταῦτα», δηλ. τὰ ὑφαντὰ (*textilia*) δῶρα, ἅτινα ὀφείλει νά ἐκτιμήτῃ ὁ Ἀσκνίος οὐχί διὰ τὴν ἀξίαν των, ὅπως τὰ ἐν στ. 483 *μηνημονεύμενα*, ἀλλ' ὡς ἔργα τῶν χειρῶν τῆς Ἀνδρομάχης. Πρὸς τὸ *manuum monumenta* πρβλ. Ὀμ. ο, 125 **μνήμ' Ἑλένης χειρῶν** — 457. *longum amorem*] «τὴν διαρκῆ ἀγάπην». — 438. *Hectorea*] = *Hectoris*. — *tuorum*] «τῶν σῶν σγγενῶν», δηλ. ἐμοῦ. — 489. *super* ἀντὶ ἐπιθέτου = *superstes*. Ὁ Ἀστυνάξ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας κατεκρημνίσθη ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἐκ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως τῆ τοῦ Ὀδυσσεύς συμβουλή. — 490. *sic oculos*] πρβλ. Ὀμ. δ, 149 **κέ. κείνου γὰρ τοιοῦδε πόδες, τοιαῖδε τε χεῖρες, ὀφθαλμῶν τε βολαί, κεφαλῆ τ'**

ἐφύπερθέ τε χάρται (περὶ τῆς ὁμοιότητος τοῦ Τηλεμάχου πρὸς τὸν Ὀδυσσεύα). — 391. aequali aevō] = aequali aetate. — pubesce ei] = adolesceret. Πρὸς τὸν στίχον πρβλ. Εὐριπ. Ἴων. 374. σοὶ ταυτὸν ἤβης, [εἴπερ ἦν, εἴχ' ἄν μέτρον. — 402, digrediens] στ. 482. digressus. — 493 sua] = vestra. — 495 parta quies] est «ἐδόθη ἡμῖν ἀνάπαυσις» — atandū] πρβλ. II, 780. — 496. cedentia retr.] «τὰ πάντοτε ὑποχωροῦντα», τίποτα κρουόμενα πεδία τῆς Αἰθιοπίας (Ἰταλίας). — 497. effigiem vilei] ἀνωτέρω (στ. 349) βλέπει ὁ Αἰνεΐας ἐν τῇ Ἡπείρῳ τὴν μικρὰν Τροίαν, ἐκτισμένην κατ' ἀπομίμησιν τῆς μεγάλης Τροίας, καὶ τὸν ποταμὸν τὸν ἐπονομασθέντα Ξάνθον. — 498. melioribus opto auspiciis] = meliore utinam fortuna, nisi amfeliore ἢ δηλ. ἡ παλαιὰ Τροία ἢ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων κτισθεῖσα. Πρὸς τὸ melioribus auspiciis συνδέεται ἡ ἀναφορ. πρότασις et quae fuerit, ἥτις καθ' ὑποτακτικὴν ἐκφερομένη δηλοῖ εὐχὴν. — 499. minus obvia] = minus exposita — 500. Thybrim] πρβλ. II, 782. — 501. data] δηλ. fatis. — cernam] καταντᾷ ἐνταῦθα ἰσοδύναμον τῷ potiar, habeo. — 502. cognatas urbe] δηλ. τὸ Βουῤῥωτὸν τῆς Ἡπείρου, ἔνθα ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Βερυγίλου ἐπέμψθησαν Ρωμαῖοι ἄποικοι, καὶ τὴν Ρώμην τῆς Ἰταλίας. — 503. populos Epiro Hesperii] = Epirotas Italos, ἀσύνδετοι ἀφαιρετικῶς δηλοῦσαι καταγωγὴν. Ὁ Δάρδανος (στ. 167), κοινὸς τῶν Τρώων προπάτωρ, εἶναι ὁ προπάτωρ τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ τῆς Ρώμης· αἱ δύο πόλεις εἶναι ἀδελφαί. — 505. utramque] ἀναλαμβάνει τὸ προηγούμενον urbes καὶ ἀντιτίθεται ζωηρῶς πρὸς τὸ unam. = τὰς δύο πόλεις θά ποιήσωμεν μίαν Τροίαν. — 505. animi] «κατὰ τὸ φρόνημα», διότι ἐκ φύσεως βεδαιῶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐνωθῶσιν αἱ δύο πόλεις. — (a cura] = eius rei cura — nepote] ὑπανίσταται εἰς τὸν Αἰγούστον, ὅστις κίσις τῆν Νικέπολιν εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν Ἀκτίῳ νίκης ἐκέλευσε νόμφ, ὅπως οἱ ἐκ τῆς νέας πόλεως κάτοικοι θεωρῶνται ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ὄμιχοι καὶ ἀδελφοὶ cognati). — 506. peiag.] = i altum. — Ceraunia iuxta.] «πρὸ τῶν Κεραυνίων», παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἡπείρου. — 587. iter Ita iam.] est, «ἡ εἰς Ἰταλίαν ὁδὸς εἶναι». — brevissimu] ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τὸ cursus καὶ εἰς τὸ iter (brevissimum). — 508. rui] = ad t. — oraci] προληπτικὸν κατηγορούμενον = ut oraci iiani, πρβλ. Ὀμ. γ, 487 δύσσετο θ' ἥλιος ομιόωνιό τε πᾶσαι ἄγναι. — 509. sternimur] αυτοπαθὲς = sternimus nos ipsos. — gremio] δοτικῆ = in gremio, Ὀμ. ι, 169

δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ρηγμῖνι θαλάσσης.—510. sortiti remos] = sortiti remiges. Πρὶν κατακλιθῶσιν εἰς ὕπνον, ὤρισαν κλήρω τοὺς κωπηλάτας, αἵτινες ὄφειλον νὰ εἶναι ἑτοιμοὶ κατὰ τὸν μετ' ὀλίγην ὥραν (στ. 512) ἀπόπλουν, —531. irrigat artus] «καταχόνεται κατὰ τῶν πεπονημένων μελῶν» ὡς τις δηλ. ζωογόνος δρόσος. —512. orbem medium] caeli.—Horis] αἱ Ὁραὶ, αἱ θεαὶ τοῦ χρόνου (οὐχὶ αἱ θεαὶ τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους) παρίσταντο ἐξευγμένα εἰς τὸ ἄρμα τῆς διὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐλαυνοῦσης **Νυκτός.**—513. haud segnis surgit] ἀσύνδετος παράταξις πρὸς τὸ προηγούμενον necdum subibat (πρβλ. I, 34). Τὸ δὲ haud segnis=celeriter.—Palinurus] στ. 262.—auribus] διὰ τῆς αἰσθήσεως τῆς ἀκοῆς πειράται νάντιληφθῆ^ν πόθεν ἔρχεται τοῦ ἀνέμου ὁ συριγμός.—515. notat] «παρατηρεῖ».—tacito caelo] «ἐν τῇ σιωπηλῇ (τ. ἔ. ἡσυχῇ) οὐρανῷ», διότι ἦτο νύξ.—516. geminos Triopes] = τὰς δύο Ἀρκτοὺς.—517. armatum] ἐν τῇ ἀστερισμῷ τοῦ Ὁρίωνος, παριστῶντι ἄνδρα ξιφῆρη, διακρίνομεν τὴν ζώνην καὶ τὸ ξίφος.—518. cunctas constare] «ὅτι τὰ πάντα εἶναι σταθερά», τὰ πάντα εἶναι ἐν τάξει.—519. castra movemus] «ἀποπλέομεν»· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῆς στρατοπεδείας.—520. velorum pandimus alas] «ἀναπετανύομεν τὰς πτέρυγας τῶν ἰστιῶν», τ. ἔ. τὰ ἰστία, κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῆς πτήσεως τῶν πτηνῶν.—522. obscuros] περικεκαλυμένους ὑπὸ τῆς πρωΐνης ὀμίχλης.—humilem] «χθαμαλήν», μόλις ἀνακόπτουσιν ἐκ τῶν ὑδάτων, σῖχ δηλ. μακρόθεν φαίνεται εἰς τοὺς πλέοντας ἢ παρακτῖα χώρα.—523. Italiam... Italiam] παρατῆρει ἐπὶ ἀναφωνήσεως τὴν χρῆσιν τῆς αἰτιατικῆς (= Ἰταλία! Ἰταλία!) ἐξάρτωμένης ἐκ τοῦ conclamat (πρβλ. II, 769—770). Πρὸς τὴν ἐμφαντικὴν ἐπανάληφιν πρβλ. τὸ τοῦ Ξενοφῶντος (Ἀναβ. IV, 7, 14) **θάλαττά, θάλαττα.**

570. portus... immotus] συνεπτυγμένος ὁ λόγος=portus ab accessu ventorum tutus ideoque immotus.—ingens] «εὐρύς», πρβλ. Ὅμ. ι, 136 **ἐν δὲ λιμὴν εὐορμος, ἴν' οὐ χρεῖῶν πείσματός ἐστιν.**—571. ipse] ὁ λιμὴν αὐτός μὲν καθ' ἑαυτὸν εἶναι εὐρύχωρος καὶ ἀσφαλῆς, ἀλλ' ἡ τῆς Αἴτης γειτονία καθιστᾷ τὴν ἐν αὐτῷ διατριβὴν χαλεπήν.—horrificis... ruinis] ἀντηχεῖ τὸ ὄρος ἐκ τοῦ δεινοῦ πατάγου τοῦ παραγομένου ἐκ τῆς καταπτώσεως τῶν σπλάγγων τοῦ ὄρους. 572. progumpit] μεταβατικῶς «ἐκχέσει», ἔξεμει.—573. turbine fumantem κτλ.] τολύπας μέλανος καπνοῦ ἀναμειξ μετὰ λαμπούσης αἰθάλης.—575. globos flammarum] «δυνας φλογῶν».—lambit] διὰ

τῶν φλογῶν «λείχει τὰ ἄστρα», τ. ἔ. αἴρεται μέχρις οὐρανοῦ.—575. scopulos] ἐρμηγνύεται σαφέστερον διὰ τοῦ avolsaque vilscera.—576. erigit eructans] «ἀναβάλλει (ἀναρρίπτει) ἐξερευγομένη».—liquefacta saxa] «τετηκνίας πέτρας». τ. ἔ. λάβαν.—577. glomerat] «συστρέφουσα ἐκσφενδονίζει».—fundoque exaestuat imo] κατὰ παράταξιν πρότασις ἐξηγητέα διὰ μετοχῆς «ἀναξέουσα ἐκ τῶν ἐγκάτων».—cum gemitu] «μετὰ μυκηθμοῦ».—578. Enceladi] ὁ Ἐγκέλαδος ἦτο εἰς τῶν ἐπὶ τοῦ Οὐρανοῦ πειραθέντων νάναβωσι Γιγάντων, ἐφ' οὗ κατακαραυθέντος ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐπεκυλίσθη ἡ Αἴτνα.—579. mole hac] ὑπὸ τῆς Αἴτνης.—580. insuper . . . impositam] «ὑπερθεῖν ἐπικειμένην», τὸ δὲ Aetnam ὑποκείμενον τοῦ expirare.—flamam] τὴν ἀπὸ τοῦ στήθους τοῦ Ἐγκελάδου ἐξιούσαν φλόγα ἐξερεύγεται ἡ Αἴτνα διὰ τῶν ἑαυτῆς καμίνων.—581. mutet] ἡ ὑποτακτικὴ ἐν τῇ χρονικῇ προτάσει διὰ τὸ πλάγιον τοῦ λόγου (fama est) «ὁσάκις στρέφεται ἐπὶ τὴν ἐτέραν πλευράν».—582. subtexere] «περικαλύπτει τὸν οὐρανόν».

83. noctem illam] «κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην».—monstra] «τὰ τερατώδη σημεῖα». Ὁ πάταγος ἐκεῖνος εἰς τοὺς Τρῶας ἐν τῇ σκότει ὄντας καὶ τὴν αἰτίαν ἀγνοοῦντας προσπίπτει ὡς τι τερατώδες σημεῖον.—585—586. Ἡ αὐτὴ ἔννοια διατυπῶται τρίς, δις μὲν ἀρνητικῶς (neque . . . nec), ἅπαξ δὲ καταφατικῶς (obscuro sed nubila κτλ.).—lucidus] κατηγορούμενον τοῦ polus (=οὐρανός).—aethra siderca] ἀφαιρ. τοπικῆ, «ἐν τῇ ἀστεροέσση αἴθρα», τ. ἔ. ἐν τῇ χώρῳ, ἐνθα λάμπουσιν οἱ ἀστέρες (τ. ἔ. ἐν τῇ αἰθέρι) —587. nox intempesta] «ἡ βαθεῖα νύξ», κυρίως ἡ νύξ, καθ' ἣν παύουσιν αἱ ἐργασίαι (cum tempus agendi nullum est, ἢ ubi res agere non est tempestivum).—587. in nimbo tenebat] = occultabat nubilo aere, πρὸλ. Ὅμ. ι, 144 ἄηρ γὰρ παρὰ νηυσὶ βαθεῖ' ἦν οὐδὲ σελήνη οὐρανόθεν προύφαινε, κατείχετο δὲ νεφέειν.

588. primo eoo] = primo oriente, mane. Ὁ ἠφος (ἀστὴρ) εἶναι ὁ ἑωσφόρος (lucifer).—umentem . . . umbram] δηλ. noctis, ἦτις καὶ αὐτὴ διὰ τὴν πίπτουσαν δρόσον καλεῖται umida (II, 2).—590. cum subito] μετὰ τὸ iam (I, 34).—macie suprema] «ὑπὸ τῆς μεγίστης φθίσεως».—591. nova] «παράδοξος», ἀλλόκοτος.—591. forma viri] «μορφή ἀνδρός, τ. ἔ. οὐχὶ ἀνήρ, ἀλλὰ τι ὁμοιάζον πρὸς ἀνδρα.—miseranda cultu] ἀφαιρετ. τῆς ιδιότητος. cultus = περιβολή.—593. respicimus] «κατ' ἐπανάληψιν παρατηρούμεν».—illuvies] = sordes : Γρασιάτου, Ἀνθολογία ἐκ τῆς Βεργιλίου Αἰνιάδος. Ἐκδ. δ'. 9

«ρόπος».—imissa barba] «καθειμένος πώγων».—594. spinis] «δι³ ἀκανθῶν», ἐν ἑλλείψει δηλ. πορπῶν ἢ νήματος.—cetera] «κατὰ τὰ ἄλλα» τ. ἔ. κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ὄψιν.—595. patriis in armis]= p. arma indutus. Ὅτι ὁ Ἀχαιμενίδης εἶχε πολεμήσει παρὰ τὴν Τροίαν, τοῦτο φυσικῶ τῷ λόγῳ ὕστερον ἔμαθεν ὁ Αἰνεΐας, ἀλλὰ παρεμβάλλει νῦν ὁ ποιητὴς εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ διηγουμένου, ἵνα καταστῶσι σαφέστερα τὰ ἐξῆς.—696. habitus]=vestitus.—596. Troia]=Τρωϊκά.—597. praeceps] κατηγορούμενον συμφωνοῦν πρὸς τὴν πτώσιν τοῦ ὑποκειμένου ἀντὶ νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἀντικειμένου sese.—599. testor]=obtestor, obsecro.—690. spirabie lumen]=vitale lumen, «τὸ ζωτικὸν φῶς» (spirare=vivere).—601. tollite me] δηλ. in navem.—quasquaque terras] in quaslibet terras.—602. scio me Danais classibus] τὸ Danais ἐπίθετον ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι ἐκ τοῦ στρατοῦ τῶν Δαναῶν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν προσδοκῶ, ὅτι θά με δεχθῆτε εὖμενῶς, ἀλλὰ προτιμῶ νὰ πέσω εἰς χεῖρας πολέμιων ἢ νὰ κατασπαραχθῶ ὑπὸ τῶν ἀγρίων Κυκλώπων. Τὸ Danais classibus=exercitu Danaum navibus profecto.—603. fateor petiisse] ὁμολογῶ ὅτι ἐπέπεσον».—604. si sceleris tanta est iniuria]=si scelus nostrum (=meum) tantum est.—605. spargite] βραχυλογικῶς ἀντὶ τοῦ divellite et spargite.—606. pereo hominum] χασμῶδία ἀνεκτὴ ἐν τῇ θέσει τοῦ ποδός.—si pereo] «ἐὰν πρόκειται νὰπολεσθῶ».—periisse] ἐντονώτερον τοῦ perire, ἅτε παρισταμένης τῆς πράξεως ὡς τετελεσμένης.

607. genibus] ἐκ τοῦ haerebat.—volutans] ἄνευ τοῦ se. Ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν πρὸλ. τὸ ὁμηρ. **προπροκυλινδόμενος**.—608. qui sit] «ὅποιος εἶναι». Εἰς τοὺς Τρῶας δὲν διαφέρει νὰ μάθωσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ (quis sit), ἀλλὰ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ καὶ τὴν τύχην.—cretus]=natus (sit).—609. deinde] σὺναπτε πρὸς τὸ fateri, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ἡ ἐρωτημ. πρότασις quae agitet fortuna, τὸ δὲ fateri καὶ τὸ κατωτέρω fari κρέμανται ἐκ τοῦ hortamur.—611. praesenti pig-nore] «διὰ τελεσφόρου», «δι' ἀσφαλοῦς ἐνεχύρου», τ. ἔ. διὰ τῆς δουλείας δεξιάς. Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τοῦ praesens πρὸλ. praesens auxilium, praesens remedium.

614. Achaemenides] τὸ ὄλον τοῦτο ἐπεισόδιον καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ Ἀχαιμενίδης εἶναι τοῦ ποιητοῦ ἐπίνοια.—genitore Adamasto pau-pere] ἀφαιρετ. ἀπόλυτος δηλωτικὴ τῆς αἰτίας, δι' ἣν ὁ Ἀχαιμενίδης

ἡναγκάθη νὰ μετάρχη τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Πρὸς τὴν αἰτίαν ταύτην συνάπτεται παρενθετικῶς ἡ εὐχή καὶ ὁ πόθος τῆς προτέρας καταστάσεως. — 615. fortuna] δηλ. paupertatis. «Ἐῖθε νὰ ἔμενον οἴκοι πένης καὶ νὰ μὴ ἐπεζήτουν κρείττονα τύχην ἐν Τροίᾳ». — 616. trepidi] «σπεύδοντες περίτρομοι». — limina] τὸ ἄντρον τοῦ Κύκλωπος. — 617. innemores] δηλ. mei. — socii] Ulixis. — Cyclopi] οἱ Κύκλωπες, υἱοὶ τοῦ Οὐρανοῦ κατὰ τῆς Γῆς, εἶναι προσωποποιήσεις τῶν θεσλῶν καὶ τῶν κεραυνῶν δι' ὃ ὑπελήφθησαν ὡς κατασκευασταὶ τῶν κεραυνῶν τοῦ Διὸς καὶ τεχνίται τοῦ Ἥφαιστου. Διὰ δὲ τὸν λόγον τοῦτον παρίστανται κατοικοῦντες ἐγγὺς τῶν ἡφαιστειῶν. Παρ' Ὀμήρῳ συγχέονται πρὸς τοὺς ἀγρίους λαοὺς τῆς Σικελίας, εἶναι ποιμένες πελώριοι καὶ μονόφθαλμοι, διάγοντες ἄνευ νόμων καὶ περιφρονοῦντες τοὺς θεοὺς. — 618. sanie dapibusque cruentis] ἀφαιρ. τῆς ιδιότητος «οἶκος πόρου καὶ αἱματηρῶν δαιτῶν». — 619. pulsat sidera] στ. 574. — 621. nec visu facilis] «οὐκ ἀνασχετὸς ἰδεῖν», φοβερὸς τὴν ὄψιν. — nec dictu affabilis] «ἀπροσῆγορος». — 624. iesurinus] «κάμψας ἐπὶ τὰ ὀπίσω τὸ σῶμα», ἴνα δηλ. προσποιήσῃ μείζονα δόναμιν εἰς τοὺς βραχίονας. — duo corpora... prensa] *ὄν δὲ δύο μάργας* (Ὀμ. κ. 289). — 625. natarent limina] = inundaretur antrum. — 626. membra fluentia tabo] «μέλη ρέοντα λύθρῳ». — 627. tepidi] «τὰ χλιαρὰ μέλη», δηλ. τῶν πρὸ μικροῦ σφαγέντων. — 629. sui] «ἑαυτοῦ», δηλ. τοῦ πανούργου χαρακτῆρός του. — 630. simul] χρον. σύνδεσμος «εὐθὺς ὡς». — vivo sepultus] = v. confectus. — 631 cervicem inflexam κτλ.] πρβλ. Ὀμ. ι, 371 *κέ ἀνακλινθεὶς πέσεν ὕπιος. αὐτὰρ ἔπειτα κείτ' ἀποδοχμώσας παχὺν αὐχένα*, αὐτ. 297 *κέ. κείτ' ἔντοσθ' ἄντροιο τανυσσάμενος*. — 632. frusta] πρβλ. Ὀμ. αὐτ. 373: *φάρυγος δ' ἐξέσσυτο οἶνος ψωμοὶ τ' ἀνδρόμεοι, ὃ δ' ἐρεύγετο οἰνοβαρείων*. — 634. sortiti vices] «κληρωσάμενος ἕκαστος τοῦ ἑαυτοῦ μέρος», πρβλ. Ὀμ. αὐτ. 381 *αὐτὰρ τοὺς ἄλλους κλήρω πεπαλάσθαι ἄνωγον*. — 635. telo acuto] Ὀμ. αὐτ. 382. *μοχλὸν ἐλόντες ἐλάλνον δξὺν ἐπ' ἄκρω ὀφθαλμῷ ἐνέρεισαν*. — 637. Argolici clipei] ἡ Ἀργολικὴ ἀσπίς ἦτο στρογγύλη καὶ ἐκάλυπτε σχεδὸν ὅλον τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου (ἀσπίς ἀμφιβρότη). — Phoebeae lampadis] = solis.

641. qualis quantusque] = qualis quantusque est Polyphemus, qui claudit... tales tantique sunt centum alii, qui habitant. Τὸ qualis [περὶ τῆς ὄψεως, τὸ quantus περὶ τοῦ ἀναστήματος,

— 643. volgo] «ἀγγελῆδόν, τῆδε κάκεισιν». — 645. tertiam iam] κτλ.] εἶναι ἡδὴ ἢ τρίτη πανσέληνος, ὁ τρίτος μῆν. Ὁ Βεργίλιος καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις καὶ ἐν τοῦτω διαφέρει τοῦ Ὁμήρου, ὅστις τὰ κατὰ τοὺς Κόκλωπας θέτει εἰς τὸ πρῶτον ἔτος τῶν πλανῶν τοῦ Ὀδυσσεως. — 446. deserta lustra] «τὰς ἐρήμους (τὰς ἐν ἐρήμοις τόποις ὑπαρχούσας) κοίτας — 647. abrupte] συνάπτε μετὰ τοῦ vastos Cyclopas, «τοὺς ἐπὶ τῶν ὄρεων οἰκοῦντας πελωρίους Κόκλωπας», πρὸλ. Ὁμ. ι. 113 **ἀλλ' οἱ γ' ὑψηλῶν ὄρεων ναλοῦσι κάρηνα**. — 648. prospicio] = procul aspicio. — tresmesco] μετ' αἰτιατ. vocem. — 640. victum infelicem] «τροφὴν ἀθλίαν», τὰ δ' ἔφεξης εἶναι ἐπεξήγησις. — 651. primum] «τὸ πρῶτον», δηλ. ἀπὸ τριῶν μηνῶν. — 652. huic] δηλ. classi, — 653. addixi] = statui me huic addicere, quaecumque fuisset. Διὰ τοῦ ρ. addicere ὁ πραιτωρ ἐπεδίκαζέ τινα πράγμα τι ὡς ἴδιον αὐτοῦ κτῆμα. — 654. potius] ὡς β' ὄρος τῆς συγκρίσεως ὑπονοεῖται: quam in manus Cycloperum relinquatis. — quocumque] = quolibet, στ. 601.

656. vasta mole] = ingenti corpore. — se moventem] ἐμφαντικώτερον τοῦ se ferentem. — 658. mons'rum horrendus] Ὁμ. ι. 190 **καὶ γὰρ θαῦμα τέτυκτο πελώριον**. — 659. trunca pinus] «πέσκη περικεκλαδευμένη». — manu] «ἐν τῇ χειρὶ». τ. ἔ. ἦν (πέσκη) ἐκράτει ἐν τῇ χειρὶ. Διὰ τῆς προσθήκης τῆς λ. ταύτης ἡ εἰκὼν γίνεται ἐναργυστέρα. — regit] eum. — vestigia firma] «ἀσφαλίζει τὰ ἴχνη», ἦτοι τα βήματα τοῦ τυφλοῦ Πολυφύμου. — 662. altos fluctus] «τὰ βαθέα κύματα», δηλωτικὸν τοῦ ὑπερμεγέθους σώματος τοῦ Πολυφύμου, ὅστις ἀναγκάζεται νὰ εἰσχωρήσῃ μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπως ἀποπλῶνῃ τὸ αἷμα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν. Τὸ πελώριον αὐτοῦ ἀνάστημα δηλοῦται ἐτι μᾶλλον διὰ τῶν ἐπομένων graditur... tinxit (665). — et ad aequora venit] κατὰ παράταξιν ἐκφορὰ ἀντι' χρον. προτάσεως δηλούσης τὸ προτερόχρονον ὡς πρὸς τὸ tetigit, ἦν χρον. πρότασιν δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν διὰ μετοχῆς: «ἀφ' οὗ ἐλθὼν πρὸς τὴν θάλασσαν ἤψατο κτλ.». Διὰ τοῦ aequora δηλοῦται ἡ εὐρεία καὶ ἡρμεοῦσα ἐπιφάνεια τῶν ὑδάτων. — 662. inde] = ex eo. δηλ. aequore, διὰ τοῦ ὑδάτος τῆς θαλάσσης. — 664. gemitu] = cum gemitu. — 666. celerare... incidere] περιγραφικὰ ἀπαρέμφατα: celeramus (fugam)... incidimus, πρὸλ. Ὁμ. κ. 126 κέ. **τόφρα δ' ἐγὼ ξίφος ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ, τῷ ἀπὸ πείσματ' ἔκοφα νεὸς κτλ.** — 667. sic merito] = qui sic (hoc) meruit, (ut recipiatur), «ἥστις ἐγένετο τόσον ἄξιος τούτου» (νὰ κατα-

στη εὐπρόσδεκτος παρ' ἡμῶν), ἔνεκα δηλ. τῆς δυστοχίας αὐτοῦ καὶ τῶν πληροφοριῶν, ἃς ἔδωκεν εἰς τὸ Τρῶας.—657. vertimus et] = et vertimus aequora, Ὅμ. κ. 130 οἱ δ' ἄλλα πάντες ἀνέροισαν.—669 sensit] δηλ. sonitum vocis, τ. ἔ. τὸ ἄσμα τῶν ἑρετῶν. Ὁ clamor nauticus (ναυτικὸν ἄσμα ἢ κέλευσμα) ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ ἐπακολουθήσῃ, ἀφ' οὗ κόψαντες οἱ ἑρέται τὸν κάλων ἐν σιγῇ οὐδὲν ἔχουσι πλεον νὰ φοβηθῶσιν.—679. adfectare] «νὰ συλλάβῃ διὰ τῆς δεξιᾶς», δηλ. τὰς φευγούσας ναῦς. Τὸ ἀπαρέμφατον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ datur potestas (=licet), ἐξ οὗ ὄφειλε νὰ ἐξαρτηθῇ κατὰ τὴν κανονικὴν χρῆσιν γενικῆ γερουδίου (πρβλ. Η, 10).—671. potis] est potest.—Ionios fluctus] «τὴν ταχύτητα τῶν ἐκ τοῦ Ἴονίου πελάγους ἐρχομένων κυμάτων», ἅτινα ὄθουσι τὰς ναῦς.—672. clamorem] Ὅμ. ι, 395 σμερδαλέον δὲ μέγ' ὤμωξεν.—673. penitus exterrita] est, «ἐσίσθη πέραν ἢ γῆ τῆς Ἰταλίας», οὐ μόνον, δηλ. αἱ ἀκταὶ ἐσίσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἑτηρὰ ἐπὶ πολλὴν ἔκτασιν.—676. excitum] «ἐξέσερθεν» ἐπὶ τῇ κραυγῇ τοῦ Πολυφύμου.

677. lumine torvo] «βλοσυρῶ τῷ ὄμματι». —678. caelo] = ad caelum.—679. concilium] = turba, multitudo.—quales cum] κατ' ἀναλογίαν τοῦ velut cum (= ὡς δ' ὅτε).—680. cyparissi] τετρασύλλαβος λέξις ἐν τῷ τέλει τοῦ ἑξαμέτρου ἐπιτρέπεται, ὅταν εἶναι ἑλληνικῆ.—6·1. constiterunt] ἢ παραλήγουσα βραχεῖα χάριν τοῦ μέτρου, ἢ δὲ χρῆσις τοῦ παρακειμένου ἐν παρομοιώσει ἐπὶ πραγμάτων συνήθως γινομένων, ὅπως ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἢ τοῦ γνωμικοῦ ἄριστου. —Iovis] οὗ ἦτο Ἰερά ἢ δρῶς, ὅπως τῆς Dianae, ὡς Ἐκάτης, βασιλίσσης τοῦ Ἄδου, ἢ κοπάρισσος.

707. Drepani] παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ἑρως. —inlaetabilis ora] «ἄτερπῆς χώρος», ἢ περὶ τὸ ἀκρωτήριο Δρέπανον χώρα εἶναι ἀμμόδης καὶ ἄγονος. —708. actus] «ἐλαθείς» ἀφ' οὗ τσαύτας ὑπέμεινα συμφοράς ἐν τῷ πελάγει, δοκιμάζω νῦν τὴν μεγίστην, τὸν θάνατον τοῦ πατρός.—711. nequiquam] «μάτην», διότι δὲν ἠτύχησεν ὁ Ἀχιλλεὺς νὰ ἴδῃ τὴν περιπόθητον γῆν τῆς Ἰταλίας.—712. nec vates Helenuš... praedixit] πρβλ. Ὅμ. Ρ. 410 κέ. δὴ τότε γ' οὐ οἱ (τῷ Ἀχιλλεῖ) εἴπιστε κακὸν τόσον, ὅσον ἐτύχθη, μῆτηρ, ὅτι γὰρ οἱ πολὺ φίλτατος ὤλεθ' ἑταῖρος.—714. labor extremus] «ὁ ὕστατος πόνος», τ. ἔ. τὸ τέρμα τῶν ἔμων ταλαιπωριῶν. Παρατηρητέον ὅτι δὲν λαμβάνεται ἐν ταῦθα ὡς ὄψιν ἢ τρικυμία ἢ ἐξωθήσασα τὸν Αἰνεΐαν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς

Ἀφρικῆς.—716. unus] κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ omnibus, «μόνος» τ.ξ.
 ὁ Αἰνείας ἦτο τὸ ὑποκείμενον τῆς προσοχῆς πάντων, μόνος αὐτὸς συνε-
 χῶς ὠμίλει· ἐντεῦθεν νοεῖται καὶ τὸ ἐπόμενον quievit (=μετὰ τόσον
 μακρὰν καὶ συνεχῆ ἀφήγησιν ἀνεπαύθη):—717. fata divom] πρβλ. II.
 54.—717. renarrabat] «ἀνεκκοινοῦτο διηγούμενος», πρβλ. referre, re-
 nuntiare.—casus]=errores.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Κείμενον	σελ. 5— 52
Βίος καὶ ἔργα Βεργιλίου	» 53— 58
Ἐξηγητικὸν Ὑπόμνημα	» 59—134

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Πρόγραμμα
των Κύριων Γενικών Γραμματέων

Ανακοινώνεται ημερησίως, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, του Ν. 4013/2011, το πρόγραμμα των εργασιών που θα υλοποιηθεί κατά τη διάρκεια της θητείας των κύριων γενικών γραμματέων, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, του Ν. 4013/2011, για την περίοδο 2011-2014. Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί το πλαίσιο για την υλοποίηση των εργασιών που θα υλοποιηθούν κατά τη διάρκεια της θητείας των κύριων γενικών γραμματέων, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, του Ν. 4013/2011, και θα υλοποιηθεί σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, του Ν. 4013/2011.

Επίσημο Πρόγραμμα των Εργασιών

Ο Υπουργός
Γ. ΔΡΟΖΙΝΗΣ

II. Χαρακτηριστικά

Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί το πλαίσιο για την υλοποίηση των εργασιών που θα υλοποιηθούν κατά τη διάρκεια της θητείας των κύριων γενικών γραμματέων, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, του Ν. 4013/2011, και θα υλοποιηθεί σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, του Ν. 4013/2011.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς
τὸν Κύριον Γεώργιον Γρατσιατόν

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι δι' ἡμετέρας πράξεως τῆς 9
γοντος μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 12ῃ τοῦ αὐτοῦ
θείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 46 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς
Κυβερνήσεως, ἐνεκρίθη τὸ ἐν χειρογράφῳ ὑποβληθὲν πρὸς
κρίσιν ὑμέτερον βιβλίον *Ἀνθολογία, ἐκ τῆς Βερνιλίου
Αἰνειάδος, βιβλ. I—III* μετὰ ἐξηγητικοῦ ὑπερ-
διὰ τὴν Δ' τάξιν τῶν τετραταξίων γυμνασίων καὶ τὴν ἀν-
τίστοιχον τῶν λοιπῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως
ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως πρὸ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ βιβλίου συ-
μορφωθῆτε πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ
βουλίου.

Εἰδικῇ Ἐντολῇ τοῦ Υπουργοῦ

Ὁ Τριημάρχης

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

II. Ζαγανιάρης

Συνελίκα τῆς ὑπ' ἀριθ. 690 22-8-24 πράξεως τῆς γενι-
συνεδριῶν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ἀξιάρεται ἡ τελικὴ
τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῶν σχολείων τῆς μέσης καὶ δημο-
ἐκπαιδεύσεως κατὰ 10 0/0 ἐφ' ὅσον ταῦτα μεταφέρονται ἐ-
πόλεως, ἐν ᾗ ἔξε' ὄθησαν, εἰς ἄλλας πόλεις.

